

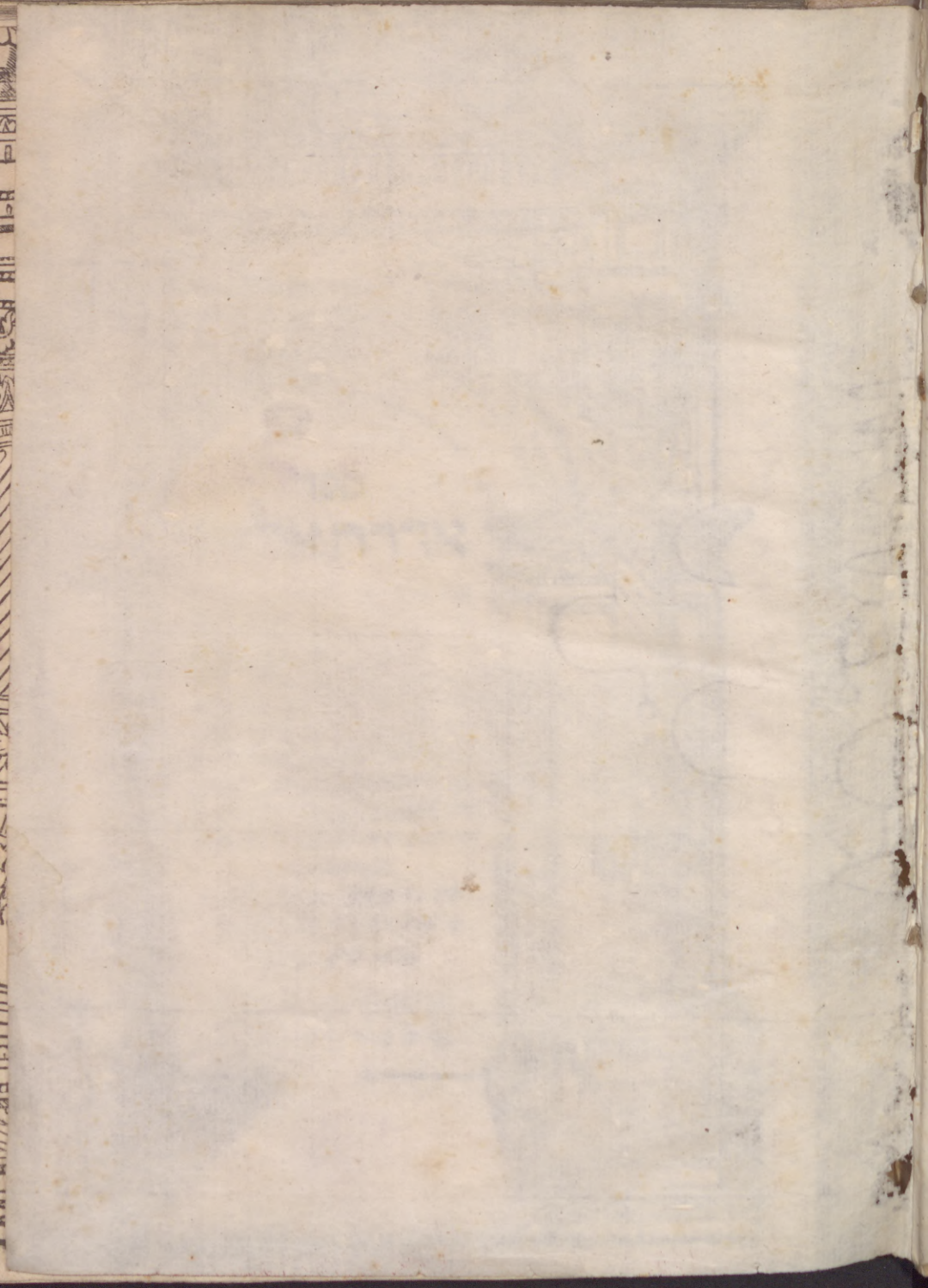
K

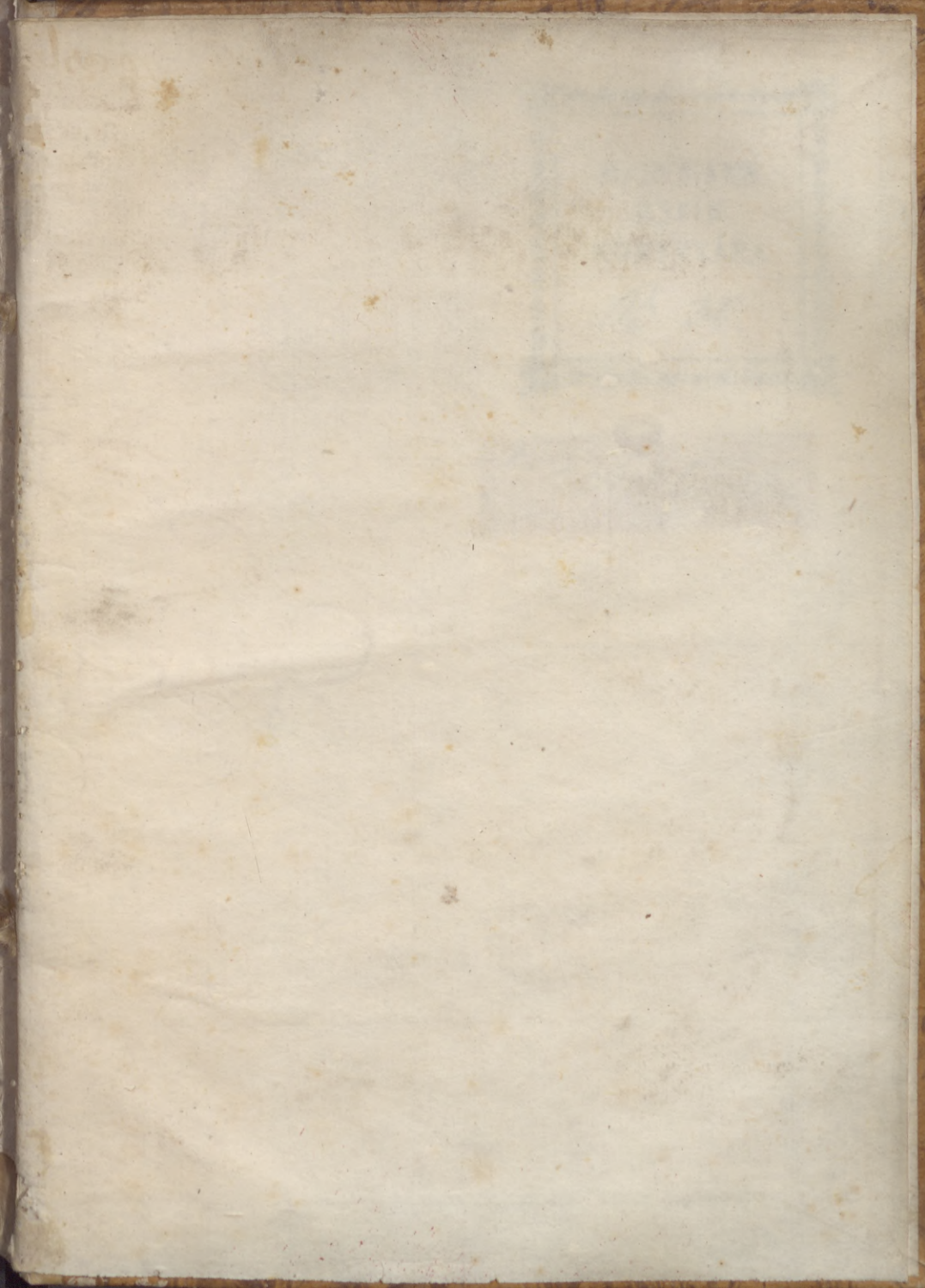
[Red decorative border]

KAUFMANN
DÁVID
KÖNYVTÁRA

B. 30.

³⁰*aderet Eljahu*

112. P. 678

ספר אדרת אליהו

והוא סבור באם של דרושים בדרושים
למושים בעין כחשת קלל כלשון נח ונקי
אזכרו וגם הכינו סמכס הסלם בכך של
קדושים הם כמסר רבונן כלו בכמר
אלהו זל. ינא חוטר מנוש הלת תהלת
מעל הרב המקובל האהוב על ברור המור
זל וקרא אותו על שמו עד שאמרו זל כרא
מוכה אבא לתפארת לולסכאמו ולטובתו
ואליהו ילט עכיו באדרמו. חמק דרבכך
יסי כבי תפארתו. ולמחבר כלו מה תמיש
שלמה מסכורתו :

פה ויניציאה במצות חשרים
פיטרו ולורניצו בראנאדיני
בבית יואני קאיון *

Appresso gli Illust. Sig.
Pietro e Lorenzo Brag.

168
L'ARCA

La prima cosa che si fa
è di far un piano di
cemento che sia
quadrato di 12
piedi di lato. In
questo piano si
fa un'arca di
cemento che sia
di 6 piedi di
larghezza e di
6 piedi di altezza.
In questa arca
si fa un'arca di
cemento che sia
di 3 piedi di
larghezza e di
3 piedi di altezza.
In questa arca
si fa un'arca di
cemento che sia
di 1 piede di
larghezza e di
1 piede di altezza.

La seconda cosa che si fa
è di far un piano di
cemento che sia
quadrato di 12
piedi di lato. In
questo piano si
fa un'arca di
cemento che sia
di 6 piedi di
larghezza e di
6 piedi di altezza.
In questa arca
si fa un'arca di
cemento che sia
di 3 piedi di
larghezza e di
3 piedi di altezza.
In questa arca
si fa un'arca di
cemento che sia
di 1 piede di
larghezza e di
1 piede di altezza.

Appreso gli Ill. sig.
Pietro Lorenzo Barg.

ב

הקדמת המחבר נרו משבח לאל יתברך ישתבח תכורא ויתפאר תיוצר

אתה האלהים יושב גבוהים אשר בראת את עמך ישראל ידירך עם
 נושע קדיש ונבר סגולת קדושיך ה'נתהללו מה גדלו מעשיך מה
 מאר עמקומחשבותיך בהנחיל לנו אור וחירות תורתך בתת נס חסדת תעודת
 צוהר זוהר מצותיך חסדה גנווה לקחת אותנו לסגולתך בהיותנו קרואים
 עמך וצאן מרעיך והפרשת אותנו מכל מעשי ידיך בצוותך מלכנו צוויים
 ואזהרותיך אמרות שהורות מן השמים השמעתנו קולך לייחדנו מקרואי המלך
 ואחר מות לחיות ערתיך ושמת מסך מכדיל בנינו ובין מורדיך וקמדי מופרשי
 מסתקוממים בימיך אנשי בלי שם ועם נבל נאצו שמך אשר תעו ולא ידעו
 דרך נכוחה ושכיל נתיבותיך כה אהלל רבכ כי עשית חסד עם עבדך יצרתני
 מבת האומה השלמה עם צבי נחלתך ונתת לי עינים רואות לראות נפלאותיך
 ואזנים שומעות לשמוע גודל נוראותיך ולב להבין עוצם גבורותיך ושכל
 להשכיל נוראות בצדק רוממותיך וידים למשש קצת ממוצותיך ורגלי ממחרות
 לרוץ בקיום פקודיך האהים במה אקדם פניך אומה שיר את שיר נגד מעלתך
 מלאכים נערכים ונסיכי בכלם אין ערוך אליך כל השמים מלא כל הארץ כבודך
 אם כל ימי אתן זמירות לא אספיק לספר קצת תהלתך ואם כל שנתי אשורר
 שירות לא אגיד שמץ מחסדיך מי ימלל גבורות כלי ספוחות הדר תושבחותיך
 ומי בכל הנבראים יוכל לחזקר צבי תפארתך ואיך אני אוכל להאריך לשון
 להגיד ופי הודך והדרך מה אני מת חי ולא אצלת לי ברכה מחמתך על
 גב אדמה יתוש נטוש נואש נמאס בכל נבראיך אך אזכור כטפה מן היס מחמון
 תהלות צבא מנהך ובוה ארונה המלך אמצא חן בעיניך ואוחיל בחסדך שתמחת
 פשעי כרוב רחמיך ובעת צרה שימה רמעי כנוארך הלא בספרתך ומטובך
 תשביעני ותשאלי את ברכתך ובעולם הנשמות יהא חלקי עם להקת נביאיך
 ובמדור לפי כבוד מעלת צדיקך ובתחיית מתי ישראל תחיני עם עושי רצונך
 ואור הגנוז לצדיקים תראני ומאשר יש באוצרותיך כה מתחנן מעשה ידיך עבדך
 בן אמתך אחלי יכונן דברי מאתך תהלתיה קודי שמעת כחסדך תס:

סבכ סיימר החכם המחבר כרו לאל יתברך בלות האלף

אלהים

אלי אתה אליך אדני אקרא אליך אתחנן ארוממך אנוך
 איילות אצלך אסגור אקוד איך אתפלל אשתחוה אפים ארצה

א ב ג 1 2 אברכך

הקדמה

אברך • אברך אברכה אברך אל אצילות אמונה אודיע אהותך • אומר אהבית
 אמרת אברה אספרה אמיתך • אנידה אמונתך אודיע אשמיע אורך אצילותך
 אצל אצילי אומות אלים איתנים אנדלך • אפארה אך אברכה אדר אושר אומתך •
 אשר אליהם אהבה אצלת אמרת אלה אמרותיך • אנכי אין אלהים אחרים אך
 אולם אנכי אלהיך • אני אמרת אפסך אין • אין אחרים אדיר אורעך • אחרי
 אשר אתה אלהי אל אמונה אחללך • אתה אלהים אשר אצלת אלי אצילות
 אמונתך • אני אודה אתנפל אצלך אברי אמרו ארון אליך • אמור אמרת אלהי
 אלהים אלי אתה אשחרך • אבקש ארוש אהקורה אשכיל אדע אדירות איום
 אימך • אחללה אנדלה ארוממה אייחד אהרותך • אשורר אודה אתודה אזור
 אמת אמונה אזורך • אתרצה אעשה אגרת אונרת אמונים אוצרותיך • אמר
 אמונה אולם אריכות אפים אוצר אנור אתך • אמרים אושריכם אמירים אוכיר
 אך אכיר אותותיך • אלהי אלהי אכותי אלהי אברהם אשור אודך • אדברת
 אצל אראלים אלים אהבית אושר אמירותיך • אחלל אנדל אמרות אמירות
 אלי אנוהו ארוממנו • אגודה אווב אענדס אדקת אליהו :

דאה כיפקודיך אהבתי כהסדך חייני
 בכל לבי דרשתוך אל תשגני כמצותיך
 יהולבי תמים בחקך למשלא אבוש
 נדבותפי רצה נא ומשפטך למדני
 ואשמרה רתותך תמיד לעולם ועד

Handwritten text in a cursive script, likely a signature or a note, written in dark ink on aged paper.

הקדמת המחבר גרו אל עין הקורא

הצעיר רבינו כן לאדוני גאוןי אבני
דכני ופרשי כבודי ומריס ראשו
החכם הנעלה זקן ונשוא פנים
כמהר אליזו כן נכון ונעלה זקן
ואיש סיכור כל משרה כן לפסוק
ומעלה כל גאון משה בעי הא על
חזמן בלתיאמן מזמן להרע ולא
להטיב הרטיב והדך לכניי אף
דוחי בקרבי יראה ורעד יבא בני

אמר

התאחזי פלצות בחנתך קו ראותי על ראשי והמון תק ותיו תולדותי אלה תולדות יעקב
ויעקבני זה פעמי רבות אין חקר ואין מספ' דחפני וחשביעני ממדורי וישקני מי רוש ולעני
זכום מי חמרי המאררי נתן לי לשתות שתיתי מציתי ושבעתי בוז וחרפה מייסורי הענייות
זהרלות גם שפלות כרום זהות וצרות מדורות חוכרות אשה אל אחותה כתמהון לבב
בתמיחה ולא בניחותא באו עלי וחננו סביב לאהלי והמה יושבות ממלי גדודי מלחמת
דם קימתי להשפיל ולהפיל גם להאפיל נוגה סביב אשי ולהפילני כפילה עצומ אשר אין
למטה חמנה ושולח רשת ברנלי נוקשת בפח מוקשי בסופה ובסערות בלכרתי
כמהמרות :

נעיותי

משמוע נבחרתי מראות מראות חזמן ואכזריותי וכל כניי זאופניו
שופך כוז על נדיבים המתנדיבים בעם קדש חלהים משפיל מפיל
דום אנשי קדושי א ח' נגשי ויכל איש נדיב לב שמהו לשמהון ויך אותו פני ואחור מבלי
פוגח ורפיון ויקם על סלע רגלי הנבל והכילי כהצלחת עושר וכמון כל הון יקר במצא
צביתו ובחריי משכיתו כל אבן יקרת תרשיש שוחם וישפה אבנים טובות ומרגליות
על זה יגדל חכאב אנוש בלב כל איש חכם לב חגם הלוים בראות מראות ארזים משפטים
ותוכחות ייסורין מרים נשפכים זנתים על ראשי הצדיקים הדביקי כה וצרות מרורו למגי
זמקרים מרים מרורי לא ראי זה כראי זה ומיני חמוני אסוני תלאו באו עליהם כדרך ושל
כדרך וחסה לרין לרעה ממחרות קלות וחמורות

ישרים

יתמחו איש א רעות וחררו איש אל אחיו לאמר מה זאת עשת אלדים
לכו לראועמל יגון אשר בנדבנו חזמן הוא אשר כילכו ואשר הדימנו
אשם קצפנו באמתחותינו עמוסים דמוסים מכל מיני חמוני מחנה צבא חתלאו וקוהאת
צוראת וטארעות רעות חולפות ובאות עלינו תמיד וכל חיימים עלו נשתדגו על צוארנו ועל
שכמנו סבלנו צרות ותחיינו צרות :

העולם

ים סוער רב מצול' והארם עובד עליו תמיד על נשר רעות עומד אצל
קיר נשוי נדר החויה כי כן בחר לניה שחיי הצדיק תמיד יתני
כדוחק

הקדמה

בדוחק ובעדר ובעולם הזה לא ימצא מנוח לך וגילו * בימי חבלו * ישתה כוס הצרות
וחמת מרירותם רוש פתנים יינק וחאל בעל המחשבות טובות מביא בכל יומיו בני אשפתו
: יסורין קשים ומרורות את כל הקורות :

צרות

רבות סבבוני סבוני גם סבבוני הקיפוני כתבורו של עכנאי מיום חיתי
ועד עתח לא שלתי ולא שקטתי ולא נחתי ולבא רוג דוחפתי ממקומי
יצאתי מארץ עמי וחלתי משולשל ממקום א מקום בלי מנוח ומרגוע לנפשי שבע כדודים
חזמן הצורקם עלי בחמת מוכרון אפו וזעפו והארך עלי קצפו ויחשפילני נתנני לחרפו
וגדופים גם ח'רופים וח'צופים * באפר חכפשיני השביעני מרורות :

על

אלה אני בוכה תמיד עיני נגרה ולא חדמה מאין הפגות כי באו לי גידודים
ויסולו עלי דרכ ומארצי נדחפתי גם נדחקתי ונדחתי אחזתי ונכה לתי ואו
כשרי פלצות ואמיצות כח לא נשאר ונשמה לא נותרה בי מחדרות טרדות וחמה נודות
חזמן וכל מוצאי ומובאי ויות קופותיו ומארעותיו עלי היו בלנה עניות וחוסר כל אשר הוא
שקול כנגד כל תיסורין כמאמר חז"ל * לספתן ולבארן אי אפשר יכלה חזמן והמרה לא
תכלתי א' זומחן אפרט הצרות המאחרות או המקושרות :

ימי

עוני קדמוני אחזוני והם אכלוני הלמוני חממוני גם עממוני ולא יבולתי
לראות מראות אלהים התורה והמצוה לא קיימתי ולא יבולתי לעוכוכ בה
דכולא בה הא עלי ועל רוע מעללי ומעשי כלי כדר * ואין לי גדר * כי לא קניתי חכמה
ידעת קדושי אמצא * מה אעשה ומה אומר ולבי מאד המרמר ומריומה אשוב לשולחי דבר
מה אעשה כי יקום אל וכי יפקוד מתאשבוני * הוא ברהמי וזכרוב חסדיו יעביר חטאתי
ועונותי על חוסר המצוות * ויסלח אשמות המרורות על דבר הצרות :

ראיתי

כני עליה ונחם מעשים הללושים אחר התורה לקיימה מעוכי כלי
אחד לבצעו מקצהו בצע כסף חמדו להם וכסף משנה לקחו בידם
לעשות סחורה ופרקמטיא לחביא טרף לביתם ולהת חק לבערותם ולא אמרו איה התור
חטורה ומצות ומעשים טובים שהם כותנים חיים לעושיהם ותומכיהם מאשרי ומישרים
בי ישרים דרכי הואילי סרק מצותיו ומפירות הבאות בתורה הנראות שלא לצורך וחקות
שמים חפכיות זוררתי עושים פירות ופרי פירות * תשלחנח פארות :

ראה

ראיתי את עני הצדיקים * והצלחת הרשעים הפושעים כנפשותם אשר
הלכו בדרך עקלתון * על זה מאנה החכם נפשי * יגעתי ולא הונח לי ולא
מצאתי מנוח * על משכבי כלילות רחש לכי בקרבי לדעת מה זה עשה ה' אלהים וחנה
הדבר סתום וחתיים כי לא פורש ולבו ולבנינו הנסתרות * וחגלות ליצר המאורות :

כנר

בגדים חזמן בוגד על אנשים קדושים חגנשים אל ה' כמחשבת ובערת
וככל מלאכת ערוכה ככל ושמורה * מרים עשרה מעל ראש שלמים וכן
דבים ונכבדים וירם קרן אנשים לובשים שקים רקים ופוחזי * וכל בני ככל גם כני כלי שם
העל למעל * לעילא מכל ברכתא קרקפת * ולא מנח תפילין ועש הרע בעיני ה' להכעיסו
כמעשי ידיו הצליח ועלח למלכה * על זה אנשי לבב מתעורח בהדרה ששונם ועלצונם

יחפץ ליגון כחשכם בקרבם הענין והע חסידיו וכחיתם כצלה וגילה יתעצבו אלכם

ועלצם ושמות באנחות תמדות :

ידעתי

כי יעשה ח' דין ומשפט בארץ לשפט חבל בצדק צדק ומשפט מכון כסאו כי ישרים דרכי ה' וכל מעשהו באמונה . אך אכנה נאכנה מה שהצדיקים מדוכאים ומוכנעים הוא לטובתם : למ' ירוק עונותם : ולהישיר אורחותם : גם להאיר אורם והד'ם בעולם הגמול ולכן הובאו בעבך יהושפט לצדף וללכץ כליות קרבות' להביאם להיי העולם הכא . ונתנו קול בעמק הב'נה וחאו כדי שיהיו כזרחר הוקיע וכעצם השמים לטהר ודכין הכלאים הנערכים ייהיו כערך התרשישים ואישים קדושי' ונוצצים כעין נחשת קלל ומסוט' ולזה הובאו במכאוב היסודין קשים ורעים לייסרם ולהישרים וסכלו צרות ויחגו כמוכרות :

נמיתי

לכי לדעת מפלאות תמים דעות שמשוכנח' צנאות אשר הפליא עצה הגדיל תושיה . ככיר ורכ העליליה ליימר בני עליה . ולהביאם בכור עני' ודלות . להגדיל ולהאדיר רכוי שכרם בשלימות . בעולם טוב עולם הנשמות . מר' גדלו חסדיו ורוב שלומיו . מה עצמו דאשיהם כי לא ידעתי ספורות :

ונפשי

תגיל ביי תישט ותשמח בידיעת דעת אלהים אשר הוא עישה בחמלת ור' הביא לדכא הצדיקי' בעולם הזה ולהפריח הרשעי' מרעי' פועלי עול דשנים ורעננים האמונים עלי תולע ובנדישט לוכשים ששים ושמהים ברוב עושרם ובמעלת גדולת הדרם . ובתפארת עטרת יקדם . ובמושכ מצב צבי פאר' . וכל זה לשרדם פן העולם הכא . אלה לחיי עולם . ואלה לחרפות ולדראון עולם . על קיכול גמול רוע מעללים . יחיו נדובים באש וכמים משפט חפושעים כנחנים לתת על ראשם מאורות . ולהרליק להם מדורות :

בינותי

כספרים מפוארים אשר חכרו חמאכרים כאמרים שהורים והנה הם זל' עשו לנפש' ויכינו צדה לדרכם ואבוקה דולקת להאיר לחם חררך ילמ' כח יולעמוד כחיכל מלך לאור באור פני ית נפשם כחיים נצהיים בזכות התורה והמצות ואמרתו בלבי מתי גם אנכי אעשה לביתי להיות חלקי מכל עמלי בימי חבלי . גם אנכי אערכה ואלכת אחריהם . להתזיק כשולי מעליותם . והאל ברחמי ובהב חסדיו יאיר עיני ורעיני לחבי , סודות יסודות התורה גם אמרי ספירי חז' אשר כל דבריהם כדת תעודת חמדת שעשועים נטועים כמסמדות :

רבים

וככבדים הנחמדים מזהב ומפז רכ המה החכמי השלמי' כמעגלי צדק תמימים . ישנים גם חדשים וכל המפרשי כלם קדושים זל' חכרו ספרים כאמרים מפוארי' כפי רוחב לבבם לחי'ת השקם וחזקם גם חלקם ומנת כוסם פאר' חבוש לראשם כחכמה שוו פארי' מנבעות . למופת ולאות . לכבוד ולהתפארת כתזכרת בד קדש' שבץ מצפ'ת ואכנט' להאזור אזור כמתניהם אכנשים ואזור עדור' : יעישו לחם חגרות :

אלהים

אלהים

ה' חילי וחבלי גם גדולי אמרתי ואלו התפללתי יידי ברוך אלה אשר
 חתאכנתי בתפלה ובתחנון כי חנון ורחום הוא שהוא אל קו
 האמונה ישרני ובה חלקי נתנני ותמיד ידריכני ונחני כמעגלי צדק למען שמו ויורני
 ויאמר לי אתה בן אדם מהלך כרדס אזור כא כגבר הלציק אשך וחודיעני הלא מחומר
 קורצו הקדמוני במוך וחס עשו וקנו שלמות לנפשם קים גם אתה ועשה כאשר עשו וחוש
 ואל תאחר לתת זמירות לקראת הדורות וכתוב אמרות שהזרות לשם יוצר המאורות
 כי גדליך לא לנחשתים חוגשו ויריך לא אסורות :

לעשות

עלצון ששון רצון יוצרי שפטים נתוכנתי ולא להתגדר חלילה
 כי מה אני מהווי עפר ואפר ואין כי לא תורח ולא תחכמי לא דעת
 ולא תבונה אמנם החשק והשקידה שחשקה נפשי בתורה היא סמכתי וכאומרם זל יגעת
 ולא מצאת אל תאמן וחסדו יתברך היה לי עזר וסיוע לכתוב פגילת עפח בהדרת
 לבנה וצחזח מספרת פלאי אל ונוראותיו להודיע לבני האדם גבורותיו וזה חלקי מכל
 עמלי בימי הבלי על כן לא נתתי שינה לעיני ותנומה לעפעפי שמורות :

ירי

יסר ארש ארשת שפתי מה שמיללתי ודרשתי ברוב עם הדרת מלך בקהלות
 מחוללות חלות ישראל בכל המקום אשר דרכתי ודלכתי ושם הייתי דכרתני
 כמופי חסדי ה' ותחלות כעל כל אשר נמולת ורב טוב לבית ישרא אשר גמלם כדחמו
 זכרוב חסדיו וקצתי שמונה דרושים כפי פח האפשה כיר ה' השופר עלי וחברתי כפר
 הנותן אמרי ספרי בבית מגורי היו לי זמירות אמרות האמרות שהזרות

הארם

הכרדם והנכאה יפקח עיניו ויראחי כי על ימי עלי ארץ וכאומרם
 זל הלוני כצל של כותל או כצל של אילן אלא כצל עונב כצל עוף
 הפרחי ואני בעניי בראותי בחזרותי סר הלם יוצרי כולם אמרתי בלבי עת לעשות
 לה' אתי צבחה על מצור לנצור לשמור ולעשות חבור בלי עצבים כי התורה אורה ושמורת
 כדכתיב פקדי חסדיו משמחי לב וזעזולם חזח אין ראוי לסמוך עליו כמו שאין סומכין
 על רציצת קפה ולומר לכשאפני אשנח וראיתי בימי הבלי עכשיו בהווה כבר עבר חצי
 זמני מימי ואם לא עכשיו אימתי ועולמי צה וקצר החלק לשלשה זמנים ודומה אל
 הלילה ואל חשך אפלה בלי אורות וחלילה הוי שלשה משמרות

ואני

עני בעניי הכרתי מצבי וערך לבבי לם נשבר ונדכה לא חכמה ולא
 כינת אדם לוי ולמה ומה אעמוך מחנה מענה לשון לפני גדולים אשה
 קטנם עבה ממתי ואני לעמת ערך גדולתם נחשב כננס על גבי ענק עם כל זה נפשי
 אמרת חלקי ה' ומתחת כסא כבודו והודו חוצבה ולכן נלחבה וגם נר הכבה ותתאנת אוח
 קול להרים בשערים נגד המורי לפפר תהלות יוצר מאורי ונגד זקניו בתורתו נשאתי
 ונתתי כמופי דברתי לא זעתי ולא פחדתי להלל מחלל להי ולהני שבחיו עמדתי לפני עם
 קדוש לאלהינו ולפני חכמי ישראל המאירים כמאורות העומדי שם ככרם שורו שורות :

המלך

מלכו של עולם עטח עמי חסדים טובים אין חקר ואין מספר אשר
 בראני ויצרני ומאפלי לאוית אור עולם הוציאני ויפח באפי נשמת

היה היום החמישי וכתן לוי לב לשמוע ולהכין הנאיו ועינים רואות לראות פלאיו ושכל
 לידע ולהשכיל בראיו גם להשכיל רושם עוצם רוב רובי תולדותיו חאדון המקר כמים
 עליותיו כשות שמים לבדו עם ככבים ומזלותיו ודורך על כמותים בנתבותיו תול ארץ
 על כל ימות עולם על גבולותיו לפני זעמו מי יעמוד ומי יתכונן רעם גבורותיו עושר
 מלאכו ורחו ואש לוהט משרתיו לכן על כן כימי הכלי בימי וילי אערך שיר מהללי
 לא לצור גואי ואמרי שפירין ספיריים לנועם חילולו אסדר ולהגיד שבחיו גמולו ותגמולו
 להזכיר אבא בגבורות :

קרב

ה' לכל קוראיו באמת ואת שועתם ישמע ויש יעם ומצרה לרוח יוציאם
 הוא כרחמי יאזין מילי ויקשיב לקול אמרי ותעלה לזכרון מלאכת
 לפני ה' כריח חסרות קמיעת מולת מנחת עני תפלה לעני שתקח במקום קרבן איש
 כופר נפשו לה' וזאת התורה והתעודה יחיש קיבוץ גליות מקצות הארץ יבואו מחל גדול
 בשיר ושכחה לה' כבוד ישימו וקהל רנה ירמו בתושבות ושירות מלכיות זכרונת
 שופרת :

טוב

ה' לכל ורחמי על כל מעשיו מבחר מין האנושי ישראל מעשי ידיו להתפאר
 חנומיו היום בצער ובשביח במצור ובמצוק שפלים ודלים עניי זרמים בכל
 קצוי ארצוים רחוקים יקים בחסדו מאכת רוח הנופלת בתוך עמים ויגיש ששכנו ואפל חסנו
 יזכיר יאיר כצאת חשמש בגבורתו על הארץ בזכרו ברית ראשונים ישלח משיח צדקנו
 רב תחכמונים חנם חלום רב פעלים ציר אמונים הוא אליהו דומכשר בשורות
 טובות בשורות :

נרבות

פירצהה' מאלפי אילי מרכבו כחלי שמן כמה אקד' ת' כי אם ברוחי ועוצם
 סחי ונוע' שיהי כפיתו ודריחו כירא תוד' ה' יחשב לפניו כדס זבח שלא שואר
 מכבש נכחר מבחר היצירה יחיש גאולתם ופדין נפשם מיד ישנא בכנין הבית השלישי
 מידי אביר יעקב לא יחרם ולא יתקן לעולם ולעולמי עולמים כי לא יבלו מעשי יתברך
 להעמיד חקיים לו היכולת וחממשלה כי אמלכות שלו הוא אז עמו ישראל עיתו תאמן
 מרעיתו ישישו בשמחה ונחה אל טוב ה' ואויבתם רואים ורוחיים בקום למשפט אל תיש
 מעם הארץ כחרץ לארץ יפלו כפילים ותיוקש כל עושי רשעה ותשרים הגדולים ומקצת
 העם יחיו כראש גדולים ומקצתם יתכסו פניהם חרלים במהר ה' ומהרה באונו ושואנו
 יגורו אליים ימקר בשרם ויחלו חולאים גדולים והנשארים בהם יבאו במעדת צארים
 ובנקרה חסלעים מפני תכופת יד ה' שמינוע עצמם כשיחין ומעורר יעשנו בארץ
 חפירת :

חבלים

כפלו לנו כנעמי בחיותנו חלקו מנת צופו ונתר' עם סגולה תהלה
 בארץ צב' תפארתו ועם נחלתו להחליל לכוזחלת בלא מעדים
 לשום שארית בארץ ומידו ברכה ערוכה בכל ושמורת לאור באה המעם אשר אין לוקץ
 קץ ותכל הואין הפסק לעולם ועד וזאת נחלת עבדי ה' וצדקתם מאת המלך יהוא עליהם
 וישב תתלו יבוי הארץ וכל גבולו יכונס כנר מי חים מתן באגורו ורמכער בלקור ויהיה

דרוש ראשון אדרת אליהו

האמת מלכתה בחמת חכמה יראת ה' בקאמטוריה מקום מוסדי עיר אמונה
בקרובי רעי חסוכי ונס כחמתי את חכר הרר במקומי ומכני מכוני ירמתי על פטרת
חסס מלס בזקניי כמהר חיים ברך הזיל דמעות מעיני • בסנת הסמיטה ספקד מן סדי
וכהני • בסדר פרסת חיס מלחמה ה' והכ' ולא נחס אלהים דרך ארץ • נחס אלהים
דרך ארץ • נחס אלהים דרך ארץ כי קרוב • כי קרוב הוא וכו' •

גרסינן

במדרש ימיו כצל עובר • הלאו כצלו של כותל או כצלו של אילן שא
כצל עובר כצל עוף הפורח הכל יודעים שימותו והכל אומרי בפיה
שימותו • אברהם אמר ואנכי הולך ערירי • יצחק אמר ואברכך לפני ה' לפני מותי • יעקב
יעקב אמר ושכבתי עם אבותי אימתי בשעה שנשטה למות ע'ל • תחילת דברי וכן אמרו
אמרות ה' אמרות שחרות • ודבר גבורות ושל אורות אור יקרות • אמרי קדוש יושב גבוהים
אשר נפשי אלינו תערוג והליו אחים • המה דברי אלהים • אשר צוה על יד נאמן משה איש
האלהים • תזות אמת אמונה אומן גלו לכל משפיל ונכון דבר שביסבת אחד משני דברים
ימנע האדם עצמו מעשות איזנפעולה או לדבר דבר כמנוי חיים אשר שמת לפני כחלמיש
לדבר לפני שלמים וכן רבים וככבדים טובים וחשובי • מנין בערך וחשיבות כחכמי וכמנין
האחד בעבור תיות שיאמר עושה הפעולה או המדבר הדיבור מוח בצע או תועלת וחפץ יש
לי בזה הדיבור או המעשה אשר אני עושה אחר שאם אדבר לזר ויחשבוהו ולא להכמי וכיני
יחשב בעיני המון העס ואף גם חכמי הדור לאפס ולזר ויחשבוהו בעבור עליהם רוח קנאה
תבעה כמו אש אליהם ולא יתבונן על אותה הפעולה או על אותו הדיבור ואעפי שיהיה
מדובר על אופן הנאת ועל אדני היושר ע'ל ליצני הדור ויצאו לעז ודופי יתנו באמרותי
ובאשרת דברותי הנחמדים מזחב ומפז רב • והשני ימנע את עצמו בעבור שכיחת הדברי
וחשכוה מצויה כבדיות • וכני אדם זכירתה קלה ולרוב הימים הכל נשכח ואעפי שחעם
גם החכמים וככמי הדור יתנו חן על אותה הפעולה וישכחוה ויחללוה בשעדים ע'ל לרוב
הימים ומשך הזמן תשתכח אותה הפעולה ולא תעלה על לב לזכרון ולכן העושה או המדבר
לא ישים אל לב לזכר נגד העם דברותיו והנה זה אמת באותן הפעולות הנכריות זולת
פעולת הילת מעלת התורה השחורה אשכ' היא ברה מאירת עינים ולא יש עליה שום דופי
ולעז וסולוס והדוכר כר וועוסק בעניניו יתן לוחן וכבוד ושיג נגד הדמון וישובח
בשער עיניו ונגד זקניו כבוד הדור כי כל דבריה שחורי וברים וכל דרכיה שלום וועוסקי
כה מאושרים ומיזשירים ועליהם אמר דוד איש יודי ברוח קדשו הנחמ' דים מזחב ומפז רב
ומה גם שלא יש עליה דבר השני שהוא שישוכח ענין הפעולה או הדיבור תכף ומיד אינו
לרוב הימים ואכר זכרה והתהל' שיתנו לא תתמיד ולא תהיה כי אם לפי שעה ורגע תעמו
תחלתה ושכחה גם זה שפר שאין זה בתורת ה' שחורה שעוסק בה והוברה דבריה ואמריה
כי כעוסבנגד עמו ושד' גם כהני וחכמינו וזכה שדברות יתחיו נזכרות לדור דור ולא יאכר

דבר הפעולה מתוך עם בני ישראל יואלי על זה היה רומז דעה באמרותיו החמירותיו כמשי
 ראשית חכמה יראת ה' שכל טוב לכל עושיהם תהלתו עומדת לעד * ירצה כנגד מרה
 שחאדם ישיב ימינו אחור ומנע עצמו מעשות פעולת אומדבר דבר בענינה נגד דחמון
 מצד שלא יתכו עליהן ואל יחשבוה לא אדרכ ליעני הדוד ויעיאו לעז על אות פעול או
 הרבול וראשי חכמי יד התורה שהיא יראת ה' החכמה האמיתית היא להפך משאר הדברי
 שהיא נותנת חיים ורוח לעושיה והמדבר בענינה יתן לרוח וכבוד נגד זקניו ושיג ארחות
 חיים גם יתלהו טלה וישבחו דברתיו בטעם ידוכרו שהם דברים אלהיים דברי אלהים
 חיים ומלך עולם והחכמה דעת ושכל טוב לכל עושיהם הרצון המדבר בענינה ורוחש
 בספרותיה לא יבוש בעליו ולא יכל בעהב ולא ישיג שום חרפה ובוש מהנדברי ומהעומדים
 למולו שלא יעזאו שום דופי ולעז מאמריו אלא שאדרכא יתנו טבה והודו לו וישבחו דבריו
 האמריו ואמרנו שכל מה שדבר הוא דבר לאו והוא שכל טוב ונא וחו שכל לכל עושיהם
 כנגד מה שחאדם ימנע את עצמו וחדרן יפחד שמה במסך הזמן שתתכח אותה הפעולה
 ולא יעלה לזכרון אתו הריבור ותורו זיוו וחדרו לזאת תלתו עומדת לעד ירצה שהם ושולם
 לא יעלה על הרעת האמרות התורה תהיו כשפחות והעושה ופועל פעולה בענינה דוכר
 האמרה ודברותיה וחי בשבח וזכרו לא יעמוד לעד שזה שקר נמור שלעולם עולמים יתי
 בזכר זכרו ופעולתו לפכו ושבוה קיים ונצח וזהו תהלתו עומדת לעד * והואיל ואתא לידן
 זה הפסוק נעיר בונ הערות * חזקת הא קשה מיל ראשי כי מתו ראשי החכמה ומהו אחרי
 החכמה כי לא פורש * החקרת השנית ישלדעת מה היא תיראה הנאמרת כפסק אם היא
 התורה אשר בה המצות המזוהרות על יראת ה' להליך בדרכיו ובאורחותיו לדרך או אם
 הוא דבר מוסף על המצות לעשות מעשים טובים יותר ממה שצותה התורה והוא מעשרת
 חסידות והעושה כמו כן הוא צדיק גדול והוא הנקרא כלשון חזק חסיד * ועל זה רמזו רזל
 במש תורה ומצות ומעשים טובים והשלישי קשה קאמר ראשית חכמה יראת ה' שמן הדין
 הוא שיאמר ראשית חכמה אהבת ת' שגדול העובד את ה' שאהבת יותר מהעובד מיראה
 וזה ברור * אמנם כונת חכמת דעה באמרותיו הטחורות שעיקר הלימוד הוא המעשה הלא
 המדרש כי אם יראת ה' לעבדו באימה ויראה לקיים מצותיו ואמנותו להאמין אמנו שלימה
 והלומד ומתחבם כדי להשתדד ולקנותה תופו יתיה מכובד על הכריות אינו טוה לכל וזאין
 ליעבר במה שעומל ועמל ושיעמול תחת השמש ולא בישל איש לו שכר משאת באוכר
 אלא שיש לו עונש אנוש מר ממות על עסקו בתורת התמימה שלא לשים שמים ורצון יערו
 אולם האדם אשר הוא לא נרדם בתוכחות עליו משכב טחירות השררה המעלה והכבוד
 לא שם לבו ללכת אחר חכמת המעלה והמכשלה להשתדד להיות טודד על אנשי ישור כי
 אם מתנהל לאטו לרגל המלאכה מלאכת שמים בעבור היותה תורת תלהים מצות הברה
 באירת עינים אזתרת מלך אשר צוה לעבדו ויולד דאחיו ולשמור מצות אדנתם ודבוב ולעשו
 מה שהיא חפץ וזהו נחם שנאמר ראשית חכמה יראת ה' הרצון עיקר ותכלית החכמה שהיא
 התורה תלתית הוא יראת ה' רל קיום המצות וחזוקם לכל עשות הדף המוטל ולא לבעוט
 במפריו כי אם לאהבה את ה' תירא מפני מצו שהוא מלך גדול תורא למלבי אדן לכן

דאף לעשות מצד גדלו ורוממותו בשנים שהם משרתים עבדים לו ואולי פת כנו ושתוי יין
 מסתיו המשילים כמעשה ידיו כל שת תחת דגלים • צנח ואלפים כלם • וגם בחמת שדי
 צפור שמים ודגי הים כלם בידם נתנו בחמלת העליהם הגדול לעשות עמהם חסדי טובי
 לזה חנם ראויים לעשות מאמרו ואזהרתו מוכנים ומזומנים לקיים קיוּם עדין כל התק
 שום מצוה ואזהרה ממקומה ולעשות הצפוי תברך ככל שלימות אשר יוכלו לעשות וזרו
 תכלית התורה אשר צוה הקב"ה ולא קריאתה אך אמנם הקורא ושו"ב ואינו עושה רצונו של
 מקום הוא מתעב לפניו ות ושר רזל במסכת ברכות מרגלא בפומיה דרבא תכלית חכמה
 תשובה ומש"ש לא יהא אדם קורא ושובת ובוטש באביו וברבו ובמי שגדול ממנו בחכמה
 ובמנין שנאמר ראשית חכמת יראת ה' שכל טוב לכל עושיםם ללומדיהם לא נאמר אלא
 לעושיםם וגו' וכל העושה שלא לשמה נוח לו שלא נברא ע"כ לכוז אל כונת המאמר ראוי
 לעודד בו קצת ספקות אשר ראיתם לספק • ראשונה יש לדעת מהו אמרו תשובה ומעשים
 טובים ותתשובה היינו המעשים טובים שאם האדם השב אל ה' בכל נפשו ובכל מאדו ולא
 יעשה מעשים טובים כי אם מעשים רעים ודאי שתשובתו בלתי מועלת ואין הפך בה ולא
 תקרא תשובה כי אם משובת • שנית יש להבחין מה שאמר שלא יהא אדם קורא ושובת
 ובוטש באביו וברבו ובמי שגדול ממנו בחכמה ובמנין שלשה דברים הללו למר לי ודי
 ומספיק שיאמר בקיצור מילין שלא יהא אדם קורא ושובת ועושה מעשים רעים או עושה
 מעשים בלתי טובים אמנם אריכות לשון לפרט בעטת האב והרב ומי שגדול ממנו כחכם
 ובמנין נראה שהם דברים שלא לצורך • ג' קשה שובא מה שאמר תכלית חכמת תשובה
 ומעשים טובים ומיית' ראיה מקרא דקאמר ראשית חכמת וזה שקר דקרא לא קאמר אלא
 ראשית חכמה ר"ל התחלת החכמה ראוי שיחיה יראת ה' ואיך הפך ראשית לתכלית שתוא
 מלשון תכלית וסוף • ד' צרי' להבין היאך נפיק מה שדרש ובוטש באביו וברבו ובמי שגדול
 ממנו בחכמה ובמנין מראית הפסוק דקאמר ראשית חכמה יראת ה' שיל דקרא יראת ה'
 צריך לשמור ר"ל לרא מ לפני הקב"ה לבד ולא מפני בשר ודם אביו ורבו ומה גם מי שגדול
 ממנו מה לו ככך אם יבעש באנשים אשר קודצו מחומר כמותו בשינוי בלי הפרש כלל •
 וחפסוק לא אמר אלא יראת ה' ר"ל לחאמין שהוא מלך גדול ונורא ולזה יש לירא מפניו
 והאלהים עשה התורה שיראו מלפניו לכד • ה' מש"ש וכל העושה שלא לשמה נוח לו שלא נבר'
 תימה אמאי ות לא אמרו העולם יעסוק אדם בתור' אפילו שלא לשמה שבתוך שלא לשמה
 בא לשמה ותוספת' ולת' רצו שיעשה לקנת' חת דוחק גדול כי מי הגיד לתם שפת'
 הוא לקנת' ולא שם יעדיין צריכים אנו למודעי ולהבין כונת המימרא • אמנם כונת
 חכמת השלם רבא ז"ל לתורות לנרשוא חריצות הלימוד והכל גם הוא עסק המדרש מבלי
 עשות הראוי בעיני פני אלהים ואדם והלומד קורא ושובת ודבריו אינם בנחת עם חברות
 כל שכן עם אביו וכל עם רבו המביאו לחיי עולם הבא ובוטש גם כמי שגדול ממנו בחכמ'
 ובמנין עובשו גדול מי הוא גם רוח נדה ונאון בלתי מכיש ערך מי שהוא גדול ממנו בחכמ'
 אף בשנים ותוא בעטת אטום לב כפוס כפרד אין הבין ערכו כמה וכמה נחשב הוא וכמה
 דלא נגאל ערך חבירו וחשיבותו וזהו פגע אשר דלבינו זקן ושבע ימים פניו מחוריים

והוא בנאות לבד בלתי עושה ממנו חשיבות ולא די זה אלא שבוטש בו ומכזה דבריו וחולק
 עליו מצד דתורת הדם ותכבורת לימודו ומדרשו בידו בלתי מתקיים שהקב"ה בלתי הפך
 בכפלים תועי רוח אשר השכור דעות כלב לומר תל ולא המעשה והתשקר נפשו שד"ל ימוד
 מבלי מעשה טוב הכל הוא ואין כוממט ולא חמדו שהוא עיקר אלא המעשה דל לעשות
 הפצו של אביו ורבו ולבלתי היות כועט גם כמי שגדול ממנו בחוכם שאם כזו לא יעשה
 רעה גדולה החשב לו שההרגל יביא הו' לבעט גם כמי שאמ' וחי' העול' שהוא גדול העולם
 וזהו שרמו דעל' באומ' אשר אמרו ללשוננו נגכ' שפתנו אתנו מי אדון לנו הרצון שההרגל
 יביא את הרשעים בלשונם הרע לבעט כ' יכול בהקב"ה שהוא אדון הכל וזהו מי אדון לנו
 כמו כן יארע למי שבוטש באביו אשר גדלו והב' אהו לאו' אויר העתה וברבו חמבאיו לחי'
 הער' עם הצדוקים ובוטש וחולק על מי שגדול ממנו בחכמה ובמנין לבסוף כמשך הזמן
 שריות לנו ויצרו ולימוד ההרגל יביא אותו לחלוק כ' יכול בשמינה ולחטיל דבר יסכל לפי
 מעל הועל אל אלים ידבר כפלא ילכן אשרי איש ירא את ה' קורא ושונה אשר ינהג עצמו
 בענוה ובחסידות ויראת השא לבלתי היות כועט באביו וברבו ובמי שגדול ממנו בחכמה
 ובמנין שזה עיקר ותכלית החכמה היא התור' הקדושה לחיות האדם שפל רוח שפל ברוך
 וקומה ימוכנע ומוטפל איש אדמה י עפר ואפר כפני כל האדם וכל שכן בפני אביו וברבו
 ומי שגדול ממנו בחכמה ובשמים ואף על פי שתהי' בידו תורה וחכמה לא יחולק על אלו'
 אך אולם ראוי שכל ימיו יהיה בתשובה שלימה רוצה לומר שיקיים כל המצות כלי שיוזר
 כאלו חס' ושלם עכר בכלם ותלף חק חפר ברית ועל זה יהיה דואג כל ימיו [מכאובים
 מתאבל על השאתיו כאילו היה בעל תשובה ולא זו בלבד אלא שגם ראוי לעשות חומרי
 יתירה לנהוג עצמו כמעשי טובים דל לעשות יותר מחומרי התורה ולפנים משדות דרוין
 מעשה חסידות סיג וגדרים הרבה מסיגי התורה וענינים טובים אשר לא צותה התורה עליו
 חה שאמר תשובה ומעשים טובים הרצון שהתשובה היא מה שצותה התורה על האדם דל
 מצות עשה זמ'ל' ומעשים טובים רוצה לומר על מעשה חסידות שהוא עשות יותר מביד
 שצותה התורה והו' מה שפול באומרו תשובה ומעשים טובים ולזה לא אמר תשובה לחוד
 או מעשי טובים לחוד לא שהתשובה אינו מעשים טובים ומעשים טובים אינו תשובה כמו
 שביארנו • ובזה הותר ספק ראשון שספקנו כספקות • ומה שאמר אביו ורבו ומי שגדול
 ממנו בחכמה ובמנין אולי הכונה לריכוז על התשובה ועל מעשים טובים רוצה לומר על
 ציווי התורה ועל מעשה חסידות • כנגד ציווי התור' לזה אמר שלא יהא כועט באביו וברבו
 שמדין התורה מהי'וב האדם לכבד את אביו בשביל שחביב לו אויר העולם וגי'ל אתו על
 ברכיו כמו כן ראוי שיכבד גם לרבו כעבוד שליטתו תור' חכמ' ומוסר ומסכתו הוא מעותד
 לחיי העולם הבא • וכנגד מעשה חסידות לזה אמר וכמי שגדול ממנו בחכמה ובמנין
 שחתורה לא הקפידה כל כך בזה לחלוק על איש גדול ממנו בחכמה ובמנין ולבעט בו •
 והנדה כמדי חכמים בעשו כגדולים מהם בחכמה ואין ככך כלום • אך אמנם
 הוא מעשה חסידות לחלוק כבוד למי שגדול ממנו בחכמה ובמנין ומנהג טוב הוא
 ואם עושה להפך אינו בקרא חוטא אולם הבועט וחולק על אביו ורבו מר עונשו • ונהול

עונות מנשא ונקרא חוטא לה' צבאות לפי שהוא ציוני חתורה כמו שנאמר כבר את אביך
ומילת את לרבות את רבו וכן הדין בכל חנימוסי' שחנן יכבד את אביו וכמו שאמר חנניא
עליו השלום בן יכבד אב ועבד אדוניו וחתלמידי נקרא עבד ומשרת לרבו עד מה שנאמר
ויהושע בן נון נעד לא ימיש מתוך האוהל • ופעמים נקרא בן ופעמים נקרא עבד כדכתיב
ויאמרו בני הנביאים אל אלישע הלא ידעת כי הימים לוקח את ארונך ודרשו חז"ל בני
חנניאם תלמידי הנביאים הנח מזה הפסוק נראה שחתלמידי נקרא בן לרבו וגם עבד לרבו
לזה עון גדול הוא לחלוק ולבעט באביו וכדברו ולא כן הבעט במי שגדול ממנו בחכמה
ובמנין אך הוא דרך מוסר ומנחה חסידות ומנחה טוב לכבדו ולהדר לו פנים זהו מה שאמר
באביו וכדברו ובמי שגדול ממנו בחכמה ובמנין שרומז אל שני דברים שהם תשובה
ומעשים טובים וכנגדם אמר אביו ורבו ומי שגדול ממנו בחכמה ובמנין כנגד התשובה
אמר אביו ורבו • וכנגד המעשים טובים שהם לפנים משורת הדין דרך חסידות לזה
אמר ובמי שגדול ממנו בחכמה ובמנין • ולכן האריך לשון בשלש דברים הללו ולא
אמר ועושה מעשים רעים או עושה מעשים נלתי טובים כמו שהקשינו לעיל אלא
שהכוונה כמו שבארנו • והנה בזה כבר הותרה ספק שנית שהקשינו בספקות •
ומה שאמר תכלית חכמה שנאמר ראשית חכמה יראת ה' • אמת הוא כי לשון תכלית
רוצה לומר סוף וקץ כמו לכל תכלה • והכוונה טעיקר הדבר וראשיתו הוא הסוף והקץ •
המשל שאם אויס בונה בית ופלטין אינו לבנין וכיוצא אלא לדור ולשבת כתוכה תכלית
וראשית המחשבה הוא סוף המעשה שהיא התכלה והקץ האחרון וכן לשון תכלית
כלשון חכמים ז"ל ענינו לשון תכלה וסוף וראשית עיקר הדבר • זהו שנאמר ראשית
חכמה יראת ה' שבונין ז"ל שלשון ראשית הוא דבר המשובח והעיקר כמו ראשית החורם
ראשית עריות יכס • והנה בזה העירנו השלם דבא ז"ל טעיקר התורה והחכמה הוא יראת
ה' רוצה לומר קיום המצות על בורין ולא לעשות עשר' להתגדל בה ולא קודרים להשוכנו
שלא המדרש הוא עיקר אלא המעשה רוצה לומר מעשה קיום המצות גם לקבל עליו
וזמרות יתירות מעשה חסידות לעשות מעשים טובים יותר ממה שצות העליו התור' • וזהו
מה שנאמר ראשית חכמה יראת ה' כלומר קיום מצוות יח ואמרות יח לשם שמי' ולא לשם
פניה רק על צד יראתו יתברך לעשות אמרותיו הצרופות ולקיים מצותיו וחקי ממה שהוא
מלך נורא ותקיף ומצד מעש' תקפוג ונבדותו ראוי לעבדו ולשמו' תורתו מפאת נוראיו ופלאיו
הגדולים ולגמור ולקיים מה שכתוב בה לכבד אב ואם וגם את רבו ומלמדו תורה שרומז
גדל' מהאב שזה מביאו לחיי העולם הזה וזה מביאו לחיי העולם הבא ומצד יראתו ראוי
טיקיים ציוניו שלא לבעוט באביו וכדברו וגם במי שגדול ממנו ואינו ראוי שיחלוק עליו כי
אם לחלוק לו כבוד וחדר כי כן רצונו של מקום יתברך שהקשון יכבד לגדול ונגד זקניו
כבוד • וזהו ראשית חכמה יראת ה' והנה בזה כבר הותרו שני ספקות פסק שלישי ורביעי
שספקו בספקות • אותהוית חכמה במה שאמר תכלית חכמה וכו' שנאמר ראשית חכמ'
יראת ה' לפי שהורגש לו זה מה שאמר קרא ראשית חכמה יראת ה' וכי ראשית החכמה
תתורת צריך שיחית יראת ה' ולא אחריתת לזה אמר תכלית חכמה יראת ה' תשובה

ומעשים

ומעשים טובים כלומר הראשית גם התכלית והסוף צריך שיהיה יראת ה' מראש ועד סופה
צריך שתהיה כלה יראת ה' קיימים מצות ומצוה ולא להפך קורא ושונר וכו' וכו' באביו וברבו
זכמי שנדהל מסבוכה כחזמנין שהעושה כן כאלו אין יראתו יתברך על פניו לכל רמי
אחשא ופחדני יתורמם לא ישם לבגד עיניו ומורא לא עלה על ראשו כאשר לא שת לבו לקיים
אזהרותיו והתחובות על הלחות צינים כתובים באצבע אלהים זש תכלית חכמה מלשון
התכלה וקץ ומש שנאמר ראשית חכמה שמביא הפסוק לראיה על דבריו הרצון שכונתו
לומר מן חדין ומן הסכר הכך הוא פשוטו של פסוק כמה שאמר ראשית הנכבד יראת ה'
דוצה לומר הראשית גם התכלית צריך שיהיה יראת ה' ולא להפך חס ושלום לבעוש באביו
וכרכובי שנדהל ממנו כהוכס וכן הדעת נותנת אם ראשית דבר החכמה והתורה צריך
שיהיה יראת ה' כש התכלית והסוף והנה צריך שלא יבשו ימי הזקנה מ'מי החברות
וגם לא יכלימו ימי החברות את ימי הזקנה ואם בתחילת הלימוד צריך שיהיה האדם מוחזר
שלא ימושו דגליו ולא יבעדו קרסוליו מיראת ה' לקיים מצותיו וקוין ומשפטיו ותורותיו
לבעור בדרך מישור עאלו שעריך בתכליתו וסופו לעמוד על עמדו ומשמרתו לשמו שלא
ינטר דגליו ושלא ישפכו אשוריו מבי הדרך דרך מלכו של עולם אלא שיהיה מוכן ומחזק
לעבודתו ז'ת לכל יבעט בתורתו אשר צוה לכבד איש את אביו ורבו לחדר ולהנעים ואף גם
זאת עשה יעש' משפט כפשוטו לבטל דבריו מלפני זקן שהיה תכלית יהלוק עליו גם שלא
יבעט על אדם גדול ממנו כחכמי' ומנין כביד ממנו ימים והנה בזה הורה לנו חסלם רבא
דחוא לא סביא ליה כאתם שאמר ולעולם יעסוק אדם בתורה אפילו שלא לשמה שמתוך
שלא לשמה בא לשמה אלא דכבר מר דלעולם צריך שיהיה ראשית ותחילת התורה שהיא
החכמה האמיתית כל יראת ה' ולא לשום פניה אחרת ואותם העוסקי בתורה שלא לשמה
הבל המה מעשה תענועים ושקר בימינם ואין להם על מה שיסמוכו כי לשוא המה עבלי'
ותם רמים משכר התור ויעפו כערים ויגעו לריק עסקו ועמלו אחר שכונתם היא שלא לשם
שמים כי אם להיתם מכובדים בתוך עמם על מנת שיטתרו ויהיו בקראים חכמי' ורבנים
או לקנתר שזה אינו רצונו יתברך שלמה ישתמשו כשרביטו של מלך שלא לשם שמים
ויבעלו את בתו לבא עליה כדרכה ושלא כדרכה עמדו על רזיה וסודותי' באין יראת ה' על
פניהם כי אם למלאת הפנים ודצונם והנושא בתו של מלך צריך שיהיה שלם מראש ועד
סוף ראשו כתיב פז ואחריתו זחב שחור מבלי סיגים יפה אף נעים אשר אין בו כל מום
זוה שאמר תכלית חכמה תשובת ומעשים טובים כלומר התכלית והסוף אני מגלה ומבאר
לך שהראשית והתחלת החכמה והתורה זה לא צריכא למימר שפשוט הוא מה שנאמר ראשי'
חכמה יראת ה' והנה בזה תפול הראיה על כבוד ואין דוחק במה שחלף ושם תכלית
לראשית והנה כבר התור ספק ה' שפסקנו בספקות או תחיה חכונה הנכונ' כמה שאמר
ובל העושה שלא לשמה נח לו שלא נברא לחודו לניסוד עמוק כמה שאמר ולעולם יעסוק
אדם בתורה אפילו שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה שהכונה להם זכר לכרחה
לומר שבכין טיקץ האדם הנרדם בתנומות עלי משכב הרפין וזעזעות ויעור משנתו
נפתר דמת רפיונו לחוד על החכמה היא התור ולסכוב עליה תמיד בתחילת לימודו ומדרשו

שעדיין בלתי מבין סודי יסודי התורה ואינו בקי בזכות העושה אשר שכרה כמח הויה
צדקה שראוי הוא לעסוק בה עסקן ולטהר ביום ובלילה שינה לעיניו לא יתן לעפעפי תנומו
אף על פי שיהיה שלא לשם שמתוך שלא לשמה בא לשמה רוצה לומר כמשך הזמן יכנס
לפנים ממחשבתו ויאדור עיניו אז יראה ויבין זכות התורה כמת וכמה הוא גדול ואז יעזוב
כל פניותיו ומחשבותיו ושליך בעמק עכור ביום ההוא יאבדו עשתותיו וידע וישכיל כי
לא ניתנה התורה לקנתה ולא לכבוד והידור פנים כי אם לשם ה' לעבדו שנים אחר
באחב' ויראה ובחגותו בה ימצא כתוב מפורש פליאת המקום ומעטת הקפו ובכבודו
ופרשת גדולתו וכי הוא מוטל הארץ ולו משפט חכמה הנדולה והרפארת לו
יאות מעלה יבואה תהלה ועל כן יחשק ויכסוף כסף צרף ואהבה עיר בקרכו לאהבה
את אלהיו ויראה אותו מצד מחותו ומצד מח שהוא מלך גדול ולא לשום פניה ותועלת
ממין בעולם הזה כמעשה אבות תלמיד שבא לרבי פלוני ואמר למדני תורה על מנת
שאהיה עשיר וקבלו החכם זכרונו לברכה ויהי לימים חריונו לחכם אניה אחרת ונתנה
לתלמידו והתלמיד לא רצה ולא הפך בה וקרא עליו זה הפסוק לי חכסף ולי חזקה אמר
ה' צבאות וכתוב הנחמדים מזהב ומפז רב וקראו שמו רבי יסין פניו וכל זה מצד
שידע והכין מעלת חלת רוממותו יתברך מצד שנתבשל בידו לימודו ומדרשו ונתבשם
והבין סתרי התורה ומתוך שלא לשמה בא לשמה וזהו לעולם יעסוק אדם בתורה אפילו
שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה רוצה לומר מותר לו לאדם לעסוק בתורה
שלא לשמה בתחילת הלימוד בזמן שאינו ידע סתרי התורה וסודותיה כי הוא אז מתחיל
ללמוד ולעסוק בה שעדיין הוא עוסק וטורח לדעת ולהשיג מהותה ולימוד התורה הוא טורח
גדול ועסק רב אליו כמשא כבד יכבד מצד שאינו מבין סודה ורזיה ולזה ישרתר לעסוק
וללמוד ולהפוך בה לפי שבמשך הזמן יכנס בסודותיה וסודותיה ותעלומיה יבין וישכיל
ואז ידע כי התורה היא גדולת הערך אשר ניתנה להבין מתוכה נפלאות תמיס דעורת
ה' צבאות אשר הממשלה לו יאות ואז ישקר מחשבותיו חמדותיו וכבוד יקרו והדרו
ועזוב רעיו ורעיוניו יכזב תחלת התועלת והביל חמדת הפסוק והכסף ושליך את גילג
כספו ואת אלילי זהבו בתוך עמק עכור אשר שסהוב מתהפך לזעף והכסף לקצף
ואמר יאמר חלא שקר בימיני אשר תמול' שלשום דייית עוסק ולומד בתורת ה' שלא
לשמה ולא הייתי פונה אלא לפניות לבי ויצרי הרע אשר פיתני ולא יכול לי בחמלת ה'
עלי שהאירו עיני בתורה יקרה היא מפנינום וכל הפצים לא ישוו בה ואז יחפך לאיש אחר
לחשוק חשק גדול ללמוד בתור' לשמה והו' שמתוך שלא לשמה בא לשם אכנס מו שהוא
נכנס בסתרי התורה והבין כונתה ונתבשל לימודו בידו שכבר למד כל התורה כלה ולא
חזר ממחשבתו רעה אשר חשב שהתורה ניתנה להתכבד על מנת שיהיה קרוי רב ויבין
או לקנתה או לחקרה בת התועלת חמדת ממון בצע כסף לזה ודאי שהוא אסור לו ולאו נמוך
ללמוד ולהנות בה אחר שהוא כבר למד ידע ולא חזר מרעיון לבו ולכן אין ליתקוה ולא
שום תועלת ממנו ולהבא ואין לו התר לעולם בשום פנים וללמוד לפי שכבר למד והבין
ולא חזר מתעית רחוקו ומבילות לבניו אולם פיג שמתחיל ללמוד שאינו ידע וזכות

של תורה שעדיין לא הכיין סוד שלמותה ותמימותה ודאי יש לו חדר גדול ללמוד ולעסוק
בתורה אפילו שלא לשמה שמתוך שלא לשמה יבא לשמה מצד התכנסו לפני לפני כחרי
התורה זכות יבין לרעת כמה טובות יש בתורה וכמה גדול שכרה ותמולתה ואז יבוא
לחטופה בצלה והוא מה שאמר לעולם יעסוק אדם בתורה אפילו שלא לשמה וצדקה
לומר יעסוק ויעמל בתורה כדי להשיג מחותה לפי שאינו יודע סוד התורה לפי שהוא מתחיל
בלימוד ולכן קשה עליו בעסק ועמל והוא הנכרם כמה שאמר יעסוק אדם ולא אמר לעולם
יהגה אדם או ללמוד אדם ואולי גם לזה לא אמר שמתוך שלא לשמה יעסוק לשמה אולם
הכונה שמי שכבר למד התורה זכין אינו יעסוק ועמל כל ימיו לפי שכבר השיג חשונת
מחות וכמו שהיה מסתבחה מר שמואל באומרו נחזירא לי שבילי דשמי כשבילי דנחרדע
אמנכ מי שמתחיל ללמוד ועדין לא השיג מחות שלמותה עמל וגייעה עליו לימודה כמו
שביארנו והוא חושב קושב כינות רזל כמה שאמר לעולם יעסוק אדם בתורה אפילו שלא
לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה וברוך זה דרך השלם רבא עה ויצא בעקבן רגליהם
אלא לאתיה לבו דמרגלא בפומיה דמר שמי שרצה ללמוד ולעסוק בתורה שלא לשמה על
מנת שיהיה קרוי רבי או לכבוד וחיזור פכוס עדי נהדרת פני קין או לקנתה ולהשתדל
לללעסוק לפי שיש להתחילת ממנו שכה משתק הלאחיותו שאולי יבסטיך יזמן בהתכנסו
לפנים בתורה ומשש פתחי שער הדרה החכם ימצא נר לרגל על ראשו יבין סוד יסוד
עמוד התורה וידרוך בעמליוה ובעולם דרכיה וכל נתיבותיה שלום ואז ישיג חשונת
בפלאה ישכיל וידעו מחות שלמותה ותמימותה וזכות יבואל שם וחסות וחסוף בה אבל
אם לא שיהיה לא עלתה ארוכה ומרפא למחלות ינומח שבות יאז יתן מהרות כברא שוכרת
ומעצות יבכתחל ורלא בדת נתיבות בודא שזת חאיש אסור להשתמש בתורה כל אומנותו
של הקיית ואינו יעניו של מקום שזה אדם ילמוד ויגנה בתורתו חקודש אחר שעסק ועמל
חמישים וחשיני מחות שלמותה ועל לא שב מרדכו ורעה ומסתבחה ואתר חשב לה יעסוק
ולומר לכבוד ולתפארת או להקריב לתועלת ממון וזה מה שאמר תכלית חכמה תשובה
ומעשים טובים מרל סוף החכמה שהיא התורה צדק שיהיו בידו של אדם תשובה ומעשים
טובים כלומר שיחזור מרעיו ויטמה שהיה בו כברא שוכה לעסוק בתורה שלא לשם שמים
וישוב מאותה המחשב ויעשה הכר דמין ששב מאותה חכמה שבה ועקר מתאות השרר
שהתחיל להושאן עתה שום מחשבת ורעין חות מאותה העצה היעוץ ככפשו לעסוק בתור
שלא לשמה כי אם מצד אהבתו ויתומדת תורתו ויעשה השתדלות במרץ שיהא לו הכר נגד
הבריות ששב מאותם החטאים וכל זה בעשותו מעשים טובים על אמתת שלימות זכות
התורה ושכרה והיה הורה ובודת והיו תשובה ומעשים טובים וכמה יפיו הרכי וכמה
באת לשון תשובה שהזכיר כי בנות בעל זל לרמוז אל האיש שהתחיל ללמוד שלא לשמה
שאם לא כן קשת מאד מה שאמר תשובה שאין יצחק זה באיש שלם וצדיק שכל ימיו עבד
את אלהיו ולא חטא חטאים אמנם תכונה באשר ביארנו ויש ובעש באביו וברבו ובמי
נגדו למנו כחכם וכמכין אולי לתורות לנו ברמזיה שהעוסקים בתורה שלא לשמה הם
קולטת מיני אנשים האחד הוא שעוסק בתורה להקרכת תועלת ממון השני כדי שיהיה

ופנו מכבוד על הכריות ועוסק על מנת שיהא קרוי רב והמין השלישי כד' לחשיג במשל
 להשתרר ולחיות שורר ומדבר כנאח וזון לקתר כנגד שלשה מיני אנשים אלו רמז כר
 באמרו ובוועט באבין וברבו ובמי שגדול ממנו בהכמה ובמנין כנגד מי שעוסק להחזיר
 תועלת ממין כעצ כסף לז' ובוועט באבין ירצה כוחר במיתת אביו כעשו ותואב קרית ימי
 אבל מצד תאות נפש שרועה לך חול הונו וכל אשה יש לו כבית וכשדה לקחת בית ורחו
 נחלת אבות ועל זה הוא שונא לו ומבקש רעתו וכל'ו ירצה לקברו כהיני וכאשר רואה
 שמארץ ימים וירא כי לא יוכל לו כל היום יגור מלחמות ומשנאתו אותו בוועט כו כמעשה
 אבשלום שבועט בדוד אביו לקחת מקמו מלכותו וממשלתו והו בוועט באביו כנגד
 מי שעוסק להמדת הכבוד והידור פנים לזה אמר וברבו ירצה מצד שהוא ירצה הפכוד
 בוועט ברבו וחילק עליו ומכזה דבריו משנאתו אותו שחפץ להורות הלכה בפניו ולכן תואב
 מיתתו ימי אמיפתו כד' שיהי קרוי רב וגופו מכובד על הכריות ולא כן כהיות דבן קיים
 כהיים חיותו זה שאמר וברבו וכנגד מי שעוסק לקתר ולחשיג במשל לחיות שורר ולא
 כביתו רק כבית אחרים מפיל אימה על הציבור שלא לשם שמים לז' ובמי שגדול ממנו
 וכו' ירצה מצד שרועה שאמריו כשעה לא ישנו ואור פניו לא יפילן שונא למי שגדול ממנו
 במעלה וכבוד וזה גם כהיותו חכם ומשכיל כשגם היותו זקן ואיש שיבא כביר ממנו ימים
 שבודאי אז הוא שונא לו ומבקש רעתו ותואב מיתתו וכל הימים אשר הוא חי בעיניו תמיד
 הוא לקין ממאב כחשכו שמצד דבריו אינם בשמעים והכמתו בויה בתוך קהל וערה ואין
 לו מקום להשתרר ולזה בלתי אהבו רק הוא אויבו באמרו כי כל הימים אשר הוא חי
 על האדמה לא יכון הוא ומלכותו ולכן מצד הקנאה והשנאה עורר מדנים ובוועט כו וזה
 שאמר ובמי שגדול ממנו באכמה ובמנין וז' שלשה דברים הללו שהקנאה כמו שפירשנו
 וזה גם כן תחת ספק שני שספקו בספקו י' והנה השלם רכא עמר על דברי חז"ל לקיים
 שלעולם יעפוק אדם בתורה אפילו שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה מצד ראתו
 עיקר יקר התורה והידור ופאר ישר שכרתו ולכן גזר אומר שמתוך לעסוק שלא לשם כל
 זמן שיומל לחשיג מהותה ושורח לייכנס בפתח גן עסק סודה וזויה אמנם אחר שלמר
 וחבין סודיה ותעלומה ונתבשל לימודו כידו אסור הוא ועון אשר הטא ללמוד ולהנות כח
 שלא לשמת ולעשות מעשים אשר לא כן ליהנות מתורה או לקתר ולהשתרר ועושה כן
 כמו אז עובד גדול ונוטל חיימן העולם לפי שמשתמש בשרבישו של מלך ועושה מעשים
 ככתרה של תורה ועל זה אמרו ז' ודאשתמש בתנא הלף אולם המתחיל ללמוד ולעסוק
 בתור אעפ שיש בידו מעשים רעים שמשתמש בכתרה של תורה שלא לשם שמים מתוך לנ
 לעסוק מטעם שאמרנו ז' ומה שאמר תכלית חכמה וכו' שאין תכונן דומה לראיה אלה
 חכמה שיוון ז' שמולת ראשית משרתת לשני לשונות הא' לשון החללת דבר כשמעו
 והשני לשון סוף ותכלית ז' ותמכוון אצל שכל ראשית יקרא סוף וקץ ז' המשל אם נאמר
 שראש חדש תשרי היא ראשית השנה גם כן נוכל לומר שתוא סוף ואחרית שנה ז' משל
 אחר שני קצוות יש לכל מקל עץ אם נאמר שהאחר הוא ראשית ודחלתו גם כן נוכל לומר
 שתוא אחרית וסופו ז' ואולי על כונא כי כזה עמד המאור הגדול חשיג זה שכתב בפרשת מקץ

דרוש ראשון

זל מקץ כתרנומו מסוף וכל לשון קץ סוף הוא • שהכונה לזל שהקטש לו אמר זה הקץ
 הוא סוף השנתים ימים או התחלת וראשית השלשה שנים לפי שהקץ יש לו שתי חבנות
 האחת סוף ותכלית הדבר וסימו • והשנית התחלת וראשית דבר אחד ולזה פירש מקץ
 כתרנומו מסוף כלומר מסוף ותכלית הדבר שהוא התחלת וראשית דבר אחר • שהוא סוף
 וגמור של דבר רוצה לומר שהוא תכלית וסוף גמור של שתי שנים שהוא ראשית והתחלת
 השלשה שנים העברת ימים מועטים ימים או יומי וזהו מקץ כתרנומו מסוף כלומר סוף הגמור
 שהוא ראשית והתחלת דבר אחר ואינו קץ וסיום הדבר כל כך • או יהא חכיון אצל דש' זל
 שכיין שאולי מה שנאמר ויהי מקץ שנתים ימים רוצה לומר מראשית והתחלת השנתים
 ימים שתכף ומיד חלם פרעה את הלומו • לזה פירש מקץ כתרנומו מסוף • כלומר מסוף
 ותכלית השנתים ימים וסימום אז חלם פרעה את הלומו • ומה שאמר וכל לשון קץ סוף הוא
 חכונה שאל יעלה בדעת איש שמח שבא בכתובים לשון קץ שהוא התחלת וראשית הדבר
 אלא שהוא תכלית וסוף הדבר לנמרי • שאמת הוא שלכל דבר יש לו ב' קצוות • ומה שהוא
 קץ הוא ראשית והתחלה • ומה שהוא התחלה וראשית הוא סוף ותכלה • אמנם מה שבא
 בכתובים מלשון קץ אינו ראשית והתחלת דבר • אלא סופו ותכליתו וזהו שאמר וכל לשון
 קץ סוף הוא • כמו קץ כל בשר בא לפני • שאינו רוצה לומר ראשית והתחלת המס של כל
 בשר בא לפני • אלא שרוצה לומר קץ ותכלה וסוף המס של כל בשר בא לפני וזנה מכל
 הנאמר למעלה מובן שלכל דבר יש לו שני קצוות • ואם האמר שהאחד הוא ראשיתו
 והתחלתו • כמו כן יש לומר שהוא סופו ותכליתו • והוא עף המשל שהזכרנו ולכן פירשת
 מה שפירשת וזהו כונת דבר זל כאומרו תכלית חכמו וכו' שנאמר ראשית דכמה יראת ה'
 שהכונה לזל שביחלת ראשית רוצה לומר תכלית וסוף הדבר • וזנה כזה כדוויקת הראיה
 וזאתה ספק שלישיית ספקנו בספקות • וכדו שהביא בעל המימרא זל שכל טוב לבד
 עושיהם דלכא רה נראה שהוא דבר שלא מענין הנדרשי חכונה שאעפ"י שאמרו זל לעולם
 יעוסק אדם בתורה אפילו שלא לשמה שקר החן והכל חיובי שיתנו לאיש העוסק אפילו
 בתחילת לימודו בתורת ה' שלא לשמה • שהכל יאמרו נאולי ה' ופדויו אשר גאלם מיד צר
 אשר ראופועל השם דנכבד ומעשהו השכילו שהכל הביבידו ושווא כימינו ימין שקר שאין
 לזיכר טוב בעמלו שיעמול תחת חשמש כלומרו ספר תורת האלהים תורה תמימה שלא
 דלש' ומה שאמרו לעולם יעסו אדם חסו הא מ"ל זל על אבדן רבים מעבי הארץ מתיחדו
 ובטם ישראל יכנו והמרה בוכים ומצפצפים והוגים נתי דה ועוסקים בלימוד שלא לשם
 שמים לכן עשו מאמצי כח לבלתי וזה מוכנה נדה כי בתחלות יעשו ישראל מלאכתם
 בתורה עד שיבואו תכלית האחרון להשיג אורח' חיים דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה
 שלום • אמנם החן וחיפוי יתן & האישי העוסק בתורה לשם' בתחילת לימודו מצד מה היא
 ועושה מעשים טובים בענין המצות והתורה ומקיים קיומם באהבה וחיבה מכל סיבה וכש
 בסוף כשכבר למד וחשיג מצות התורה וידע סודות ולכן תקע אהלו בחר התורה ומצותיה
 לעשות על צד מצות התורה וישרה • ושכר מצותיה ממנה יתר סכנה פנה ושדרתי • רבת
 התועלת לחכמי לב הניקח נכיס שר' ולא כן האישי הלומד בתור' שלא לשם' שאינו עושה

מעשה

בעשה של תורה על צד מהותה ולזה אינו ראוי שיתן לו שום הידור שאם היה כן הנה מן
 הראוי שהפסוק יאמר שכל טוב לכל ולבדיה או יאמר שכל טוב לכל עושיה ולבדיה אמנם
 לראות דלא דייק קרא בלומדיהם אלא בעושיהם כדריא שבא למעט שכר תלמידים ולגרוע
 לימודים שלא לשט' ושאין להם חן וכבוד ושכל טוב בעיני אלהים ואדם וזהו שרייק בעל
 המאמר זל' כמט' ללומדיה' לא נאמר לא לעושיה' שהרצון כדלא קאמר קרא שכל טוב לכל
 לומדיהם או שכל טוב לכל לומדיהם ועושיה' מכאן הוראה גדולה שכא לאפוקי תלמידים
 בתורה שלא לשמח שאין להם שכר טוב בעולם ומט' שעסקו אפילו שלא לשמח לתולת
 ממושבה מהלת לב אמרו שאולי ישוב בצבא העבוד ומחיל המלחמ' ללחום בתור' לשט'
 ומתוך שלא לשמח יבוא לשמח. אם כן מי שעוסק בתורה שלא לשמח אין לו שכר לא
 גדול ולא קטן ולא יתן לו חן וכבוד מן האדם אשר ברא ה' אלהים הוא ימצא חן ושכל
 טוב בעיני אלהים כמותו העסק והלימוד אמנם מי שמרחיל ללמוד לשם שמים
 או מי שכבר למד והשיג מהות התורה ועושה מעשי' טובי' באמתת זכות' על צד שלימותה
 וישרה בי טרה' שמה. לו נאותה הלה בקהל עם ירומוחו וכו' מושב זקנים יחל' לחו' ויועק
 חן בשפתותיגם על דראשו שמן משחת אלהיו וימצא חן וכבוד בעיני הדרדשכל טוב ומתן
 שכרו הרבה מאד עד שאין הפח יכולה לדבר חין ערכו חוסן ישועתו ויקר תפארת גדולתו
 וכן תהיה להפך מפלת המורד בשכרה ומבזה מצותיה וסודותיה מנלה שלא לשט' ועושה
 מעשים רעים שאינם מראים האמנה על צד מדות שלמותה ומימתה כי אם על צד סבה
 ואעפ' שעסק ועמל ויבן מתוכ' רינה ומשכלי' לא שב מתעיתו מעשו' מעשי' רעי' הפך קיום
 הורא' זכות' יושר' לכן עכשירב ואין לו מכוס מדינה שנ' ופערה פית שאול תחתית לשרוף
 עצמותיו בסור לכן יזהר העוסק בתור' שלא לשט' מאחר שעסק ולמד והבין סודות התורה
 השתורה שיעשה מעשי' טובים שיהי מורים הפך כונתו ומחשבתו אשר היה חושב ויחשוק
 וינסוף בתאות אות נפשו לקיים מצותיה וחקיה להאמין באמונה שלימה ויש לרה סוד
 גדול לא יכיל אותו הרעיון והמחשבה וכל מחשבותיו ועשתותיו תהיו מכוונות להסתופף
 בעל המדתה לעשות כל עניניו על צד זכותה ולשמח ואם להפך יעשה את לוואו' למזל
 מה שמתוקן לו בנתינת דין ומשפט כנפשו שכל העושה שלא לשמח כוח לו שלא נברא
 לבל ידאג גאתה' ומשפטיו הגדולים. זהו וכל העושה שלא לשמח נחלו' שלא בברא
 הרצון העושה ולא העוסק שלא לשמח לפי שאין לו עתה שום תוחלת וישוב יבוא לשמח
 מאחר שנתבשל בידו לימודו ולא שכ וזת התור' ספק חמישית שספקו בספקו והנה ביאר
 לנו השלם רבא זל' סוד כונת מי שאמר לעולם יעסק אדם בתורה אפי' שלא לשמ' שהרצון
 לומר שאם ידח מן התורה נדח ולא יפח במנה איש באומרו שאין לו הפך בתורה כי אם
 מצד הכבוד והשררה או מצד תוחלת דתתלת אלה' שיש לעשות ולגמור הפצו שילכו
 ויעסקו בתורה אפילו שלא לשמח ושלא לשם כבוד שמים. וזהו לתת לו חתר נמר לעסק
 וללמוד אפילו שלא לשמח לפי שיש לו רתחלת ותקוה שבמשך הזמן כשיזקין בארץ
 שרשו ידע וישיכל תוכית החור' ושכר' כמת גדול בארץ החי' ובעולם הנשמה יש לו תגמול
 ויתרון ולא ינתן לחתכ' ולאשתר' כי אם על צד מתותותיה ועל צד ציוויו ואזהרתו ואז ינסוף

ושתוקק להדריך בתורה ולהנות בה. מס והילך חסיד לא יחשה וכל זה בעשה מעשים
 טובים מרובים והוא שיתגלה תורה ויהא על שם שמים ולא על אדמה וזה כיוון
 דבא זל באומרו כלית חכמתם שובים ובעשים טובים והכונה היא שהעוסק בתורה ומתמיד
 בלימוד על דעת שלא לשם שמים סוף סוף שומן יבוא שילמוד ויהנה בה לטוב שמי יעשה
 מצותים ובעשים טובים באמונה כדי להראות שהאמת ברא מצד היותה וזל זרז מכה
 זכות התורה ושלמותה כזרזת על זה אני אומר כמו שאמרנו שמתוך שלא לשמה
 בא לשמה שהכונה שלא ימתין בסוף אלא אחר זמן מועט אחר שעסק בתורה מיד קל מהר
 ישוב וילמוד לשמה ויבוא אל השלמות טוב ואני בראותי שעוסק בתורה שלא לשבח מיד
 אני בזה ואומר שכבר בא לשמה מצד עוצם זכות התורה ואם באול לא יספיק זכות
 התורה להשיגו ולהדריך ולכונן ישראל מצד טבע הרע שהוא כן בלי על ולמד והבין סוף
 התורה ולא שב בתשובה לעשות מעשה התורה ומצותיה על צד שמח ונשורה אלא שהוא
 השעמו כועס באביו וברבו ובמי שגדול ממנו בחכמה ובמנין ובלתי מקיים אביו יניחה
 ועושה מעשים רעים המוריסה הוא בלתי חפץ בתורה על צד מהות רוביות גדול שלמותה
 כי אם על צד דבר האחרים כבוד וקדושת עלת ממנו כדאז הנמור שזה האיש עתה ליתן
 דין ושב ולפני מלך יושב על במה דם ונא וגמלו ישיב לו אדוניו מלך במשפט יעמידו
 בעמק ילופט מעביר וזהו עמק הבכה מקום הבכיה והעקבה גיא כן הינים אשר שם
 הרשעים כדי שישעם ופושעם ואולי לומר מזה מדינה של גיהנם ובימים חפודים
 יעשה כי יקום אל ובי יפקוד מה ושיבנו ושוב לו אשר עדין לא הירד נכרא וזהו וכל
 העושה שלא לשמת נה לו שלא נכרא ויחנה כמה נאים דברי השלם דבא זל כמה שאמר
 שהנה לרעתו הפסוק מזכיר שלאדם דרכו ותיכין צעדו אם יתחיל לעסוק בתורה אפילו שלא
 לשמה שהקפדה וזכות התורה יחיו בעזרי לחצילו מדעת מחשבתו המבוערה שלבסוף
 כהתכונן לפני לפני בתורה החי יתן אל לבו ברעת תבונה לקיים התורה על צד מהות
 השמה וזה ראשית חכמת היראת רועה לומר סוף התורה היות לשמה ועל צד יראתו ית
 בעשותו מעשים בעסקת מצותיה השחורות שאז יקנה שם טוב משמן טוב ויתן לו כבוד
 והדר ימצא חן ושכל טוב כענין אל הים ואדם זאת ועוד אחרת שלעולם לא ישכח שבו
 וחררו וזכותו ולעד תעמוד חדרת יקרתי זהו תהלתו עומדת לעד וחכה בזה תתורץ
 קשיא שיש בפסוק כמה שאמר שכל טוב לכל עושהם תהלתו עומדת לעד שכן הראו
 תהלתם עומדת לעד מעבי לית למי אמן כלת תהלתו בלשון יחיד קשה שלמי חזרת
 כי לא פורשמי והוא זה ואיזה הוא אף אולם שהיא חזרת אל האיש העוסק בתורה לשמה
 שאינו כועס באביו וברבו ובמי שגדול ממנו בחכמה ובמנין ועושה מעשים טובים בתשובה
 שלימה כי כן כונן הפסוק לומר על האיש העוסק בהודו ודברתיו כנגדו הם לומר שאם
 יעסוק בתורה לשמה אשריו ויחלו לכל בני עמי ואם יעסוף שלא לשמה מותר לו כהתלה
 לימודו לפי שבקשך החילוך חזמן יורה חטאים כדרך ומתוך שלא לשמה יבוא לשמה ואז
 באמת התורה יעשה מעשים טובים ויחזיק בקיום המצות שהוא שכל טוב לכל עושה
 וזכות תהלתו עומדת לעד לעולם ואם יעשף לחפץ יקבל עכשו מרמות ואז ידע שטוב וזכות

לו שלא נברא וזה להפך במי שיעשה מעשה תורת ה' כי נורא הוא ומצוה יו מקיים שיקבל
 שכר טוב בעמלו וכשר רבי אבדו דקאמר כל אלין לאבהו ואז ידע שטוב היה לו שבא
 לעולם וזוהי לרשב"א וזוהי מעור וסיוע אלהי מצאתי החר לרספקי חמאמר הנכבד הלך
 שחא אבן יקרה וברגלי יפח בפומיה דמר ופירשתי בנכפי עניות דעתי ולא תפסת' תירוץ
 דתוספות דחית' דבריהם זל' כמבואר בספקת שספקתי לעיל : וזוהי עתה נחת' אל'כי
 לב נשבר ונדכה ודכתי' שוה להליץ בעד הקרושים בעלי' דתוספ' זל' כי חית' דעתם ארוכה
 מצדן מרה דרחבה מני' יסו חמת ראו כונה חמאמר במח שאמר וכל העושה שלא לשם נוח
 לו שלא נברא שפירשו שקושה לקנוד כי מה שראו על ככתומח הניע אליהם לפרש קן
 חמה הוא המכוון לפי שראו בדברי רבא זכרוננו לברכה כמש' שלא יחא אדם בועט באבן
 וברבו וכמי שגדול ממנו וכו' שבונו לומר על האיש העושה לקנוד ולא על האיש העוסק
 בתור' שלא לשמה מצד חמדת ממון דאם לא כן מה לו לבעט במוסר אביו ולחלוק על רבו
 ולהכותו מי שגדול ממנו בחכמה ובמנין כי מה תועלת ובעע כסף יושג לו מוח אלא ודאי
 שהוא עושה לקנוד ולהשתדד להיות שרר וגם צודר לאביו ועינורא נכבד' רבנו יצחק
 בלתי נותן לחלק כבוד להרדוף חכמים פני' ושיש בכיר ממנו ימינו גם בחכמה גדול ממנו
 וכל זה מצד פטעו וירשעו ואשת פשע כנפשו למלא תאות אוח כנפו הבחמית ולבו הרע יצר
 לב האד' רע מנעורו וזוהי מעש' עושי' על צד הקי' בתור' וזוהי בועט באביו וברבו וכמי שגדול
 ממנו בחכמה ושנים בלי' שום תועלת' לכן הוא וחרובים לו נוח לחם שלא נברא אמנם
 מה שאמרנו לעולם יעסק אדם בתור' וכו' הכונה שהוא העוסק לחמדת תועלת ממון כאותו
 תלמיד שאמר על מנת שאהיה עשיר ולכסף כפר בטובת הממון וחשק בתורה הנחמדת
 בזבח ומפזר כזאתך שלא לשמה כא לשמה ולזה אמרנו לעולם יעסק אדם בתורה אפילו
 שלא לשמה ומה שאמרנו שם לעולם יעס' אדם לזה בא דבא ופירש הדבר שהו' העושה
 על צד תועלת ממון אמנם כמי' שעושה לקנוד שהוא חמוטס באביו וברבו וכמי' שגדול
 ממנו כוח לו שלא נברא וזה שאמר וכל העושה שלא לשמה נוח לו שלא נברא וזו היא
 כונה דתוספות ע"ה וזוהי תבחר' בחד אחד משני' הפירושים דחמתוק לחבו ממתקים
 יקריב אל' יוצאני בעיני' דעתי שתבחר' בתר' וקריב אליו תירוץ דתוספ' ע"ה וזה תירוץ
 ופירושי' כי מך הוצא מערכים ערך הגאונים עם כל זה אמרו ואמר העבר יצאו אנבי' וכו'
 שמקום הניחול כבודו בתו' להתגדד בו ומח שפירשתי ופה פירשתי שבונו רזל באפוקס
 לעולם יעסק אדם בתורה אפילו שלא לשמה ירצה שהאמי' שמתחיל ללמוד וחתורת הש'
 עסק ושורת עליו מצד עומק ורימה נשגבת לא יוכל לחבראטי' ממלאכתו וכו' וזהו הירר
 לימודו וחתו שאמר לעולם יעסק וישק עסק ושורח ולכן התיירו לו שאולי' לכסף יבא לשם'
 מצד שיבין מהות התורה ומתחית אמנם מה שאמר רבא ע"ה וכל העושה שלא לשמה נוח
 לו שלא נברא ירצה על מי שכבר עסק ומצאת' דר' בתורה וכו' מהו זה וזוהי ועם כל זה
 לא שכל ללמוד מצד מהותו חלו עשות מעשי' המצות' על צד זכות הישורה לא שהיא עושה
 מעשים מוריס תפך זה לז' דבא נוח לו שלא נברא שהכינה נוח לו שלא נברא מאהר שבא
 כסף תל' מתי' ולא חזר מהסת' שבת' שהיתה לו שוב לא יחזור לעולם ומה שהתירו חז"ל

בתהלת

פס צריך שידע שיכולת עצמו שלא יחמוד כסף וזהו כי את הלב מלחיבים המצוינים פלי
 אדם ושלא יתיר סוחר ותגר לשאת ולתת כחורו' להלך מרוד אחרו פרקמטיאות רק שולך
 בעיניו ומשפיל מבלי שידני ומששו לא כסף ולא זבח ולא אכננים טובות ומרגליות
 המשמחים לבי של אדם אלא שיהיה כמעט עסק ויעסק כחורו שהמבעט עסק וכחורו
 ובלתי נושא ונתן כדנידו' ומעות הוא עני ורש ושל וחיוי חיי צער הם וכל זה בעכו שיחא
 פניו מכל טרדו ומחשבת בלינאות כדי שיוכל לעסוק בה דכלה בה • ככונה גדול ורבתי
 וזהו חיוי צער תהיה ובתורה אתה עמל ר"ל כל מה שאמרתי שצריך אתה לעשות יתח כל
 זמן שבתורה אתה עמל ירצה בתהילת לימוד שאתה אינך מבין סוד התורה רמזיה וזהו
 שבאתו זמן לימוד קשה עליך והוא עמל ויגיעה כשביל קוצר השגתך • והסר ידיעתך
 ולכן צריך אתה לחזק בהשתדלות בלי עצלות כי אם בהרצות נמרץ כי בתחלות תעשה
 לך לקנות שם התורה ומעשיה כי התורה נקנית בנבירות בלי ספורות כמעט תענוג אכילה
 ושתייה כמעט חבוק ידים לשכב מעט שינות מעט תנומות ומה גם כשגם צריך אתה שלא
 תחמוד כסף וזבח ולקחת לך משא ומתן לאומנות שאם כה תעשה התורה לא תעלה בידך
 ולא תספיק לגמור מעשיה ומצותיה לקיים וסודותיה ורזיה להבין ולהוציא לאור משפטה
 ורצא דינה אלא צריך אתה שתהי' לפניי מכל משא ומתן מבלי מגעת כסף ודמי כדי שתהיה
 שפל ועני מוכן לעסוק וללמוד שלא ישר ידוך רעיוניך ומחשבותיך ולזה חיי צער תהיה ר"ל
 חיי עניות בלי כסף וזבח שלא יחיה לך משא ומתן לא סחור ופרקמטי • וזהו חיוי צער תהיה
 וחנה בזה נתישבה קושיא קטנה מהרביש שלפי הנראה קשה מאי קאמר חיי צער תהיה
 מאחר שאמר פת כמלח תאכל ומים כמשורה תשת ועל הארץ תישן שחם דברים רעים
 שלשה אלה אינם בני נוח וגם לא בניי מנוח ומרגוע לנפש • מה כא לומר חיי צער תהיה
 וכי תיסק ארעתין שיש חיי צער יותר מזה אמנם חכונה כמו שביארתי • אותה חכונה
 על תיסורין שצריך שיקבל האדם בסבר פנים יפות על שאמר וחסיד זל כואו רעי בואו
 וזהו חיוי צער תהיה • והנה דברי המשנ' כונתם לומר שחיי המתהיל בתור צרי' שבתהילת
 לימודו לא יתאו תענוג האכילה והשתיה כדת אלא שישם סכין כלתו ויאכל פת הרבה
 ומלוח • זאת ועוד אחר שלא יתאו תענוג השינו' והתנוס' לשכב כל הלילה עד אור הבקר גם
 משכב הצחרים • זאת ועוד אחרת שלא יתאו גב' לא כסף ולא זבח ומעות גם צריך שיהיה
 בלתי עוסק בסחורה לא מעט מזער כדי לקיים חיוי ותמיד יהיה מעונה מבלי משא ומתן
 גם צריך שתהיה שנתו כדורה כל הלילה מתהפך לצד א צד מבלי מנוח ויישוב וכל זה כדי
 שתהי' דעתו מיושבת עליו ושלא יתבטל ממלאכת שמים והוא לפי שצריך דעת ויישוב רב
 לתבין אמרי בינה חכמת סודי התורה השגור' וכל זה כהתהלת העסק ובראשית הלימוד
 אולם כאשר נכנס האדם בסודי התורה וכבר הבין מהות התורה לא קפיד' לכלי תאי ואו
 ימלא שחוק פירו וכל הבית ימלא אורה כל טוב הרגן ותירוש ויצהר ואז יאכל וישת' לרחב
 כנפשו וישבב סיוח על מיטתו כבגדו' זכרים וכסתות תחת מראשותיו וגם אן מותר לו לישא
 וליתן כסף וזבח ולא יתו חיוי ועוד חיי צער כי אם חיים טובים וז' ואם אתה עונות כן אשרי'
 וטוב לך אשריך בעהו וטוב לך לעהב • הבו אחר השתך אורהו' היים שהבנת כתי' אשרי'

צדו יתיה לך בעליו כאכילה ושתיה ובפני רבי' והן רב' ושלך לעול' הבא טובות שכל
הצפון לצדיקי אור' בחיר' חננוז מששת יב' והנה מכל הנאמ' ככר נתישב הקושי' שהקשינו
במשנה ואין שום קושי' בה כמו שביארתי' והנה המשנה באומרת אתה עמל רל' בתחילת
הלימוד שהוא אז על האדם עמל ויגיעה אמנם בסופו של לימוד כשהשיג מהור' התורה
בודאי שאז אינה עליו לעמל ויכול לאכל ולשתות ולשמוח בהלקומת אל'הים היא' כמו
כן כונת קרא כמה שאמר ראשית חכמה יראת ה' רל' תכלית וסוף החכמ' שהיא התור' צריך
שיחא יראת ה' אבל בתחילתו שהוא יגיעה עליו סותר לעסקו וללמול לימודה וכמו כן כונת
אומדן לעולם יעסקו אדם בתורה כולו וזהו טעם שתפס רבא וסבידא ליה כסברת רזל' וזהו טעם
שאמר תכלית חכמה תומט' הכונה תכלית וסוף החכמה היא התורה צריך שיחיה לשמה
ולא התחלתה' או יאמר ראשית חכמה יראת ה' ידעה ראשית החכמה שהיא יראת ה'
כלומר שהיא התורה צריך שיחיה שכל טוב לכל עושיהם פירוש שלא יחא חכעל תור' גאה
זנאק ודרך רע דבריו אינם כנחת עם חבריו וסומעניה ביש נאה דורש ואינו מקיים שלוה
בל דואע יבחו התורה ויאמרו כמה מכוערים חכעלי תור' וככזים החל' וכזה נמצאת התור'
כזויה בעיני העם' דק צריך שיחיה שפל רוח מאד מאד בפני כל האדם ועניו גדול דבריו
כנחת עם חבריו כי בזה יבחו את התור' ויאמרו כמה נאים בעלי התור' יפיים חתלמידי
ראשית חכמה יראת ה' ע' כל שמעשיו מרובין מחכמתו מתקיימת וכל שחכמתו
מרובה ממעשיו אין חכמתו מתקיימת ידעה כל תכלית ועקר החכמה הפילוסופית היא
יראת ה' רל' התורה הקדושה ואם בא אדם ללמוד בה צריך שקודם זה תהיה בידו תורה
המעשים טובי' כדי שלא יפוטורגלו כאין יטופכו אשור ויהי כל שמעשיו מרובין מחכמתו
חכמתו מתקיימת ידע כל שמעשיו שהם מעשי התורה ולמודה מרובים ומוקדם מחכמתו
שהיא החכמה הפילוסופית חכמתו מתקיימת בידו ובלתי מוציא לתרבות רעה ולדרך
מינות אמנם מי שחכמתו מרובה ממעשיו אין חכמתו מתקיימת ודעה לומר מי שחכמתו
הפילוסופית מרובה וקדומה ממעשיו וכלומר ממעשי התורה ולימודה בודאי שאין חכמתו
ובתקיימת בידו שאז יצא לתרבות רעה ויכחיש מהות התורה מצד החשתכשות כשעוברת
בזכות טעיות הפילוסופיות ונזרת דת נימוסית' והנה בזה נתישבה ההקרה הראשונה
אשר חקרנו בפסק' והיא ע' צדיק תראשון בריבו וזה ברוי' או יאמר ראשית חכמה וכל
כל עיקר החכמה הנימוסית היא יראת ה' ורועה לומר תורת ה' הוא יראתה לרעת למח היא
גדולת המיכת חבל לפי שיש בה קיום המצות ועשייתן שעל זה יקבלו העושים שכר וגמול
וזהו שכל טוב לכל עושיהם ולא אמר שכל טוב לעושיה רק לעושיהם לעושי המצות' ולא
כן בחכמת הפילוסופית שהעוסק בה חבל הוא מעשה התעלועים ואין בה לא מצודה ולא
קיום מעשה ומאביד זמנו לחבל ולריק עימל ויאכד זכרו להפך הוא העוסק בתורה ה'
שלעולם יעמוד זכותו ולער זכרו וזהו תחלתו עומדת לעד' והנה בזה ככר נתישב ההקרה
השנית שהערכו בהעיות הפסק' והנה התורה נקראת יראת ה' יען יש בה כדך בתוכה
מצות ח' וירינו עשייתן ותיא' פתח לתכנים את האדם אל תאבה לחבב את ה'ומה שלא

נקראת

עקראת אחבת ה' לפי שאינו ראוי למלך לומר לאנשיו דברי אהבתך דברי יראתך על
דרך ותאלחים עשה שיראו מלפניו והנה כמה יפח מה שנאמר בעבור תהיה יראתך על
בניכם לבקלתי תחטאון ולה נקראת יראת ה' ולא אחבת ה' שהמתחיל בל' ימור אינו מתחיל
דק מצד היראה והעוכש שהל' יתכרך צוה בתורתו מצותיו אשר יעשה האדם והי' בהם ואם
לא יעשה יקבל ענשו ונמולו בראשו והנה כל' אזהרותיו כלם על היראה והאדם לפי שאין
דרך שהמלך יתא מראה לעבדיו אחבה בהיותו מזה' להם ציוויו שאם זה יעשה בודאי
הגמור שדבריו יבטלו ואזהרותיו תהיו נשכחות אבל אחר איום האזהרה ואחר התקירה
שעבדיו חס עושים רצונו באהבה וחיבה מכלי סבה והם נאמני ביתו וממלכתו אז ראוי
שיאיר להם פנים ויתא מרות להם אחבה וחיבה בפורסם ובגלוי אין אסת' וזרזו המכוון
כדברי ז"ל כמה שאמרנו מלבד שכפת להם הקל' את החר' כגיגית ואמר אסתקבלו את
חתרו מוטב ואם לאו שם תהא קבורתכם וזהו מה שצוה לנו ה' וכתוב בתורתו ציוויו
וקול פהדים באזינו על קיום התורה ומצותיה ועל כן קראת דוד ברוח קדשו יראת ה' שחורר
כי לפי הנראה כל אזהרותיה חס על צד הירא' אמנם אחר קבלת המצות ועשייתן באהבת
בשום עליו על סמכו וסבלו על צוארנו כעבדי משרתי עושי רצונו ונאמני ביתו וממלכתו
ואחר החשקפה הצרופה וההכנת הנכונת נבין מתורתו וסודו שכל אזהרותיו חס על צד
אהבת וחיבה יתירה ולא ניתן לנו מאתו יתכרך שום מצוה ותורה על צד היראה ודחכרת
כי אם על צד האהבת הגדולה ועל צד המזו' חז' באומנם הבינין ישראל שניתן להם כל'
חמדת חיבה יתירה נדעת להם שבנותם שחתרות ומצותיה כלן ניתנו על צד אהבה ולא
על צד הירא' והתחכרה ומה שבא בתורת המחאים על קיום המצות הנח' זכונ' כמו שביארתי
וחנת כזה כבר גת' שכבה ההערה השלישית שהערנו בפסוק או יאמר ראשית חכמה וכנ'
שהוא מקושר למאן דסליק מ'ניו דכתיב קדוש ונורא שמו' הכונ' שרע' השריש לבו בזה
שני שרשים שהם ייחוד ה' ומחתו ואמיתת תורח מן השמים ולזה אמר קדוש ונורא שמו' ור'
כך יש לתאמן אמנה של'ם שהוא יחיד קדוש ונורא שמו' וראשית כל' יש לדעת ולתאמן
שהוא אלוה' מנח'יג הי' העולם'ם נמצא קדמון לכל דבר אשר נברא מלך יהיה וחווה ותיח
לא מעת ידוע ולא מזמן קבוע וזה האמון צריך שיחיה כל' בטוע' מעליו אין לנשורת
וממנו אין לגרוע' ונ' ראשית חכמת יראת ה' הרצון אעפ' שעקרי הדת חסרבים עם כל' זה
איני מזהירך עליהם רק על שנים אלו בלבד שהם ייחוד ה' הנכבד והנורא ותור' מן השמי'
ובראשונ' אני מצוה על אמיתת ייחודו'ת ואחר כך על אמיתת תורתו מן השמים וזה ראשית
חכמת ר'ל ראשונה צריך שתאמן החכמ' שהיא מחות ייחודו'ת שהוא גזרת השכל וככרת
משפט החכמה שיש אלוה' מנח'יג ואין עולם כמכחונ' והוא אלא שיש לעולם כעל' ופ'רדות
מנח'יג ואין חכל' וזה משפט השכל' ולא יש מופת ברוד על זה ולה' נקרא אמיתות'ת
חכמה לפי שהיא חכמה רמה נעלם' מעיני כל' הי' הוא יושב במסתרים כרום חביון ואין
עין כל' פניה רואהו' כי לא ידעו מה הוא' והמש'ג מציאיתו'ת חכמו'ת וישב על' שעמד
שכלו על קו האמת' וזהו מה שנאמר ראשית חכמת יראת ה' בל'ומר בראשונה חכמה ואחר
כך יראת ה' שהיא חתורת' וזה אינו צריך חכמה ועיני' על אמיתתו'ת לפי שנתב'ת דלתת

דרוש ראשון

כפ' ילמס' ויש עליה מופת כרוד באשר ניתנה בקולות וברקים וענן כבד על הר סיני וקול
 שופר חזק מאד שלוח נקראת יראת ה' לפי שאז כל העם חררו ונתמהו ופחדו ויניחו ופעלו
 לה' ולכשו והא' כדכתיב וירא העם ויזעקו ויעמדו מרחוק וכתוב ולאמרו לא משה רבך אתה
 עמנו וכשמעך והא' ידבר עמנו אלהים פן נמות וכתוב ויאמר אליהם משה אל תיראו ואין
 אומרים אל תירא אלא למי שהוא מתירא וזו יראת ה' ומלת ראשית אינה סמוכה אמנם
 הכונה לומר ראשונה חכמה כמו בראשית ברא אלהים על דעת המפרשים ז"ל והנה
 לעדן לי שחפסוק חסר את ואו כמו שמש ירח וכאלו כותבו לומר ראשונה חכמה ואח"כ
 יראת ה' ומ' שכל טוב לכל עושיה עתה רצה לפרש וכותב חמאמין שני עקר' ומקייבם
 באמם ובתמי' כמה וכמה שכרו גדול וחמלך מלכו של עולם הפין ביקור לשל שכר פעולתו
 ותמי' משכורתו שלימות מדה כנגד מדה כנגד מה שהשחמין תורה מן חשמים לזה אמר
 שכל טוב לכל עושיהם ה' האיש העושה מעשה התור' ומאמין אמנותה ופחותה וכי ניתנה
 מאת ה' ית ושלם לו שכרו ואתו ופרס עבודתו מוכן שיתן לו פאר ויכספו פניו לו בשער
 לקומין ואור פניו לא יפילין הוא והדומים לו עושים כמעשהו נאים דורשים ונאים מקיימי'
 המצות קרנם תרום בכבוד ואורך ימים כימיכם בשמאל' עושר וכבוד גם אישר גם כבוד
 וזהו שכל טוב לכל עושיהם ה' לכל עושי המצות וכנגד מדה שהאמין עיקר יקר מחוררו
 אמיתתו בשכרו הודך בלי שמרים ובמדעו אשר חכמה האל ית בחקירה ובר' שה לטושה
 וראש' על לוח לבו לזאת אמר תהלתו עומדת לעד ירצ' בשביל מה שהאמין ונסתה לעד ימין
 לזכו את כבודו שהוא מנהיג העולם ופטר וכו' ואין עוד יחיד ואין שני בשכ' זאת יתן לו ה'
 שכר פעולתו שיתן לו שם עולם אשר לא יכרת שיזכרוהו לשם ולתפאר ויזכרו שמו עד זכר
 צדיק לברכ' ותמי' משכורתו מדה כנגד מדה כנגד מה שהוא האמין מה שלא ראה בעיניו
 כי אם באזניו שמע שמעותו לשמע און ולא לראי עין והאמין שמועותו ואמיתתו כאילו ראהו
 בעיניו ממש ונסמכל ביקרו והדרו לזה יתן מאת ה' שמעה טובה שחיא תהיה לו מעלה
 וגדול ונס תהלה בארץ אשר לא תכרת לעולם יהי נזכר שמו לטוב ולברכ' כאילו הזכיר'
 דאיתו בעיניה והסתכלו ביופי מעשיו ובהוד פניו ומי שלא ראהו מעולם יכפ' שכחו וקיל' כ'
 בלי ראי' עין כי אם לשמע און ישמעו לו וזהו תהלתו עומדת לעד או תהיה חכמה וה'
 לפי שאמר למעלה שחתורה היא יראת ה' רל שניתנה באומים ומורא גדול כדכתיב רבו
 אתה עמנו וכשמעך והא' ידבר עמנו אלהים פן נמות וכמו שאמ' זל מלמד שכפה לחם את
 החרד וכו' וזנה לפי זה מן הדין והראוי שכי שקשה מעשה חתורה ומקיים מצותיה שלא
 יותן לו שום שכר ופאר לא תואר לו ולא הדר כי החכמה לא ישובח והפעל על צד היראה
 אינו חשוב בעיני אלהים וכאומרם זל גדול העובד מאהב' מהעובד מיראה שהעובד כיראה
 כתיב בית חנה עין ה' אל יראיו והעובד מאהבה כתיב בית עיני ה' אל צדיקים ומעתה
 יש בדברינו קושי עצום שכפי מה שחצענו ממאמר זל נראה שיש לעובדים מיראה שכר
 אבל הוא חצי קושי עצום שכפי מה שחצענו ממאמר זל נראה שיש לעובדים מיראה שכר
 שכותב זל כחלתם שכר לעובד מיראה כדכתיב הנה עין ה' אל יראיו לפי שיש שני
 מיני עובדים מיראה ה' המין האחד הוא העובד מצד יראה שיש לו עונש אנוש מאותו ית

יסורי

ולקורין משפטי ה' והמין השני הוא העובד מצד שמאמין ביכולתו יתב' ומיחל טובו ומתן
 שעובד הוא מפאת יראה שלא ישגיח חסרון הטובות ויגדע אליו התועלת כהחירו כלתי
 מקיים המצוות ולכן עובד לפי שהוא מקוה שכר פעולתו ומיחל לחסדו יתבר' וזה טוב
 מן הראשון ועל זה רמזו ז"ל בתיתם לו שכר כאומרם שהעובד מיראה כתיב כיח הנה עין
 ח' אל יריאיו • לפי שהראו סיפא דקרא מה כתיב בתריה למיחלים לחסדו שהם העובדים
 מצד תקות הטוב והשפע מאתו יתברך ולכן עובדים ואינם עושים להפך לפי שיראים
 הם שלא ישג' לחס' ולא ימצא אותם חסרון הטוב וכריתת השכר • ולזה אמ' גדול העובד
 מאהבה מהעובד מיראה לא שמעו עין רבותא קאמרין דאף על גב שכונתם לתכלית
 טוב מקיים ומחכים לחסדו יתברך ומאמינים יכולתו וזאמירות רשלומו שמשלם
 שכר טוב להולכים בתורתו עם כל זה אין ערכם שווה לערך העובדים מאהבה שמדרגתם
 גדולה כי רבה היא • אולם מדרגת העובדים מיראה אינה כל כך גדולה ועל זה רמזו התנא
 ז"ל באומרו אל תתיו כעבדים המשמים את הרב על מנת לקבל פרס אלא הווי כעבדים
 המשמים את הרב שלא על מנת לקבל פרס שהם העובדים מאהבה וזה גדול העובד
 מאהב יותר מהעובד מירא' שכונתם לומר שהוא על צד התועלת וקיווי השכר והטוב אולם
 מי שהוא עובד על צד יראה העונש ממורא גדל' שיש לו שהל מעניש לכרית יועל העברת
 מצותיו ולכן עוש' כודאי הגמול שאין לו שכר לפי שהוא חרתי לעשו' מעשיו וידוע שמי שהו'
 מוכרח במעשיו שאין לו שכר ועונש וכומו שהשיב המשיב באומרו ז"ל מכאן מודעא
 דכה לאורייתא דלא אמ' ישראל יעברו את התורה אין לחס' עונש לפי שקבלוהו שלא מרצונם
 גם אם יקיימו התורה אין להם שכר לפי שעושים שלא מדעתם כי אם על צד האיום וזהו
 כחרי' הש' דעה ראשית חכמה ירא' ה' רוצה לומר תורת ה' שניתנת באיום ומורא כדכתיב
 וירא העם ויכוועו ואזן תנועה אלא מצד פחדו ויראה ולפי שזה הוא נכאי לישראל ואין להם
 על זה שום שכר באמרו שקבלו את התורה על צד היראה ולא מדעת נפשם ולזה אין לחס'
 שכר ולא פרס לא בקבלתה ולא בקיום מצותיה ולא שכל טוב לכל עושי' רוצה לומר שכל
 טוב וחכמה גדולה תחשב לחס' לישראל קבלת התורה וקיום מצותיה והכ' מי שעוש' ופועל
 בפעליו במדע ובשכ' דאין שיתון לופרים ויקבל' שכר טוב מאחר שעוש' מעשיו במדע ובשכל'
 בכח יורה ורצון • והו' הנרמז באומרו שכל טוב לכל עושי' רוצה לומר לעושי' המצו' ואמת
 שהתורה ניתנה מתוך האיום והיראה שהראה הקב"ה להם לישראל בהכמתו הגדולה
 ונחשתו אשר חשב על היהודים לטובה לחס' ולכניהם אחרים לכלית ידה מן התורה כדת
 ינפתן אלא שיקבלו מנה ומתנה גדולה אשר ממנה ישג' אורח חיים ושונע שבחות נעימות
 בימינו נצח ומתק' אהבתו שהכב' לא מרובם חשק הבהם לא מצד חשק האביו ולכן קרבם
 אצלו • ותגיעם למלוי לקבל התורה ומצותיה וכל זה בהרא' להם פנים זועפי' באיום וגיזום
 בקולות וברקים וענן כבד על הר סיני וקח' שופר הזק מאד עד שמוז יראה ודעד כנכס פס'
 ונא בקרבם וכוזה הואיל וראוהו האנשי לקבל התור' • וזה מהק המלוכ' שהמלך בתחילת
 מזהרת ציווהו לעבדיו יראהו עליהם בפנים זועפי' ובמורא גדול' ויצא כבדק הצו ומצותו כד'
 שלא יבעטו בו ולא ישנו את תפקידם לעשות רצון קונם אמנם אחר העין והשקיד' וירישת

האמת

האמת אם עבדיו כנים ונאמנים וראיות נאמנותם וחריותם שכל מגמת פניהם לשמור
 ולעשות הצדק מלכם ורכונם אזי המלך בודאי הגמור שראוי להסיר מחם פנים של זעם
 ולהסיר פנים רעים ולהראות להם פנים מאירות ולבלתי לתת עון אוזרותיו באי יום ומורא
 ב' אם על צד החשק והנחת יען אז דבריו בנחם יחיו נשמעים : לזה הצד הקב"ה לזכור
 את ישראל לפיכך עשה יפה בעתו לא יים אותם כדי שיקבלו התורה ואל ימאנו כאחיה בני
 עשו הישבי בשעיר : וכל זה בתחילת הקיבוץ אמנם אחר הקיבוץ ושמיעתה שבכר נכנסו
 תחת יעול מצות יודעו לעשות מאמרו ברצון כדכתיב כל אשר דבר ה' נעשו ונשמעו כעבדי
 הנזכרים כנים ונאמנים והובררו בנאמנות בודאי וכלי ספק שכל אזרחותו ית אזי היו כלי
 מורא וכלי ימים הכרח אלא על צד החיבה שחיבב אותם להקימם לו לעם והוא יחית להם
 לא להים וכל זה כדי להשגיגם טוב וחסד המעלה ועד עולם : וכל מצותיו אשר צוה אל
 משח לאמר לישראל כלן היו כלי יראת רק על צד אהבה בפניו דברים ולא בהכרח ולזה
 הם ראויים לקבל שכר טוב בעולם ובקיום המצות אחר שבאהבה קבלו וקיימו היחודים
 עליהם דבריו התור' והמצות ברצון טוב כמדעם ושכלם והזהר שגמור שכל טוב לכל עושיה'
 ומה שנאמר תהלתו עומדת לעד תקנה שאולי יאמר אומר שכבוד רבים עדיף ושכיבושיו
 בי יכיר בהיותם עדה חן ב' ב' לא ימאס ולכן אמ' דוד המלך עליו השלום שכל טוב לכל
 עושיהם ר' לעושים חמעות שהם רבים קהל וצבור אמנם מי שתהא יחיד עוסק לבד ובתורה
 שאינו מוצא מי ישיעמל עמו ולכן עומל לבדו בתוך חדרו ביתו : וכשי' משכיתו באהבתו
 אותה כנפשו : שאין לו שכר בלמדו יחיד לזה אמרת הלתו עומדת לעד רוצה לומר שיש
 לו שכר ומעלה חנם תהל' והוא ע' שאמרו ז' ומכין שאפי' אחד שיושב ועוסק כתוד' שהקב"ה
 קובע לו שכר שנאמר ישכר בוד' וידום כי נטל עלי' וכמה יפח' לשון הראיה אומר כי נטל
 עליו שהו' מלשון משא וטבל שהכונ' שהקב"ה יום יום יעמם על יורוב שכר כמ' כבר יכנה
 עליו והאל ישועתו סלת והיות הלתו עומד לעד : וחנה עיניכם תהזינה משרים שמחסרו
 יתברך אשר עד בה עזרנו וצאנו חתר לכלל ספקי הפסוק ודעויותיו במוכן הספקות אשר
 ספקו במירא כלם התורה והם נכוחים למכין ישרי' למוצא דעת כמעט שהספקה וקט
 חתה בוננות : וחנה מן החכמה שפתי פני למול הדרת מאורת יקרת כתף לדרוש ברבים
 ונכבדים ואתם שרי' וספריו ההכרח לא ישוכח ולא יגונה וידוע לא נעלם מדוכמות שלימו
 מעלת חילת גדולתם אומרים זל כל המתדשל בהספדו של אדם כשר ראוי לקבורו בהינו
 ואם באדם כשר אמהו כל המתדשל בהספדו של רבווכן עיק' שראוי האדם לככות ולספד
 על פטירת רבו כשגם לדרוש על מיתתו אם חנכה ודעת המלמד לאדם דעת והיתה נושא
 ונתן כסיפור שכחו של מת לתודיע לבני האדם נבדורותיו כמוני היום ששמרתי עצמי
 בסכנת הנכות בעשותי המעשה הזה בהיותי בלתי חנוך והוא לפי שמחוייב אני לספר
 שבחיו של הנפטר הלא הוא תהכם השלם כמח' חיים ברוך מנותתו כבוד שראוי לי לתוד
 ולדרוש בנד' תושבים עלי' בן החכמה וכל זה מצד שלמדתי ממנו ומה שלא השגתי היות
 מצד קוצר חמשי' ודעתי הקצאה לא הספיקה לתת שרף לבירתי ר' לעזון גופי מכחירות
 תתור' וסודית ויעקב כל זה אמור יאמר העבד אני הצעיר שמחשפעתו הגדול' חלה עלי' יעקב

מצער מברכתו ויארז עיני משוב שטעם ודעת ויראת ה' שחיה כהם הנזכר כי עצמו רוממות
 ערכו היה גדול בלימדו שמה במשניות כנתינתן מסיני ועלי נאמר בור סיד שאינו מאבד
 שיפת תורתו ואומנותו ומשם באר היא חבאר באר מים חיים • ואין לי להאריך לשון ושפד
 להפסיד בשבחי כ"כ כל העם מקצמכירי מפעליו מודעת זאת בכל הארץ ואם מוז יקשנו
 חמקש כבר אמרתי שמן הדין אני מחוייב לרבר ובזה אסיר עקשופח לכל יאמרו האומרי
 שלא הרגיש העדה חממה חזו יעה אבדת האדם הנדל הזה ולא שם איש על לבו לדרוש
 ומה גם אני תלמידו לפצוא פי למלל על כן יאמרו חממול' שלא היה לנו לב לדע' כאומ'
 איך כבוד הרב ואיך מוראו שלא הרגישו החסרות שבא אליהם כי מת ויגיעו יאסף אל עמי
 צדיק כדורו אין זה כי אם חסרון ידיעה והנהג' בלתי טובה וזהו מה שכינחתי בכושא באמרי
 ולא נחם אליהם דרך ארץ הרצון ראוי שנגיש החסרות חמגיע אצלנו במיתת הרב הנזכר
 ולנו יש לדעת האבדה אשר אבדנו וחסרנו כל באסיפת החכם האיש הישר ויש לנו לספור
 ולכתוב על מיתתו וכל ישראל יבכומיתת הצדיק וקחלתנו בדאש גם חכמיה לדרוש בתורה
 ואם להפך חיינו עשי' כודאי שחכל היו אמרי' שלא היה לנו לב להשכיל אך אמנם הנחג'
 בלתי טובה וחיו מספרים ודוכרים חנה העם היוצא ממשריפ' אין לחם ידיעה ומנהג טוב
 לגמול חסד עם הצדיק ולא נחם אליהם דרך ארץ אמנם עתה כעשותנו הרגשה והספור על
 מותו ודאי שיאמרו הנכם חל' בינת ונחם נחנם חנהגה טובה וזהו שכינחתי בכפילת הנושא
 באומרי נחם אליהם דרך ארץ : כתייתי משבתי רדו יבור להיות דורש בדברי תורה על
 מיתתו זל' לעשות חשוב וחיישר בעיני האל יתברך לקיים אמרתו הצרופה דכתיב כן יכבד
 אב ועבד אדוניו וחלמי' קרוי כן לרבו ועבד לו וכמו שהבאתי לעיל ולזה אני חייב לרבר
 ואף על פי שאיני כדאי וממ' תלמידו של הרב הנזכר אני אף על פי שלא למדת יכמנו רוב
 חכמה עם כל זה מחוייב אני בכבודו כמאמר חז"ל הלומד מחבירו פרק אחד או חלכה אחד
 או פסוק אחד או דיבור אחד או אפי' אות א' צרי' לנהוג בו כבוד שכן מצוינו כבוד מלך ישראל
 שלא למד מאחיתופל לא שני דברי כלבד קראו רבו אלפונדי דעו והלא דברים קל וחומר'
 ומדמי שלא למד מאחיתופל אלא שני דברים כלבד קראו רבו אלפונדי דעו שנאמ' ואתח
 אנוש בערכי אלופי ומיודעי הלומד מחבירו עד כי לקח טוב וכו' והנה זל' בהלומד מחבירו
 אמרו כל שכן בהלומד מרבו שצריך יותר ויותר לנהוג בו כבוד וזהו כמובני שלא למדתי
 מהרב הנזכר זל' שני דברים כלבד אלא תורה ומעשים טובים • והנה נתתי לב כמשתנה
 הזאת וראיתי לכאר כונתה והבנתה שחיה סתומה מעיני כל רואה לפי הנראדה וקודם
 שאבוא אל כיאורה העורר בה קצת ספקו אשר ראוי לכל רואה כלבד ובעיני לראותם ונכון
 להביטם : הספק האחר קשה קאמ' הלומד מחבירו לימא הלומד מכל אדם • הספק השני
 קשה גם כן קאמר פרק אחד או חלכ' אחת או פסוק אוכל השאר למה לי כל כך יתור לשון
 ודברים לימא הלומד מחבירו דבר אחד צריך לנהוג בו כבוד • הספק השלישי קשה קאמר
 צריך לנהוג לימא חייב לנהוג בו כבוד מאחר שיש עליו פסוק מוכיח על זה כד' ואתר
 אנוש בערכי אופי ומיודעי והנהג' מלת צריך והבנתה היא להורות לנו שצריך לעשו' מעצמו
 ומדנפשי' מל' אקרא מחייב עליהו זה שקר שנאמר ואתה אנוש בערכי אלופי ומיודעי

הספק הדביעי קשת הלצית לשון צריך לנהוג בו כבוד מן הקיצו יפני לשון הלדיו הלומד מחברו דבר אחד צריך לכבדו מאי לנהוג בו כבוד והנה לפי הנרא זר הלשון מאד באומר לנהוג בו כבוד דפשיטא וצריך לנהוג בו כבוד ולא כבוד אם כן מאי בו כבוד והנה הספק החמישי קשת ויש להע' למחשבה הו' להוד' כאמרו בדרוש מ' ומי לא ידע בכל' לא שדוד היה מלך ישראל ולא לישראל לכד' כי אם גם לאומות ידועות אם כן למח אריכות לשון מן הרצף שיאמר שכן מציינו כדוד ומספיק ודי בזה' וכמו כן בפעם שניה' הספק הששי קשת מאד בעיני ובעיני כל חכם לבי' שלא הפלא ופלא מתשמי' קראו רבו שזה שקד גמור לפי הנראח והנה קרא' מוכיח עליו שנאמר ואתה אנוש כערכי וכו' אלופ' ומידע קאמר ורבי לא קאמר והראיה סתרת הדברים' וזוהי סת' בנין האמרים' הספק הז' קשת תתמיהא והקל וחומר שעשה כאמרו והלא' דברים קל וחומר ומה ר' מלך ישראל שלא למד מאחיתופל לא שני דברים בלבד קראו רבו אלופ' ומידעו שנאמר ואתה אנוש כערכי אלופ' ומידע' הלומד מחברו פרק אחד או הלכה ארת' או פסוקי' כו' על אחת כמה וכמה' הנה לפי הנרא' כל הקל וחומר ויתר הדברים נראים זרים אכזרים וקריים גם מיותרים לגמרי' שאין יעל' על הדעת שדוד לא היה צרי' לנהוג כבוד לאחיתופל אחר שלמד ממנו שני דבר' ור' נחמ' הוא בעצמו אמר הלומד מה שיר' פרק אחר או הלכה אחת או פסוק אחד או דבור אחד או אפילו או אחת צריך לנהוג בו כבוד' וזוהי דעה' לא למד מאחיתופל דבור אחד או אות אחת לכד' לא שני דברים' אם כן למח בעל המסנה זל' עשה קל וחומר ללא צורך' והנה מן הראוי שיאמר בקיצור שכן מציינו כדוד שלא למד מאחיתופל אלא שני דברים קראו רבו אלופ' ומידעו שנאמר ואתה אנוש וכו' די בזה' ואל' שמה שאמר למעלה כהלומד מחברו דייק וקאמר ולא כהלומד מן הדנוע ממנו והנה אחיתופל היה גרוע מדוד עת' לזולת' היה צרי' לנהוג בו כבוד' זה שקר גמור כפי' מה שאחשוב לפי' טאויתופל' הזה גדול בחכמה כדוד מ' ואולי גדול ממנו וזה מבואר ממקומות רבים ובפרט מה שנאמר ואחיתופל' יועץ למלך והיועץ גדול מן המתיעץ ומח גם למדנו מזה שדוד למד מאחיתופל שני דבר' ואחיתופל לא למד מדוד כלום' הספק ח' יש לתת בנז' מאי קאמר שכן מציינו כדוד מלך ישראל לשון כצוא' בהסח הדעת או מחפשו דבר ומן הנראח היה ראוי שיאמר הלומד מחבירו פרק א' או הלכה א' או פסוק אחד או דבור א' או אפ' אות אחת צריך לנהוג בו כבוד שכן נהג דוד באחיתופל על שלמד ממנו שני דברים שנאמר ואתה אנוש כערכי אלופ' ומידע' ומה לו לומר שכן מציינו ומותר הדברים אומר קראו רבו אלופ' ומידעו נראים מיתרדים' הספק התשיעי יש לדעת למח שינה הסדר שלקח מתחילה שאמר או אפ' אות אחת שלכסוף לא כן כר'ב אלא שאמר הלומד מחבירו פרק אחד או הלכה אחת או פסוק אחד או דבור אחד יאות אחת לא קאמר ומן הנראח אין סדר בדבריו שפעם יוסף ופעם ינרע ואין זה נכון':

והביאור

שמינת בעל המשנה זל' להורות לנו שלא לכד' צריכין אנו לכבד פני רבינו מלכדנו תוד' לא שנים צריכין אנו מקשפט השלל וזוהי המוסר לכבד פני חברנו הדומה לנו בערך ושינוי ממש' שאולי לזד' יאמר אומר שאין צריך האדם להדר ולכבד פני חבירו הדומה לו ושהו במעל' אף על פי שילמוד

מִמֶּנּוּ הַלֵּכ׳ אוֹפֶסֶק אוֹ פֶּרֶק אוֹ דְבוּר אֶחָד לְפִי שֶׁהוּא דוֹמֵה לוֹ פְּעוּךְ הַשִּׁבּוֹת וְכֵלֵי יַתֵּר שֶׁאֵת
וַיִּתֵּר עַד בְּחִשְׁבוֹ שֶׁאֵם לִמַּד הַיּוֹם מִמֶּנּוּ דְבַר מְדַבְּרֵי הַחֲכָמָה אוֹ הַתּוֹרָה לְמַחַד הוּא יִלְמֹד לֵךְ
כְּפִלְיִם וַיִּסְיֵף לוֹ מִמֶּה שֶׁלִּמַּד מִמֶּנּוּ וְהֵם חֲבֵרִים מִקְשֵׁי יֵדֵי זֶה אֲבוּבִים וַיִּדְרִי זֶה מִלְּמַד
אֵת זֶה וְזֶה מִלְּמַד אֵת זֶה מְבַלֵּי בּוֹשָׁה וְלִזְהָ יִחְשָׁב הוֹשֵׁב שֶׁהָאֵל אֶעֱפִי שֶׁלִּמַּד מִחֲבִירוֹ דְּבַר־
דְּבָרִים וְשִׁמְעַם מִפְּנֵי דְּבָרֵי חִידוּשׁ שֶׁלֵּא יִחְוִיב לִלְהוֹג בּוֹ כְּבוֹד אִמְנֵם לְמִי רָאָה וְחִיב לְלַחֵג בּוֹ
כְּבוֹד לְמִי שֶׁהוּא רָבוֹ גְדוֹל מִמֶּנּוּ בַּחֲכָמָה וּבְמִנִּין וְלֵאמֹר כֵּן כְּחִבְרֵי שְׁאִין הַשֶּׁבֶל סוֹכֵר לְהִלּוֹק
לֹא כְבוֹד אַחֵר שֶׁהוּא דוֹמֵה לוֹ וְשׁוֹהַ עֵרְכּוֹ לִזְהָ הַלִּימֵד מִחֲבִירוֹ פֶּרֶק אַחֵר אוֹ הִלְכָה אַחַת אוֹ
פְּסוּק אֶחָד אוֹ דְבוּר אֶחָד אוֹ אֶפִּילוּ אֵת אַחַת עֲרִיךְ לִלְהוֹג בּוֹ כְּבוֹד יִרְצֵת אֶעֱפִי שֶׁמִּסְכָּרָה
מִסְתַּכְרָא שֶׁהָאֵדָם לֹא לְהִלּוֹק כְּבוֹד לְחֲבִירוֹ הַדּוֹמֵה לוֹ אֶעֱפִי שֶׁלִּמַּד מִמֶּנּוּ דְּבָרֵי תּוֹרַת חֲכָמָה
וְכִינָה כְּאִמּוֹר שֶׁאֵם הַיּוֹם לִימְדוּהוּ דְּבַר אַחַד לְמַחַד יִלְמוּהוּ הוּא לְשׁוֹנֵי דְּבָרִים וְאֵין כִּכֵּךְ שׁוֹם
דְּבָנוֹת עֲזוֹ מִדְּרֵךְ הַמוֹסָר עֲרִיךְ מִדְּנֶפֶשׁ לְהַכִּיר שֶׁלִּמְדוּהוּ תּוֹרַת שֶׁהוּא דְּבַר גְּדוֹל הַעֲרֵךְ לֹא
כְּדְּבָרֵי הַבְּלִי הַעוֹלָם וְשׂאֵר כָּל הַחֲכָמֹת כִּי הַבֵּל הַמֵּהוֹכֵר אֵין נִגְדֵי חֶשְׁבֵימוֹ הַטּוֹב אִמְנֵם דְּתוֹרַת
הַשְּׁתוּרָה עֵינִים מְאִירָה הִיא יִתִּיר גְּדוֹלָת הַעֲרֵךְ וְהַלּוֹמֵר עֲרִיךְ לִלְהוֹג בְּבוֹד בְּהַלְמֵד וְלֵא
זוֹ בְּלִבֵּד גַּאֲ שֶׁאֶפִּי שֶׁלִּמְדוּהוּ פֶּרֶק אֶחָד אוֹ הִלְכָה אַחַת אוֹ פְּסוּק אֶחָד אוֹ דְבוּר אֶחָד אוֹ אֶפִּילוּ
אוֹת אֶחָד מֵאוֹתוֹ תּוֹרַת שֶׁהוּא דְּבַר קָל עֲרִיךְ מִעֲצוֹר לִלְהוֹג זְכוֹ וְהַנַּח בְּזֶה חֲתוּרוֹ בְּפִקְלִי סֶפֶק
דְּאִשּׁוּן וּסְפֵק גַּאֲ שֶׁסְּפִקוֹ בְּסִפְּקוֹת וּמִשׁ עֲרִיךְ לִלְהוֹג בּוֹ כְּבוֹד הַרְעוֹן שֶׁהַכְּבוֹד אִסֵּר הוּא עֲרִיךְ
לִלְהוֹג בְּחֲבִירוֹ הוּא מִשְׁפֵּט הַשֶּׁבֶל וְדֵרֵךְ הַמוֹסָר לְהַכִּיר עֵרְכּוֹ וְחִשְׁבֵיבוֹ שֶׁהוּא גְּדוֹל מִמֶּנּוּ
אַחֵר שֶׁלִּמְדוּהוּ דְּבַר חִידוּשׁ וְיִתֵּחַ לֹא חֲכָמָה אוֹתוֹ דְּבַר וְכֹאמְרָם זֵלֵּ שְׁכַל מִדָּה שֶׁמִּהְרֵשׁ
כָּל חֲכָמִים וְחֲכָם כְּבֵר קָבֵל אוֹתוֹ מִהֵר שִׁינִי וְלֵאמֹר כִּתֵּן מֵאוֹתוֹת בְּמַתְנַח גְּמוּלָה שִׁיזֵכ׳ כְּאוֹתוֹ זְכוֹ
שִׁישְׁמַעוּ מִפְּנֵי דְּבָרֵי חִידוּשׁ וְדַבֵּר סוֹד תּוֹרַת אֲשֶׁר לֹא נִשְׁמַע עֲרִיךְ לֵכֵן עֲרִיךְ מִעֲצוֹ וּמִדְּנֶפֶשׁ
לְגִזְרֵי גְּזֵרַת חֲכָמִים וְמוֹסָר לְחֲבִין וְלִשְׁמֹעַ יִשְׁמִיעַ לְאֲזִינוֹ דְּבָרֵי חֲבִירוֹ הַדּוֹמֵה לוֹ כְּעֵרְכּוֹ וְלִלְהוֹג
בּוֹ כְּבוֹד רָלֵ לִלְהוֹג כְּפִנּוֹ בְּרֵאוֹת אוֹתוֹ וְזֵי בִּזְהָ וְלֵאמֹר כֵּן כְּרִבּוֹ שֶׁהוּא חִיב לִלְהוֹג כְּבוֹד כְּפִנּוֹ
וְשֶׁלֵּא בְּפִנּוֹ וְזֵל לִלְהוֹג בּוֹ כְּבוֹד יֵאוֹ יִאֲמַר עֲרִיךְ לִלְהוֹג בּוֹ כְּבוֹד רָלֵ שֶׁהַכְּבוֹד שֶׁעֲרִיךְ לִלְהוֹג
בְּחֲבִירוֹ יִחִית׳ כָּל זְמַן שֶׁחֲבִירוֹ יִחִית׳ בְּחַיִּים חַיִּיתוֹ יֵאֲמֵנָם לְאַחֵר מוֹתוֹ אֵינוֹ עֲרִיךְ כְּכְבוֹד
מֵה שִׁינּוֹ כֵּן כְּרִבּוֹ שֶׁחִיב לְכַבְּדוֹ גַּם לְאַחֵר מוֹתוֹ כִּגוֹן בְּהִזְכַּרְת׳ שְׁמוֹ לְקוֹם וְלַעֲמּוֹד עַל רַגְלָיו
וְשֶׁלֵּא יִסְתּוֹר דְּבָרֵי יוֹגֵם לְבִרְכּוֹ עַד זְכַר עֲרִיךְ לְבִרְכּוֹ אֵךְ אוֹלֵם הַלּוֹמֵד מִחֲבִירוֹ פֶּרֶק אוֹ הִלְכָה
אוֹ דְבוּר אֶחָד לֹא יִשְׁנַחֵג בּוֹ כְּבוֹד כְּלָמ׳ לְכִיתוֹת חַי אִמְנֵם לְאַחֵר מוֹתוֹ אֵינוֹ עֲרִיךְ וְזֵהוּ לִלְהוֹג
בּוֹ כְּלָמ׳ וְהַנַּח בְּזֶה כְּבֵר הַתֵּר סֶפֶק דְּשִׁפְפִקוֹ בְּסִפְּקוֹ אוֹ יִרְצֵ לֹמֵר לִלְהוֹג בּוֹ כְּבוֹד לְחִדוּת
לְבוֹ שֶׁעֲרִיךְ הָעֵדֵם שִׁישׁ הַזְכִּירָה מִגַּמְת׳ פִּנּוֹ לְכִלְתֵּי יִשְׂרָאֵל מִה שֶׁשִּׁמְעַם מִפִּי חֲבִירוֹ אַחֵר יִגוֹ
בְּאוֹמְרוֹ שֶׁחֵם דְּבָרִים כְּעַלְמָ׳ וְשֶׁאֵין בְּחֵם מִמִּשׁוֹת בְּהוֹתוֹ חֲבִירוֹ דוֹמֵה לוֹ וְלִזְהָ לֹא יֵעֶשׂ עֵיקַר
מִדְּבָרֵי וּפְחִית מֵעַלֵּת חִידוּשׁ אִמְרוֹ כִּי נִעְמּוֹ בְּחִשְׁבוֹ שֶׁהוּא דוֹמֵה לוֹ בְּחֻכְמָ׳ וְלֵכֵן אֵינוֹ עֲרִיךְ
לְכַבְּדוֹ לִזְהָ אִמְרוֹ עֲרִיךְ לִלְהוֹג בּוֹ כְּבוֹד רָלֵ הַלִּילָה לוֹ לַעֲשׂוֹ כְּדַבֵּר הַזֶּה לְהַחְזִיק מִדַּת חֲכָמִים
טְבִיחָ לְכִלְתֵּי חֻזֵק כְּעֵינֵן הַזְכִּירָה לְחִית׳ שׁוֹכַח הַלִּימֵד שֶׁלִּמַּד מִפִּי חֲבִירוֹ הַדּוֹמֵה לוֹ מִצַּד
אוֹמְרוֹ כִּי הוּא שׁוֹהַ בְּמַעֲלָה כְּמוֹתוֹ לֵכֵן אֵין לְחוֹשׁ לְדַבְּרוֹ וְלִזְהָ יִחִיהֵ קֶשֶׁת עָלָיו לְהַדְרֵר פִּנּוֹ
דְּבָרִים לֵכֵן יֵעֶשׂה שִׁפְט׳ בְּנִפְשׁוֹ לְגִזְרֵי אִמְרוֹ כְּמִדְּעוֹ שֶׁעֲרִיךְ מִהְמוֹסֵר וְעַמְּדוֹ הַטּוֹב לְכַבֵּר

דרוש ראשון

למי שלמד ממנו אפילו אחת מאותיות התורה הקדושה ואפילו שהוא גדול כמותו
כחכמה עליו צריך מטובותיה ומדכפשיה לחכי מה שלמד ממנו ואם הדבר קשה עליו זאת
יעשה ויצלח לגבר על יצרו ולשבר הקנאה ולבטל ההרגל שחרגל בו שלא לכבדו וזאת
הקנתו לתועיל לנפשו ולמוד מנהג השוכ ודרך מיסר השכל שינהג תמיד בראותו פעם
כחוף פעם ברחיכות וכבוא אל השערה אל הזקנים • זקני עמו וחרתנים • שיקום מפניו
ויכסיף פניו מעט הכת מעט הכת עד שיעשה התמדה בנפשו והרגל ובזאת הסדר והתקון
יסר ממנו רוע הקנאה ויקנה קנין שלם בנפשו לכבדו כבוד העם וכפניו ונגד עיניו ועשה
אחר מעלה על שלמד ממנו פרק א' או חלק א' או דבור אחד מדרוש תורה או אפילו את
אחת מאותיותיה ובפניו בו יעשה חכמת פנים ובזה לא יקשה עליו נתינת הדכבוד ולא
יעיר קנאה כלבו על שמתרד פניו שלא כמנהג העולם לפי שאין האדם מכבד את חברו
הרומח לו כי זה נראה אליו לפי שהוא מלומד עמו לדבר צחות ודברי לעז העג בארצו
ואתה מבלי בושת לא כן מ' שרועה לכבד שצרי לעמוד באימה וראה בלתי דובר דבר
דכיס וכש דברי לעז ולזות שפת' בפני המכובד • וכל זה יעשה מצד ההתמדה אשר יורגל
בנפשו לחיות דרוש בשלמו ובכבודו תמיד • היום מעט קט ולמחר יותר עד שיעשה קנין
שלם בעצמו שלא יקשה עליו עוד הכבוד והשומר צריך לגנותו בו כבוד • ולכן לא אמר
צריך לכבדו או חייב לכבדו וכמו שספקנו בספקית • אך אולם המכון כמו שביארת • והוא
בפתח ופרח • והנה בעל המשנה ז"ל בא ללמדנו שצריך אדם לכבד את חבריו הרומים
לו שלמד מהם דבור אחד מהתורה אע"כ דאין מנתנא חכי וגם שאינו מחייב מדרתורה
עם כל זה צריך לחזוק מרות טובות ודרך מוסר לא יעזוב רקתמיד יחזיק כמעט חמדו
טובות יעשה חשתדלות נמרץ לקיים חזקיה ר"ל שיגבור הדבר שלמד בו בירו כדי שיזכור
ולא ישכח מלכבודו ובתי' שכל זה נראה זה וכבר על האדם לזות עשה בעל המשנה ז"ל
הרצות גדול לחכי ראינו עליו כי הדבר צריך הפוש גדול למה יכתב האדם כבוד בחיורו
הדומה לו וחו' שאמר שכן מצינו בדה מלך ישראל לשון מצאנו בלומר מצינו דמבוקש
ופשחפשונו כגלה לנו על יד דת' מלך ישראל ר"ל איש עניו וחסיד שחשיג המלוכה בכח
מעשי' הטובים מה שלא היה נחלת אבותיו כי מה לכן ישי בענין המלוכה לא מצד שהיה
עניו וצדיק טובה מאת' יתכר' וגם שמו בל' ישראל פניו אלו להמליכו עליהם מה שלא
עשו כן בודע שאול וכל זה מפאת ישראל עם בבן חכם נראו בעינים הדי' שדוד הירח
ראוי למלוכה והביטו אחרי' מלכ' מצד השקפתם לטובה ובתורה חשבו במה שהא טובות
מכת חכמתם וכבאותם כי ישראל אע"פ שאינם בני ימים בני ימים הם ואם תרצה לדעת
כשה היה חסידותו של דעה הנת מפורש בתוב שלא היה כוננה לחיוב בלתי מבכד לחברו
אחית' של הרומח לו ועל זה אמר ואתה אנוש כערכי אלופי ומידעי הרצוק אע"פ שאתה
אנוש בערכי וכמעלת' דומה ושות' ואין לי לפי המנהג להלוק לך כבוד עם כל זה אתה
אלופי ומידעי ואני מחלק לך כבוד והדר הפך המנהג וכבר כח יצר הקנא ותתאות וצריך
אני כנפשי ומעצמי להלוק לך כבוד אחר שלמדת' ממך איזה דבר לכן מדרך חמוס ומנהג
השוב יש לי לנתנו כך כבוד בראות אותך ובחיתך בחיים חיותך אעשה אומץ כח לבטל

הקנאה

הקנא' ובכח חזק אשמו משמרת הכבוד ואתן לך ההירור המיד' נגד זקני עמי ושדו ותהיה
לי כעשרת צבי אלוף ומודעי' זוהי בונת הכנת מה שנ' ואתה אנוש כערכי שאין דמיון קשר
עם פח שבא אחריו כאומרו אלופי ומיודעי שהנה הרברים נכדמים שכות'ם זה את זה פירש'
אם הוא אומר שהוא אנוש כמותו שזה כמעלה ודומה לו כמש כערכו אם כן קשה כש' אלופי
ומיודעי שהנה קראו אלופו ואדונו ותנה חודה שהיה נדול ממנו • בשלמ' אם היה אומ' ואתה
אנוש אלופי ומיודעי' אוזאתה אלופי מיודעי' ופה היה אומר ולא תיח בקרא שום קושי •
אמנם מה שנאמר אנוש כערכי קשה טובא וזה בדור' אמנם הכונה לרוד מלכנו ע"ה שרצ'
לספר בנעמיות דבריו כי מה שתית הולק לאחיתופל הית שלא כמנהג לפי שהיה חבירו
דומח לו בלי יתור ומזה אולי יאמר אומר שלבו היה בלתי שלם בכבודו מצד הקנאה לזה
רמז כאומרו ואתה אנוש כערכי ר"ל אעפי' שאתה אנוש כערכי שוח לי ע"כ מרנפשי ומעצמי
אחלק לך כבוד כעבור שלמתי ממך ולכן יש לי לנהוג בך כבוד מדרך המוסר וממכה
הישר בעיני אלהים ואדם אין לי עליך קנא' בכבודך לפי שאתה רכי ומלמדי' אלופי ומיודעי
החוננים כן מה שרמז בעל המשנה במש' הלומד מהכירו וכו' שכיון לכל מה שאמרנו שלא
יעלה בדיעת איש לחשוב ולומר שאין ראוי לאדם שיחלוק כבוד לחבירו מצד שהוא שווה לו
ולזה נראה עליו הכבוד ודוקשה אלא שיש להדרו ולכבוד פניו בכל מקום אשר יראתו ויש
לו להכיר חדכו והחרוץ שלמד ממנו כי הוא לא ידע כי לחבירו נתן למתנת מאתו ית' כרי'
שיזכה ועליו יגדו מן השמי' לכן הביא כ"ל זה ענין דעה שרמזו בדבריו שאחיתופל
היה דומה לזותיקה חבירו שאולי לזה לא יכבדו ולא ינהגו בו כבוד מצד שכן מנהגו של
עולם לפי שהקנאה בלתי בנתת מקום • והנה מה שכיון באומרו אנוש כערכי וכו' והנה
מכל הנאמר כבר הותרו שליש ספקי' ספק ה' וספק ש' וספק עשירי ספקו בספקי' והנה
דעה נלה' לנו באמרותיו שהיה כ"מ שהיה נוחג כבוד באחיתופל לא היה מחויב התרח
לפי שאחיתופל לא תיח רב דק חבירו ודומ' לו ומה שנהג כבודו בכל מעבתותו הנדולה
וממכהנו הטוב שהכיר מעלתו של אחיתופל וערך מה שלמד ממנו ומדרך המוסר והעבודת
ויראת ה' שהי' לו השפיל עצמו וכדור מכלי שום חיוב לא מאהבת מנהג הטוב • ומה שקראו
רבו אלופו ומיודעי' מטיבותיה ומדנפשיה • והנה בזה הותר מקצת ספק שלישי' בספקנו
בספקות • והנה מה נמלצו אמרי' וישר אמרי' דע' הדב' שהאמר ואתה אנוש כערכי בלשון
מדבר לנכח לרמז שהכונה היא כמו שחורה לבו השלם כעל הבשנה דל' במה שאמר צריך'
לנהוג בו כבוד שפירושו לנהוג כבוד בפניו של חבירו בזמן דאות' אותו אך אולם אין צריך
לנהוג כבוד שלא בפניו בלומדו מפיו פרק אחד או חלכה אחת או פסוק אחד או דבור אחד
ומה נס בשלא למד רק את אח' שהוא דבר קל ולזה אמר דוד ע"ה ואתה אנוש כערכי בלשון
לנכח הרצון שישחיה מדבר עם אחיתופל היה מכבדו ואומר לו אתה אנוש כערכי אלופי
ומיודעי' אמנם שלא בפניו לא היה מכבדו ולא היה נוחג שום כבוד לזה כיון כאומרו ואתה
אנוש כערכי שאם לא כן מן הראי' חיל' והוא אנוש כערכי וכו' ואולם הכונה כמו שביארנו
ומה שאמר קראו רבו אל' הכונה שפסק ואתה אנוש וכו' מקושר עם מה שלמעלה שנאמר
כי לא אויב יחרפני ואשא לא משנאי עלי נגדיל ואסתר ממנו שכונתו וכן כ"ל אויב יחרפני

בדברי תורה וכונתו להרע לי בחירוני וגידוץ ולבייש פני כבוד חושבים אצלי שכל מגמ פני
לתתרר עלי ולהראו שח' גדול וחכם ממני ולא מנעתי עצמי מלשמוע דבריו אך נשיתי אזני
לנועם אמרו ומעולם לא גער בי וחרפני בדברי תורה שלא הייתי סיביל וכושא אמרו ואעפ
שחיו שלא לשם שמים כי אם לקנתר ולהשתרר עלי ובזאת עמדתי ולא קנאתי בחורא לכונו
וחכמתו שחית לבייטני בפני חבירי וחלקתי לו כבוד ולא משנאי שהוא אחיתופל חשונא
אותי ולא לאבשלום הגדיל עלי בחכמתו ולימד אותי דברים שהסתרתי עצמי ועצמתי עיני
מלכבדו אעפ שהיה שונאי ומבקש רעתי וזה הכבוד שעשיתי להבשיל שהכרתי מחורר
הלימוד שלמותי ממנו ועשיתי עיקר מדבריו ולהלא שמתתי עצמי בחסתר פנים מלפניו
וזוהו כי לא אויב יחרפני ואשא לא משנאי עלי הגדיל ואסתר ממנו כלומר כי לא אויב שהוא
אחיתופל חבירי יחרפני בדבריו תורה ולא אשא רל ולא אסכול כמנלאתי בשוא ולא משנאי
עלי הגדיל בחכמתו ואסתר ממנו מלכבדו אלא הברתי חכמתו וסכלתי דבריו אעפ שהיו
בחרפת וחלקתי כבוד בפניו ובחשבת אמרו לו בדברי עמו ככרתיחו כאמור לו ואתה אינש
בערכי אלופי ומיודעי רוצ' לומך אעפ שאני גם כן כערך השיבותך וחכם כמותך עם כל זה
לא אמנע עצמי מלכבדך בזיתוך חבירי דומח לי אשר יחדני נמתיק סוד התורה בלי פירוד
וחפרש' כל וערכנו היה שונה בעשיות המצות בהסכמת בית הכנסת ובחליכת בית המדרש
לפלפל בדברי הלכה בבית אלהים נהלך כרגש ובחכרה וזהו המכוון בשלשה הפסקים
הנז' שמורים על ענין הכבוד שהיה דעה נוחה באחיתופל חבירו ומה שהיה סיביל ונוש' דבריו
על דרך מנהג טוב שהיה בו אעפ שהיה שלא כמנהג העולם ואף גם זאת שדבריו בלם היו
על צד החרפה לבייש פני חוד בהלכת וזהו כי לא אויב יחרפני ואשא וגו' ומה שחש שאמר כי
לא אויב מושף עצמו ואתה עמני כמו כבודי לאחר לא אתן ותתלתי לפסולים והנחת מלכת
שאמר דעה משנאי עלי הגדיל סכה כה שכוח קראו רבו והודה ולא בוש שהיה גדול ממנו
ובזה היה ליה באילו קראו רבו בחיו שהעד שהיה בתל ממנו בחכמתו וחיו גרוע ממנו כעין
התלמיד לפני רבו וזהו עלי הגדול רל הגדיל בחכמתו ולכן הוא רבי וגדול לי זהו עלי והנה
כזה הותר פסק ששי' שפסקו בספקות ומה שאמר וחלא דברים ק' הרצון שכל מה שאמר
כ' ה' זל במה שצריך האדם לנהוג כבוד בחבירו וז' חיה כתנאי שלמה ממנו דבר וענין התור
או אפילו אות אחת סאתיות יהלפי שמכה קדושתה ראוי לנהוג כבוד בו לפי שזכה להרש
דבר עמוק מדברי קדושה אמנם אם למדתי דבר אחר מזולתה אעפי שיחידך גדול משאר
החכמות אינו צריך לנהוג בו שום כבוד לפי שכל שאר החכמות לנגדה כאין וכאפס ותודו
בשבוכלה ומה שלמד הכל הוא ואין בו משמות ואף על פי שדבר החוה נראה גדול אינו
חכמה ויראה כי אם דבר בעלמא וזהו שאמר וחלא דברים קל ותומר הרצון וחלא דברים
שחם תשני דברים שלמד דוד עליו שלום מאחיתופל כאילו חס דברים בעלמא ולא היה
כחם שום קדושה ועם כל זה נהג דוד המלך עליו השל' כבוד באחיתופל קל ותומר הלמד
מחבירי פרק אחד או חלכת אחת או פסוק אחד או רבו אחד מדברי התורה שחם דברי
קדושת' יש להם מחות וזכות גם שלימות אשר מסכתם ושיב האדם אורח חיים ושלום נפשו
לאור באור החיים שצריך לנהוג בו כבוד מצד שזכה ולמד אותו דבר של תורה וקדושת

שבו וישלם נפשו ותתעלה אל מקום קדושו אשר ממנו הוצבת ואחר מות יציליה מלכת
 להתעורר בגן עדן עולם שכולו שבת וזמח דוד בלך ישראל שלא למד מאחיזהנפול אלא שני
 דברים בעלמא כלבד בלי חיות בהם שום קדושה קראו רבו אלופו ומידעו על אחת ככר
 וכמה הלמד מהבירן דבר של תורה וקדושה וזהו שאמר וחלא דברים קל וחומר או יאמר
 וחלא דברים קל וחומר רוצה לומר וחלא מהדברים שאמרו נפיק לן קל וחומר גדול וכדי
 דוד מלך ישראל שחיה כירו מלכות ושרר ואין מדרך המלכו לחשפיל עצמו לחלוק ולנהוג
 כבוד בחברת אעפ"י שלמד ממנו לפי שכבוד המלכות עריף ועם כל זה ראה דאילו שנהג
 בו כבוד יתיר על זה שקראו רבו אלופו ומידעו על אחת כמה וכמה הלומד מהבירן רוצה
 לומר הרומה לו שאין לו על חבירו שום יתרון מעלה ומשלחה ולא מלכות שצריך לנהוג בו
 כבוד רוצה לומר אינו כבוד בעלמא וזהו שאמר קל וחומר ומה דוד מלך ישראל והנה
 בזה התיר ספק שביעי ומה שחוסר ממח שאמר למעלה אולי הכונה לגלות לנו כי מה
 שלמד דוד עליו חשלים מאחיזהנפול אעפ"י שהיו שני דברים בעלמא בלתי עקריים כל זה
 היה בהם איזות ועלה ולא חיו דברי חכמי שלכן קבלם דוד ושמיע ליה לאחיזהנפול ונהג בו
 כבוד גדול בקרא אותו רבן אלופו ומידעו ושאר חינו הדברים שלמד ממנו דברים של שאר
 החכמות אשר אין בהם שום תועלת לא היה חולק לו בכבוד וזהו מה שלא הזכיר בהל
 בפעם שנית אות אחת להורות שכדאם חינו הדברים שלמד דוד מאחיזהנפול כנגד אות אחת
 וכזה התירו כל ספקי המשנה עד סוף ספק השיעי שחק שיניו וספקו בספקות מסויע ועזרתו
 יתברך או יאמר לנהוג בו כבוד להורות שצריך להבין דבריו ולחזר אחריהם לשמוע חידושי
 וזהו ואין כבוד אלא תורה וכו' והנה מכל זה ראוי לכל בעל דעת אשר נגע אל הים בלבו
 לכבוד חבירו הרומה לו אם למד ממנו איזה דבר ואם אפשר באדם צריך שלא ימנע מהבירו
 שום דבר של חידוש ועל זה ראו שיבובד ואם מהבירן אמרו כשוקל וחומר בדבר המלכו
 תורה ומצות ומדריכו לעשות מעשים טובים בדרך אשר כמוני חיים אשר הנהגי והדריכני
 הרב הנזכר בדרך אמת ולא אותי לכד לימד צדק ודרך ישר ומעגל צדיק כירבים השיב
 בעתן לשמוע את דבר ה' ולזה כל הקהלה הקדושה והמהללה הזאת יעל הרגישו ביתתי
 בחיות ששמעו מפיו תורת ולכן הוא אלופם ומידעם וקרוב אליהם וזהו שיכונתי בנושא
 בפעם השלישית באומרי נחם אליהם דרך ארץ כי קרוב הוא רוצה לומר קרוב ומדוע זאוף
 היה החכם חנו לבל הקהלה הקדושה יעל בשמיעת תורתו ובהאזנת חכמתו ודבריו הנקיים
 ולזה נמלחו חסד גדול עם הצדיק והרגישו מיתותיו בחייתם מכירים ערבו ומעלת גדלו וכל
 זה מצד שהם חסידים ואנשי מעשה ויש להם מוסר השכל ודרך ארץ והנהגה טובה וזהו
 נחם אליהם דרך ארץ הכונן נחם אליהם הנהגה טובה ודרך ארץ לבכות ולספור על מיתתו
 ומה גם לספר שבתו של מתו קילוסו ואם אמר יאמר אומר שזכו גדול וכן הקהלה בהרגשת
 מיתתו וכמה שלא נתרשלו בחספיו של אדם כשר ומאין בא להם זה הטוב וזמריאכן
 זכו לחיות איתן מושבם בנמול חסד עם הצדיק הנזכר לזה יש לומר שהאל כרוב חסדו
 הערה להם רוח ממרו קדשו וחשמיע לחסו כל זה מצד שחיה צדיק וקרוב אליהם לתועלת
 אלופו ומידעם וזהו מה שרמזתי בנושא בפעם רביעי באומרי כי קרוב הוא

וכזה

אלה

וכזה לא אאריך לשיעור אלא אבוא אל המכוון ואקח הרשות מאתו ית' שהוא סיבת המכונה
ועילת העילות יושבת הלכות נכונה עלילות יעלה כל בני אדם באקלים ובכל גבורות
כדור השמים וכו' ויש מוסק הארץ אל האלים ואחרי כך מתורת השתתפות שורא דנהו כמי
מהניא בשיתורא וזכה וכתבתי ארצות ה' שיהיה אשך ניתנה על יד דעות נאמן בשה אש
האלים וואח' כמעט קדושי ארץ שפסידים המלך ונדולג' קהלה מהול להלשם ולתלה
עשרות ימים כראשיתם כל לילוי בתוכם שכינת שדויה תדמו של הנה ונדולג' והדר כבודו
והדר ושליו מעזרת נפדוים יהיו אל ארץ צבי ילכו גאולי על יד פיכהם ות אליהו אשר
קנא לאלתים ו' ואחר כך בראש העם חכמים נבונים ודויעו גם אחריהם מכונות פרנסיהם
ומנהיג הקק יצו אשם עבודת הקדש על ידם בכתף ישאו לעשות מלאכת הקדש באהבה
ובטוב לבב כלם קדושים אענהם עשה תצפיה תפארה לראשי אקלם על ראש שמחתי
ובכן אבא אל דרושי ומתכני: כאשר הויה עמל בבי חקירה יתירה גדלת הערך אשר אין
לה דרך לנשתי ימיו ושמואל וכבר דרכו בה גדלי סוכת חכשו חפשיים ישנים גם חדשים
וכלם נכבדו מצד עיסק המושג והדבר קש' על מחלמה ושרשע שוב לו אדיק ווע לו זכרם
תירצנפי כחם ועשו מאמצים להפיק הצק למירוץ ואת תקושי העצומה והחשוב לעיני
כל רואה גם כן הסברה בלתי מחושבת האת הנמולה הרעיה ליש אשר אלה לו הצדקה
והזרח וכל ימיו עבד את המאהב והיבה יתיר בל' הוית על בכפ' ודא מרמה ותוך תחת
לשבו וחוא מוכה אל הים ומעונת כיוסורין רע' ואגבן משלש' הדלות והשפלות גם עניות
גדול שהוא שקול כנגד כל הייסורין שבעולם עד שדרשו חז' כאיוב הצדיק עה ככי על זה
בחרת מעוני וחנת חמסם כל בקרשיא זאת ועיר קנאה וינסוף ליהע ולהשכיל למח' עשה
ה' אלתיס דבר כזה כי הוא צדיק וטוב ו' ולשכנ' ו' וישר' בלבבותם ומנהגו לחשים ולחם יצק
קלה משמי קדשו על ראש הצדיק ולמרה ינפכו שלא בזמנו כאיש הליה חכמים החמים
אשר דרושנו בו יגום אם הצדיק יאריך ימים ולא ימות בקצור שכים אלא יתעלה כעלות
גדיש בעריו ינוע ויאסף אל עמיו בזקנה ולא טובח וזן וטבע ימים ולא שבע מטובה
כי ראת עמל בעניי וכל ימיו חיו רע' ותמיד הויה מצטער על מכוש המזונות להביא טרף
לבית מולדת חקל בערותיו בניו עולפו כראש כל הוצות רעבו גם צמא' מה בצע יש כאותח
חוק' וחשיכה כי חוצרות מרות צדור בשכמו אשכלות חרות לו ולאנשי ביתו והשעית
מציקות ומעיקות וחכו בצוקות ובמסרות ויסעו מתרשף יחכו בהרדה הרדים ופודים
כחלוצי צבא חטרות לשודים ולהטורים גם לחחרים קרעו ובהסור כל ועינים מני עוני
דאכת' הנח' לזאת האיש חפוזת בעניי ומהיר במלאכתו עלה כדעתו מחשבה ודעת
לא טוב ויחשוב מחשבת ורעיה בלתי שלם שאלי המעשה הוא עול בחקות תלילות וחם
וח אפס כל הארץ לא יעשה משפט ועל זה נשתבשו החכמים המתחכמים באה אשר לא
יכלו הכין הדבר ויצאו ממחיצתם וכטו אל דרך רעה אולם חכמינו הקדמונים עה זכותם
זכות אבותם סיעתם וחיה בעזרתם להם יתוך הדבר ואם הדבר הקשה עליהם עם כל
זה חקרו ודרשו עד שמצאו דאמת ועל זה וביצא בהתאמר דוד השכתי דרכי ואשיבת הגלי
אל עדותי חכונה שמעוסק הדבר וקשיותו אשר נתן האלים לבני אדם לענות בו כמעט

שלא נשתכש כחכמתו ונשתה מקו האמת ורצה לדרוך כדרך לא שוכ אמנם אחר העין
 זכות התורה אשר האלהים אנה לידו השכול כחכמתו וחבין וחשב כמד עושיא ודבר
 בזכ הוא זהות הענין והכל גם הוא קושי הרכה כי האלהים כשמים הוא יודע תעלומות
 חכמה כי כפלים לתושיה וכל דרכי משפט אל אמונת ואין עול ואם היה טועה לצאת
 מדרכי הטובה אל דרכי הרעה עתיד היה חקבה לשלם לו נמולו ולתת ענשו וזהו השבתי
 דרכי רל' שבתי ודקדקתי הדרכים אשר הייתי הוצח לחלוק לדרוך בחם וראיתי העונש
 חמניע לי מאת האלהים חמשלם נמול לכן נסוגתי אחר ולא דרכתי בהם ושבתי ודרכתי
 בדרכים הטובים דרכי האור התינובהם הלכתי אצל שכרמים ודיים בענין צדיק ורע לו
 דטע ושוב לו שהנה מעשיו הטובים טעמם בלתי גלוי ומפורש אך אמנה דרכי ומשפטין
 של הקדוש ברוך הוא טובים וישרים כי ישרים דרכי ה' ולזה שבת יונחכרני לדרוך
 בדרכים חמקולקלים הם דרכי המחשבת והדמיון כזכ ומתהלל ודרכי בדרכים הטובים דרכי
 ה' שכלי ההאמנה אמונת שלימה וחקירת ודושת השוכ ויש ואשיבה רגלי אל עדותיך
 וחנה דע' כחשבו על משכבו ביטו וכלילו כשעמד עליה חיצר הרע להחיותו הדרך
 דרך מלכו של עולם וחמשנות הכוזבו ובלתי טובות הקיפול עליה כרעון דע בעמד תרפנה
 כנפיהם ושלחם דוד מעל פניו ולא נטח אונולקול עצתם עצת בחש כחשתה כיחוש דיהו
 ופיתוי ויגרש מפניו אויב ונאמר השמר לכל עצו מועצותי והנה מדוב עוצם כח חיצר
 מעט שלא נטח מדרך ישרה ושם דנליו להלך כדרך לא שוכ וזה מוכן ממח טאמ' ואשיב
 רגלי שנראה כאילו עמד פוסח על שתי הסעיפים מעצם המחשבות בלתי טובות והרעות
 הרעותות אשר עלו כרעיונו כראות המעשה אשר נעשה תחת השמש שמוע מאת האלהים
 לצדיקים דברים רעים וזיטורין קשים וחוסר ממון ושקר מעללים וגמול פעלים כעין מעשיה
 של רשעים כמון לחפכו של דבר שמוע הצלחה ודוב טוב לרשעים בלי תחלואים והיסור
 מסון כי אם חן רב בחשק טובטחה וגמול רשעים ופרעון רוע פשעים כעין מעשיהם של
 צדיקים אשר על זה היה הדבר קשה ורע עלינו ועמד מרעיו משתומם משתא' מחריש לדעת
 מוז זה עשה אלהים וכאלו היה רוצה בכח חיצר הרע לחלוק ולדרוך בנת יברע ולהרעיע
 על דרך לא טוב ולמנוע רגליו כדרך טוב ח'ש ואשיבה רגלי לשון השכ וחזר שהכונה לומר
 אשיבה רגלי מסת שתייתי מסופק לאיזה דרך ינטוה רגלי לדרך התורה ואמונת' או לדרך
 עין המחשבה ורעיון חיצר הרע בהתנבה עלי כחילי טענות ענין צדיק ורע לו רשע וטוב
 לו שכמעט כשני רגלי לחלוק בדרכי לבי ויצרו וכאין שפכו אשורי לפי שלא הייתי רוצה
 לחלוק בדרכי העדות והתורה כל זה הקרתי ודרשתי וחשבתי דרכי וראיתים שהם דרכים
 דעים דרכי לרע אשר פיתני בטענותיו הכהוב אשר כמעט קש הייתי רוצ' להאמין דרכי
 הרעים ותייתי הוצח למנוע רגלי מחלוק עוד בדרכי התורה והערות אך כחפוי אסתחות
 שיחות האמת אמרתי אעזוב דרכי לבי ואשיבה רגלי אל דרכי עדותיך רוצה לומר אהזר
 ואשיבה רגלי עוד לחלוק בדרכי הטובים ובייתי חושב אנה אלך ואנה אפנה עוד אשיבה
 רגלי אל הדרכים הטובים ח'ש ואשיבה רגלי עדותיך וחנה כל לשון השבה וחזרה הוא
 הדבר שנפסק ושבוח להיתנו בקרמתו והנה מכל הנאמר משמע שרעה הידי אומר
 שלולי

פלג ירחמי שמים שהקיו הוא דמיון האלהות אמק את לבכו חלה כולל כיש היצחק והעמר
 עזרו לבלת שמוע לעצת נחש מנחש זמכף האות דעות מסות ומדוח הוא ששן הוא יצר
 חרע המפאה את האדם בדמיון לו העוזנות שונות וענינים משונים לא כנים ונאמנים והם
 לכאורח זרים ועלמים ופולמים והנה פירוש הנבנתם סתום והתום כולל פורש לבל אדם אר
 אמנם למי שהוא מכת המאמינים עדין כאמנותו וית ותתקנת מדרכק ומתאבק עומקו וסוכו
 כח דכלא בה המבין סודותיה ותעלוסיה הרבה ברוב ואם פדא שונת כתיחלת המהשב עליה
 בדעתו איזה דעיון מענין הנראוה וקשה להבסוף בשקידת החכמי חשכלו וידע שכל מעשיו
 ית בר' כלם אמנה אמת ויצבי כשלג לבנים ואין בכל מפעליו שום מפעל מפעל הכפל כגון
 שחרורות קשה ורוע חסידות חלה וחסיד אלא כלם כצדק ובחמים ואין כחם נפתל
 ועקש והנה על זאת החקירת הים אמר דשלים אסף המשורר עליו והשלוש
 מזמור לאסף אך טוב לישראל אלהים לבני לבם וזאת כמעט נטע הנליקאין שפכו אשר
 וגו' ידעה שהיה למעט זכות לישראל מה שלא היה לאה ששלו בענין צדיק רוע לורשע וטוב
 לרעין קשה שלא יכלו הבין כל חכמי לב והם השיבוהו מעד מה שהם ומחמלתו ומתברר
 ויתעלה שמו על יחס זהו אלהים לבדו לבס שהכונה אלהים ובחמלתו הנה דלעורר
 לבדו שיהם חכמי ישראל שלא יבטלו בענין עמוק עמוק עמוק שיהם ימצאו ככל
 המון חכמים ביאנו בהכסתי כי כבודתי יעבה עלי רוח קנאה בחשבי הענין הנורא הזה
 ויגרשי היצחק בעטנותו וידעפניו לנפול ועם היות דבן בענין התורה המכפרת בפלאת
 תמים דעות ית יכי הוא עדין במפעלו וישר במעלות ואינו עושה עליו חרמקט נטע ונלך
 כאין שופכו אשרי כי קנאתו בחוללים לפי ששלו רשעי אראה ורק בעצמות קאן בראותו
 הצלחתם וזכותם שלימה בכל ענין ומקן חשיבות ברוב עושר ומה גם בכרואות ינופס
 בשם ריכוז שנים ואריכות ימים כנעמי ואין חרציות למות וברוא אלהם כל מעל ישיע
 המנעת לאדם צדיק מוכה בישורין ומדוכה בתחלואים שקל זה נקרא אנוש לפי שהוא אנוש
 ממיריות נפש אשר שבעה ברעה ורוע התרועע ויגבר הגם מחמת המדונה שאנו מוציא
 להשביע נפשו מפסת בר ולחס ומזון לא סך הרשעי שהם שבעי בלחם ויש להם מזון משתה
 ושמחה במעונם שלום בטירתם יתרוה בארמנותם כלי חולי ומזר זה שאמר יצא מהלב
 עינימו והנה השלם הלך האריך בחקירתו העצומה עד שמצאת תירוץ לה והוא שלא יקשה
 על האדם ראות הצלחת הרשעים ושבתם לפי שתוא איכה טובה שלומה ואדחה דמא לדם
 לרע שיפלו ולא יוכלו קיס ומפלתם תהיה עצומה כלי תקומה לפי שהקכה חפץ למען עדין
 לשפוט בעדן ומישרים כל מענל טוב להביא חק וזכרון להפקר לפני מעלליהם אשר לא
 טובים ואם עשו איזה דבר טוב כמי הבלם נתן אלהים שכרם בע' הו כדי למוררם מן העולם
 אכא ולא יהיה לחם חלק בעולם שכלו טוב שכלו ארוך ואם רבו ועצמו ופרחו כנפן וריים
 לא נמר וכל טוב ה' בידם בתיים שלום מפחד ולא שכל אלה עליהם פתע פתאום רגע שאול
 יחזרו וירדו פלאים ויהיו להרפות ודופי והסומתים כלים וככתיים ושלמו שנת עולם ולא יעורו
 משנתם אלא יהיו לזמן על פני האדמה וכעמיד עוזב ואין מאסף וכנבלה על פני השדה
 ותיו דראין לכל בשני והרומה שאמר אך בחלקיה תשית לסו חפלתם למשואת איד דתיו
 לשנת

לישמה לרנע כפולתמו מן כלהות כחלום מהקין ה' בעיר צלמס תבזה י הנה רמז כרכורי
 הנעימים שטובתם של רשעים לא תתמיד ולא תעדיף אלא תנרע כפתע פתאים ומה גם
 שבעולם הנמול לא יתחיל לחם חלק ויחלה ולא יקיצו בקום ושני עפר לא יחיו דומן ואשפה
 על פני הוצת וחיו כחלום מהקין ה' בעיר צלמס תבזה הוצתן שמה שעתה הקב"ה לעשת
 כתחיות המתים יחיה ברא' לצדק' כמו חלום וחמת בהקיצו מן העפר יתנער ויחשוב שכל
 מה שעבר עליו היה בחלום ועל זה נאמר כשבו ה' את שיבת ציון חיבנו כחלמ' לחזו כחלום
 מהקין יומא שהרשעים עת' דים לחיות דומן ואשפה בקרב הוצת נבאים לכל זעולם כמו
 שדורשו רז"ל ותיודי ראן מושלם בכל זולת לזה אמר ה' כי עיר צלמס תבזה או אמר להים
 ולברי לבב שנתרעם שתקבה מענת הצדיקים במדת הדין וזה שאמר אלהים לברי לבב
 שהם הצדיקים ורע לחם י והנה לזאת תקושי' השלם אסף עה מצא זה התי' דין וזו דעת
 רז"ל והנה אזכיר שתי' או שלוש סברות אשר סברו החכמי' והמפרשים ע"ה בהתרת חספס
 הנזכ' תחת היא מה שתזכרנו בכרכו דע"ה ואסף חמשוד ע"ה שהקב"ה פודע שכל רדשע
 ופרס מפעלם ומעשת טוב שעשו ומשפיעם בעולם הזה כדו שלא יהיה לחם זכות ושכר בע"ה
 וחשנית שבותן לחם הקב"ה מלת טוב ומצליחם אעפ"י שלא עשו שום טובה כדי לטורדם מן
 הטוב וכדי להרבות לחם עונש גדול בעולם הבא והשלישי שנותן לחם שפע טובע שמוח'
 את פני'ם כדי שלא ישוכו ודרכם הרע והוא ע"ה כי הקשה ה' אמר רותו ואמץ את לבנו ונכח
 שנאמר משגא לגוים ויאכרם י והקב"ה סוגר שערי התשובה לפני הרשעים כענין אומרם ז"ל
 אין מספיקן בידו לעשות תשובה וזה הרשע שלו ושקט על שמדיו כדי שלא ישוב כדורנו
 הרעה ומן החמס אשר בכפו ויכפר לו לא הקב"ה חפץ שלא ישוב לעולם ויקבל עונשו שבע
 על חטאתו לפי שאין לחקבה חפץ בכסיל' שחרעו מאד ונתמלא סאתם שישובו כתשוב' לא
 יהיו יוגקים מעונם ותחול עלי'ם הרעה כסוף הימ' כי צעקתו ומעת העשוק ירבה וחמאתם
 כי ככה מהו וקול הרמים צועקים אליו מן הארצה וזה אינו כרצונו שיחזור בתשובה
 רק שיקבלו כפי מה שפעלו ותחול עלי'ם הקללה והאלה ישוב עמלם כראשם ועל קדקדם
 חמס ירד וזהו חטעם שהקשה ה' לבב פרעה ועבריו וזה ברור י כמו כן להפך בחפכו של
 דבר שהקב"ה מדכה את הצדיקים ופודע לחם מה שעשו מן הרע בעולם הזה ע"ה אין צדיק
 בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא ותמיד מי מירם בייסורין ובעניות גדול ואפילו אם חטאם
 קל מחשב אותו לחסור ועל זה אמר וסבינו בשערה מאד ורשו חז"ל הקב"ה מדרק עם
 חסידיו כחוש השערה וכל זה מרוב אהבתו אותם שרועה שינקו מעונם ואין לפניו שום משוא
 פנים ואל' יאמרו שהוא וחרן עם אוהביו וצדיקיו לכך פוקד עונם תמיד והוא כדי לצדפם
 וללכנם ויהיו נקיים מה' ולא ימצא כתוב בספר הזכרון שום חטא ולא יגיע אלי'ם שום צער
 בעולם הבא' (עוד ממעשה הערוד משמע שלא חתכו חטא כמו שאמ' אין ערוד ממת לא
 חטא ממת ואם חדבר יקשה על האדם שא' אפשר שר' תניבא לא חטא מעולם על אין צדיק
 בארץ וכו' לזה אשוב מילין ואומר שאון לסכור זאת הסכרא לפי שכבר אמרו ז"ל שנמצאו
 אנשים בעתו בלי חטא והיו אוטרים מתו בעטיו של נחש פ' בעצתו של נחש שהביא המיתה
 לעולם ולא סתו על חטא ע"ה אין מיתה בלא חטא י אלא מתו ממתה טבעית י וזכה יש

כל זס שיוף
 מעבר לרף
 כשנים יד
 קור' שמחיל
 ולא כשק

לחאמין שר' חנינא חיה כאהרן מלח' השני' שכותן להם הקבה ימורין ומביא עליהם דעת
 בעת אפילו שלא חטאו הוא כדי לרחוב שזכרם בעולם הבא' הג' שנותן הקבה עניו ומדכאם
 ובימורין ומשקיף עליהם כמדת פורענו בעולם הזה והוא כדי שתמיד יהיו מודבאי ומוכנעים
 לבלתי חטאו ובזמן יתנו מוכנים לקבל שכרם בעולם הגמול' הנה אלה השלישה תירוצים
 דמזוים כדברי רז"ל וגם בדברי חכמינו האחרונים לתרץ תקושיא הנז' והנה חכמת דברייהם
 על גמתי' לבי עליהם וראיתים שאינם נראים בשביל מה שאזכיר אסבאמר שהקבה דוכא
 את הצדקים בעבור מה שחטאו בעולם הזה כדי שלא יהיה להם שום פקודת חטא בעולם
 הבא יאו בשביל כדי לתרבות להם שכרם בעולם הבא יאו בשביל שזרחה סדוכא יובנעתי'
 שלא יתנו את לבם לחטוא יאות וזוכה וזמנתי יסלקם שכרם בעולם הבא' הג' כל זה
 פראחד וטעמא הלא מסתבר מענין ד' חכמי כפי מה שאמרו רז"ל שכל יום יום היה יוצאת
 בת קול ואומרת לכל העולם כיון בשביל חנינא כפי חזוניה כפי ד' לזכרם של הרובין מערב
 שבת לערב שבת' שאם נאמר שר' חנינא זל חטא בעולם הזה איננו ראויה להאמין עליו
 אמצאנו דאינו שכל העולם חיון כיון בזכותו איש בזה האיש שלא חטא' ועוד שהיה מעיד
 עליו שקראו בני בני שני פעמים' ואם נאמר מצד פדילת ביהוה השכר בעולם הבא
 הנותנת שקר כפי מה שראינו שאשתו הצדיקתהו בדבר' ישיש אבר מאת ה' למחות נפשם
 וישאל ויענהו מן השמים ונתן לו תל' רגל של שלחן מזהב ובהלום ראתהו אוכל על
 שולחן של שלש רגלים וכל הצדיקים אוכלים על שולחנות של ד' רגלים ושולחנותיהם ספר
 עשר' שאר הצדיקי' כמוזכר כדבריה זל אם כן חיון הוא ריבוי השכ"כ הנתראינו ששולחנו
 היה שוח לשלחן אחרים ואם מצד שיהיה מוכנע שלא יחטא' זה לא שייך בהשלם ר' חנינא
 ועל ד' שסודת טובו היה רב ותמיד היה מוכנע ומשפל ליצרו הטוב ולא היה בו שום מקום
 לחטוא מצד שטבעו היה שלם וזה רמז במה שהכתיקול היתה אומרת וחנינא בני ד' ל' וכו'
 ואם ספק שאמר זהו ד' נקב של חרובין' אמנם הכונה במה שאמר וחנינא בני ד' ל' וכו'
 שמשפר שבוזכמה תיה גדול שיהיה שפ' ועניו סל' סובל העניות מסתפק בהנהיג' ולא
 היתה תואב מתרות דרברי תענוג ואכילה והשתיה וכל זה מהכנעתו ושפלותו וחרב לפי שהיה
 בזוג טוב ולכן היה מושל ביצר הרע ולא היה מבקש' נפשו סאכלים ערבים כי אסב של
 חרובין' מעט לעט לקיום נפשו לכדי' ולא היה קץ במזונותו הרעים אלא שפח בחלקו
 נקב של חרובין היה על וזהו ספק מזונותו ונפתו זהו שאמר ד' ל' נקב של חרובין' והנה
 מה נאמר בראיה דבריה' שלא היו ברבי חנינא זל השליש סכדות הנזכרות אשר פצד' ידוניב
 ל' העניות וזוהו ספק המזונות בדוחק ובצער ומאחר שכן הוא שלא ינתק ימיו בזה השליש סכדות כי
 הוא זל לא חטא מעולם' וגם ראינו מאת רמעשה שלא היה לו יתרון על שאר הצדיקי' לפי
 ששולחנו היה שוח לשולחן אחרים אם כן לא היה לו ריבוי שכר בעולם הבא' וגם שלא היה
 בו יצר סט' לפי שהיה חרע היה כפוף ומוכנע לו מצד שטבעו היה שלם על כן לא נכתב ימיו
 גם הנ' סכרות אחרות בחפץ דבר ד' שאין ראוי לחאמין שרשע ושוב לו הוא לסבת פרעון
 חזקות' או לרבי עובש בעולם הבא' או על צד החצלחה שיטגו ויסיפו לחטוא ולעולם לא
 ישנובם מרדם' ולכן ראית' לתרץ וכלעד כי אולי חרצון בענין צדיק ורע לו כחיות שהצדיק

על פי מה
 שכתב הרמב"ם
 שכל יום יום
 היה יוצאת
 בת קול

הוא וסוף ושל עולם ועליו העולם עומד והוא קיום הרוח לכן הקב"ה בהסדר הגדול
 לוקח כל זכותו של צדיק כענין רבי חנינא ז"ל שחיה צדיק גמור והיה חיוו תלמידים בקב
 של חרובין מעש לעש מזון מועט קשה כחרבו ומשפיעה לכל העול'תם כזונו' בזכותו מאת
 שלא יש להם זכות ולוח זכות הצדיק מנין על בני דורו שכך רצונו' שיהיה יתן מזכותו
 ומכירות ידיו למי שאינו שלם ואין לו זכות כדי שיתפרנס ממחדין שרעשיר יתן לעני
 מתוכו מסת נהבת ידורכל ימות כרעב חרותאמור כצדיק רחניני כל העולם כיוון בשביל
 חנינא בני וחנינא בני די לוי בקב של חרובין בערב שבת לערב שבת ירצה מדי שנתא
 מן הקושי והעילום שרבי חנינא הוא עני ומצטער על מזכותו הסיבה היא שכל העולם
 מושפעים מזכותו הגדול וכלם כזונם בשביל חסידותו שאלמלא לא היה זכותו לא היה
 לעולם קיום והוא מתחלק לכל העולם ולכן לא נשאר לו זכות וזוון כי אם מעש ולחניני בני
 די לוי בקב של חרובין מעש לעש או יד' זכותו חניני בני חלקתי לכל בני העולם מעש
 שאין להם זכות מצד עצמם לקיום נפשם ואם הדבר קשה לעני ורע ללבו שיותן זכותו
 של אדם ויגיע כפיו למי שאינו ראוי ולא עמל בו הנה לא יבן ביאני ידעתי לכו של חנינא
 בני כי הוא שמח בזה הרבה לפי שהוא מתחמק בהכרחו לקיום נפשו דש וחנינא בני די לוי
 בקב של חרובין בערב שבת לערב שבת ואם מת שאמרנו לבעלה יקשה על האדם מעש
 תקפו ונבחרו שלמה יתן הבה זכותו של צדיק למי שאינו ראוי ולמה יחלקו לכל העולם
 שלא עמלו וכו' והוא יראה עדים מכלי כל בכית והוא רעב צמא למים כענין רבי חנינא
 זכרנו לברכה שחיו מזכותו ירעורר ומעשים קב של חרובין מערב שבת לערב שבת
 על זות אשוי מילין להחית הקושי והוא ואמר שאינו זר מה שהזכר מחלק זכות הצדיק
 לכל העולם לפי שהוא רב חסד משה כלפי חסד לדמות איש לתחיה ורצח וביקום
 העולם וכל בני קצר יקראו בשמו ובזמן שאינם עושים דעונו הדין מחייב שלא יתן להם
 שום מזון ומחית ימתו כרעב והוא אינו הפעול לפי שאינו חפץ בהשתתף עולם ואם יחיה כותק
 להם מזון ומחית אעפ"י שהיו בלתי כדאיים גם זה אינו נכון לפני לפי שהוא שופט עומד על
 כסא דין לפקוד מעולם ועל זה אמרו ז"ל כל האומר שהקב"ה וותרן יותרון מעוהי שהכותב
 שהוא יתברך בלתי מכפר שום חטא כי המלך ראוי שיעשה דין ומשפט לכן עושה בהכמה
 שולקח זכות הצדיק וחלקו ופרי מעלליו זכותו לכל העולם והעפ שהוא יאמר מכלי מה לפי
 שהוא צדיקו של עולם ואינו ראוי שכני דורו כלו ויאבדו ומתו כרעב לא שיתפרנסו מזכות
 מעשיו הטובים ואעפ"י שהוא יאמר עולם מכל לפי שכן דרך הרועים הטובים שיתנו חונם
 ומה גם נפשם ימסור על מפלש הצאן בין מדעתם בין שלא מדעתם והנה דועה נאמן בדרך
 נפשו להצלת ישראל כדכתיב ואם אין מחני נא להצדקה הלוזכות את ישראל והחיות
 אם יש צדיק כדוד כשאני עושים רצונו לוקח זכותו וחלקו להם כדי שלא יבולו בדורם
 מזכות אלה יהיו ונקיים משפטו ומכירות ידיו ואפ"ל שישאר מכלי על עני אוכל מזונותי
 כר חנינא ולא שיהיה אוכל קב של חרובין מערב שבת לערב שבת לפי שהוא נמצא צדיק
 כדוד ואינו ראוי שיהיה בני דורו כהו' הוא הראשית מה שיבול שבתו כשהחיותם פי איכבה
 יוכל לראות ברעת אשר ימצא את עמו ואיכבה יכל להחיות כהבין מולדתו ומה ואמרו איד

אמית העולם הצדיק יסוד עולם שלא חנין עליהם לכן זכותו ותומתו ונחלקו לישראל ודפי כל
העולם כזון כשביל חנינא בני וחנינא בני די לר בקב של חרובין וכל לפי שזכותו וצדקתו
היה יונק העולם ולזה לא נשאר לו זכות רק מעט מזער לא כביר למחית נפשו ושאר זכותו
הרב ממנו היו נזנים כל בני העולם מאחר שהיה ראשם וצדיקו של עולם . וזוהו רמז
בצדיק ורע לו וזה שאמר כל העולם ניזון כשביל חנינא בני וכו' ועוד אצלי טעם אחר לפי
שצדיק הוא בנו של הקב"ה ויחביבו לכן לוקח זכותו ומחלקו לכל העולם וזה כפי שלא
יהיה העולם נאבד ולזה הצדיק תמיד הוא מעונת לחמו ומימו כלה באמני' והנה מדתו
יתכרך היא חפץ מדה מבשו שאין מלך בשר ודם נותן מזונות כנו לשאר העם ואינו מענת
אחובו כשביל עמו אבל הקב"ה מענה הצדיק שהוא בנו המדון כשביל עמו ואם הם חייבי
בלויה חסו שלום לוקח את הצדיק ומסלקו מן העולם לכל ימות רב' כי מיתתו מסלקת חרון
אפו וזה שאמרנו ז' ס' יתת הצדיקים סכפת' והוא דבר פלא שחמלך ימית את בנו בעבור
העם או יקח לחמו ומימו יתנם לס' והקב"ה בעניות נתנו הכדור' מביט בני אחוביו ומדכר
אותם בעניות כלקייחת זכותם כשביל העולם ואין על בחקו יתכרך הלילה במיתת הצדיק
ובעיו' מזונות לפי שהם בני נחמ' מהדון שיעש' מבני כדענו גם זכנ' אינו ראוי למחות
בין אביו על דרך מה שקרא אברהם את יצחק בכינויו חנה' וזהו חנה' כשביל חנינא בני
וחנינא בני בכפ' לת' לשון' והנה זה אינו זה לפי שהצדיק הוא בנו של הקב"ה ועושה ממנו
כרצונו וזה בעון חרור' והנה מה שנאמר הצדיק אבד ואין איש שם על לב מעד באסף הצדיק
הואיל ואתא לידן ראוי לתת לב לקושיותיו . הקושיא הראשונה קשה קאמר הצדיק אבד
הצדיק נאבד מכע' ליה למימר . הקושיא השנית מ'ש הצדיק כח' יתירת ליבא צדיק
באבד . הקושיא הג' למה בראשונה נקט לשון יחיד ובסוף לשון רבים דכתב' ואגשו הסד
וגו' והיה ל' ליבא צדיק נאבד ואין איש שם על לב ואיש הסד באסף ארל חפץ צדיק' נאבד
ואגשו הסד נאספ' הקושיא דר' צריך לדעת מאי הצדיקומא' איש' הסד כפל ענין כמש'
הקושיא החמישית קשה למה גבי הצדיק חזכר לשון אבדה וגבי אנשי הסד לשון אסיפה
והללו כלו בלשון אבדה או בלשון אסיפה . הקושיא הששית קשה טובא מ'ש באין מבין
שנראה שרברי' חפסוק סתריס זה את זה לפי שלמעלה מזה אמר ואין איש שם על לב
שנראה כי מה שהיה מתרעם היה לפי שהעם היה כל כך הע מעללים שלא היה רוצ' לשים
על לבו אבדת הצדיק וימתו בתיבות שח' לו לב טוב לדעת הדברי' אם בין היאך אמר באין
מבין שנראה שלא היה בהם שכל לחבן וזה מה שמסור לבי' הקושי' הו' יש לדעת למה הרעה
בהא לימא כי מפני רעה נאסף הצדיק . הקושי' הח' קשה שהפסוק לא ראש' סופ' ולא סופ'
ראש' כי בפעם ראשונה במיתת הצדיק הזכיר לשון אבדה ובפעם שנית לשון אסיפה וכתב'
בי' ספני הרעה נאסף הצדיק' ולמה שינה דברי' פעם נזכיר לשון אבדה שהוא בהחט הרעה
ופעם לשון אסיפה שהוא דבר שאינו בהחט הרעה כי האסיפה היא ידועה עה יגיע ויאסף
והיא הקב' שתכל ידע' שתמת יחי' בקבר עם אבותיו וזהו ויאסף אל עמיו הקו' חט' מ'ש
ואגשו הסד מאן שא' הצדיק אבד ותללו חסדיו' נאסף' או איש צדיק אבד ואגשו הסד נאספ'
בי' כן תלשון יפה הקו' ח' למח בצד' ובאנשי חס' חזכר לשון אבד' ואספ' ולא לשון מיתת

החביאור שהנביא ע"ה מרעם מאשי דורו שהיו בלתי כדאי ולא היו מרבישים ברע אשר
 היה משיג אותם וזה מפתית לב הנס כי מצחם היה נחושה ולא כתבו ללכס
 להבין אכיר הצדיק הגמור הירוע לבני דורו לצדיק מוטל בירא לאתים מוכח ומעון כי מירין
 גלחמורע ומימי בלתי נאמני וזה מצד מעשיהם הרעי כי מפשעם ורשעם היה מוכח ומעון
 עד והוא מהולל מפשעיו וזכותו היה נחלק להם כדי שלא ימותו ברעב ויכלו באפס תקוה
 תקות הוש השני וזה לא היה רצונו ית' לפי שהחפץ בקיום עמו ונחלתו שיהיו קיימי לעול'
 כשמש נגדו וזכירתי כיון עולם ואסוף והיו פוקד עונם וזכר' חשאת' לא היו נשאר' משונאית'
 של ישראל שריר וזליטי • לכן האל יתברך עשה יפה בעתו מה טוב לחלק זכותו ותמרונו
 של צדיק ולהשפיע לכל ישראל חברים ומשפעו ופרי מעשי ידיו להתפאר ינקווהו קיימי
 בעולם וצדקת הצדיק תגן עליהם ולכן נשאר ערום מכלי זכות ומחוסר מכל טוב • ואם
 ישראל מרבים עונות אז הקדוש ב"ה מסלקו מן העולם לכפרתם של ישראל וזה לפי שהא
 ראשם וצדיקו של עולם וראוי שיהיו נפשם תחת כפשמ וימת הוא ואל ימותו רבים כי הנהיך
 הרוע הנאמן ראוי שיהא ימות ולא ימותו הצען כי מה בעצק בחיותו אח' שימותו צאן ברעית
 ועמו ומת שבה וישג לו מזה הלא לכל ימתתהשב לוכל חיים אשר הוא חי על האדמת •
 לזה הקב"ה מענה הצדיק וממיתו לכפרת הצאן וחטף ומשב שימת הרועה ולא ימותו
 הצאן ותכה בראות האל יתברך מעשיהם של ישראל שהם רעים לוקח ארץ הצדיק הוא
 הרועה ומסלקו מן העולם כדי שלא ימותו עסרכ מ' ישראל וזה מרחמנותו יתברך שהוא
 מרח על בריותיו ובעת חושא' ליו בלתי גועל' לא ומבקש דרך שלא ימותו ולא נד זכרם חסח
 והוא על דרך איש רחמן אוהב את חבריו שבאולטשים על בני העיר להורגם והוא כחמלתו
 עליהם שלא ימותו כלם מסר את בנו אחוזבו כדי שילכו להם וזוהן מנחת הצדיקים שדומים
 לבורא • ומזה אין להפלא כי הנה לושטמה שתורגל בכיתו של אברהם הצדיק היה מוכר
 את שתי בנותיו על הצלתם של מלכים וזה שבה גדול הצדיקים שעושים דמיון מעשיו ית' ב'
 טכן מנחתו להיטיב לכל העולם ובזמן שאינם עושי רצונו שמרת הדין בותן שלא ימותן לחם
 שום מזון ומחיה לכפשים אלא שימותו ברעב או שחם חייבי' כלית' הואז' הכחמלתו לוקח
 זכותו של בנו הוא הצדיק העובד אותו ומחלקו לחם ובשכילג חם ניזונים כענינו של דבי
 חבינא ע"ה • אז ממית אותו לכפרתם ולפדיון נפשם כי מיתתו מכפרת כאומ' זל' וזה שאבד
 חבינא הצדיק אבד ר'ל מת פתאום במנפת לפני ח' נגע ולא בעונו ואינו כי לקח אותו אהי'
 לכפרת ישראל ומיתתו היתה שלא כמנחת לפי שלא היטכב על ערש דוד ולא הירד לו חלו'
 ומחלח ומותו היתה פתאומי • כאברהם הנבאח בחימה הרעת כשצף קצף וברגע קטן ומזה היתה
 ראוי שירבישו כולם כי הנה היתה ראוי שיאריך ימים ושני' טובים לא כן הרשעי' כי אם כמין
 אשר תרפנו רוח שימותו בקוצר שנים כמו שנ' ושנות רשעי' תקצרנה והנה היתה לחפך שחא
 כצדקמת שלא בזמנו במית' פתאומי' לא שכב על משתו ולא צוה את בניו במתו וההורפאים
 לא באו לפניו בשיקח עצמות אהי' תמצא תרופה למחלתו ולא כנכסות'ח לבקרו לא פתאום
 מת כלי חולי והיה ראוי שאנשי דורו יסתכלו המעשה הרע אשר אירע והם לא תבינו אלא
 פועל ח' ומעשתו לא תשכילו כי שח עיניהם מראות מתשכיל לבבס' ולא תבישו למעל'יהם

אשר לא טובים ומה שמת הערוך בנירם עונם אלא אמרו מקרה הוא אשר אירעו זה דרבים
פסל לבו כלם כאה כקשן כנהול לא ידעו ולא יבינו ומה אינו כל כמתיה לפי שחמון העם
חס בלתי מרגישים ברעה שכפמל כפם כוקשי צדיק כיו און לחסלב לדעת כינת מוררו
שתיח שלא במכחג אמנם אבי מתיה מכחגי העם והחכמים אשר יש להם בינה ומכרעא
ושולתנו ויש מהם בקודרם אידך לא הרגישו כענין כפלא אכזה וארא כפתהים אבי ככניס
החכמים נחכה גם המת סכלים במה שלא הרגישו במיתתו וכשיבי העדרו סמרת מצד פשע
מאמת העם ונגע בעון הדור והמת אפילו מלכם בראש' שהזמלך מאתו ית למלך עליה בעבור
היותו חכם החפץ לה' בשמים און חפץ בכסולים אלא שהוא חפץ בחכמים וכחרוהו למלך
לתיחור בעל דעת ואיטל לבב והמת גם הוא טעה ובכזה נטבעו דגליו שלא העלה הענין על
התנו כהיותו איש השוכב שכעם שמן הדאמי היות לו לשים הדבר מגם פניו וליחית לבו להעדר
הצדק במתו ופתאו כל יתה לא ירא על העל דעי וכראוי איש שם על לב וזה לא טוב מאוד
שהיה לו להב העת היתה ראוי לר' לשים על לבו ולהת כונן להצדיק כמיתה פתאומית
פלי פשעו יבידו לא היתה שום רשע ומן הדיו היתה שחוקר בעיון דך לדעת שהיה בען הדור
ה' הוחיה העם על עשיות הטוב והחשיבם ככהם בדברי מוסר מדוד העקובה ה' הפשעה
הבלתי ילכת אחר הכחלים מבוד וישרות עיניהם והחכ נר להאטמת עמי בשלא הרגישו
הרעה שעל יד מת הצדיק וגם מלכם שהיה שקול כנגדם לא שם הדבר על לבו לכן הנה
שפליא לעשו עמחם דעתו להוסיף מכה על ראש כחיריה' חס החסיד' שהם גדולי מחציקי'
וחס ארזי החסד שמנהגם להסיב ולעשות צדקה וחסד עם עניים ועשירי ופעולתם גדולה
מפעולת הצדיקי' שהיו על קו הצדק וזו לפני משורת הדיו ומקו האמת והצדק וחם המחמירי'
על עצמם אפילו בדברי מותר ועושים משמרת למשמרת סוסיג לדברי חס' וחם לא הרגישו
במות הצדיק גם מלכם בראשם לא חש לידע הרעה שמצדד נאכר ומת הנר מועד אחר
הוא שמור ורעה רבה מזו מעתה לרא' והנה הנהגה מהירים ברחמים שאולי יזכרו וישבו
אליו בראותם נפילת הצדיק וכראותו יתברך שלא תעלה צדוכה למחלת ועודם מחזיקים
בטומאתם לוקח מחמד עינם וממית את החסידים ותחת כי שנוא דעת ולא אבו להרגיש
במיתת החיריקהו משנת שברוך במיתת רבים וגדולים שהם אנשי הסד שיקיו נאספים
וחם ומקוולא בעונם ואמחו מרגישים כמות החירי והעדר הצדיק לא היה הקנה כמית
החסידים שהם בעל אומא נשי חסד שהם נזכרים על החסד ולא חסד גובר עליהם והנהג
האבוד והרוד כה היא עד שהוא פלא וחנה העורים יבישו לראותן מתות אסיפתם למה ימותו
מהעטאף לא פעלו עמלם כדרכי הלכי והנה העם הזה כל כך רעים וחסאים לה' מאד
שאפילו מזה לא נתפעלו וכתבו לב זה מפיתיותם ולא ידעו כי מה שלא הרגישו במיתת
הצדיק גרם להם רעה על דרך ועכירה גוברת עבירה ולהלא הרגישו גם במיתת החסיד'
נבאל לא ישובו עד ה' לפי שלא ידעו מאי מה ולא השכילו כי מה שנאספו אנשי החסד הירד
לפי שלא הרגישו במיתת הצדיק שהיתה על רוע פשעם מכין מכין כי מפני הרעה נאכף
הצדיק נוצח לוטר מפני הפשע והרעה שעשו כפרהסיה נאסף הצדיק ונע ולא בעונו כי
אם כעונם יחזו כי מפני הרעה נאסף הצדיק ומה שנאמר אבד ירעה שהצדיק אינו נאכר

כי הולך הוא אל בית עולמו אל בית המלך לבא נקרא בדתפטרון מן העהז ומיתו רחיא
אכרה לאחרים ולא לזוח שאמר הצדיק אבר * או יאמר הצדיק אבר מעשי הטובים
כי בדתו אל שחת לא יעשה עוד מעשי הטובים ולא שום מצוה על דרך כי לא שאול תודך
וגו' וכמו שנאמר היותך עפר היגיד אמותך * וזה שאמר הצדיק אבר * וזוה נתישב הקושי
הא' שהקשינו בקושיות * ומה שלא הזכיר לשח מיתח הרצון שהצדיקי' ואנשי החסד לא
שייך בהם לומר לשון מיתח לפי שאינם מתיים רק חיים כמשה ר' הצדיקי' במיתח קרויים
חיים לפי שהולכים אל הצד המלך לחיות כנעם ה' ולבקר בחיכלו ומרה שגורצו מרהם
מתים אינו כן אלא שחם בעלמים מעיני כל הי' ובאספים מן העולם חוה כמו שנאספי' לבית
המשתה לאכל ולשתות וגם ליישן שנת תעבות ועל זה רמזו ז"ל באומרם כד רמך ר' פלוני
שהכונה כמו שאדם אינו לוקח צער מתשינה אלא אדרבה נחתו חוה כמו כן הצדיקים אינם
לוקחים צער מחמת רק תעבות ומיתתם אינה מיתה כי אם אסיפה והיא אברה לבני דורם
וזה שאמר הצדיק אבר ואנשי חסד נאספים נאסף הצדיק * והנה בזה כבר נתישב קושיא
עשירית * ומה שהזכיר בני הצדיק לשון אברה ונבי' אנשי חסד אסיפה * היענין שהיה מספר
כמת חית קושי ערפם של בני דורו וחטאם גדול שלא אבדו להרגיש החסרון הנא איהם והנה
מדרך העולם שהאדם אינו מרגיש בדבר מועט מן הרע הבא עליו בחשבו שמקרה רחוק
אשר אידעו אולם בהתך עליו רעה גדולה ויזכרון כאים עליו אלו אחר אלו מיד הוא ברתע
לאחריו ומפשפש כמעשהו וחוזר בתשובה ואומר שחכל מאתו יתברך ומן שמים נלחמו * וכו'
הככבים ממסילורתם וזה שאמר ז"ל אם רואה אדם שייסורין כאים עליו יפשפש כמעשהו
כל הכונה לפי שכן מנחנו של עולם * אמנם הם חיו כל כך העים שלא עשו כמנהגו של
עולם ואדרבה עשו להפך שבמדת הצדיק הרגישו מעט מועד לא כבדי ויתמהו איש אל
הרעהו בראותם העדרו כי כפל שהיה ארצה במיתת פתאומית ויאמרו מה זאת עשה אלהים
לאיש צדיק וחזרו ושקעו בדמ' יונם ואמרו אין זה כי אס רוע לביכי בחטאו מתולא כהטאתינו
ומ' מיתתו יאלם היתה כאברה הנאה בחסדו הרעת * והנה במות החסידים אנשי החסד
שחם השוכים מהצדיקים חנה דאוי שירגישו הרבה מאד ויאמרו אך שקר נחלו מחשבותינו
שחשבנו שהצדיק נוע בעונותינו כן דק בחטאתו לוקח וצ' וכו' להגין עלינו והנה האות
על זה שנדלה עליו מכתו ית' ויצאה בני יד' כעשותו שפטים באנשי חסד ויכותו כל יעון
אלא בעונותינו וזה כדי שנהיה חסרי' מזכותם * וחס לא עשו כן לא שבמועט חרגישו מועד
ובחובה לא הרגישו כלל ושיקר ולא נעטערו על מיתתם של חסידים כי לא נראו דבר קשה
בעיניהם ואמרו שרירותים כדרך כל הארץ והמיתה ידועה היא ולא ינצל ממנה כל
בבוא ומה שמתו במיתה שבעיר מרתו ולוח אין להפלא ממיתתם כי אסיפה היא הוצח
לומר קבורה היא כמו שאין להפלא על שנקבר המת לפי שידוע הוא שהמרת יהיה נקבר
זהו ואנשי חסד נאספים * וזוה נתישבה הקושיא הח' ומקצת הקושיא הח' שהקשינו
בקושיות * אותה היה חכונה כמה שאמר נאסף הצדיק ואנשי חסד נאספים שבצדיק לא
שייך בית לשון אברה ואעפ"י שלא אמר הצדיק נאכד מ' לשון אברה מוזכר בו לכן חזר
לתקן אשר היה לפי שהיא אינו נאכד וגם כן אינו מאביר בני דורו לפי שבמיתתו מכפר

עונותם כראמון ז"ל החלף אל בית עולמו ואל מדור לפי כבודו ליחודו מזיו השכינה
 ומתחבר אל עמו ואל חסידיו ובני משפחתו הצדיקים אזי יחד באהבה נאמנה כשירי ובקל
 דנה. וזה שאמר ז"ל מת מתוך שחוק סימן יפה לו שפירשו המפורשים כשביל שראו בני
 משפחתו באים לפניו כשמה יפה פירשו ז"ל שפתותיהם שושנים נושפות מור עוכר. והנה
 כשצדיק נפטר מן העולם הזה באים אליו קרוביו ומידעו ונאמרים אליו בשמחה וגם הוא
 נאסף אליהם ומבשר ז"ל הדרת לקראת מצב משכב מקומות שיש לו מדור לפי כבודו ומה
 שמתקן לו תגמול ויתרון כי פועל אדם ישלם לו אדוניו וזהו שכרו אתו ופועלתו לפניו
 וגם מלאכים נערכים ששים ושמים לקראתו וכמו שאמר ז"ל שכשצדיק נפטר מן העולם
 ג' כתות של ס"ח באין לקראתו אחת אומרת יבא שלום. שנית אומרת ינחו על משכבותי
 וכת שלישית אומרת הולך נכוח. שחכמה שנאמרים אליו והוא נאסף אליהם ועומד בין
 מלאכי אלהים דו אינש על יבשת לא יכל וכח לעמוד בין בני אל חי. אמנם הצדיק
 בזכותו זוכה לכל הכבוד הזה ומשיל עמה זכר שכן עם בני משפחתו הצדיקים ומלוין אותו
 בשירים וקול ששון עד בית עולמו בקבוץ ואסיפתו שואנשי חסד נאמרים. נאסף הצדיק
 ונהנה עד כה עזרנו ה' ונצאנו תירוחן לכל הקיטות. והנה מה שפירשו בענין מה שנאמר
 נאסף הצדיק הוא פירוש אמיתי כי הנה סמך לית פסוק יבא שלום ואולי מזה דרשו ז"ל שג'
 כתות של מלאכים יוצאים לקראת הצדיק ומה שראו עוד על בכה לומר שהם ג' כתות ולא
 שתים לפי שהוקשה להם ז"ל שאם היה כת א' היה ראוי שיאמר יבא שלום וינחו על משכבותי
 והולך נכוח ואמנם הכונה שהם ג' כתות של מלאכים וכל אחת מהם אומרת מאמר אחד וזה
 באסיפתו של צדיק כשנפטר מן העולם מלוין אותו עד בית עולמו בקיבוץ ואסיפה בשמחה
 ובשירים וקול זמרים. והנה חז"ל דרשו סמוכים כי מה שנאמר נאסף הצדיק ז"ל נאסף
 אל המלאכים הנסיכים שיוצאים לקראתו לכבודו מקומו וגדל מצבו הטוב הצפון ומה שעבר
 עליו בעולם הזה מן הרע והייסורים היה הכל מסכת הטא של בני דורו וכך עלה במחשבת
 לפני המקום להלך זכותו ולהשפיעו לבני דורו כדי שלא ימותו ברעב או בכליין חרוץ. ואם
 הוא מת ונוע בעינם מוטב לו שימות שהיה ראשם וצדיק הדרו ואל ימותו בני דורו עם רב
 מישראל. והנה שבת גדול נגד ח' ונגד משיחו ושאר הצדיקים שכמה היה זכרונו גדול
 שכתפיים הק"ה בייסוריו ובמיתתו לכפרת ע"כ שהיו להם חטאים רבים. הנה תומתו
 הגדולת וצדקתו סילק הנוק אפומישראל ולא מתו ועל זה מרמזין לו לעולם הנבא שבר
 גדול ואין אדם אוכל בשתי שולחנות. ומה שעברו עליו צרות בעולם הזה הכל המה לפי
 שהוא עולם חפסוד והאדם היגם באן ומחר בקבר מועתק אל העהב עולם התמיד. עולם
 שכלו טוב שכלו ארוך בלי חפסוד ושבו ועמוד לעד נגד כל העולם שנגד חסדו ואמיתו
 לחבריע כף מאזנים של הטאים של בני דורו ושם שלום בין הכת לבנים. וזה שאמר יבא
 שלום כלומר יבא הצדיק ששם שלום בין ישראל לאנשים שנשמים בכבוד עולם. ומאחר
 שכן הוא ראוי לקראתו שלום בשם רבו השלום בשביל שתפס מדות יוללכת בדרךיו מה הוא
 חנון אף הוא היה חנון מה שאמר יבא שלום ולא אמר יבא בשלום. ומעתה יש לתרלב
 לקושי הפסוק שבתחלה חזקיר לשון יחיד במה שאמר יבא שלום ואח"כ לשון רבים במ"ש

אלא קדימת או השבת שלום לבד : אמנם השתים כחות האחרות לא די שמקבלים ומשיבין
שלום אלא שגם מבשרים טוב העולם הבא ומח שיש לו מתוקן : תאמר נדמה כמה שאומרים
יגוהו על משכבותם הולך נכוחו : והנהיגה הפרס האמתוקן אל הצדיק אשר יכעו אלהים
במאוב ענינו כעין ענינו של הכי חניא זל או לא הצדיק אשר חכה השם ותכר כמיתת
פתאומית לכפרת בני דורו ולהצלת פדיון כפושם כדי שלא ימותו רבים כעין מה שאמר זל
כאבישי בן צרוי כמוזכר בדבריה ההו כודאי הרמד כמלש הצדיק אבד וכל השאר והוא סוד
צדיק ורע לו ומה שיש מן הקושי בהפך הדבר הל ברשע וטוב לו הרעון שהמצי שמים
פרובים ומח עמקו מהסתלותו שבזמן שיש בעולם רשעים בישראל גובה פהי צדיק ומעלה
בשביל חוב שלחם לכן לא מביט כי אינו הפץ במיתתו של רשעי וזמן שיש פעולם צדיקי
בישראל גובה רשעת הרשע כשביל זכות של חסי עדי פירוש שהצדיק הרשעו הסקשורים
נה בזה ולא יתפרדו הם אחים כעין יעקב עם עשור דמי ויהו אחרת בעקב עשו שאולי
הכונת שיעקב אחד ותפס בעקב של עשו להורות שצדיקי ישראל הם אחרים ונדקי כפושעי
וישראל לכל יכלו ותמוסן הארץ עוד אינם אלא יהי ויהי וקיימים במלואו בעבור זכותם
יצחקים שימקו וישפכו טטוב פה הארץ ואולי והמן יורה השמים בדרך זכותו וישבו אלהי
ישתחונו לפניהם באימה וביראת ויכלו פועל אלהים ומעשה שכולו : והנה כאשר הדור עשי
רצונו של מקום בהגיש צדיקים עושים משפט וצדיק בארץ מצד זכותם הדורל הרשעים הם
רשעים ורעננים מושפעים מטוב פרים וממעשי יריהם ונקים זל כן הם בטולם וישלו אכלו
מעמל הצדיקים ומיגיעות כפיהם וזהו הסוד רשע וטוב לו : והנה בהיות זכות הצדיקים רב
ישפיעו הם ויהנו מיגיעים וגם ישופע לרשע מעד הרבוי : ואם להפך יהיה כל שאין בעולם
אלא זכות מועט ואין צדיקים בעולם אלא אחד מעיר ושנים מסתפחת : אז יתחלק אורנו
הזכות לכל הרשעים כדי שלא יכלו וטאבדו אבדו : והנה מצד זה הצדיקים בשארם מכלי
כל אין כל מאומה בידם בעולם אשר הם עמלים : ולא די זה אלא שאדרבא הם מוכים
כי יסורין וכל זה בשביל הצלת פושעי ישראל שלא יחודלו ולא כדו מן העולם ותהי אשמתם
על עצמותם אלא יאריכו ימים בכעיס ירבוני הזמן יורה השמים בדרך וישבו בתשוב' שלים
לפני קובם בכבו יבאו ובתחנונים להתודות על השאתם כי רעה גמלוהו על שאלת גמלתם
ונכירו חסדו וצמחו כי מה רם ומה כפלאי זאת הצדק ודאי שיש לפרשעי ישראל מצד שנפש'
תוצלו מתחת כסא הבכור ספיר נזרתם וחס באים שרשי יפה אף נעים מאמת צדיק האדם
הגדול ומעוק הימין יצחק עקדו ית יצא ירד יעקב אם יבדל הארץ שיהי חסאם השמים
גדולים לבסוף תהודים בתשובה ואולי על זה אמרו זל אפילו הרקסין שישראל מלאי מצות
כהימון טנאמר כפלא הרמון רקתך אל תקרי רקתך לא רקתך ואל הרשעים שהיו מאמתם
חסרים ורקנין ממעות ישוכו בתשובה ויעשו חסוב והישר כעיס אלהים יהיה מלאים מצות
בהמון : והנה הרשע יונק משרי מעשי הצדיק ומזכות גדול צדקתו והצדיק להפך שיונק
מרחקת משרי מעללי הרשע ומחובת חסא דיומו ודור מעומק מחשב של הקבוצ ומעשי
תשובים שכלם כחכמה לכל יד נדה מבני ישראל וכל תפול כפש אחת על ידי הרב וכליך
חרון ואל תצא כחרפת מלפני המלך שאם כח יחית מן הדין שלא תראה נאות ה' : לזה חל

הגדול

הַחַיִּים הַפְּלִיאִים עֲצֵת הַגּוֹיִל תּוֹשִׁיחַ כִּי לֹא מִחַשְׁבוֹתַי פִּחַשְׁבוּ לִי כִּי הָאֵל יִדְעֵה עֲלֵי מִן הַחַכְמִים
 לְקַחַת זְכוּתוֹ שֶׁל צְדִיק לְתוֹתוֹ וְלִשְׁפִיעַן לְרַשְׁעִים שֶׁלֹּא יִמְתֵּן בְּכַפְּזָה וְלֹא מִן הַעוֹלָם
 חֲזֵה הַפְּרוּחַ • לִמֵּי שֶׁהוּא אֵינֶנּוּ מִפֶּן כְּמוֹת הַמֵּת כִּי אִם בְּשִׂכְרוֹ מִדְּרֹכֵי וַחִיָּה • לִכְן כּוֹתֵן לוֹ
 כְּמִתְנֵה זִכְרוֹ שֶׁל צְדִיק כִּי שֶׁלֹּא יִכַּחַת וְיִאבֵד זְכוּרוֹ • וְכֵן לְהַפְרֵךְ הַצִּדֵּק לִזְכֹּר שְׁנוֹתָן הַקְּבִירָה
 מִרְשַׁעַת הַרְשַׁע לְצְדִיק וּפְקֹד הַטָּאֵת הַרְשַׁע עָלָיו בְּעֵבֹר שֶׁתַּעֲצֵא אֹרֹךְ לְמַחֲלַת הַחַיִּים הַרְשַׁע
 וְלֹא יִמּוֹת בְּרַשְׁעוֹ וְשׂוֹמְאָתוֹ עָלָיו שֶׁכֹּהֵה תְּכַלֶּה בְּשִׁמְתוֹ וְכִכְרַתָּה הַנֶּפֶשׁ הַחַיָּה עֲוֹנָה כֹּה יִלּוֹחַ
 לְקוֹחַ זְכוּרוֹ שֶׁל צְדִיק וְזָכוֹר לְרַשַׁע וְאֶעֱפֵי שֶׁיִּשְׂאֵר מְבֻלֵי כָל וָאֵם יִצְטָרֵךְ עוֹד לְכַפֹּר גְּדוֹל
 לְשַׁעַת הַרְשַׁע כִּי דִבַּח הָיָה יִסְבֹּל מִכְּאוֹבוֹת וַיִּסְפְּרֵן כִּי שֶׁתִּסְפְּרֵי שֶׁאִם הַרְשַׁע יִחִיחַ מוֹפְקֵד
 לֹא יִשְׂאֵר מִבְּנֵי מְאֹמָה אִם יָבֹא בְּמִצְרָף הַכֹּהֵן יָכֵה וְאִם יִתְדַךְ בְּכֹר הַפְּקִיד תִּהְיֶה נֶפְשׁוֹ לְהַרְפוֹת
 לְכֵן סוֹבֵל הַצְדִּיק יִסְרֹן בְּשִׁבְלֵי מַעֲטָמָעֵשׂ כְּאַהֲבַח וְאֵינוֹ בּוֹעֵס בְּהֵם וְאֵלָּי עַל זֶה רָמַז הַחַיִּים
 בְּאוֹמְרֵם יִשְׂרָאֵל עֲרֹבִים זֶה לְזֶה • שֶׁהַכּוֹנֵחַ כִּי מִה שֶׁפִּשְׁעוֹ הַרְשַׁע מִן הַדִּין הוּא שִׁישָׁלֵם הַצְדִּיק
 כְּמוֹ שֶׁמִּשְׁלֵי וְפֹרַע הַעֲרֵב כְּשִׁבִיל הַחַיִּיב וְשֶׁ עֲרֹבִים וְכוּ' הַרְצִין כְּעֲרֹבִים זֶה לְזֶה וְחִסְרָה אֹרֵת
 הַכֶּף מִהַרְמִיּוֹן • וְכִמְדוֹת עֲשֵׂה שֶׁכֶּתֶךְ הָאֵל וְאֵל תִּצְטָרֵךְ לְבַהֲיִית • וְהִכָּה מִחֲסֵדוֹ יִתְנַדֵּךְ וְצִדִּיק
 לְזִפְתוֹ אֶת פּוֹשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל כִּי שֶׁלֹּא יִאֲבֹדוּ לֶךְ שֶׁמִּשְׁךְ הַזִּמְן יִדְרִיכֵם אֶת הַתְּשׁוּבָה יִזְכִּירוּ אֲעִילוֹת
 גְּדוֹלָתוֹ וְיִדְוֹכַל אֹתוֹ שֶׁעַשׂ עִמָּהֶם שֶׁלֹּא הִכְרַתֶם הָעוֹלָם כְּהַצִּי יִמְיָהֶם כִּי אִם הֶאֱרִין לָהֶם
 אִפּוֹ וְחִמְתִּין עַד שׁוֹבֵם אֵלָיו וְאֶעֱפֵי שֶׁמִּזֶּה נִמְשָׁךְ הַזֶּקֶק לְצְדִיקִים הַיִּרְאִים אֶרֶץ הַיְהוּדִים שֶׁמִּגֵּי
 שִׁלְקוֹ וְלֹא בְּעוֹנֵם כִּי אִם כְּעוֹן אַחֲרֵי שִׁשְׁבַּע מִטּוֹב הָעוֹלָם לְמִלְאֵת הַטָּאֵת הַאֲוִלָּים לְמַעֲדוֹכִים
 וְחָלֹץ טוֹב כְּאֵילוֹ כְּרָאָה עוֹלָם בְּהַקְדִּיחַ הַלֵּילָה עִם כָּל זֶה הַרְצִיחַ הַקְּבִירָה שִׁילְקוֹ הַצְדִּיק בְּשִׁבְלֵי
 הַרְשָׁעִים כִּי שֶׁלֹּא יִהְיֶה בְּאֲכָדִים מִן הַעֲרֹב עוֹלָם הַתִּפְרִי שֶׁכָּלוּ טוֹב וְמֵה שֶׁסּוֹבֵל הַצְדִּיקִים
 צַעַר בְּעַזָּה אֵינוֹ כָּל כֵּךְ דַּע לִפִּי שֶׁהוּא עוֹלָם הַחֶבֶל וְהַחֲלִיּוֹן וְכִלְתִּיקִים וְנִצְחֵי וְהַטְּוֹבוֹת בַּעַד
 הַרְעוֹת אֵינֶם מְאֹמָה כִּי אֵינֶם הוֹיִם תְּמִידִין כְּסֹדֵרן וְאִם יִתְיַדְרוּ הָאֵדִים לֹא יִתְמַדֵּי כִּי שְׁנוֹתֵינוּ
 חֵם קְצֵרִים שֶׁחַיִּים כָּאֵן וְזָכָר בְּקֹר יִמְיוֹ כֶּעַל עוֹבֵר וְזָהוּ מֵה שֶׁהַצֵּקוֹ כְּמֵאֵם הַלְוִי כֶּעַל שֶׁל
 כּוֹתֵל אוֹ כֶּעַל שֶׁל אֵילָן עַד בְּשַׁעַת שְׁנֵטָה לְמֹת • לִכֹּא אֵל כּוֹנֵת הַכֹּאֵר צְדִיק לְתֵת לֵב
 לְקוֹשְׁוֹתֵינוּ וְלִהְבִּין עוֹבֵם סְפִקוֹתֵינוּ • הַסְּפֵק הַרְאֵשׁן אֵיכָּא לְמִידָק מֵה דַּרְשֵׁה לְוֹאֵי כֶּעַל
 שֶׁל כּוֹתֵל אוֹ כֶּעַל שֶׁל אֵילָן בְּכֶעַל שֶׁל כּוֹתֵל וְצִלוֹ שֶׁל אֵילָן הוּא עוֹבֵר וְאֵינוֹ מִתְמַיֵּד • אִם כֵּן
 מֵאֵי קֹאֵמֵר אֵלֵּא כֶּעַל שֶׁל עוֹף הַפְּרוּחַ • הַסְּפֵק הַשֵּׁנִי קֶשֶׁה מֵה שֶׁאֲבֵר הַכֹּל וְיִדְעוּם לִימָה כָּל
 הָעוֹלָם • הַסְּפֵק הַשְּׁלִישִׁי קֶשֶׁה גַּם כֵּן כֶּפֶל מֵה שֶׁאֲבֵר פֶּעַם אַחַד וְהַכֹּל אוֹמְרִים לִיכֹּא וְכָל
 הָעוֹלָם אוֹכֵלִם אוֹמְרִים • הַסְּפֵק הַרְבִּיעִי קֶשֶׁה מֵאֵד מֵה שֶׁאֲבֵר וְהַכֹּל אוֹמְרִים שְׁנֵדוֹת אֵל
 לְמֹתֵר שֶׁמִּסְפִּיק לִזְכֹּר וְאוֹמְרִים כְּפִיהֶם שֶׁהֵם מֵתִים • מֵאֵי הַכֹּל הַכֹּל שְׁתֵּי פֶעַמִּים שֶׁכְּאַחֲרַי
 הוּא מִסְפִּיק • הַסְּפֵק הַחֲמִישִׁי קֶשֶׁה אִם אֵי קֹאֵמֵר אוֹמְרִים כְּפִיהֶם פְּשִׁיטָה שֶׁהַמְדַבְּרִי וְאוֹמְרִים
 דָּבָר כְּפִיהֶם אִמְרוּ מִלֵּא בְּרַגְלֵי זָכִיד וְחֲזָף וְהֲרִיץ פֶּה לְהֵם וְלֹא יִדְבְּרוּ • אִם כֵּן מֵאֵי קֹאֵמֵר
 אוֹמְרִים כְּפִיהֶם לִימָה וְהַכֹּל אוֹמְרִים שִׁמְתוֹ וְדֵי וּמִסְפִּיק בְּזֶה • הַסְּפֵק הַשֵּׁשִׁי קֶשֶׁה חֲרָאִי
 שֶׁחֵמָה מִשְׁלֵה אֶלֶת אֲבֹרְהֵם יִצְחָק וְעַקֵּב רָשָׁה לְדִבְכֵן וְהֵי אֵךְ מִתְקִיֵּם סִכְרָתוֹ וְאִמְרִירוֹ
 שֶׁאֲבֵר הַכֹּל יִדְעוּם שֶׁהֵם מֵתִים וְהַכֹּל אוֹמְרִים וְכִלְיֵי שִׁישׁ לְעַקֵּב וְלִחְזִיבוֹ שְׁמֵה שֶׁאֲבֵרוּ
 אֲבֹרְהֵם יִצְחָק וְעַקֵּב שֶׁהֵם מֵתִים הַסְּבַח שֶׁהוּא צְדִיקִים גְּדוֹל וְאֵין לְמַעַל הַמַּהֵם אִמְנֵם שֶׁאֵךְ

העולם אינם יודעים שהם מתים ואמרים כפיחם שימותו ואינם מזכירים מהמתות כלום
 אם כן מהיכן נפיק ליה האי דרשא דחבל יודעים וכו' : הספק הו' קשה מ'ש יודעי' ימותו
 וחל' ליה הכל יודעי' הכל אמרי' כפיחם וכו' או לחפ' הכל יודעי' שימותו ואמרי' כפיח' דיי' בזה
 ואח' משתי המלות של מיתה היא מיתות ואיני יודע איזו היא : הספק השמיני קשה ועורך
 לדעת למה הביא ראיה משלש' החבור'ים אברהם יצחק ויעקב לכך ולא הביא ראיה גם
 מצדיקים אחרים אשר הזכירו ואמרו שהם ימותו והנה דוד המלך אמ' אנכי הולך בדרך כל'
 הארץ ויוסף הצדיק גם כן אמר אנכי מת וכאלה רבים : הספק הש' קשה מה שאמר בעל
 המאמ' אברהם אמר ואנכי הולך עירי ויש מקום לסת'ר' הדבר כאמור שאברה' לא הזכיר
 ואמר שחיה עתי' למות ומה שאמר ואנכי הולך עירי הרצון שנתרעס אצלו ית' שלא היו
 לו בנים ואין בכל מה שאמר שום זכירה מיתה כלל אודל' מה שאמר ואנכי הולך עירי
 אנב צעריה קאמר לפי שלא היו לו בנים ומי שאין לו בנים קרוי מת עד מה שאמ' רחל הבת
 לי בנים ואם אין מת'ת' אנכי : אם כן למה הביא ראיה ממנו והיה ראוי להביא ראיה ממי
 שאין עליו שום גמגום כמו כן קשה מה שהביא ראיה מיעקב ע"ה לפי שיש לומר דאנב
 צעריה קאמר וסומא חשוב כמת לזה אמר לפני מותי שהיה מצטער על חסכה של מאמר
 עיניו ולכן היה זוכר עס המיתה תמיד ואין ראיה ממנו והראיה הגמורה היא ממי שלא היה
 לו שום צער ומה שאמר היה הכל בדעת וברצון : הספק העשירי קשה מכעל המאמר זל'
 מאי רבני זה ביעקב שמו במה שאמר ואף יעקב דנראת דמפחית שלימותו של יעקב אבינו
 ע"ה וחנה לא כן שלמדנו דזל' שיעקב היה גדול מאברה' והוציאנוה מדבר'ת' יעקב אשר פדה
 את אברהם אם כן קשה מה שאמר ואף יעקב מאחר שהיה מספיק לומר יעקב אמר וכו'
 ואם תאמר שלא אמר להפחית לא לגדול ומעל' שהיה לו על אבותי עם כל זה צריך שנדע
 מה היא המעלה והתגדלה שהיתה לו יתר שאת על אבותיו : הספק האחד עשר קשה מדי
 שמביא לרא' דבת יב ושכתב עס אבותי שיש לומר שאינו לשון מית' ולזה אמרו יעקב אבינו
 לא מת וכמדומ' לי שפירש רש"י זל' כשנ' דלא כתיב ביה ימות אם כן מה דאת אמר ושכתב
 אינו לשון מיתה ומעולם יעקב לא הזכיר ואמר שהיה עתיד למות : אם כן איפרי' ראי'תו
 של בעל המאמר תלושה' כקנת דרציצת : הספק השנים עשר קשה טוב מה ששואל אימתו
 שחיי שלא לצורך ולמה ומה איכפת לן וכן תשובתו הרממתה שמינוב בשעה שנמת' למות
 מאי שאל ומאי משיב שואל שלא כענין החכמי' ומשנ' שלא כהלכת הכב'א' לפי שאינם באים
 לפרש דבר המפורש כתוב אלא דבר מתודש וסתום כן לא פורש אם כן מה אתא לאיסטויען
 כמה שאמר בשעה שנמת' למות ומי לא ידע בכל אלה שט' יעקב אבינו שכתב עס אבותי
 היה בזמן וכשעה שנמת' למות ותנוקי' של בית רבן יודעים זה וזיל קרי בירב : והנה זאת

והבונה

הקושי'א עצומת' גודלת' מכל הקושיות שראיתי במאמר ע"ה
 שבעל המאמר הרגיש בקרא שאמר ימיו כצל עובר שדוא סמוך וחצל
 אינו נפרד ממלת עובר ואת חכפ' ממלת כצל אינה ככפ' הידועה שאם
 חיתה חכונה כן ראייה חיתה לחיות קמוצה ועוד קשה מה שאמר ימיו כצל עובר מן הראוי
 חיתה לומר ימיו כצל עוברי' לכן על כן פירש ואמר הלאי כעלו של כותל וכו' לא כצל ע"ב
 כצל

כעל עוף הפורה ר"ל אם לא היה הפסוק אומר כצל בשוא שהוא סמוך תינו ככורים ויכלין
 לומר שכונתו לומר שימי האדם הם דומים אל הצל הירוע שהוא צלו של כותל או צלו של
 אילן שהוא עובר ואינו עומד זמן רב כי אם זמן מועט בלתי מתמיד אמנם עתה בראות כח
 שנאמר ימי כצל שהוא סמוך למלת עובר ולא אמר כצל ועוברים בקמץ ראוי לפרש שאינו
 כצלו של כותל וגם לא כצלו של אילן אלא כצלו של עוף הפורה שהוא עובר במחירו גדול
 ואינו מתמיד אפי' זמן מועט והוא צל בלתי מורגש ומוכן רק בהתכווננו אמנם צלו של כותל
 וצלו של אילן הם מורגשים ויש בהם השקפה זמן מועט אעפ"י שאינם מתמידים זמן רב ע"כ
 הם גלויים וירועים להבטת ולמראית עין אבל צלו של עוף הפורה באויר אינו ירוע ואינו
 ניכר אלא בהתבוננות גדול בשעה שהוא מעופף צלו עובר תחתיו במחירות גדול כמו כן
 ימי ושנותיו של אדם והם דומים לצל עוף הפורה שהוא עובר תחתיו בלי שום איחור ועכוב
 כלל כי אם במחירות גדול ואינו עושה שום רושם במקום ההעברה כן ימי של אדם בלי
 תוספת ומגדעת ואעפ"י שיחיה שנים הרבה אין שום חכר בהם ולא שום ממשות כלל ועיקרי
 ימיו הבלו שנות יריק ובהלה לכן אין לעשות עיקר מטובות העולם הזה גם מרעיתו כי
 בכלם תשיג התכלה והקץ וכלם יבא בהם הסיום והכליין אמנם ראוי והגון לעשות עיקר
 ויקר מן העולם הבא שהוא עולם הנגמול והיתרון והוא עולם תמידים קיים ונצחי עולם שכלו
 טוב ובו יצדקו ויתחללו כל זרע ישראל והצדיקים יקבלו שכרם וכשכל שהאמינו באמיתת
 מהות העולם הנגמול ולכן הם תמיד מואסים העולם הזה ותואוים את המית ומזכירים ובלתי
 שוכחים אותה וזה לפי שרוצים לחעתיק עצמם לשוב העולם ונפשם תזבח לאור הבהיר כי
 לא בתכסה מהם עיקר יקר שוכנתו הגדול אמנם כח הרשעים והמון העם אשר הולכים
 בחשך אינם כוזרים בעניני העולם הבא כי לא ידעו מה ואינם עושים עיקר ממנו אלא
 מהעולם הזה וחושקי אותו ועושי עיקר ממנו באכילה ושתייה ודבר התענוג ותאמת המשגל
 לשכח הנשים שלא בזמנם וגם שלא לצורך עשות ככל החוש המישיש בו הרף היא לחם ולא
 כן הצדיקים שאינם אוכלים נשותים כי אם לתאבון גדול ואכילתם לשם שמים לקני הנפש
 והכשר חתי כיוצא בזה בענין המשגל כמו כן בענין התענוג והשמה ולכם כל עמם לעניני
 העוה ואופגין ואינם רוצים להשתרר ולקחת ממשה ולכבוד להם אף לבנותם כי הם שפלים
 בפני כל אדם ויש לחם ענות וראות השחורות וחם מושלים ביצנם הרע כדי שלא להתגאו
 ולכם חלל בקרבם ואעפ"י שחם גדולים ויצרם גדול עם בלזח יצרם ולכם הרע משועבד להם
 ושולטים בו בלתי מנכר חיליים עליהם כי הוא כרשותם ובידם מסור וכל זה מצד שהם
 בעצמם גדולים ושקוליהם כנגד כל העולם עד צדיק יסוד עולם ומכח חסידותם ועדקת שקוליהם
 תם כנגד כל העולם וסדרגתם שלימה וגדולה ומזה אינם מתרוממים ולוקחים נאווה ואינם
 שוכחים חמיתה המעותרת לכא עליהם ואף על פי שהם הבל רועה לומר שהם שקלים
 וגדולים כנגד כל העולם עם כל זה אינם לוקחים שדרת ומעלה לעצמם אלא שם גדולים
 עצמם הוגרים יום חמיתה וכל זה כשכיל אות תאות נפשם נכספה וגם כלתה אל
 העולם חמיתיה והנצחי הוא עולם הבא לכן המות נגד פניהם תמיד ולא כן הפושעים
 ורשעים חמיתיהם לבחשה כסם כפרד אין הבימתת העול הבא ובמת הוא גדול בפני העוה

אמנם

העולם

אָמַן הַצְּרִיף יָקָם שָׁחַם קְרִי יִשְׁתַּחֲוֶה יִדְעֵי שָׁחַם מִתִּימָד לִי שֶׁהָעוֹלָם הַזֶּה הִכָּל וְרִיק וְנִזְוִי הָיָה
 בְּלֹת קִימִים וְהָיָה גַּם פְּסָדִים בָּרִים וְכֹאבֵד יִשׁ אֲךְ אִוֵּלִים יִשְׁעוֹלִים תִּמְדִי הוּא עוֹלָם הַנֶּאֱמָר
 שֶׁהוּא בֵּא אַחַר הַמִּתָּה וְזֶה הַמִּתָּה מִבְּנֵי הַיָּמִים וְכָל עֵינֹפֶם אֵלֵי יוֹם הַמִּתָּה הַזֶּה חוּמָּה בְּרִי שֶׁהִי
 נִעְתָקִים הַחֲלוּסִים אֶל בֵּית עוֹלָם מִעַל מְדוּרָה לְפִי כְּבוֹדֵם לִכְן מִתְאַוֵּם וּמְקִיִּים יוֹם הַמִּתָּה וְזֹכֵרִים
 וְאוֹמְרִים כִּפְיָהֶם שֶׁהֵם עֲתִידִים לִמְתָּה לֵאלֹהֵי שָׁחַם לִכְן מִשְׁכַּבְכֶם כֹּל לֵלוֹת נֶגַם יָפִים
 יִדְבַּח בְּמִדְעָם וְיִכְרֹז הַמִּתָּה זִכִּיהֶם לְכָל הַיּוֹדְכֵרִים וְאוֹמְרִים כֹּל כֶּסֶף עַל אִמְרַתִּי אֲנִי כֹל בִּי שֶׁהוּא
 לְשׁוֹן מִחֲשַׁבְתִּי וְרַעֲיוֹן אֱלֹהִים שֶׁאֵינֶם בְּפִי הֵם מוֹצִיאֵי הַדְּבָר מִן הַשִּׁפְתַּי לְחֻץ לְחֻץ וְלִחְרוֹעַם הַדְּרִךְ
 יִלְכְּבוּ בָהּ וְתַת הַמַּעֲשֵׂה אֲשֶׁר יַעֲשֶׂן וְעוֹבֵד יַעֲזוּבוּ הַמִּלֵּת הָעוֹלָם הַזֶּה וְתִאֲחֹזֵי כִי תוֹחוּ הַמִּתָּה
 וְהֵאָעָרֵם וְהַפְּטֵר וְהַכְּלִיף יָקָם הָיָה תִּמְדִי מִכְרֵאִים יוֹם הַמִּתָּה יִתְּהוּ וְאוֹמְרִי כִּפְיָהֶם זֶה לִכְבֶּם לְכָד
 וּפְדוּרֵי יָמֵם שֶׁחֵם מִתִּים מִן הָעוֹלָם הַזֶּה וְעֲתִידִים לִצְאֹת כִּמְנוּ כְּמִתְרָה פֶתַע פְּתֹאִם כֹּל עֵינֵי
 וְאִחֲרוּ וְחֹלְפִים אֶל עוֹלָם טוֹב מִפְּנֵי שֶׁהוּא עוֹלָם הַכֹּחַ הַצִּפּוֹן לְמוֹכִים לְיִשְׂרָאֵל כֹּל כִּבְרוֹתֵם
 וְהַנֶּה הַחַוֶּה הַחַוֶּה וְהַפְּטֵר שֶׁהַצְּרִיף יָקָם עוֹשֵׂים לִכְן וְכִנְהֹנֵם לְהַכְרִיז וְלְהַזְכִּיר יוֹם הַמִּתָּה זִכִּיהֶם וְכֹל
 הַצְּרִיף יָקָם לְמוֹת בֵּא לֹרְחֹם מִשְׁלֵשֵׁת הַצְּרִיף יָקָם הַגּוֹ אֲבֵרָהִם יִצְחָק וְיַעֲקֹב שֶׁלֹּא יִשְׁנִיבִים
 מִהֵם אֵם אֲפִרְהוּ בְּלִבֵּם בְּפִי הֵם מִלֵּא אֶל אֱמֵל יוֹם הַמִּתָּה אֲבֵרָהִם שֶׁאֵמֵר וְאֲנִי הוֹדֵךְ עֲרִירִי
 דֹל הוֹדֵךְ אֲנִי וְאֲפִרְהוּ לְבֵית עוֹלָמִי כֹל אֲבֵיבִים וְאֲנִי עֲתִיד לְמוֹת יוֹדֵדִי וְאִךְ לְיִבְנֵי יִשְׂרָאֵל
 מְקוֹמִי וְנֶפְשִׁי יִצְחָק אֲמַר וְאֲבִירְכֶךָ לְפָנַי הַמִּתָּה לְפָנַי מוֹתִי רֹצֵה לְיֹמֵר עֲשֶׂה רִצְוִי כְּפֶרֶם שֶׁאֵמֵר
 וְאִינִי כִי אֲנִי יִדְעֵי שֶׁעֲתִיד אֲנִי לְמוֹת וְלִהְפָּטֵר מִן הָעוֹלָם הַזֶּה עֲשֶׂה מֵאֲמִרִי וְתִקְבֵל בְּרַכְתִּי
 וּבִשְׂרָם שֶׁאֵלְךָ אֲבִירְכֶךָ לְפָנַי הַמִּתָּה לְפָנַי מוֹתִי וְאִךְ יַעֲקֹב אֲמַר וְשִׁכְבְּתִי עִם אֲבוֹתֵי רֹצֵה לְיֹמֵר
 שֶׁהִי עֲתִיד לְמוֹת שֶׁמִּי שֶׁשׁוֹכֵף עִם אֲבוֹתֵי הַזֶּה מִן הָעוֹלָם הַזֶּה כִּי נִאֲוֹן אֲחֵר אֲנִי יִנְוֵה
 לְשִׁכַּב עִם חַמְתִּים יִנְוֵה דֹאֵיךְ עוֹלָם זֶה שֶׁכֵּה שֶׁאֵמֵר וְשִׁכְבְּתִי וְיִוֵּא לְשׁוֹן מִיתָה לְפִי שֶׁאֵימְתִי
 אֲמַר זֶה כְּשֶׁעָה שֶׁנִּשְׁחָ לְמוֹת שֶׁנֶּאֱמַר וְקִרְבוּ יְמֵי יִשְׂרָאֵל לְמוֹת אִם כֵּן מֵאַחַר שֶׁאֲנִי רֹאֵה שֶׁהַפְּטֵר
 אֲדַבֵּר וְקִרְבוּ יְמֵי יִשְׂרָאֵל לְמוֹת דָּן אֲנִי שֶׁמֵת אֶעֱפֵי דֵלֵא קֵאמֵר קִרְא יִמֵת יִשְׂרָאֵל וְזֶה שֶׁאֵמֵר
 וְשִׁכְבְּתִי עִם אֲבוֹתֵי רֹצֵה לְיֹמֵר אֲחֵר שֶׁאֲנִי מֵת וְנֶפְטֵר מִן הָעוֹלָם הַזֶּה וְזֶה מֵה שֶׁאֵמֵר אֵימְתִי
 כְּשֶׁעָה שֶׁנִּשְׁחָ לְמוֹת אֲנִי אֲמַר וְאִךְ יַעֲקֹב אֲמַר וְשִׁכְבְּתִי עִם אֲבוֹתֵי אֵימְתִי כְּשֶׁעָה שֶׁנִּשְׁחָ לְמוֹת
 לְפִי שֶׁיִּשְׂרָאֵל כְּזֹכֵרִים וְאוֹמְרִים שֶׁהֵם עֲתִידִים לְמוֹת שֶׁהֵם בְּרִיאֵי אֲמֵנִם כְּשֶׁדוֹאֵים עֲצָמִם
 חוּלִים יִשְׂרָאֵל אֵיזֶה חוּלִי וְיִמְלֹחֵה הֵם יִרְאִים מִצַּד לְהוֹכִיף יוֹם הַמִּתָּה שֶׁתוֹשֵׁבֵי שִׁבְחֵהֶם יוֹם
 הַמִּתָּה מִיָּד הֵם מִתִּים עַד אֵי יִפְתַּח אֲדָם פִּי לְשׁוֹן הַשִּׁפְתַּי מִקְּשֶׁר כְּשֶׁעָה הַסִּכְנָה לֹחַ אֲמַר
 אֲבֵרָהִם אֲמַר וְאֲנִי הוֹדֵךְ עֲרִירִי יִצְחָק אֲמַר וְאֲבִירְכֶךָ לְפָנַי הַמִּתָּה לְפָנַי מוֹתִי וְאִךְ יַעֲקֹב אֲמַר
 וְשִׁכְבְּתִי עִם אֲבוֹתֵי אֵימְתִי כְּשֶׁעָה שֶׁנִּשְׁחָ לְמוֹת יִרְצֵה אֶת שִׁיבְנֵי מֵאֲבֵרָהִם וְיִצְחָק בְּנוֹ שֶׁמֵת
 שֶׁאֵמֵר שֶׁהוּא מִתִּים הִיָּה בְזִמָּן שֶׁהוּא בְּרִיאֵי מִלֹּחַ אֲמַר וְזֶה שֶׁאֵמֵר וְאִךְ יַעֲקֹב אֲמַר
 שֶׁהֵם הֵיוּ עֲתִידִים לְמוֹת הַנֶּה לֹחַ אֲשִׁירְכֶךָ מִלֵּן וְאֲשִׁקֵּר מִחֲשַׁבְתֶּיךָ שֶׁהִנֵּה אִךְ יַעֲקֹב אֲמַר
 וְשִׁכְבְּתִי עִם אֲבוֹתֵי שֶׁהִיָּה חוּלֵה וְמוֹטֵל עַל עֲרֵשׁ דְּוִי וְעַם כֹּל זֶה לֵא סֶעֶם מִלְּזֹכֵר שֶׁהִיָּה עֲתִיד
 לְמוֹת וְלֹא תוֹכֵל לְיֹמֵר שֶׁמֵה שֶׁאֵמֵר וְשִׁכְבְּתִי עִם אֲבוֹתֵי הִיָּה בְזִמָּן הַבְּרִיאֹת וְלֹא בְזִמָּן הַחוּלֵי
 שֶׁחָ אֲנִי וְאֵימְתִי אֲמַר וְשִׁכְבְּתִי כְּשֶׁעָה שֶׁנִּשְׁחָ לְמוֹת דְּכֵתִיב בִּיה וְקִרְבוּ יְמֵי יִשְׂרָאֵל לְמוֹתִי
 וְחֲדַרְתִּי בִּיה וְיִקֵּר לְכֹהֵלִים וְאֲמַר לֹא אֵם טֵא מִצְאֵתִי חֵן כְּעֵינֶיךָ לֹא נֵא תִקְרַבְנִי כְּפִעֲרִים

ושכבתי

ושכבתי וכו' אם כן נמצא שמה שנאמר ושכבתי עם אבותי לא היה בזמן הברואות לא בזמן
 ושעה שנטח למות והידחולה קרוב למות זהו מה שאמ' ב"ה ז"ל ואף יעקב וכו' והנה בזה כבר
 הותרו שני ספקות ספק עשירי וספק י"ב שהקשינו בספקות א' והיה הכוונ' שבמה שהביא
 ראייה מאברהם יצחק הקשה לו שאולי אברהם מת שאמר אנכי צעירית קאמר מצד שהיה
 בלא בניס תאו למות ולא השי' להיירבה היותו הולך עירי וכן משק ביתו הוא דמשק אליעזר
 עבר כנעני אופקיד דמשק כמו כן מה שאמר יצחק אנכי צעירית קאמר ומצד שהיה מוכא
 בשתי עיניו ולזה תאו למות והאבי' שתיח עתיד למות לזה אמר ואף יעקב אמר ושכבתי
 עם אבותי וגו' ירצה ואף יעקב שלא יש' לומר שבטבת איזה צער שהיה לו אמר זה כי לא
 היה לו שום צער והיו לו בניס רבים יב שכשי' וגם לא היה מוכא ממאור עיניו כי יצחק אביו
 ועם כל זה אמר שתיח עתיד למות כמו שנא' ושכבתי עם אבותי לפי שעמדה עליו קשיא
 גדולה שגם יעקב היה טובא דכתיב ועיני ישראל כבר מזוקן לא יוכל לראות ולזה תאו
 למות ואמר ושכבתי עם אבותי וגו' לזה אמר אימתי בשעה שנטה למות כלומר בשע' שהיה
 נשוי למות שהוא זמן אפיסת הכחות והוא ערוך יציאת הנשמה שאז רואה האדם פני שכניה
 וכל שכן יעקב אבינו ע"ה שהיתה משהו שלמה ולזה אינו דאוי לומר שמצד צער כבוד עיניו
 אמר הכי זהו אימתי בשעה שנטח למות ולזה לא אמר בשעה שהלה את הליו א' את הית
 הכונה במה שאמר ואף יעקב לפי שעמדה עליו קשיא עצומה שאולי מה שאמר אברהם
 ואנכי הולך עירי הסבה בשביל שהיה עתיד ליהשרו כן משק ביתו שהיה בלתי ראוי והגון
 והיו שאמר וכן משק ביתו הוא דמשק אליעזר ולזה היה מצטער ודואג וכאילו היה מואם
 חייו ואמר להקדיש ברוך הוא הבת לי בניס ולא יירש אתי עבדי נכסי וחלונ' ואם אין מת
 אנכי ולזה הזכיר ותאו יום המית' והאמר ואנכי הולך עירי וגמ' רצה לומר הולך אני
 אל בית עולמי כהתפטרתי מן העולם הוצר עירי בלא בניס ואנכי מת ואין לי בן יירש
 כי אם בן משק ביתי הוא דמשק אליעזר עבדי על זה גדל כאבי שעבדי ינחיל את כל רחוק
 ביתי כמו כן יצחק מה שאמר לפני מות' לא היה אלא לפי שהוליד בן רשע נמור מלפסם
 את הבריות ולזה תאו למות ואנכי צעירית קאמר אם כן איך נפיק דאיח מאברהם יצחק
 לזה אמר ב"ה ואף יעקב ירצה ואף יעקב אמר ושכבתי עם אבותי ולא היו לו בניס רשעים אלא
 כלם צדיקים שנים עשר שבטים שבי' יח עדות לישראל שמה שאמר ושכבתי עם אבותי ר"ל
 אחר המית' ולא אמר מחמת שום צער שהיה לו מכניו שהם היו צדיקי' דומים לו ועם כל זה
 אני רואה שמבלי שום צער חזכיר ואמר שהיה עתיד למות ומדעתו ורצונו ידע והבין שהוא
 היה עתיד למות ולזה נמר אומר בפני לאמר ושכבתי עם אבותי אם כן מזה נלמד שמה
 שאמר אברהם יצחק היה מרצון טוב מבלי שום צער מעבדו ומכבודו ומדעת' הגמור שהבינו
 בעינים הוד' שכל עיני' העהו הם הכל ויק' והכל כלל ונאמר ביים המית' ואינו נשא
 לאדם בחפשו מן העולם הזה שום דבר מעמלו שעמל תחת השמש ולא למעל בן השמש
 אלא עמל התורה והמצות ומעשים המליון אותו וחולכים לפניו באבקות דולקות מאירים
 הדרך על דרך והולך לפניך צדקך וזה חלקו מכל עמלו וזהו שאמר יעקב השלים ע"ה
 ושכבתי עם אבותי הכ' בת שהיה עתיד לקבל חלקו מנת כוסו שזכר על מעשיו הטובים ועל

דְּלוּשׁ רֵאשׁוֹן

פועל ידיו ולהיות מושבב עם אבות יודעהקים מציו כגורלם עד עמי שפירשו חכמים זל
 במחיצתי לכו שהוא היה דומה להם בהסיונות וביראת חטא והונומ להם בכל בית שעשו
 לא נפל דבר אהק סכל דבריהם הטובים וכמו שהם על אמרו בפניהם עתה יוס למורה
 ואין בעניני העל קום אושר שהיה מושא לאהם כי אם אושר המעשי המיובנסשות הושר
 בעיני תוערות הכירו מחכמתם חרבתת ולזה אמרו מה שאמרו מזכורת הזאת בל שום
 זכר אונס וצער אלא בלב שלם ודעת צלולה כמו כן אמר יעקב כנס בלי מגרעת כלל
 זהו ושכבתי עם אבותי שהוא לשון מיתת בני שאמרו אברהם ויעקב והנה בזה כבר הותר
 ספק אחד עשה שהקשינו בספקות ומה שאמר אימתי אלהי הכונה לחזק הענין שאם
 המקשה לא נתן שבת דעתו במה שאמר וענין לא נתקדו רת לזה אמר אימתי בשעה שנשחך
 למות והעתה אם לא תאמין כיל לא תאמין ואם תרצה לכוז סברתי שכה שאמר יעקב ושכבתי
 אונו לשון מיתה לזה אני שול מעמד אימתי אמר יעקב ושכבתי עם אבותי הלא על כרחק
 אתה צריך לומר שבשעה שנסח למות שנאמר ביה ויקרבו ומי יש למות אם כן מזה משמע
 שמה שאמר ושכבתי עם אבותי ודאי שהוא לשון מיתה זהו מה שאמר אימתי בשעה שנטח
 למות או תהיה הכונה כמה שאמר ואף יעקב אמר לפי שהוקשה לו שאולי אברחם לא
 חזיר מיתה כלל כמו שהקשינו כמו כן יצחק בנה לא חזיר ואמר שהיה עתה למות לא
 מחמת צער וטרידות בפשו אשר היה רואה עצמו סופא השוב כפת לכן בזה מוס המורה
 ואף יעקב אמר רוצה לומר שלא היה לו סבה לתלות האמירות ולגדל שמה שאמר ושכבתי
 עם אבותי היה בשבול שהיה מצטער על שום דבר ולפי שסודו שקושי עצום להכרת
 על קדקדו של בעל המאמר שום יעקב אבינו שתה ומצין פוס מי חמרים המאדריס והיו לו
 צרות רבות והעית שמעולם לא יליו ולא שקט כמו שנאמר לא שלתי ולא שקטתי ולא דחתי
 ויבא רגד שהיה היקמוהו על יעקב עת לזה נשמך בה ואמר אימתי בשע כשכח למות הכונה
 שמה שאמר יעקב אבינו על היה בזמן שהיה שמה ועלץ מפציאת במו יוסף חמורו ולא היה
 לו שום צער באותו הזמן שהוא זמן של זה שבה שמלכל יוסף אהת שברחו בבר ולחם ומזון
 למלא שאלותיו ובקשתו כיד מלך ולא היסר לכפשו כלום זהו בשעה שנטה למות והוא
 כפתור ופרח לידועי הן והנה בזה כבר הותר ספק השיעי שהקשינו בספקות ובה שאם כה
 פעם אחרת והכל אומרים בפניהם שכן הראוי היה לו לומר ואמרים בפניהם ומספיק היה
 בזה כמו שהקשינו אולי הכונה אעל זל לחזק הענין שכפעס אחת אינו כספי להודיע לנו
 שהצדיקים קרנין הכל לכן חזר לומר פעם אחרת והכל אומרים בפניהם להשמיענו חרש זה
 שהצדיקים הם קרנינים הכל מצד שהם שקולים כנגד כל העולם וכמו שאמר זל שקול
 משה כנגד כל ישראל זהו מה שכיון בעל המאמר זל במה שאמר הכל יודעים ולא אמר
 כל העולם יודעים והזר לחזק זה הלשון פעם אחרת כדי שיהיה מוכן שהצדיק קרני הכל
 עד ועד יסוד עולם והנה בזה כבר הותר ספק שלישי ונס ספק רביעי שהקשינו בספקות
 וזה שאמר שהם בתי שתי פעמים כי באחת היה כספיק אולי תצוץ לחורת לבו שהצדיקים
 פיהם ולבם שנים ומה שרוששים ואמרים בלבם כמו כן אומרים בפניהם וכשפתם בלי שינוי
 כלל וכן להפך מה שמדברים ואמרים בפניהם לבם נכון עמקנאין להם אחד כפה ואחד

כלל

בלבד ומה שחושבים ויודעים במדעם ושכלם גם בלבם • מן יודעים ואמרו כפי הממשל
 בלי תוספת ומנדעת כלל • ובעת אומר לבם בלתי נמכזב כי יצרום ולבם ברישות • זהו יודעי
 שחס מת' ואמרו כפי חס שהם מת' • ובזת כבר הותה ספק • ומה שחבלי ראיה מאברהם
 ויצחק ויעקב ולא מאחרים שאמרו בפירוש שהם היו עתידים למות אולי הכונה לפי שהאל
 ית' חבשית לאברהם ויעקב ויעקב שלשת האבות הקדושים שהיה עתיד ליתן לבניהם ארץ
 כנען לבחול' ירשה ואולי מזה כאלו יאמר אומר ששכחו יוסמות מצד סבת השמחה והעילוף
 שלקחו מהשוכה אשר ייטיב ה' לבניהם כחת להם ארץ כנען לנחלה ארץ טובה ורחבה צבי
 חיה לכל הארצות וזה היו שמחי' טובי לב והמנהג הוא שמי שהוא טוב אינו זוכר ית' חמיתת
 ואינו אומר שהוא עתיד למות ואינו כותף דעתו אל המות כי החוק הוא ממנו דומיא דיעשו
 האב' כאלו שכחו יוס חמיתת ולא נתנו לב אליה כאלו אמרו אנא אל הפלא אתה האל
 עושה פלא הארץ ימינו ושנותינו הראו בשוכות בחי' ר'ך ואנא לא הינו ראו עינינו וישמחה לבנו
 כישועה הגדולה היות ארץ כנען למורשה לבנינו וכאלו היו חושבים כלבם שאולי יראם
 האל מת' קץ הפלאות • לזא ואברהם אמר ואנכי הולך ערירי ויצחק אמר ואברכך לפני ה' לפני
 מותי ירצה אעפי שאברהם ויצחק היו שמחי' וחובי לב על טוב הארץ ובשורתה שבישר להם
 הקבה שהיו עתיד ליתן לבניהם עכו לא שכחו יוסמות יתמיד היתה חמיתת הנד' פנייהם
 והה מצד שפלותם וצדקת' • ומצד שהיו יודעי עקר יקר ממות העולם הבא והיו רואי פחיתות
 העול' הוזה כמה הוא שפל וגרוע בפני העהב' ולכן יתמיד הזכירו בלבם גם כפה אמרו שהם
 היו עתידין למות והעול' הוזה הוא תוהו וריק ואחיו של קין הוא בן אדם • לכן היו מזכירים
 יוס חמיתת מצד אות תאות נפשם שהיו יודעים להעתיק עצמם מן העול' הוזה הוא עול' הרע
 אל עולם הבא הוא עול' השוב והארץ • ולזה לא שכחו יוס חמיתת ולא העלימו עיניה' ממנו
 וגם כיו לשעבר את יצ' לזכר עליו עד שאמ' חז' אם יצ' צדק ומשכב ואם לאו זכור לו ית' חמית'
 שנא ודומו סלתי • לכן האבות הקדושים זכרו בלב' וגם אמרו כפי' שהיו עתידין למות כמו
 שנא ואנכי הולך ערירי ובתי ואברכך לפני ה' לפני מותי • ואם מזה תעורר קושיא באמרו
 שאברהם לא הזכיר לשון מיתת כלל אלא שהיה בלא בנין הולך ערירי נגד זקניו ונגד
 היושבי' בשער מקומו • לזה אשיבך שעכו' יל' כי מח שאמר ואנכי הולך ערירי הוא לשון
 מיתת דאל' כמזה לו להזכיר שבן ביתו היה יורש אותו לא ודאי שאמר שיהיה עתיד למות ג"כ
 מה שנאמר כי יצחק ואברכך לפני ה' לפני מותי איך ראי'ה ממנו שיצחק לא בדעת ידבר וגם
 לא ברצון שמת שאמר והזכיר יוס חמיתת יש' לומר לפי שחיר' סומא חשוב כמת וסת' גם
 כשביל' שה' עני' רש' ודתי' תואב לאכל מטעמי' כאשר אחכ נפשו שאם לא היה תואב לאכול
 והיה לו מה לאכול מטעמי' כנפשו פה לו לבקש מאת עשו וקבו לצוותו שילך בשדה בחורבו
 ובקשתו לצוד ציד לחביא • אלא ודאי שלא היה לו מה לאכול כנפשו ולכן הלך פני עשו
 ככירו לזה אמר ואף יעקב אמר ירצה אסת' שיבני מאברהם ויצחק ותקשני' שמה שאמר
 אינה ראי'ה ברורה הנה גם יעקב אבינו ע"ה אמר ושכבת' עם אבותי ואין לומר שאמ' כן לפי
 שלא היה לו בני' כי רבי' היו בני' ישראל וגם אין לומר שהיה עני' יורש כי עשיר גדול היה בל'
 ימי חייו ולעולם לא ירד מנכסיו ואפילו לעת זקנתו היה לו רכוש הרבת מקבה וקנין וכתף

דרוש ראשון

וזחב לרובי וקעד על זח מל לכני למה תתראו שפי למה תתראו עצמכ' שבעי בלחם שאין
זה נכון לפי שהרעב כבר בארץ שמה יבואו עליכם ליסו'י אם כן משמע ביעקב אבינו ע"ה
שהיה לו מה לאכול לשובע הרבה מאד אולם מפני המגור והירא' שלח את בניו לארץ צרי'
לקנות שבר כדי שיאמרו חרואים שכניו וסביבו שלא היה לו שבר וע"כ הוזכר יום חמיתה
ואמ' שחיה עתי למות וכל זה בדעת וברצון טוב מכלי שום צער לא מלב שמה ובדעת צלול'
זמינשת מצד חכמ' ושוללתנו שחיות אז בו יותר ממה שהיה מלפני לפי שכמותו זמן הית'
בו חכמה יתירה בשביל שחיה זמן ועדן הזקק' עד אוטרם זל זקני תורה כל זמן שמזקני'
דעתם מתוספת עליהם שנאמ' תוסף רוחם יגועק' ואימתי היה זה בשעה שנשטה למות שאז
נתוסף עליו חכמה ושוללתנו יותר מימי הבחרות לכן מה שאמר היה בדעתו וברצון בלי
שום סבב רק מרצונו הנמור מכת צדקותו הגדול ומזה נלמד שנים מרד שאמרו אבותינו
חקרשום אכרחם ויצחק היה בדעת צלולה בלי שום צד צער וסבה כי אם מדעתם שלימד
זכמו שעשו הם כמו כן עשה הוא כי ממדרגת אהת היו שלשתם אברהם ויצחק וישראל וזו
מה ששואל אימתי ומשיב בשעה שנשטה למות שרמו לא מה שאמרנו • והנה בזה כבר הותר
ספק שמיני וגם מקצת ספק תשעי • והנה עוד כח עורבו ה' והותרו כל ספקי המאמ' עד היב'
בזה נשלם פירוש המאמר הלז מעורבותו יתברך וחוא יזכנו להפוך בתורה דכלה כה ויראנו
בפלאות כביאת משיח צדקני כבנין אריאל אפרין על סוכנו בית היינו ותפארתנו •
אכיל בילאו :

תם ונשלם הדרוש הראשון
שבה לאל שזמרנו באישון

דרוש שני אדרת אליהו

וזחבר אסר דברתי • בעיר מוסכי אסר כולרתי • בקאסטורדיאה שליו בכיתי •
פעם סניס ררוס דרסתי • אמרו אל סוכן ערץ חקרתי • פ' אחי גם כוראיו הברתי •
בתוך פרו קרם לא כחרתי • אמרו קרם טאזרו סכחתי • או עליהם כעל כל הון ססתי •
יתהי מלאכת קהלתני • סדרנסא כחב סכוותתי • זמן סנת ה'ע ליכירתי • והסניס
עבודת הקדש עליהם ככתף יסאו • ככתף יסאו עבודת הקדש עליהם • עליהם
ככתף יסאו :

גרסינן

במדרש חזיתי • ישלם ה' פעלך ותהי משכורתך שלימה מעם ה' אמר
דבי חסא אשר באת לחסות תחת כנפיו • אמר דבי אבון שמענו שיש
כנפי' לארץ שכ' מכנף הארץ זמירו' שמענו • וכנפי' לשמש שכ' ודח' לכם יראי שמי שמש צדק'
מ'רפ' כנפי' • וכנפי' לחיו' ש' וקל' כנפי' חזיו' ובנפי' סל' כרובי' ש' כי' חרובי' פורשי' כנפי' •
ובנפי' ס

ופנפים לטרפים שנאמר טרפים עומדים ממעל לו שש כנפים • בא וראה כמה גדול כחן
 של צדיקים וכמה גדול כחה של צדקה וכמה גדול כוחן של גומלי חסדים שאין חסדים לא
 בעל שחר ולא בעל כנפי ארץ ולא בעל כנפי שמש ולא בעל כנפי החיות ולא בעל כנפי
 פרובים ולא בעל כנפי טרפי אלא בעל מי שאמר וחיה חעולם שנאמר מה יקר הדוד ליהם
 וכני אדם בעל כנפיך יחסיון עד כאן • תחילת אמרי והאשית דברי והגיוני • אמרת ה'
 אמרות שחורות וגבר גבורות מפניני יקרות מול השמש מאירות וחיו למאורו ברוקיע השמי'
 ואחר החכמה והחשת החיה וקידה השמש מאות בול האלוה הנדול ומול בעלת כתר וקודם
 שאבוא אל דרושי אקח רשות ורשיון מצתו יתברך ויתרומם גדול ונורא נודע למשגב שהוא
 סיבת הסיבות ועילת העליות נורא עלילות • ואחר כך מתודתו התמים והשחורה וזה וכו' ו
 יראת ה' שחורה • ואחר כך מהקיבוץ הנבחר עם כבוד לו יה לנחלה ולסגולה לשם ולתפארת
 ועל ראשיהם מלמעלה חכמים ונבוגי אשר בהם רוח חכמה וכי' רוח דעת ויראת ה' והתורה
 כמסכה באזרות יום השלמים לוחכים מלחמתה של תורה • וזהו שכינותי כנושא' באומרי
 עבודת הקדש עליהם בכתף ישאו רוצח לומר התורה הטורה שהיא עבודת הקדש מוטלת
 עליהם באחבה לקיים מצותיה ורויח להכין בעיון נמרץ ומצד עומק הבושג שורחים כיום
 ובלילה כמטא כבוד יכבד עליהם ועם כל זה בתאות אות נפשם נכספה וגם כלתה יסבלות
 ועל כתף ישאו • ואם תאמר למח טובלים כל כך צער לזה יש לומ' מצדקות דבקתם כאל
 יתברך שרוצים לעשות רצון קונם שנתן להם המדה גנוזה וכלי חמדתי • וזהו שכינותי בפעם
 שנית באומרי בכתף ישאו עבודת הקדש עליהם • אחר כך ממוני פרנסים הטורחי בצורכי
 צבור בלי רפיון ידים וסובלי עול הקהילה המחוללה • וזהו שכינותי בפעם שלישי באומרי
 עבודת הקדש עליהם בכתף רוצח לומר עול צרכי צבור שהיא עבודת הקדש דובר של שם
 שמים סובלים ובלתי בועשים ועל כתפם ישאו ויסבלו ותהי צורק' על שכבם • ואם יאמר
 אומר למח יסבלו סבל ומשא של אחרים לזה יש לומר שכך חפץ הוא יתברך שיתנו ראשים
 על העם שרי אלפים • ויעשו צרכי צבור ועבודת הקדש מוטלת עליהם מאתו יתברך ולזה
 צריכים לעשות בלי ערעור וזהו שכינותי בפעם רביעית באומרי עליהם בכתף ישאו רוצח
 לומר מאחר שאותה העבוד והטורה מוטל עליהם מאתו יתבר' ראוי לעשותו והגון שיסבלוהו
 ועל כתף ישאוהו בלב טוב שמת ועלף • ועל טורחם יקחו משנה שכר מאת המשלם שכר •
 מורי וגברי ראוי שנחקרו וכדע מהות הזמנים האלו ר' הכותרים המקודשי' שהם חג הפסח
 וחג השבועות וחג המנוח • אם ראוי שנשמח בהם מצד עצמתם רוצח לומר מצד ענין היום
 שנקדש ונתעלה מצד מה שאירע בו נס ופלא וחוקבע לדורות לזכרון קדושה ושמהת מצד
 מחמתו • ושלימות עצמות גדול חכמתו • או מצד גדול מעלת המעשה והמזתיר שהוא יתברך
 מצותו ופוקד כל יצורי עולם וציוויו ואזהרתו גדולה ורבה היא ולכן מוטל עלינו לשמו' ולעשו
 כל אמרת אלוה צרופה אעפ' שלא נשיג וכי' טעם המצוה והאזהרה ההיא ואעפ' שנראית
 זרה וקשה על האדם כגון פרה אדומה שהיתה משחר' השמאים וטעמם השחורים • וכל זה
 מצד מהותו יתברך ואולי לזה אין לשמוח במועדים מצד עוצם חיל' כי אם בכלל כנוב מצותי'
 מצד עצמו • ואחר העיון וחחקירה יש לומר שצריכי' אנו למועדי' ולהכין כישמחת המועדי'

וזכרם וקבלתם מוטלת עלינו לעשותם ולשמרם עקב רב לא מצד זכות עצומם של ימים
 וגדול הכנת סיבוכם ונירוםם כי אם מצד מרות ועצמות האל יתברך ויתרומם על כל ברכה
 ותזלה שהוא מלך גדול ופקיד נאמן ולזה ראוי והגון לקבל ולשמחו בכתבתו ולא מסכת
 המתנה שהיא גדולה אלא מסכת הנהיגה שהוא גדול ונורא למלכי ארץ שהפך כנוה לאהינו
 לתת לנו מצוות ואזהרות ולא לשום אומה מאת י ועל זה יש לנו להודות להלל לשבח לפאר
 ולקלם למי שעשה לנו החסד הגדול הזה להראות לנו פנים מאירות להחיותנו כיום הזה
 להיות אנחנו עבדים לו יתברך ומשרתי עושי רצונו י ועל זה תגדל אהבתנו ארץ המצוה
 ושמחת המועדים המקודשים וראוי שנשמח בהם ונחיה ששים ועל צים בימים ההם לא מצד
 עצמם רוצה לומר עצומם והכנת גיהוס סבתם אלא מצד שמחת עצמו יתברך המצוה ומהיר
 לנו אזחרות והוא כדי ליתן לנו שכר טוב בעמלנו בקיומם ועל זה רמז השלם רבי הכניא בן
 עקשיא ע"ה במש' רצה הנה לזכות את ישראל לפיכך הרכה להם תורה ומצות שנ' ה' הפך
 למען צדקו יגדיל תורה ויאדיר • הכוונת שהכה כשביל לישראל יהיו זוכי יקבלו שכר ופרס
 לזה הרכה והגדיל תורה ר"ל סוד ותוכיות התורה שאין בה מעשה רק מהות ומצד רבי הכניא בן
 חזל כל התורה כלה שמותיו של הקב"ה • והאדיר מצות עשה ומצות ל"ת למען יקבלו שכר
 הרכה אע"פ שלא יקיימו את כל מצוה לומר מצד שלא באו לידיהם • וכל זה מאהבת הבה
 כוראנו אותנו לתת לנו שכר טוב על כל מצוה ומצוה אע"פ שלא נעשה אותה • ר"ל מהכרת
 שלא באה לידינו • ועל כן ראויים אנו לשמח במצותיו ובכל אזהרותיו וחקיו ומשפטיו אשר
 עוה את אבותינו ואותנו השמיע הדר קולו בזה סיני ואת כל זרענו העת' לבא עד סוף כל
 הדורות לפי שהפך הוא ברחמי הגדולי שנזכה ונחיה ונירש טובה וברכה בעול' הזה ובכא
 בקיום המצות ובקבלתם וכל זה מצד עצמו שהוא הפקיד ולא מצד הפקידות והמצוה רוצה
 לומר שאינו ראוי שנשמח במצות ר"ל בהגים ובמועדים מצד עצומם של ימים ומצד המצוה
 והפקידה שהיא רבת וגדולה ומצד מה שאירע וגרם הזמן והכנתו • אלא מצד עצמת מעלת
 תהלת הפקיד עצמו שאם הוא יתברך לא היה מצוה פוקד ומהיר הנה לא היתה המצוה
 בחשבת כלום ולא היה שכר בעשייתה כלום כגון שאין שכר לאומות ע"ה בכיבוד אב ואם
 וכיצא בהם כ' לשוא המה עמלים ויגיעים לתהוה הכל ודיק • ומה שגרם הזמן הכל הוא
 שאין הזמן וחיו מעלה ומוריד • אמנם הוא ית' עשה יפה בעתנו חפץ באותו יום שיאיר אותו
 דבר וכך עלה כמחשבתו ולי אצל ית' הנסתרות והגלות גליות • אם כן ראוי ששמח המצו'
 ועליון המועדי' היתה מצד הפקיד והמצוה ולא מצד הפקיד' והמצו' ועיצונו של יום והוה מה
 שבין השלם ראובן ז"ל במה שפתח בפסוק זה היום עשה ה' וזממה סנסתפך ובכל מה שפי'
 בו • כדאיתא במדרש חזית וז"ל ראובן פתח זה היום עשה ה' כגילה ונשמחה בו • אמר ראובן
 אין אנו יודעים כמה לשמח אם כיום אם בהקב"ה כא שלמה ופי' כגולה ונשמחה בך • כך
 בחבה בך בישועתך כך בתורתך כך ביראתך • אה' זאתך בך בכ"ב אותי' שכתבת לנו בתור'
 ב"ת שנים כף עשרים חרי כך ע"כ • וקדם שאבוא לביאור המאמר הלא אעורר קצת קושי'
 הגופלות בו כי הוא לפי חכרא דחוק מאד ואומר הרשמי • חספק הא קשה בש' אין אנו יודעי'
 כמה לשמח אם ב'יום אם בחבה אפטר שחאדם ישמח עם הבה' שהוא אש אוכלת ומי יראת

וישיג הדרת כבודו וישמח עמו • כשלמא מש אם ביום יפה קאמר • אמנס מה שאמר אם
 בתבה לא יפה קאמר לפי הנרא • הספק חכ' למח נסתפק חשל' ראבון זל שלא ידע במק
 לשמוח אם ביום אם בתבה הנח קרא קאמר נגילה ונשמחה בו שהוא חיוס' ואת שיש קרא
 אחרינא דקאמ' איפכ דכתיב נגילה ונשמח' כך שהוא בתבה א' כקשה מת שאמר דוד עק
 נגילה ונשמחה בו כי מה סבר • הספק הנ' קשה וצריך לדעת למח הזכיר שלשה דברים
 חללו ר' ישועה ותורה ויראה הלא דבר דוא • הספק הרביעי קשה מה שדרש כך בתבה
 ונשמח לצדדים אחרים שהם ישועה ותורה ויראה • הספק החמישי מה בא להדש רבי
 יצחק זל' כמה שאמר כך בכ"ב אותיות מאחה שרבי' אבון זל לא כחש זה ולא נעלם ממנו
 שכבר אמר כך בתורתך וכב' אותיות חיינו תורה וחיינו ככ אותיות ומתגם עשיית
 החשבון וידעתו למח לי שאמר ב"ת שנים כב' עשרים הריבך ומי לא ידע בכל ג'ה ונרא'
 הרב' לזרים ואכזרי' וקריס' כשלג ומבלי' הבנה כלל' ותנוקי' של בית רבן וידעי' זה החשבון
 ע"כ • אולם הביאור שה אבון הרגיש בפ' אומ' זה חיו' עשה ח' כמורה באצבע כידוע • ואח' כך
 אמ' נגילה ונשמח' בו שכר' שחזור לחב' ה הנח חפ' לדעתו זל ולדעתנו אין לו הנכר ואין אנו
 יודעי' למי חוזר נגילה ונשמח' בו אם לזה חיו' או לעש' ה' לזא בא שלמ' פיר' ר' פי' שמש' דוד
 אבינו נגילה ונשמח' בו חוזר לעש' ה' ובה הפס' אינ' כותרים זה את זה שמה שאמ' דוד עק' כבו
 כן אמר שלמה בנו ע'ה אמנס יותר מפורש וזהו נגילה ונשמחה כך • שדוכר בהקב' כבו
 שאמר בעל המאמר כך בהקב' • ומה שאמר כך בישועתך כך בתורתך כך ביראתך • אולי
 הכונה לפי שעמדה עליו קושיא גליה וגדולה שמי יוכל לשמוח עם קב'ה וכמו שספקני
 בספקות • לוח פירש דבריו ואמר כך בישועתך וגו' ירצח אעפ"י שאמרת בהקב' עם כל זה
 אני מבאר לך שהשמחה תהיה בישועת ה' ר' בישועת שנעשת באותו זמן שנבאלו ישראל
 ממצרים והוא החג הראשון ועל זה מכוונים כל המועדים וחזו שתקנוהו בתפלות באומר
 זכר ליעזאת מצרים • וגם תשמחו שמחה אחרת שהיא שמחת התורה שהיא לחשת קשע כרה
 להנות בה תמיד יוםם וליילה עד ותגית בו יוםם וליילה • ועד אומרם זל לא ניתכו שבתורת
 חמים טובים לישראל אלא לדרוש בהם • וגם תשמחו שמחה אחרת והיא עשיית המצות שהיא
 יראה מאתו יתברך שרצח שתחיו עבדו ומשרתיו מוכנים ומזומנים לשמור ולעשות מאבריו
 וציוויו ויראים ממנו ע'ה והלאים עשה שיראו מלפניו • וזהו כך בתורתך • ובה חתרו
 שני ספקות • הספק האחד והספק הרביעי שהקשיבו בספקות • או יהיה הענין כמו
 שזכרנו שנסתפק רבי אבון זל אם ראוי שנשמח ונגילה בחגים ובמועדים מצד עצימם של
 ימים ונרמת הזמן והכנות • וגם מצד המצות והפקידות שנעשו כי רבת היא וגדולה מאד •
 או אם מצד גדול מעלת הפקידות והמצות עצמן כי רב הוא לוח בארבי אבון זל הודש חידוש
 שאין ראוי לשמוח מצד המצות ועינינו של יום אלא מצד המצות והפקידות כי רכל תלוי כו
 ואם הפקידות והמצות לא יצוה מצותיו ואזהרותיו מי ומי יעשה חשיבות מאותן המצות והאזהרות
 כמו שהעם אינם עושים חשיבות ממה שלא צוה להם תמלך • אמנס כשהם מצוין ומזהירים
 עושי' מאח' כשמה גדולה לא בעבול חצויה והפעול' עצמ' דק בשבי' שהיא מצות תמלך לאמר
 עשו כן ולכן מצות תמלך ואזהרותו חביב' עליהם בשבי' שהיא לחם פני' לצותם כארבע' שלג

חתומה שאמר רבי אבון ז"ל אין אנו יודעים כמה לשמוח אם כיום אם בחקכה ירצה אין אנו
 יודעים כמה לשמוח רוצה לומר במי לתלות השמחה אם בעיצומו של יום וגרמיה חכמה
 וחפעולה עצמה או אם במחות עצמת מעלת הקבלה שהוא הפקיד והמצות הגדול והדבר
 ספק אצלנו לפי שמצאנו דברי דעה שמזכיר ואומ' כגילה ושמחה בו שמורה שהעיקר
 הוא היום והכנתו ומהות מה שגורש בו לזה מסכתו קבלנו מצוה גדולה אשר אין לה ערך
 ולכן צריך שהשמחה תהיה עשויה מצד המצו עצמה והכנת היום וגרם סבתו אמנם מסת
 שראינו בדברי החכם כנו שלמה נראה שכונת דעה כמה שאמר בגילה ונשמחה בו שחזור
 להקבלה וכן פירוש הפסוק זה היום עשה ה' ר"ל זה המועד ורחג אשר תקן ה' וצורה לעמו
 ישראל ראי שנעשה אותו באהב' חובה ונשמחה בקבלתו מצד שהוא מצוה ופקיד וכאן סאתו
 יתברך מצוות שהורות על עבדי מדחמנתו יתברך ומחמלתו עלינו שהקריב אורנו קרבן
 למול עבודתו והראה לנו פנים מאירים כצוות לנו ציווי ונאזהרותיו וכנהוג הכל כי שמצוים
 ומפקדים מצות ואזהרות יחס לאנשים אשר הם הפעלים ביקום ולכן הם נעלצים ששים
 ושמחים לעשות רצון מלכם והכונם בעשותם המצו והפעול' חיש מהר' בלי אחר ועיכב
 הלקחים עלצון וששון בצוות הפעולה ובאותו הציווי לא בעבור עצמת הציווי עצמו כי אם
 בעצמות הפקיד והמצוה ומצד עצמו שהוא גדול והוגילת ונשמחה בו שהוא הגאל יתברך
 המזכיר בפסוק דכתב עשה ה' ולזה אלמה עליו השל' פירש דברי דוד אבנו שחיו סתומי
 נחומים ובידד לנו הסולת מתוך הקמת שאין ראוי לשמוח בציווי המועדים וחגים מצד
 עצומם של ימי' וסיבת הכנתם וגדל' סחות המצוה והפקיד מצד עצמה כי אם מצד הפקיד
 שהוא יתברך גדול ומצוות והחושאמר בגיל' ונשמח' כך נמה שאם' כך כישועתך כך בתורתך
 כך ביראתך הכונת הנכונת והאמתית היא לפי שאם שראוי לאדם שישמח בימי המועדים
 והחגים מצד עצמת המצוה ומהות הפקיד שהוא יתברך מלך גדול וכראי נהרג ציונים באמר'
 שהורים ולא מצד עצמת המצוה והפקיד ומהות הכנת הימים וגרמת סבת מצד מה שאירעו
 בהם כי חבל המה כי אין בימים שום הכנה וגירום סבה אלא הוא יתברך ויתעל' לעד מסכת
 הדבר ליום ולזמן שירצה ולזה שמחת החגים ותמועדים ראוי שתהיה עשויה על צד היתר
 טוב שהוא על צד המצו והפקיד שהוא גדול וזה ראוי לידע ולהבינו והנ' לזה יש דווקא גדול
 לפי שמי ויכל לידע ולהשכיל כי לא רבים יחכמו מיזמי המתחכמים במחות מעלת חילת
 גדולתו יתברך לוח אמר כך כישועתך ירצ' אם אין כל אדם יכול להתחכם ולדעת את כוראו
 ולהכין נדר מהות המצו ובפרט מהות שמחת ימי המועדים וסחגי' שראוי לשמוח בהם מצד
 גדול עצמת הפקיד יצ' נכל כפלא אל חי כוראותיו ונפלאותיו וישועתו אשר עשה כמצרים
 והרורים בעם המה אתם על קדקדם סכות גדולות ובשאר גוים עשה ח' שפט' ואת עמו ישראל
 הושיע מידם יאם אין בו כח להשכיל ולידע חניס והישועות יסתכל בתורה השחורה
 והתמימה כי ניתנה לו ולאמתו ד' שראית ולא לשום אחרת מאה לא עשה כן לכל בני
 נאם לא יוכל להשכיל גם סחות התורה ושל' ימות ה' יסתכל במהות נשם ומטר וקולו וברקו'
 ואש מתלקחת ורעש ורעמים שחם יראה גדולה על דרך שאמרו חכמים ז"ל לא נבראו רעמים
 אלא לישר עקומות שבלב שנאמר והאלהים עשה שיראו מלפניו וזו היא הכונ' כמה שאמר

בך ביראתך • ולפי שמוח עדיין נשאר ספק דוחק באמור שיש אדם נרדם כשר ודכאין
תבונה כולא ידע ולא תכין לא מתות המצוות ולא מהות שמת המועדים והחגים שהיא
ראיה ליעשות על צד שמו יתברך ועל צד עצמו מצד מהו שהוא חפיד ומצות לעמו ישראל
וגם לא ידע להשכיל פלאיו וכוונתו אעפ"י שיהיו נרשמים ומפורסמי לעיני הכל • איש בער
לא ידע וכסיל לא יבין את זאת הישוע אשר עשה ה' לישראל במצרים • וגם לא ידע להשכיל
בתורה ולחנות כל להכין ולהשיג מתות ושלמות וכי ניתנה לו ולאמתו הטהור לבורשה
לא לשום אומה אחרת ולאום מלאום יאמץ לא עשה כן לכל גוי ומשפטים כל ידעום •
לזה בא ר' צחק ע"ה וחירש שאם האדם אין בו כח וחכם לידע ולהשכיל מהות כוראו ומתות
המצוות ושמת חגים והמועדים החסודי שהיא תהיה עשייה לשמו ית' על צד מהו עצמו
ובשכיל ציוויו ואזחרתו ואמרתו הצרופ' ובשכיל היותו מלך גדול נורא ואדיר • וגם אם אין
בו כח וחכמה להשכיל להסתכל בישועתו ובפלאיו וגם נוראיו אשר עושה ועשה לימי עכרי
לא זכר עולם ושנים קדמוניות כ"כ נסים ונפלאות מופת ואותי • וגם אין בו כח וחכמה
לחנות בתורה ולהשכיל להסתכל בנתינתה נתינת המדה ננוהה בבית גנזי יתברך וכלי
אומנותו שבו נכרא העולם נתן לישראל ולא לאומה אחרת • וגם אם אין בו כח וחכמה
לידע ולהשכיל במהות מטר וגשם ומלקוש יורת ארץ וקולות אלהים בדקים וענן כבוד ואש
שתלקחת כתוך הברד רעש ורעמים כי לא ידע מה חמת אלה • כי לא חשיג ולא רכין
מסבת פתיתו או מצד שלא עסק וטרח ומה יעשה • לזה אמר בך בכל אותיות שכתב לנו
בתורה ירצה שהק"ב עשה תיקון לכפש ומרפא לבשר ולעצם בתת לנו תורה לעכוב כרת
וגם האדם לא יוכל לעסוק בתלפחות יעסוק בכ"כ אותיות שהוא דבר קל שאינו צרי' חכמה
לא נדלה חלא קטנה ובהגיון אותיותיה ככונה מעלה עליו הק"ב והכתוב כאילו עסק בכל
התורה כלת • וזהו מה שאמר לך כ"כ אותיות • ולפי שעדיין נשאר לנו פתחון פרה לומר
שאולי יחיר כל כך בער שלא תהיה לו חכמה וכונה בעסק האותיות וההגיון • לזה
אמר ב"ת שנים כף עשרים הרי כך • ירצה עדיין נשאר לאותו אדם איות זכות יש תקור
לאחריתו שאע"פ שלא תחיה לו חכמת גלא כונה בהגיון ובקריאת הכ"כ אותיות ע"כ יחיר
לומעט שכר בקריאתו אף על פי שיתח כל כך בער שלא ידע שכ"ת שנים וכף הי' עשרי'
זהו בית שנים כף עשרים הרי כך • או יאמר ב"ת שנים כף עשרים הרי כך • להודו שעקר
האותיות חס שנים ועשרים מנצ'פך צופים אמרום • והנה בזה כבר הותרו כל ספקי המאמ'
שחק שינו וספקו לעיל • או יאמר בך בישועתך בך בתורתך בך ביראתך • לפי שהפס'
שמת השלם רכי אבן זל מדבר על ענין המועדים והחגים המקודשים כדכתיב זה העם
עשה ה' נגילת ובשמחה בו • והם אלו חג הפסח וחג תשבעות וחג הסוכות • לזה כנגדם
אמר בך בישועתך בך בתורתך בך ביראתך בך חג הפסח חג הפסח • לזה אמר בך בישועתך ירצה
צריך שישמח האדם בהג הפסח שהוא זמן זעון הישועה שהושע חק"ב את עמו ישראל
הצילם מידי זאבים והוציאם מארץ מצרים ביד רמה לעיני אויביהם ועל זה נקבע לחם
הלילות חג המקודש לתורות על יכולתו וישועתו יתברך ויתרומם שמו לפי שזמן יסוע'
והתירות כנזכר בתפלות זמן חירותינו • זהו בך בישועתך • וכנגד מה שראוי וצריך שישמח

בזה השבועות לזה אמר כך בתורתך ירצה על יום הנ השבועות שהוא ששה כסוף שהיו זמן
 נתנת התורה על הר סיני כזכר בתפלות זמן מתן תורתנו • זהו כך בתורתך • וכנוד מה
 שצריך שישימח בהם הסוכות לזה אמר כך ביראתך שרימז אל זמן השמחה והגילה שהם
 ימי הג האסוף שאז כל אדם שבוע מכל טוב הארץ מיני פירות ומגדים ואספת הקציר תכונת
 הבציר וכל מיני קשניות • ועל זה נאמר ושמחת בחגך וכזכר בתפלות זמן שמחתנו •
 וידוע שבמקום השמחה והגילה שם תהא ערדה ויראה כמאכל כדברי רבותינו זמרונו לברכ'
 זהו מה שאמר כך ביראתך • הכלל העולה בידינו שהשלם ר' אבון ז"ל העירנו כדבר
 הנחמדים שעיקר ותכלית המצות ושמחת החגים והמועדים ראוי לתלות באל אלהי ישראל
 מצד עצמו מעצם גדול עצמת חכמת גדולתו יתברך הם עשויים ולא מצד הפעולה והמצוה
 עצמן וגרמת הכנת היום לפי שהכנת היום וסיבוב הזמן ממני המועדים אינו כלום כי כל
 המצות כולן נצחת הארץ והיות עשויין על צד מהותו יתברך אשר צוה מלך גדול ואף על
 פי שהן ושמחת החג' כראים גדולי הערך מצד עצמם ומצד עצומם של ימים עכ"ז אין לתלו'
 בהם שום דבר שאם לא היתה צויות' הם למאמה היו נחשבים ולא היה לעושיהם שום
 שכל כלל כמו שאין לאף שום טעם ותועלת כעשיית המצוות הגדולות וכמו שבארנו לשל
 אמנם אדרבה יש להם עונש באומרום ז"ל גוי ששבת ח"ם • לכן כל השמחה הנעשית בימי
 החגים והמועדים וכל שאר המצוות ראוי שישימי ל האדם בעל נפש שהכל בשבילו יתברך
 ועל צד שמו יתברך בהיות הוא פקיד ומצוה לעמו ישראל ולא על צד מהות השמחה ונגותם
 סבתה ועל צד המצוה עצמה ונגדל מתן שכרה • ואולי זהו מה שרמז התנא באמרו ואתה
 כעבדים המשמשין את הרב על מנת לקבל פרס לא הוו כעבדים המשמשין את הרב שלא
 על מנת לקבל פרס ויהי מורא שמים עליכם זכיהוין א מה שאמרנו וזהו אמר בלשון שליל'
 כאמור אל תהיו כעבדים וכי' דאם לא כן הנהימן הראוי לל' הוו כעבדים המשמשים את
 הרב שלא על מנת לקבל פרס ומספיק בזה מאחר שזכותו היתה מוכנת הישב' אמנם
 הלאורה הדבר בלתי מוכן הישב הוצה לומר שאולי יאמרו שראוי לעשות מעות יתב'
 מצד עצמם שהם גדולות ושכרם רב מאד וכמו שנכתב השל סרבי אבון כמה שמצא כתוב
 כדברי רעה נגילה ושמחה בו שלפי הכראה מוכן מזה חפסוק שראוי לתלות שהפעולה
 תהיה עשויה מצד עצמה וגודל ערכה ומצד עצומו של יום הנורם מהות עשיות' כגון אכילת
 מצת בחג הפסח והדומה לו • ולכן התנא ע"ה בדרך לכוהנסות מתוך הפס' לר' זגילה לנו
 דעתו בזה כמו שנגילה השלם רבי אבון ע"ה שהכריע הענין כדברי החכם שלמה כמו שאמר
 באשלמות ופירש' והש' אל תהיו כעבדים המשמשין את הרב על מנת לקבל פרס חרצון לפי
 שהדבר לכאורה בלתי מוכן הישב ואין לו חכרע לפי שיאמר אומר שטוב הוא לומר שהמצות
 המאות מאתו יתברך תהיו עשויות על צד עצמן שהם גדולות וזהו נתינת לנו לפי שיש לחן
 שכר ופרס מפאת ערכן ומעלת גדלן • לזה אני מכיר לכם ומגלה אזנכם שא' תהיו כעבדים
 המשמשים את הרב על מנת לקבל פרס הכונה אל תעו וכו המצות מצד עצמן שהן גדול'
 ואש' לחן שכר ופרס מצד ערכן שזה אינו מוכ' לא העצה תיעו' והסכרה הכרחה והאמיתית
 היא לומר שעיקר המצות ראוי לעשות על שכן יתברך ומצד עצמו • ועוד תעצמו ומסחרת

שלומו

שיהיה ויבטל חיות הוא פקיד ומצוה גדולה מלך עולם ועד ואין להעריך ערך מדין שכל
 המצות לפני גדולת ערכי וחוסן מלכותו ונסכו המצוה ופקיד המצות ובזמן עשיית המצות
 ושמחת החגים וחמועדים הנחמדים מזחב ומפז רב ראוי לומר שאותה העשייה זאת השמחה
 אינה מצד עצמו של יום ולא מצד עצמה כי רכה היא • לא רק מצד הפקיד והמזהי והמצוה
 שהוא מלך גדול ונורא ולכן ראוי לעבדו שכס אחד כארץ וכל מה שישו ראוי לעשות וכל מה
 שיגזור ראוי לקיים אעפי שלא ימשך שום תועלת כלל זה אלא תו כעבדים המשמשים את
 הדב שלא על מנת לקבל פרס רוצה לומר צריך שלא להביט אל גודל שכרד ולא לתלות
 עשייתה אל חן ערכה אלא להביט אל האלהים אשר נתנה והוא צוה ואמרה ונתלו עשייתה
 בגודל המצוה ופקיד שראוי לעשות מאמרו וציווי מצד עצמו ומצד נוראותיו • והויה מודא
 שמים קליכם • הנה מכל הנאמר ומפורש לעיל הוכרח שראוי האדם לעשות המצות הלבחר
 בהם מצד עוצם הפקיד והמצוה ולא מצד עוצם המצוה והפקיד • וזכר בר • לכן על כן תפלו
 אלינו מחשבת ורעיון רוח להשיב בענין דת הצדקת שדבקה בתורת חתומים והכניסה
 עצמה תחת עול המצות ועליו נשתדנו על צוורה קיימה וקבלה עליה כאחבה וכשוכב לנג •
 מה ראתה על ככה ומח הגיע אליה להתגייר ולבוא בתורת ישראל אם נאמר שהשיג ידעת
 כחכמה מחות ועיקר הפקיד והמצוה שהוא יתברך נודא למלכי ארץ או אם נאמר מצד זכות
 שידעה ותכן גדול ומהות ערכן ומחן שכן של מצות • וכראה לכאור ולומר שרות הצדקת לא
 דבקה בתורת ישראל מצד מהות גדול ערך המצות ושכר עשייתן • רק מצד מהות עצמה
 גדול המפקידים ומצוה אותם ואעפ שהן כראות זרות מצד עצמן או לחפך שהן גדולות הערך
 מצד עצמן עם כל זה ראוי לעשותן מסבת גדלו ומצד אימתו ויראתו • וקד תפארת גדולתו
 יתעו ושתכח הדר מעלתו • ולה שבהח כועז הצדיק כאומרו ישלם הפועלך ותחי משכורתך
 שלימה מעם ה' אלהי ישראל אשר באת לחסות תחת כנפיו • זו היא כונת רבי חסא זל
 שאמר אשר בארת לחסות תחת כנפיו • וקודם שאבא אל ביאור המאמר צריך לעודה
 ולהעיר קצת ספקות הנופלו בו • וראוי לכל משכיל ובעל נפש חמירניש בעצמו להביט במ
 ולדרך כנתיבותם • והספקות הם אלו • הראשון מה בא רבי חסא זכרוננו לברכת
 להדיש באומרו אשר באת לחסות תחת כנפיו • בחי' ראשי שלפי הנרא' גראים הדברי' כדברי'
 חננרים הנמתיים אשר אין להם דעה כינה השכל • שלפי הנראה לא הדש שום דבר כלל
 ודבריו כדברי הפסוק ממש ולו' אמרין אינטיזיל קדי בי רבי' חשני צריך לדע' מה שאמ'
 חסלים ר' אבון זל שפענו שיש כנפים לארץ וכו' במי שפעו מי הגיד לו כי לא פורשי השלישות
 קשה מאד איך סבר שיש כנפי' לארץ ולשמש ולכל השאר אפס' לחינו' זה וכי הארץ והשמש
 הם עופות לעוף באויר ככנפים אם כן קשה אומרו כנפים לארץ וכנפי' לטטס ושאר הדברים
 וחשניד לו זה ולא הגיד דבר • הרביעי קשה שפא מה שחזקו בדבריו כל מי שיש לו כנפים
 כגון הארץ והשמש והשאר • ולמה לא הזכיר העוף שהוא עקר • והוא בעל הכנפי' האמיתיים
 ראוי היה לומר כן וכנפים לעוף ולעצור שנאמר ועוף יעופף וכו' כל צפור כל כנף כנפי
 וכה ודומים • החמישי צריך לדעת למה נקט לטון זה שאמר בצל כנפי' מי שאמר ודעת
 רעולם • ליטא בצל הקודש ברוך הוא יגלושן אחר הלא יזכר הוא •

חששי קשת מה שאמר שהצדיק ירוקא חס' בעל הקבלה שהחנה קרא צמית לראיתו קאמר
 וכני אדם בעל כנפיך יחסין יהרצין כל העולם כלו שחם בני אדם • השביעו קשת למסך
 לא הביא ראיתו מפסוק טלא שהוא אשר באה לחסות תחת כנפיו • ואם הצדיקים שחסיס
 בעל כנפיו השכיב והיא ראיה גמורה דראיה אכל ראיה שהביא מפסוק מה יקר חסדך אלהים
 וכני אדם וכני איכה ראיה גמורה והלשון לפי שיש לו מד שמה שנאמר וכני אדם בעל כנפיך
 יחסין • רוצה למסך כל בני העולם שחם נקראים בני אדם טלא הצדיקים יחסין • השמיני
 צדיק לחנין למח נקם שלש הלשונות האלו ר"ל כמה גדול כחן של צדיקים וכמה גדול
 בחת של צדקה וכמה גדול כחן של גומלי חסדים • ומה צורך איכא בזה ומה שרומז אל
 דוח ואל הצדיקים שכמותה • וגם אל הצדקה שעשה בעונו עם דוחותה לה השעור • פסח בר
 אוכל לחשיב בפשי • וגם אל כוונת שגמל חסד עמה ואל גומלי חסדים שכמותו • עם כל זה
 קשה לפי שאין קשר בדבריו כלל לפי שכל בנתו איכה כי אמר למח על רוח הצדקה
 שנאמר לחסות תחת כנפיו השכיבה כמו שנאמר אשר באה לחסות תחת כנפיו • זכך דבמה
 הצדיקים שכמותה • וכן יורה הפסוק הבא בסוף המאמר דכתיב מה יקר חסדך אלהים
 וכני אדם בעל כנפיך יחסין • אם כן למח התחיל בעצדיקים ולא התחיל בגומלי חסדים •
 וכך היה ראוי לו לומר באזרח כמה גדול כחן של גומלי חסדים זכמה בזה של צדק וכמה
 גדול כחן של צדיקים שאין חסיד לא בעל כנפי ארץ ולא בעל כנפיו ששוכנו לא בעל כנפיו
 מי שאמר וחי העולם שנאמר מה יקר חסדך אלהים וכני אדם בעל כנפיך יחסין שכן
 קשר חסד בריסון הלשון נופל כטוב • הח' יועי איכא לבידק בפסוקים עצמם הבאי בתוך
 חמאמר למח בפסוק דאשן הכפל אומרו פעלך משכורתך מאי פעולת מאי משכורת • ומה
 גם שדמסיך דבר אח' כמלת משכורתך שאם שלמתי ומה גם אום ותחי משכורתך שכן הראוי
 לתניחו וליבניעו ויחור' ימא חזני שלם ה' פעלך ומשכורתך שלימדה מאי ותחי שהוא
 מיותר • העשירי יש לרעת מהיכן ירענו שהצדיקים אינם חסידים בעל כנפיו ארץ ולא בעל
 כנפיו שמש וחרומים אלה • בעל כנפיו השכיבה דוקא • ואם תאמר במחצית קרא וכני
 אדם בעל כנפיך יחסין • עם כל זה יש לומר לא דוקא בעל כנפיך יחסין אל שחסי' בעל
 כנפיו ארץ ובעל כנפיו שמש וכל הארץ גם כן בעל כנפיך יחסין • והיו וכני אדם בעל
 כנפיך יחסין ער באן • ויש לפרש שמה שאמר האל סדכי חסא כדברי הפסוק יכס • הזכונה
 חייא לפי שהתגשלו ז' וכן עקר שאין חכרע כמה שנאמר אלהי ישראל אשר באה לחסות
 תחת כנפיו • ואין אנו ידעיס למי חוזרים חככפי' חכוכרים שחם טובנים לתרי אנפי שארי
 יאמר אומר שתחזרים אל פלתי ישראל • או כמו שהוא האמת שתחזרים אל הקבלה כמו שנאמר
 ח' אלהי ישראל וכו' לזה בא רבי חסא עלי השלים חזירש שמה ששבה בעני הצדיק לרחמי
 הצדקה לא היה מעד שרצת לתאו ליעוץ גדול המצות ועקרם מצד עצמן ומהתן זמעצמן
 לוימכות תכליתן • וממה שהן גדולות הענין זממן שכן גדול ולזה יבקה בתורת ישראל
 נבואת לחסות ולחסותנוף בעל כנפיהם רוצה לומר תחת המצות דהמשלות על
 ישראל לעשרתן מאת ירכד ומתן ישראל שושפעים דהשפעה גדולה סקיימים
 תהוודת המצות ומקבלים שכן טוב בעולם חסם כנפיים שלהם •

לזה אחד הפסוק באמצע כמלת יי ופי' ואמר אשר באת לחסות תחת כנפיו • לחרות לנז
 סמח שאמר בעד לרות אשר באת לחסות תחת כנפיו הנור ומוכס אל הקב"ה ולא אל ישראל
 וזה שחתך חפסוק כנתיס ולא הזכיר מלת ישראל שתכונת כמו שביארנו והענין כמו שפי'
 למעלה שדות הצדקת לא באת להתנייד מחסת טובי חס והשיבתם של ישראל ומצד שכר
 המצות ועמם חפיקי דוד והמצוה וכן לחפך מצד גודל עצמת העונש והפרעון אשר תכבד
 עליה דקט • אלא באת מצד שידעו והכיר דו מחותי תכרך והשיגה מהות עתים דהפקיד
 והמצוה כי רב הוא • והוא כונת רבי חסא ז"ל שפירש ואמר אשר באת לדמות תחת כנפיו
 רוצה לומר שחאל יתברך ויתעלה שמו לעד יש לו כנפים גדולים ורצה לומר יש לו עצמות
 דמוסות גדול וכוונתו מצד עצמו מה רחוק ומצד עצמותו ודוככותו יסוד תועלת ורחנות
 חסדים רבים כרוב רחמי • ולכן יש לכל אדם לשמור משמרתו ולעשות רצונו בלב שלם
 כשכיל היתנו הוא יתברך אדוק של וועשה עמו חסד רבים אין הפת יכולת לספרם ולבארם
 אי אפשר יכלת הזמן והמה לא יכלו • ולא יכילם ספר וגליון ומקצת מחס חס אלו • בראו
 ויצרו המציאו משיפת כדוחת לחצו או לאויר אוד העולם ונתן לו לב לדעת ועינים לדמות
 ומתיח ופרנסה הכל זימן והכין בעתו מה טוב ומתנעים הוציא לחס מן הארץ ויין יטמח
 לבב אנוש לחצוהיל פנים משמן ולחם לבב אנוש יסעד וגם זימן כסותו לערוי כבוד ישכב
 ובקרה כלי לח ולכסות כשר ערוה מפתנים ועד ירכים מלבד חסדים הרבה אשר לא יספרו
 ולא ישוערו שלא תספיק ותשיג ידיעתו אליהם מרוב עינים • ורומם כאשר השמיל לדום וארץ
 לעומק לא יכילם מהטבה ורעיון יכנוק קודם כואם אליו המהלות גדולות ותחת המלאים רעים
 ברא התרופות חיפות והרפואות הכוראות להיות ארוכה ומרפא למחלתו ולמכתו האנושות
 ובנון שחיה רוצה לצאת כשיירד אנלחוד כספינה לפרוש בים ונשברה ונלו באבן ננף
 כהמלת ה' עליי כדו שלא ילך והנה לימים מועטים באו לסטים על השיירה והדנו כלם
 לא נשאר מהם איש או הספינה נטבעה בלב ים ואנשיה ומלחיה צללו במים אדידים
 כעופרת ולא נשאר מהם שום בריח כי כלם נטבעו במים הזרובים • והנה חטמוק
 באת אצלו והנה הוא רואה חמון ניסי אל ונפלאותיו הגדולים להודיעו כמה יקרר נפשו
 בעיניו אשר פדת אותה מני שחת ואשר עשה עמו להפליא פליאה דעת ממנו • והנה ניסי
 קונורבו מארבת ואין לחס מספר כאלה וכאלה רבות עמו כי רבים רחמי מניני על האדם
 תמיד מכל נגע ופגע בכל עת וככל רגע • והם ככנפים גדולים שיש בהם מסתור ואל גדל
 זהו מה שנאמר אשר באת לחסות תחת כנפיו • ועל זה כיון רבי חסא ז"ל לח בהחידה המדית
 שפירש פירושו מתוך לחך עש דברי ומלת הפסל בלי תוספת ומנעת וזה מהכמה גדולה
 והנה החכ רכי אבון ז"ל בראות מאמר השלם דבי חסא ז"ל ונעט דכרותיו בא למלא דבריו
 ואמרותיו חשדות ואמר שמענו שיש כנפים לארץ וכנפי' לטמט וכו' הרצון באמת כן הוא
 כדבריק ואנחנו שמענו כלומר הבננו וחשכלנו בעיון נמרץ גם ריאה ואינו בראיית החוש
 שיש כנפים לארץ רוצה לומר שיש מחות טובה וכרכה לארץ אעפ שאר ה' ושלמו גדולות
 יש לה שהיא זוכה ור' חכ ידים ונדול מוטב וארכה ומפרנסת כל העולם וכל בני כבוד
 ולחם ומזון וככל מיני מגדים חמויים • ארץ ממנה יצא לחם וכל בשמים כפרים עסכרדי

למשך טוביתה שבתה וסוכתה ילכש האדם בגדי משי לכוש חברים : וממכת יחון כל
 בשרא : עוף שמיא וחיות ברא : כל עוף למיכה וכל צפור טהורה : שקצים ורמשים וכל
 זוחלי עפרא : פרים ושגורים הנזאפים וסובלים עולם : צנה ואלפים כלם : שעורים ותולשים :
 עתודים וככשים : גמלים מניקות וכניהם פרדות וסוסים : כדים וחמורים ונכרות במחילות
 דצים : ירעו מרעה דשן בכאות דשא חקקה וחרכסים : זאבים וזבים כפירים עס נמרים
 ואריות כבקר יאכל תבן מאחר הקוצים : וגם בהמות שדי משבח יאכל עשבים ערבי לחכם
 מתוק כדבש : וכל זה בעבור האדם להמציא טרף לכפשותיהו עדינה : להעניק ענק על
 נרון יפרא ישנא כששנה : ובאוכלו כל מעדנים רון ירון ישנא כהצלת חשרון : גם ממנה
 מעיינות מים יוצאים בכקעה ובהר להשקותו בצמא גם ישכרו פראים צמאסו מגשם וממט
 ולהצמיח חציר לכהמרו ועשב לעורות האדם לחוציא לחם מן הארץ ויון ישמח לבב אנוש
 ולחות האילנות להיות פירותיהם שובים וכל עץ נחמד למראה ותאוה לעיני עץ שתול על
 פלגי מים : אשר פרו יתן בעתו ועלהו לא יכול וכל אשר יעשה יצליח : והרות ירעש כלבנון
 פרו ועלהו יביף תנופה : פרו למאכל ועלהו לתרופה : גם הנצני נראו בארץ עשבי בשמים
 הדוראים נתנו ריח הנפנים סמור כפרים עם נרדים נרד וכרכום קנה וקמון עם כל עצי
 לבונת הר המור אשר יש בנריח טוב שהנפש בהנת ממנו כל זה ושיגא הארץ ועזרו מטוביה
 הארץ : ועל זה ביונו אותם האנשים הטועים שיש בכרכי הים שמשתחו לעלפא וליסן הארץ
 כמו שהיכא כספר שבט יחוריה : והוא טעותם הנבערה : ככוכבן יש כנפים לשמש רוצה
 לומר שיש לו טויות גדול וממנו ישך תועלת וחנאה לעולם בזיו אוניו וחורו : המאיל לעולם
 בלונכבודו : ומחם הכל ומבשל כל פרות האילן והחטה והכסמת והפסטת והשעור וכל
 שאר הדברים : ממנו מתכלים והוא מחיה ומרפא וארוכה לעולם כעץ והוא יושב פתח
 האוהל כחום תיום נפיש חרב : קני ראם בעל צרוד המור זלחה שתשמש רפואה לחולים :
 ועל כישמש ומגן ח' : וחומת שאמר כנפים לשמש שנאמר שמש צדקה ומרפא בכנפיה :
 והוא טעות המשתחיים לו בשביל אומנם שיש לו גבורה וכשך תועלת גדולות ולכן עבדוהו
 בדכתיב חקשרים לשמש וגו' ועדין יש בכרכי הים אנשים עובדים לשמש ועצתם נבערה
 עצת רשעי רחוקת סבו : כמו בן כנפים להיות רל יש תועלת ומשך חנאה מחמדל מהמזול
 שחם אריה שור ושלא וכו' וחיה בכלל כהם ובתם בכלל חיה היא : והכוונ שהמזול משפיעים
 טפע טובע שמחות ורב טוב לכל עובדיה ולזה ביונו האנשו המשתחוי ועובד להם כדכתי
 חקשרים לשמש ולירח ולמזול ולכל צבא השמי' וכמו בן יש כנפים לכרובים רל יש תועלות
 והשפע היתה ירדת לחם לישראל מסכתם ועל ידם לפי שתקבת היה משרה שכיתו עליהם
 ומסם היתה הנכונות באת לישראל בשופע : וכבר ידוע ומפורסם שהכרובי חיו כדמות נערים
 וחמלה בעצמת תורה על זה : והוא לזכרון ישראל לפני חקבה עד כי נער ישראל ואוהבה
 או אולי גם לזכרון רבם תא משה ארון כל הגבאים דכתיב ביה וזכנה נער בוכה ולזה דינו
 עשוי חכרובים לדמיון ישראל ומשה רבן על : ומאם היתה השפעתה שופעת לישראל עמו
 בריבוי דכתיב חקל סבין שני חכרובי : והו כנפים לכרובים שנאמר כי הכרובי פורשי כנפי
 כמו בן כנפים לשרפי רל יש תועלת מחמלאים והארץ ומסך הנאת והננה לחגין לעולם

על רב

עָד אִם יֵשׁ עָלָיו מֵלֶאךֶן מִלִּיץ וְכוּ וְהֵם חֲשׂוּיִם הַקְּרֹבִים רֹאִים פְּנֵי הַמֶּלֶךְ מֵלִבּוֹ שֶׁל עוֹלָם וַיֵּשׁ
 בְּיָדוֹ לְעֹזֵר וְלִהְיוֹת לְהַגִּין עַל דַּדְךָ וְשֶׁר מַלְכוּת פָּרִם עִמָּךְ לְבָנֶיךָ • וְעַתָּה אֲשׁוּב לְהִלָּחֵם עִם
 שֶׁר פָּרִים • וְהִנֵּה שְׂרִיזֵן בָּא • מִתְחַזֵּק עִמִּי עַל אֲלֹהֵי אִם מֵיֵאֵל שְׂרָכִים • זֹאת וְכַפֵּי לְשִׂרְפִים
 שְׂנֵאמַר שְׂרָפִים עֹמְדִי מִמֶּעַל לְרֹחַ עֹמְדִים אֲצִלִּי וְהֵם קְרֹבֵי יָלֵה הַמֶּלֶךְ וְלִכְן יִכְוָל לְהַפִּיק
 דַּעַן שְׂוֵאלֵיהֶם וְעֹבְדֵיהֶם מֵאֵת הַמֶּלֶךְ • הַהוֹשָׁעוֹת שִׁטְעוּ אֲנֹשׁ וְדוּדוֹ כִּמְחַכְרֵ מִדְּכֵי הַרֵב
 הַגְּדוֹל הַרְמָכֵם זֶל כִּסְפָּר מִדַּע בְּחִלּוֹת עָלֶיךָ וְכִמְשֵׁה אֲרָכֵי בִזָּה הַעֲנִין מִפְּכֹלֵל תַּעֲשֹׂן אֲנִי
 שְׁלֵחֵי כֶסֶף וְכוּ כִּמְחֹכ כְּדֹרֵשׁ כִּבְעֵי יַעֲשֵׂ • וְהִנֵּה חֲשֵׁרֵי אֲבֹן זֶל בִּינֵי לְבֹשְׁכֵי עֲסָנו הַצְּרִיקֵי
 אֲעִפֵי שְׂרֹאִים שׁוֹבִיֹת וְתוֹעֵלֹת הָאָרֶץ שִׁמְחָה וְשׁוֹכְתָה • וְזָכַר תּוֹעֵלֹת הַשֶּׁמֶשׁ וְשׁוֹבֵי יָתוֹ הַמִּשְׁפָּחָה
 מִמְּנַחֵל הַעוֹלָם • וְזָכַר תּוֹעֵלֹת זִמְשָׁךְ שׁוֹכֵה הַנֶּחֱמָה הַנִּמְשָׁכִים וְתַלְמִידִים מִהַמְזֵלֹת הַמִּנְמָגִי
 הַעוֹלָם • וְזָכַר תּוֹעֵלֹת הַנִּמְשָׁךְ מִחֲכֹכֵי הַשְּׁפָעֶתֶם הַמְקֻבְּלֹת מֵאֲתוֹ וְתוֹבֵם כֵּן תּוֹעֵלֹת וְנִשְׁפָּח
 עֲזָרְתֶם שְׂרִים הַעֹמְדִי אֲצִלִּי וְיֵעֲזֵר עִכְזֵי הֵם אִינֶם חֲסִי כִצֵּל כִּנְפֵי הַרְלֵי כִצֵּל שׁוֹבֵיֹת מִזֶּה שְׁפָעֶתֶם
 הַמִּשְׁכָּת מֵהֶם וְכֵל זֶה לִמֵּה כִּשְׁבִיל יִדְעֶתֶם וְהַשְּׁגָתֶם שִׁדְעוּ וְהִשְׁגִּיתֶם הַחֹתוֹת יֵת כִּי מֵהַ חֲתוּן
 לֵהֵם כֵּחַ לְעֹשֵׂי הֵיל הֵלֵא כֶסֶף וְעֹצֵם יָרִים עֹשֵׂה הֵיל • וְהוּא יַעֲלֶה אֲדוֹנֶם וְרַבְתֶּם וּפְטֹרֶן
 שֶׁלֶחֶם וְהוּא יֵת הַפֶּץ בִּיקָרֶם שִׁמְנֵי וְלֵת הַעֲבָדִים גְּדוֹלֹת הָאָרֶץ תְּהִיֵה נִכְרֹת וְמֵה שֵׁשׁ בִּינִים
 אֵינֶוּ כֹלֶם זֵאִינֹו מִשֶּׁלֶּהֶם כִּי הוּא מֵאֲתוֹ יֵת הַמִּשְׁפָּחָה שׁוֹכֵוּ וְחֲסִירֵי עֲלֵיהֶם • וְלִכְן הַצְּרִיקֵי שְׂנֵעַ
 לֵהֵל כִּלְבֵּם דַּבְּקוֹ כַּמֶּלֶךְ אֲדוֹן כֵּל הָאָרֶץ וְרִבּוֹן הַשֶּׁמֶשׁ וּפְטֹרֶן הַחַי וְשֶׁר הַכְּרֹבֵי לְיֹכְלֵי הַשְּׂרָפֵי
 וְהַמֶּלֶךְ אֵי הַנְּעָרִים וְהַנִּשְׁכִּי וְכֹלֶם כְּדֵעֵי וְשִׁמְשֵׁה לְהַדְרֵת כְּבוֹד מְלַכְתּוֹ • וְזֹאת יִשְׂרָאֵל עִם
 קְרוֹשׁוֹ צְרִיקִים בְּנֵי צְרִיקִים הֵם אִינֶם חֲסִים כִּי אִם כִּצֵּל כִּנְפֵי הַרְלֵי כִצֵּל שׁוֹבֵיֹתוֹ וְהַשְּׁפָעֶתֶם
 וְדוֹמְמוֹת גְּדוֹלֵתוֹתֵיבֵי יִתְרוֹם • וְשׁוֹכֵת הָאָרֶץ וְהַשֶּׁמֶשׁ וְכֵל הַשָּׂאֵה הֵיֵאֵל בְּזוֹלֵי עֵינֵי הַלְעֹם פְּנִיחֵי
 בַּחֲשֵׁת לְמֵאֲמֹה וְלֵאֲפֶם וְתוֹתוֹ וְזֹה אִינֶם שְׂמִים כִּשְׁחֹנֶם בְּחֵם אִינֶם נִשְׁעָכִים עֲלֵיוֹ וְכֹלֵתֵי
 דוֹצִים לְעֵבֹד אֵת הָאֲדָם אֲשֶׁר אֲרָהֵל תּוֹלֵל אֶל הַשְּׁתַחֲוֹת לְשִׁמְשׁוֹ שְׁחָא עֲבָד מִשֶּׁר הֵלֵא לֵבְנוֹת
 הַיֵּה לְמַלְוֵי וְלֵכֵל צִבָּה וְשִׁמְשׁוֹ הַמֵּת גְּמֻדִים מִמְקוֹמָם הֵלֵא לְכַרְוֹם מֵהַל הַכְּרֹבֵי חֲרוֹמֵי לְצִוֹת
 צֵעֵרֵי כְּמִהְרֵי • וְהֵלֵא לְהַרֵב בְּכִרְיֵעֵי וּבַחֲשֵׁת חַיִּית לְמֵלֶאכֵי וְשִׂרְפֵי הַעֹשֵׂי מִצֹּת בּוֹרֵה וְלֵרֵאֵל הַדֵּר
 יִקְרוּ חֵם כֵּל אִים וְעֵיפֵי • אִמְנֶם שׁוֹכְתוֹ וְגְדוֹלֵתוֹ יֵת הַאֲמִיתֵי הֵם מִכִּירֵי יִתְדֵעֵי כִּכְבוֹיֵה וְכֵעֵינֵן
 דֵּק וְחֲסִים וּמִסְתּוֹפֵי כִצֵּלוֹ כִצֵּל הַכֶּסֶף • וְכֵל זֶה כִּשְׁבִיל חַיִּית כְּעֵלֵי שְׁכֵל וְחֲכֵם גְּדוֹל וְכֵעֵן
 חֲכֵםתֵי שֶׁל רֹת הַצְּדָקֶת שֶׁהַבְּנִיחַ כְּרֹב • בִּינֵת מִדּוֹת הַלֹּאֵת הַגְּדוֹלֵל אֵלֵהי יִשְׂרָאֵל וְכַצֵּה לְחֵסֶת
 תַּחַת כִּנְפֵי וְכִרְבֵּק כִּתוֹרֵי יִשְׂרָאֵל הֵלֵא מִצַּד עֲצָמוֹת וְשִׁלְמוֹת וְגַם לֵא מִסְכַּת עֹצֵם חֲסֵהוֹתֵת כִּלֵּיתֵי
 מִצַּד מֵה שֶׁחַן מִצַּד עֲצָמֵן מִחֹת וְעֹצֵם הַפְּקִידֵי וְחֲמִצּוֹהֵלֵא מִצַּד עֹצֵם מִעַל הַפְּקִידֵי וְחֲמִצּוֹת
 יֵת כִּי רֵב הוּא • וְעַל זֹתֵרֵמֹו בּוֹעֵז הַצְּרִיקֵי בְּמִשֶּׁלֶּת יִשְׂרָאֵל הַפְּעֵלְךָ תְּהִי מִשְׁכּוֹרֶתְךָ שִׁלְמֵי מֵעַם
 הַלֵּהי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בָּאת לְחֵסֶת תַּחַת כִּנְפֵי • חֲכֹנָה אֲחֵה שְׂרָאֵת הַצְּרִיקֵי עֵלֵת שְׁכֹנֵת רֹת לֵא
 הִיֵתֵה כִּבְוֹאֵה כְּעֹתֵי יִשְׂרָאֵל עַל צַד עֹצֵם הַפְּקוּדֹת וְחֵמִצּוֹת כִּי אִם עַל צַד עֹצֵם רֹמְמוֹ שִׁלְמוֹ
 הַפְּקִידֵי וְחֵמִצּוֹתֵי רֵי • לֹזֵת נִטֵר אֲוִטֵר בֵּלְבוֹ שְׂרָאֵה שְׁתִּכּוֹרֵךְ מִנְשִׁים כִּשְׁתֵי בְּרִכּוֹת • הֵאֵת
 עַל מֵה שְׁבֵא לְקִיִּים חֲתוּרָה וְחֵמִצּוֹ מִצַּד עֲצָמֵן • חֲכֵעַל מֵה שְׁתִּכּוֹרֵה מִדַּעַת דּוֹמְמוֹתֵי מֵאֵ
 עֲצָמֵי כְּגֹר קִיִּים חֲמֵצוֹ לֵא יִשְׂרָאֵל הַפְּעֵלְךָ רֵל שְׁכֵה פִעֲלֶךָ שְׁחָא שְׁכֵר הַמֵּלֵא שְׂרֹבֵי כְּעֵשֶׁר
 בְּפֹעַל וּבְסַעֲיֵת • וְכִגְגֹר עַל מֵה שְׁתִּכּוֹרֵת לְרַעַת גְּדוֹלֵתוֹ יִתְכַרֵךְ לֹזֵת אֲמֹרֵי תְּהִי מִשְׁכּוֹרֵן
 שִׁלְמֵתְךָ

לח

שלמה מעם ה' אלהי ישראל אשר באת למסות תחת כנפיו • ויניח לפני שואת החאמנה
 היא העיקרית לזאת אני מברכך ברכ' שלום ורכה זמין אמתוך והשנך שהשנת והאמנה
 במחות שלימות רוממות עוצם מעלתו יתכרך מצד עצמו פקיד ומצות גדול • וחוסס שאמר
 והני משכורתך שלימות ולא אמר ושלום ה' פעלך ומשכורתך במעם ה' וגו' שאך אמנם הכונה
 כמו שביארנו • לפי שרית השיגת הרבה תיות עקרי שחא ידעת מהות עוצם רוממות
 המצות והפקיד וזו רבקה בתורת ישראל מצד אהבת הקב"ה לא מצד אהבת ישראל
 והמצות • והסתת בעל כנפו השכינה רוצה לומר במחות טובות ית ולא במחות שכן המצות
 נעם כל זה בועז הצדיק ברך אותה על שני חרבי רוצח לומר על מה שהאמי' ותכן יכולתו
 ה' בירכ הוא יועל מה שבאת לקיים המצות ותנודם צמר ושלם ה' פעלך והני משכורתך
 שלימה מעם ה' תל זה פעולת התן משכורת • והנה מכל האמל לעול כבר הותו חמשה
 ספקות • ספק ראשון שני ושלשי ה' וש' ספקו בפסוק עצמו כותף ספקי דמאמר וסד
 שאמר בעל כנפיו מי יאמר היות העולם • לחיות שהשנת הצדיקים גדולה היא על צד
 מצו גדולתו יתכרך שברא העולם השמי' וכל צבאם תלת ארץ על צבלי מה והכל כלי יניעת
 תמל כי אם בדבוראמירה וחומי שאמר והיות העולם • וכוה היות ספק חמישי שהקשינו
 בספקות יצא זכה שאמר בא וכאת כמת גדל' כחן של צדוקים וכמה גדול כהדת של
 צדקה וכמת גדול כחן של גומלי חסדים • חכונח להודת שכדאותכו שבועו הצדיק שבו
 לדות על שבאה להתגיי' מפאת שהכירה במסת האלהות גדול שמה נגזר אומר וכסבור
 שנס הוא בצדק ועפר את את אלחו' וקיים מצותיו מצד הכרת הגדול' המעלה • ולזה אמר
 לרות שיפת עשותו לזות בנועם ה' ולבקר כחילו כלו אומר ככו. והלכיד יכולתו בעיקר
 נמרץ • ולזה ברך אביה כאמר • אם כן תאי שחוא ויהי צדיק נמוד עונד את ה' ומצותיו
 היה מקיים מצד עוצם הפקיד לא מצד הפקיד והמצות • וחוא היה מכת הצדיקים שאינם
 חסידים רק בעל כנפו השכיני' מצד עוצם ידיעתם והשתם בעקר יקר יכולתו וסולכותו יתברך
 גם כן חיה מכת גומלי חסדים שגמל חסד עם אותה הצדקת ולא ככח מעל' יכדת דוחסד
 אלא מכח מעלת הפקיד והמזוי' על מדת החסד • וכן ראוי שיעשו חכל וכן עשי הצדיקי'
 בעין רומת סקטיה של רות ובעין מעשיו של בועז הצדיק שחסה בעל כנפי הקב"ה מצד
 רוסו ותעצמו מצד עצמו כי ידע מה הוא ועוצם גדלו יתכרך ואעפי שהמצות חן טקדין ויש
 להם שכר ומתן שכר ומתגדול עם כל זה אינם עושי עקר מהן ומדמונסר ל' כלתי מבטיים
 בזן לא אל שכרן ומשמשים את רבם על מנת שלא לקבל פרס • והונו מה שביוון באומר
 מה יקר חסדך אליהם ובני אדם בעל כנפי' יחסיק דל' כמה וכמה גדול חסדך אליהם חקר
 מאד ולכן מן הנראות מיקר שלמות רשל זה החסד והיה ראוי לחסותו פ' ולהסתכל בעליו עם כל
 זה ובני אדם שהם קהל ישראל הצדיקי' הנקראים אדם וכתוב ואתנ' צאני צאן מדעתי אדם
 פעם • אינם חסידים בעל החסד ולא החסר נוכד עליהם אלא הם נוכדי' על החסד ועושי אותו
 לא מצד מה שחא חסד ושכר בעיני אלהים ואדם אלא בעבור גדול המזוי' והמצו' עליהם
 מלך נורא גדול • ולכן ראוי שיהיו עשויים אזהרות וציווי על צד התגדל' והמעל' וזה הנרפז
 וכנו יקדם בעל כנפי' וחסיק' • אורת הרה הכונר' שפולר' מדת יקר מושכרת עצמה

דמחר עמה וירצון מה יקר חסדך אלהים ומה יקרים כני אדם הצדיקים גרוסים
 בצל כנפיך ודמו ובני אדם בצל כנפיך יחסין * וכוח תמיש את הויו סמלת ובני אדם
 שאם לא כן מן הראוי שיאמר מה יקר חסדך אלהים בני אדם בצל כנפיך יחסין אבנט
 ותכנה כמו שביארנו * את תחית תפונת כפה שקשר גומלי חסדים עם פסוק מה יקר חסדך
 אלהים * לפי שהוא מורה על אנשי חסד ורחמיני גומלי חסדים שחמים בצל כנפי הסכינה
 וכדכתיב מה יקר חסדך אלהים ובני אדם בצל כנפיך יחסין דל חבני אדם שהם הצדיקים
 והדבקים בה ונצרות חסדך דל לפי שהיא מדה טובה ונאה אלא מצד שהוא מצד שניצטוו
 שאתך להילקיים ויודעים ומלרים מהתך דל כמותך יתעכח וזכחה הוא גדול אשר אין לו
 ערך ואבותיך אדוכות * דוד ובני אדם בצל כנפיך יחסין * דל אינם חסדים בצל כנפי
 חסדך רוצה לומר אינם שמים בשתונם נקיכל שכר ופרס החסד שהוא גדול ולא חסדי בשם
 דבר שיש בו תועלת ויש ממנו מסך הנאה כנגד השמש וזאתן מלאכים ושרפים כרובי והיות
 דלפי שהתעלות ועזרתם ומעלתם היא בושפת כמותו יתברך ואין בידם שובם כחעכפים
 בטלית שאינו טלחם כיהוא יתברך הנותן להם במתנה כח לעשות היל * ולכן בני אדם
 יחצדיקים בשחונם זמשיען טלחם הוא כוית ובשבותיו הנדולת * וזכה בזה ככר התור ספק
 עשירי * ואולי יגדויה הכונה סמלת חסדך רוסת אל התורה והמצות לפי שכל התורה
 והמצות על צד החסד כיתנו נדבכת הלא חכרת וכל יתברך חפץ ורצה בחסדו הגדול להשיג
 האומה הישראלית ולהכותם זכות רב כמאס' השלם ר' חנינא זל ותן להם תורה רוב מצות
 שמצד זה יקבלו שכר ופרס גדול בקיום מצות מהם * והנה ישראל עקן קדוש לה' והצדיקים
 אשר נבע אלהים בלבם ידעו והכיבו בחכמתם אשר בתן ה' כחמת והשיגו מהתוית ונדולת
 תפארת מעלתו השפאית זאת עריך שיעשו מצותיו ותורתו לנצור בדרך מישר למען שבו
 חלמען פלאיו ונוראותיו ולכן כשקבלו וקיימו המצות והתורה דל ספאית ערך שכון אלא
 ספאית ערך ומעלת הפקיד אותם ולא חסו בצל כנפי התורה והמצות רוצה לומר שבעשיית
 שזתורה והמצות דל ביונו בקיבול שכון ולוח לא עשו וקיימו אלא שחמו חסדו ונפפו בצל
 וכנפיו יתברך דל שבעשיית התורה והמצות כינול שמו יתברך וכל מה שפעלו ועשו צעויו
 ותורתו על צד עצמו ורוסמת שלמותו יתברך ונדול מראות בצד קבל אתו * ואעפ"י שהתורה
 והמצות הם נדולת מצד עצם ויש להם קיבול שכר גדול עם כל זה לא בחרו בהם הלא שמו
 יתעבם עליהם אלא בשחונם היה בצל שריו יתברך ונתן יתעלו נשענו וסמכו ועל צד
 גדולתו קיים המצות * זהו מה יקר חסדך אלהים ובני אדם בצל כנפיך יחסין יחסין ירצ' אע"פ
 שיקר המצות וחסדך אלהים עם כל זה בני אדם הצדיקים אינם חסדים בצל כנפיה דל
 ובצל סוכיות שכרת אלא בצל כנפיך יחסין כלומר בצל מלתו גדולתך ושובותיך * וכזה
 מ' ימים בשחונם ומשעבם וכל כחם זאנמם שפעלים ועושים מצותיך על צד גדול שכון
 עושים * וזהו בצל כנפיך יחסין * וזכה בעל המאמר זל חכיא זה הפסוק אע"פ שכובר
 ירבי חסא זל הכריע כל זה בפסוק ושלם הפעלך תהי בשכרתך של מה מעם השפיל ואמר
 אשר באת לחסות תחת כנפיו * לפי שהוא פסול מלא והוא ראיה ראוייה ואין עליה שום דוחק
 ויש ברינתו שחצדיקים חסדים בצל כנפיך ית' ולא בצל כנפי ארץ ושמשות שאר * ונפ' בצל

כנפי

כנפי תורה ופסוק אינם חסידים וכמו שראינו ופעם שיש בהם מהות ונקודת כדכתיב מה יקר חסדך
אלהים אולם פסוק ישלם ה' אינה כל כך ראייה נכונה לפי שאולי יאמר אומר שדות נאח
להתגייס מהמת קיבול שכר המצות ומעלתם וחשיבותם של ישראל כי עם קדוש הוא לא להו
כצד התורה והמצות שקבלו ונעשו ונמאנו יתברך וזהו ישראל אשר באת להסות תחת כנפי
ודלא כפי דברי רבי חסד ז"ל ומה גם שאולי יאמר אומר שהנהגה שהפסוק הוא כפי סכנת רבי
חסא ומילת כנפיו מוסכת וחזרת אל ה' ולא ישראל עם כל זה קשה שמאין לנו לומר שדות
לא חסות גם בצל כנפי הארץ וכנפי השמש ועמד בצל טובות כנפי כל השא ומש שהפסוק
אומר אשר באת להסות תחת כנפיו ולא בהקנה לבד דיוקן לא שהרצון לומר ישלם ה' פעולך
ותהי משכורתך שלימה מעט ה' שהכרת גם שהתורה כבוד ונאת להסות גם תחת כנפיו
אמנם הפסוק מה יקר חסדך אלהים הוא פסוק מלא וראיה נכונה ויש בהיהיה שהצדיקים
הנקראים בני אדם אינם עושים עיקר מהארץ ולא בהשמש ולא במפחות כל שאר הדיברים
ואפילו מהתורה והמצות החשובות שיש להם מהות גדול ופרס הד' ושכר טוב לכל עושה הם
אינם עושים עקר מהם ובכל יעושים על צד הקימה ותחלת התועלת וכלת' הסי' בעלם אעפ
שהם יקריים אלא בגטת פניהם להסתופף ולהסית בעל כנפיו יתברך דווקא ולא בעל כנפי
שום דבר אחר וכל הכנפים זולת כנפי הביקום ב' חס' נחשבי' ופדום י' להם כנפי הסידה
ועלם בעל עוף הפרור כנפי יונה ולא נחפה בכסף זהו מה שנאמר מה יקר חסדך אלהים
ובני אדם בעל כנפי יחסיון וחכמה כמה וכמה טובה כפולה תורהך ומצותיה והסודך יקר
מאד ויש להם סהת גדול ותועלת והנאות יותר מהנאות הארץ ארץ אוכלת יושביה היצ
ותועלת השמש מחממותו כל פנים קבצו פרור והנאותו אינם שלמות אכל התורה כלת
משקה מים חיים דרכיה דרכי נועם וכל כתיבות ית שלום ואעפ' כן בני אדם בעל כנפיך
יחסיון דווקא ולא בעל שום דבר אחר בעולם או יאמ' ובני אדם לרבות על אבריהם אבינו עה
חנקרא אדם כדכתיב האדם הגדול בענקי זהו ובני אדם בעל כנפיך יחסיון הרצון דומים
לאביה' שהכזיב ושיקר ופסל כל העבודות זולת עבודתו ית' ולא חסה במדות השמש והירח
ולא במדות המזלות רק במדותו ית' והנה מחסונית' מצאנו התר לכל ספקי המאמ' והוא
ברחמי' הגדולים יקיים כנו מקרא זו שכתוב ונחיה מכתופים וחסים בעל כלומר שדא
עינינו קצת חפלא את כדכתיב ואמרתם כיום החוא הנה לאחינו זה קוינו לנינושענו זה ה' קוינו
לאור כבוד פני כלך עולם על דרך אומנם זל צדיקים יושבי ועטרותיהם בראשיהם ונחנים
פזי' השכינה וכל אחד ואחד מבני עבנו מלכו ישפר עלי' ברננת בכניח כתיב השלשין
והממלכה ככונה ותהי צדק אהר מותכנו והאמתה אדירנו ישיב לציון
עטרה ליושנה ויצא חסר מנדע יש' יפרה ישנא כשוננת
ואספ' לרדי ושרם בכל עבר ופנתה ונפשות
תודה יקבץ ובאו ציון
כרנת

תם ושלם חרוש חשני תהלח לאל בורא וקוני

דרוש שלישי אדרת אליהו

ואף גם זאת דרוש דרשתי חסדתי מנחתי ראי תי מיללתי במלכותי עור המהודרת
בתוך עם סגולה ועדה מפורסה כמקום קדם קדמים חברת תלמוד תורה ענין היום
בכבוד פרסת ויקרא קהל גדול כרוב עם הדרת מלך נראה זמן ומתן כמכת מכת
ליצירה והנמשל אדם כי יקריב מכם קרבן לה' מכם קרבן לה' אדם כי יקריב

מסכת

ברכות פרק ח' ח' קורא אמר רבי יוחנן כיהות ממים רבי מאיר ספרא
דאיוב הות אמר הכי סוף אדם למות וסוף ביום לשתיה וזהו למיתח
הם עומדי אשרי מי שנדל בתורה ועמלו בתורה ועושה נחת רוח ליוצרו גדל כשם טוב ונפטר
בשם טוב מן העולם ועליו אמר שלמה בחכמתו פזח שם משמן טוב ויום חמות מיום הולדו
ע"כ אמרת אומן שחול' השרישו והרביצו תורה בשלש שרשים ונתנו סימן בסומן
להיות האדם ניכר מה שיבנינו אם לשונות ואם להפך וזהו אומרם בכיסו בכוסו כעסן
ירצה שבאלוה' שהשים עטירת מבחן האנשי ובהאוד מאלוה' האדם אעפ"ט עשין והיש
טובים ואפונים והוא תוך גלמי' אשכ בסתר המדרגה לוכד חכמי בערבתו ובינתו וממתק
לשונו הכל מספרים ואומרים טוב מבניו הוא ישר בעיני פני אלהים ואדם אמנם כאשר
ירשונו העם החולקים בחשך ובמחשך מעשיו חסד יראוי כי הוא איש דע מעללים
כשישאלו ממנו שאלת גדולה אוקטנת כענין ממנו לית מעט מעדע מן חבא בידו מנכסו
הנחמדים חביבים עליו יותר מנפשו כאומרם ז"ל יש אדם שמכונן חבוב עליו יותר מנפשו
אז חכילי כליו העים דואג ולוא ומאמרים מרים מארדים הוא דוכר ומשיב קשה לטואג
דבר וכועס כעם ורוגז ואינו נותן בלום ואם נותן בזעף פנים ויבקעף גדול וחמה עזה כמרת
נחשבת לו הצדקה ונתיבת הדמים אז יראו עיני רואים פיתות האישי חכילי וקטצונתו
ונבלתו הגדולה כי רבה היא וזהו כונתם באומרם בכיסו חב בכוכו זר שגם מסכת היין
יין ותירוש יקח לב ושכל טוב תגלה ותראת רעת האישי ומחשבתו הכללת והנונה וטוב ויציא
כפיו מלין נגד השמים והבריות וכל מסתרו וצפוניו שקרי העולם טמון ועמו נאמניו יחד
מגולים ונגלים נגד הכל כהתגבה עליו חצר הצורה יצר היין הטוב המיטבח וכל סודותיו
יוציא מן הכח א הפועל כעין הנאמ' נכנס יין יצא סוד וכתל' כל דוחר וציא כסילי השלישי
שגם מחמת חכעם וחרגו ויכר וכאשר יבעכחו בהבה קל ביד הוא כועס וקלל מלכו ואלהינו
ועיז פניו במצח' לחושת להרף אנשיס קדושים הנגשים אל השם ולחציא עליהם לעז בקול
חירוף ונידוף חולך ומקלל קלל לח נטרעת אין סוף לדבריו הרעים והבכוערים אמנם חאישי
השלים היראת דבר וחושב שכונן קרבו ישים אדבול עובדו שכם אחר והוא מכת השלמי
והתמימים ואף על כי שיבואו ליד השלטה דברים המזכירים יאם כנגיעת מכוונת אבישתי
יין אם בחכעם שומה פיו ולשונה ויכר על יצרו כמאמר הכס זכור לברכי' איהו ונבד' רובש
את יצרו ומטוב אינו נחשב כענינו לכלום וכאשר יצא לתו ודקש' במנובתן פחו בוטח

דרוש שלישי

וברחמים בפנים מאיר ושחקל שפתותיו שרשנים נושפות מר עיניו ואמר ודובר נגד השו"א
 יש לי רב חכמי אלהים ויש לי כל ואם תרצו ותחפצו אוסיף כהנה וכהנה מקות לרצון כוראי
 אשר בראני ויצרני לעבוד עבודתו וליתן מעותי לשמות' כין לצדק' כין לכל דבר שבקדוש'
 כפי מה שתרצו ואינו עושה עיקר מן הממון אשר הוא בזמן כועס כלה ונאבד מן האנשים
 ונבאם בעושר כי אם כבודת ה' חפצו ובנת ינת הצדקה נכון כלאו וגם לפזר מעותיו כדאיתא
 כדברי ה"ל ששאלו תלמידי ה"ר ר' נחניא בן הקנה במה הארכת ימי' והשיב ונתן בממנו
 חייתי ירצ' כענין פיזור הוצאה שאינה כ"ל לצורך אע"פ שלא היה לענין צדקה חייתי ונתן
 בממנו כדי שלא יבחו לי חברי באומי שהייתי כלי וקמצן כשגם מזה נמשך לו ארזיכו' מיס
 מסכת שלא נצטערת' ולא לקחת דאנה ועצבון מימי על קפדו המעות ולכן הארכת ימי'
 וזהו ה"ל לפי הפשוט אות ה' חכונת אים' ונתן בממנו חייתי' ד' אם איזה אדם היה חיוב
 לי מעות מעולם לא שאתים ממנו כדי שלא לביישו ולזה היה שכר גדול בעבוד שלא עשיתי
 הלבנת פנים בשביל חיות ידע שלא היה לו מה לפדוע ולכן הארכת ימי' זהו ונתן
 בממנו חייתי' או דלמא שהי' החכם הזה ונתן בממנו ירצ' לקשות צדק אף לאה שלישראל
 לא צריכא למימר דאל' מאי רבותא דא דקאמ' לא שאמר על דבר שהתורה לא צתה עליו
 ולכן חית שכרו גדול כפול ומכופל מן השמי' לפי שהיו הגוים מכירי' אלהותיה בעבוד עבדו
 המפור מעותיו ונתן דמיס להם על צד החמלה והחנינה ולזה היו מורים נבורתו ונתן וחי
 מספרים ואומרי' שאחי ישראל אמת ותורתם תורה אמת' ואל' מזה היו מתקדשים ומתיידיס
 מסכת נד' בות חכם וערקתו' כעין מה שהיה עושה אע"פ באול' שהיה בנייר אנשי דרוז
 וככי תעולם באוכלם מפת בנו לחמו ומימינו נאמנים' לכן אמר החכם ונתן בממנו
 חייתי ירצ' עס האומות ולכן שכרו היה גדול בשביל שהיו מורי' באמיתת אלהינו ית ונתתו
 התמימה ולוה חנו תמיד אוהבים לישראל ודוכרים טוב מהם' לכן נזכרת זהו הארכת ימי'
 וכן גם כאשר ישתה השלם בעל דעת מעט יין ישמור את עצמו ואפי' בהתנבר עליו וכ היין
 שאמר פינולשונו ובלתי יוצא מדעתו ומשיס בלחייורסן וסכין בלועו ובמתג ורסן עדין לבלות
 כדי שלא לחוציא דבר מגוב כפי' וסכלכל דכריו כמטשפט וכל אודחותיו שמורי' גם בהתנבר
 עליו חכעס בעשותם לודעת שומר עצמו מלהרף ולגדף ואם עבר עליו רוח קנאה וכעס מיד
 הוא מתפייס וכמאמר החכם זל' קשה לבעוס וכו' לרעות חסדי' ומתנבר כאדי לכבוש יצרו
 זלחעביר על מדותיו' אמנם האיש הרשע מאריך מאד כבעסו כאומר קשה לרעות רשע
 בעוד שכעו הרע וחמר ומדותיו רעים ומכוערים ויצרו מושל' בו ישנו' כל אשר יחפון וירצח
 גלות קשה לגבר עליו ולנחול לכן כל רואיו יכירוהו כי הוא זרע נאץ ה' זהו כונת אול' כבעסו
 ואני הצעיר והדל' אומר שגם שורש רביעי' הרביעו והשרישו חכמים זלה"ה להכיר האד' והוא
 מפור ומפורד בדבריהם לירע מהות האיש הרע אע"פ שמעשיו וחיוסותו מים' והוא להתכונן
 באמונה אס טוב ואם לחפך ועל זה יש לרדק' ואע"פ שיהי' שומן מעשיו וכל דבריו במסתרי'
 יחרוג בקי אים' יש לרשע יש לחקמירו בחזקת דעורשע לא להכנס שמו מורה ומכיה עליו
 וזהו ששאל רבי פלוני לאתו אדם על שמו ואמ' לו ששמו היה כידור ואמר ששמו היה מורה
 ופוכיח עליו שהיה רשע ע"י מה שנאמר בידור תחפכות חמה' הנה מכואב נגלה שהכמים

ל' ח' מעיני'ם בשמות ועושים עקד מהם בראותם השמות סודים טובים או רעה יחשבו את
 האיש ככוש ששמו היה מרה ומיכה עליו ה' זה העיסוקים ואומ' ודאי דשמו גרם ולא להקם
 שמו כד' ועל זה אביא ראיות ראיות לפני כתר' ממאמר דר'ל בדרוש חיות כותה על
 הכות שחזקונו ח'ל ושמול'פוע' הרשע' חס קודמין לשמן גלית שמו בכל שמו שבע בן בכרי
 שמו אבל הצדקים שמן קודמין ושמו קיש ושמו שאול ושמו ישי ושמו מרדכי ושמו אלקנת
 ושמו מנחם ושמו בעז' ודומין לבוראם שנאמר ושמ' ה' לא גודעתי להם' התיבן לית ושמו
 לבן אמר ר' יצחק פרי' כספ'ר' כרכיה אמר מלובן ברשע' ונחא כתיב ובני שבואל הבכור
 ושני ואבית דבניך ור' יהודה בר' שמעון שגשתנו למעשה וכו' לרות הקדש שנא' דבר ה' אשר
 היות אל יואל בן פתואל עכ'ל' המאמר הזה אומר דרשני וחקרני ודעהכנת וזכנת' והנה
 לפי הנראה כלו דחוק מרישא עד פיפא אין מלח' בלי קושיא ובל' דוחק לכן ראוי לשים לפ
 ולחתכונן חכנתו כמה היא שתום' וחחום' ואולם אן ח' קושיא תו' הא' ש' להכין מה אומר
 הרשעים הם קודמין לשמ' שזה נראה דברי הכל' מת איכפת לן לידע אם הם קודמין
 לשמן או שמן קודמין להם' השנית קשה טובא קאמר הם קודמין לשמן שחא שקד גמ'ת
 שאדרכ' ל' להפך ששמן קודמין להם דכתיב גלית שמו בכל שמו שבע בן בכרי שמו הלא
 גלית וכל ושבע בן בכרי הו' שמשאם כן היאך אמר הם קודמין לשמן חשלישיר'
 קשה ראיתם שהיא מעשה לשתור כי מצאנו ראינו בכמה צדקים גמורים אמר הכתוב בן
 יאשיהו שמו איוב שמו' ואם תאמר שאיוב חס ושלום לא היה צדיק הלילח' אם בן למה לא
 בינהו בעל המאמר עם הנזכרים' הרביעית צריך לדעת מה בעלה איבא לצדקים ששמן
 קודם לחסונן לרשעים מה גרעיות אם הוא להפך' התמישית קשה מה שהזכיר אן לכס'
 דעת לומר קיש ושאל השי' ותשאר כי תכח בכתובים כמצאים יותר באלו' השישית קשה
 חרמין נחשונו בין חקב' ובין' אנשים אנשי' בעל' הובד' ושאמ' דומין לבהאם' השביעית
 קשה מאד אומר ושמ' ה' כי הנה כתוב ה' שמו' השמינית איך לא הקשה מיאשיתו שמו
 איוב שמו הכתובים בעש' כרזל ועופרת אלא שהקשה מלבן לבר' הלא דבר הוא' התשיעית
 קשה מ' רבי יצחק ומה השיב כמה שא' פ' דר' כסי' שאין אנו יודע' מה ת'רץ בתשובתו
 הרמתה ג' מעיני' כל ה' בעלמה וסתום' העשירית מה לו לפרד' ולסוד' תוך אנשים ונראים
 הדברים' בלתי הגוני' כי לא כפ'ם דבריו של רבי יצחק למאורת' אמנם שוב מצאתי ראיתי
 נקא אחת פרדכס' ס' במלת אחת ופירש הרב בעל מתכות כהונה י' לבן ב' ביתר ותכ' גודם
 הרב בעל הערוך ול' ואני לא חכנתי דבריו כלל לפי שעה דין צדיקים אמר למודעי' ולחבין
 היאך תירץ רבי יצחק הקושיא הנדולה שהקשה המקשה' היא יש לראות מה כ' רבי
 כרכיה ז'ל לא שמעו' ב' באומר מלובן ברשע מאחר שרבי יצחק כבר ת'רץ ופי' מה שפירש
 ואם תאמר שרבי יצחק לא תירץ הקושיא אם בן היאך המקשה שתקן בכל דברו ובדעת
 שנתרצ' כתי' וצ' דאם לא כן היה ראוי לחשוב על רבי יצחק להקשות על דברו' הלא קשה
 מאד ותשובת המקשה אסרנו והכתיב ובני שבואל וכל' הלפי' הנראה לא מקשה בלום
 ודבריו אינם ככונ' כי מה שאמרו הוא בע' היות מלת שמו בתחלה ב' ויש לו אמנם
 בכני שמו' על' לא נאמר ושם של בני שמו' ושני ואב' ח' אם בן היאך פ'רץ בכני שמו'

דרוש שלישי

ואם תאמר שכונת המקשה כי כונת הפסוק לומר ושם בני שמואל ושני ואביה * וחזק לדעתו
 פקדא קצרה הנח לזאת הסברה יש לחקשות ולומר שארבה יש לסבור להפך * מי יאמר לי
 שאינו רוצה לומר ובני שמואל ושני ואביה שם * והנה חס דומים לגלית ונבל ושבע בן בכרי
 אם כן איך חקשה המקשה מבלי דאיה חזקה ושעם מספיק לרבו * הי' קשה איך לא
 הרגיש בעל המאמר לחשיב אל המקשה זאת התשובה והקושיא העצומה הרשומה לעיני
 כל דואח קוצה לומר קושיא שהקשה המקשה מבני שמואל דלאו קושיא היא כלל לפי הנרא
 וגם למה שתק ולא חשיב תשובה אחרת עד שתוצרכו הוכחה רבני * והיה דבר כי סימון
 להשיב תשובות ירוק * הי' מה תירוצם של רבני רבני רבני יחוד רבני סימון * לא אמרו שנסתנו
 למעשה הכו לרוח הקדש איך אפשר להיות זה ששם מורים על השתנות מעשה כי הנח
 משעה שנוודו בקראו כן אם כן נמצא ששם אינם מורים על הכונה הנזכרת * הטואם
 המקשה סבר שרצון הפסוק לומר ושם בני שמואל ושני ואביה דוגמת הצדיקים ולכן הקשה
 אם כן מה תירצו רבני ותשלם רבי יהודה רבני סימון * עליו השלום כאומרם נסתנו למעשה
 וכו' לרוח הקדש נחא בזמן שנשאלנו למעשה וכו' לרוח הקדש בסביל היותם צדיקים *
 אמנם מה יעשו לזמן שהיו רשעים שנקראו עיני הצדיקים * הו' מאין להם לרבני ורבי
 יהודה רבני סימון שנסתנו למעשה וכו' לרוח הקדש ואם תאמר כשבי לראיתם שהביאו
 פסוק דבר ה' אשר היה אל יואל כן פתואל יל שאולי יואל כן פתואל אינו מבני שמואל * ואת
 שדקדקו במילת פתואל שפיתה לל בתפלתו הנה ושני ואביה לא זכו לכבוד כי אם בניהם
 היו מהו אומדם נסתנו למעשה וכו' לרוח הקדש הנה כמה רשעים נמורים * הגיע אליהם
 כמעשה הצדיקי כגון לכן וכלעם אכ' איך אמר שהיו צדיקי כשפיל שבא להם דבר מאתו ה'
 וכל שאירע להם כמו שאירע לכבי הזקן אשר בבית לא אכ' רועו דאיתם *
והביאור * כי כונתם זל לומר שהשמות יורו על אנשים אם הם טובים או להפך
 ולזה הסכימה דעתם וכמו שאמרו בפ' דברכות מאי דכתיב לכו חזו
 מפעלות אלהים אשר שם שמות בארץ * תקרי שמות לא שמות רל' שהשם מורה על עצמות
 בושא ואלא לחנם קראו הקוראים אותו השם המורה על דעתו או על טובותו * ואעפ' שאבי אר
 אמו או חקוראים לא נתכוונו לאותו דבר עכ' הואיל ונקרא כן כאילו נכפל דבר אלהים בנייהם
 אמת גם כנפשם וחפצם לשים ולקראו אותו השם וכעין מה שאמרו מאי רורי שיצא ממנו
 רוח שריחו והתקב' בשריות ותושבחות * וזה אמת כי דוד המלך על היה קם ככל לילה
 לעורר שירת ומיחות לוצי המאורות כדאיתא התם פ' דברכות אמר רבי זיקא אמר רבי
 אבי אר' יהושע כן לוי כתוב אחד אומר הצות לילה אקום להודות לך על משפטי צדקך *
 וכתוב אחד אומר קדמו עיני אשמורת הא כיצד ארבע משמרות היו הלילה * ורבי נתן סבר
 לה רבני יהושע דנתן ד' יהושע אומר עד' שלש שעות שכן דרך המלכים לעבור בנ' שעות
 שית דל'א ותדמי ד'ממא הו' להו' שתי משמרות * ותימא מה סבר רבי שקדמו עיני
 אשמורת מעוט רבים שנים והלילה הו' ארבע משמרות דלמא מבאי דקאמר קרא קדמו
 עיני אשמורת הן מל' לרבות ולמה רבי נתן סבר לה סברא אחרת רבני יהושע דנתן וכו' *
 ויל' דדייק למאן דסליק מיני רבתי קדמתי בנשתי * ולכן לא אפשר לו' שחן אשמורת מלילות

דבות לא מילת אחת הנזכרת בפסוק הקודם וזוה סבר ר' נתן להאי קרא סברא אהדת בד'
 וחושע דתנן וכו' ותנח מן האמת דאוי לתמות שמהיכן להם לאביה ואמת של ד ת לקרוא
 לתרות ע"ש שיצא ממנה דוד שרונה לחבה בשירות ותושבות וחזרברים כפשוטן כראים
 זדים ואזכורים מבלי שעם ויהי שאיך אפשר לומר זה והם חיו כסוס כפרד אין הבין לא ידעו
 דרך ה' ולא הביעו עצתו חיצונו יצירה נפלאה ונוראת האומר דוד עבדי יכון כסאו בצדק כחן
 וכחסר נותן ומירות כליל יומם יצוה לקחת כנור ונבל לנגן ולשורר תחילות ושרי הכעלו
 ומה גם דות המואביה פי' אמר ובי ידע תעלמו' חכמ' ודבר סתר שהיתה ראיה לבא בקהל
 ולהסתופף בצל כנפי השכינה בצל הכסף תאוה לעינים אמנם המונה שהכמים זה רצו
 לומר שממשי נפל דבר אלהים וכנראה כפי אביה ואמה של רות לקרוא לה אתו השם הטוב
 ד' רות שהכונה שתכנס תחת כנפי השכינה בצל אל אהי ישראל להסתות ותגיד וזכה יצא
 ממנה דוד בן ישי זהיר מוכן ומזומן לרות להקבה בשירות ותושבות וכן השמונה המושמי'
 לאנשי העולם פי' יצא נפלה נבואה כפיהם של המשימי' שלא במתכוון כי אם על צד הקרי
 והחודמן הוציאו אומר בעין מה שעתיד להיות אם לשובה אם לרע' ואם לאומות העולם כן
 ב'ש לאנשים קדושים האומ' הנבחרת בני ישראל העם הנבחר מימי קדם הקרובי' הנביאי'
 ואעפי' שהם אינם נביאים בני נביאים הם ודבר אלהים אמת נכונה רוח הקודש על פיהם ועל
 פניהם מרחפת ומחופפת על ראשיהם מלמעלה רוח רעת ויראת ה' לקרוא לבניה שמות
 שמות ולשים אותם כפי הראוי והמעות וכאילו עז משל כיוונו אל מעשי בנייהם ואל ברה
 שעתידים להיות זהו מה שאמר זה חרשעים הם קודמין לשמן ירצה הם בעצמת דעתם
 ודעתם כאילו אביהם ואמם ידעו וראו פועל מעשיהם ופעולותיהם הרעים והמכוערי' הם
 ברשעתם קודמין לשמם ר' קדם שיהיו רשעים הם ברשעתם קדמו לשמן ר'ל בעבור דעתם
 ורשעתם שעתידים לפעול ולעשור בעולם ה'פי שכאילו קדם רעתם בעולם לכך נקרא שמו'
 רעים המורים ובוכיחים עליהם ועל רעתם זהו הם קודמין לשמן פי' רשעים ברשעתם
 ודרך אורחותם עקלתון קודמין לשמן הרצון בעבוד רשעתם שעתיד לעשות בקרב חארץ
 ורשמו להם שמות רעים אם כן נמצא שחם קודמין לשמן אבל הצדיקי' שמן קודמין ר'ל
 קדם שיחיו טובים וצדיקים שעדיין לא פעלו ישר נקראים שמות טובים בחיים על צדקותם
 וחמידותם זהו שמן קודמין כלומר קודמין למעשיהם הטובים ועדיין שלא עשו מעשה טוב
 לא צדקות הם נקראים שמות טובים מורים ובוכיחים על מה שעתידים לפעול ולעשות אם כ'
 נמצא ששמן קודמין למעשיהם לחקרא טובים ויפים חפך הרשעים שהם קודמים לשמם
 שקודם שיעשו רעה גדול או קטנה נקראים שמות רע' ואעפי' שמן הדין אינו ראוי להאשים
 למי שעדיין לא פעל עול' ע'ד כי שמעת' את קול' חנער כאש הוא שם ע'כו הם קודמין להקרה'
 שמת רע' על שם העתי' כגון גלית שהוא מלשון גילוי עריו' כעין מה שהזכירו חז"ל שכאשר
 נתפרדה ערפת מחמותה נעומי' ומרות המואביה נתיחדו עבה מאת אנשי' וכלם אהר' והה
 מה שכתוב הראש כלב וכתוב גלית הפלשתי שמו ממערו' פלשתי' וכו' למן ערות' וכן נכל'
 נקרא כן בשביל קמצנותו וכל יתו ושמו מורה ומכיה עליו וכן שבע כן בכרי קרא יתו
 הקראים שבע כן בכרי על שם העתיד שחיה מוכן ועתיד לבגוד במלכים וגם במלך בדות

וקודם

וקודם עשותם הרשעים הרשע החמס והעול כאלו נבאו אביהם ואמס בשעת שימת שפתם
 לקרותם שמות רעים ובלתי טובים מורים ומוכיחים על עצמותם ועל רוע פעולתם כאשר
 הם רעים • אמנם הצדיקים היו בקבלתם הנקראים שמות טובים והגונים כפי עבודתם
 ושלמתם וצדקתם היא שעמדה להם קודם עשותם ולכן אביהם ואמס כאלו הפיע רוח
 הקדש בפיהם היות אמת ונבאו ולא ידעו מה נבא וקראו להם שמות יקרים וטהורים מורים
 על עצמם פעולתם בגון קישו שהיה חכם ובעל תורה כהכתיב ויהי איש מכן ימין ושכני קיש
 הרצון איש מיוחד עוסק בתור הנמשלת ליד ימין עד מימיניו אש דת למוכמו שדדל בפק
 דברכו על פסו נשבעה בימינו ובזרוע עזו שאם כימינו זוהרה • ובזרוע עזו אל וחפולין •
 לכן יראו עיני רואים שהמלה אינה כמשפט הלשון רק היא נפרדת לשתי יכוונת עם בן
 ארוכה שרומז למה שאמרנו שהיה בן תורה וחכם ונכון מכן דבר מיוחד דבר שמוקיש
 היה עושה הקשר ומיין מהכמה אל הכמה לקשר דבר אל דבר מוקיש דברי חכמים כהלכה
 וזהו מכן ימין • או ירמוז אל חשוב והנשיה שהוא כמשל ומיחס אל יד ימין על דרך אומ'
 זלופי יש ימין למעלה אלא אלה מימינים לזכות ואלה מימינים לחובה • והנה יהיה איש
 מכן ימין וגו' • כמו כן בנושאו הרצון שהוא מלשון שאלה ששאלו השלם קיש אצני
 מאתו יתברך בבקשת כתפלה ובתהנון שיתן לו האל כן חכם וישר ירא אלהים • וסר מדע
 וחאל יתברך הקשוב לקול תפלתו ומילא שאלתו ועשה בקשתו ותן לו בן הגון וקרא אצני
 שמו שאל מורה על שלכותו ותמימותו כיישן ועניו כי מח ששואלים מאתו יתברך הוא דבר
 טוב ומה שנותן הקבלת מחמת השאלה וראי בלי ספק אינו אלא דבר טוב • וכן הצדיק ישי
 יש חוקא שהיה שלם וצדיק ואין להכתיש מאור שיש בשמו שני ידיון משם החיה רובו של
 שם או משם יח בל פעין מת שכתב רש"י עה בפסוק וקרא לחושע בן נון יהושע שפירש יח
 יושעך מעצת מרגלים • במצא שאות ה"י עיקר השם יתברך • וכן הצדיק מרדכי נקרא כן
 בשביל צדקותו ועל שם העתיד שסמר נפשו על קרובת השם ית' לכן קראו לו אותו השם
 באילו חביבו וידעו כח כעשיו וזהו קראוהו מרדכי ד'ל מירא דביא שה' מריח מרהוק ונדף
 דיחו כדכתי' כי גדול מרדכי בבית המלך ושמעו הולך וגו' וכמו כן אלקנה נקרא כן בתורתו
 צדוק ושמנו מרח עליו שקנהו האל ית' לעבודתו ולשמור תורתו וכן בעז הצדיק קראוהו כן
 בעבור שהיה בעל תורה וצדיק יסוד עולם ושמו מוכיח עליו שהיתה בו התורה הנקראת
 עזו בדכתיב ה' עז לעמיתו ואין עזו אלא תורה • הנה מבורא שהצדיקים הם טובים ונאים
 ויש לחסנם כן שמות טובים ונאים • וכוזו הם דומים לבורא ית' מצו שהם טובים וגם שם
 הוא טוב דומים לו בואת הפנה לברך לפני שהכה הוא טוב ושמו נסכן טוב כגון שם יהוה
 שהוא רחמים • והנה שאמר דומים לבוראם שנאמר ושמי ה' לא נודעתי להם הרצון
 הרבה טובות עשיתי להם כשם אל שדי אמר שמי ה' חסידו ל' לא נודעתי להם באמיתות
 מדת טובי הגדול • וזה השם הוא חסידו ל' והוא בכל השמות גדול מכלם • הנה מבורא
 כי בנותם ו' איכה כפי הכרא שבעבור שנה גלית שמו נבל שמו שבע בן בכדי שמו של כך
 חס הרשעים כי הנה מה יעשו כאיוב שבו • ואשיהו שמו • או בשביל שנאמר ושמו קיש ושמו
 שאול וחרומי של כך הם צדיקים דומים לבוראם שנ' בושמי ה' כי יש סתור לדברי האמם •

אולם הכנת כונת המאמר לבאר הפאר הצדיקי ששמן הוא טוב מזה עליו ועל מעשיהם
 ומליצה ומבטן ומהיון נקראו צדיקים ונקדשו לקדושי בארץ המה וזה הוא רמז בשמות
 השוכים והנאים חפץ מה שהיא ברשעים שמשעה שגולדו נקראו רעים ורשעי ושמות מור
 רשעים שלוח נקראו והושמו לחם שמות רעים להורות על מעשיהם הרעים שעתיד לפעול
 ולעשות באורך ששך חומן • זהו אומרם וזו הרשעים המקודסין לשמן נלית שבו נכל שבו
 שבע בן כהן שמו • שרמז כונתם הוא כמו שבארנו • אמנם מאמרם הוא על דרך הרצוי
 נדר ש על אופן הדרך הפסוקים כפי הנראה לעינים • אבל עוד ורמז הכנת כונתם כתובת
 והתורה כמו שפירשנו • אית היה כונתם זל באומרם הרשעים קודמים לשמש שרצו לגלות
 לנו עוד גדול והוא כי סדר הכתובים בהזכרם הרשעים • קודם זכירתם מזכירים ומכפרים
 מזה ואופן מעשיהם הרעים ומעלליהם אשר לא טובים וננותם קודם להזכרת שמותם כפי
 מה שראו שיקול לוקח לה נמרצת ערש הרשעים ירקבי • זהו אומרם הרשעים הם קדמין
 לשמן הרצה לומר הם ברשעתם וכרעתם חמשים עקלקלותם יוליכם ה' את פועלי עול לחרבו
 ולרדוף עולם • ויהיו נספרים ונזכרים להעה ולא לטובת קודם זכירת שםם ראוי שיקדם
 דעתם ורשעתם וננות פועלתיהם ומעשיהם המכוערים המרי המאורים ואהר זכירת סיפור
 פעשיהם וננות רשעתם יהיה נזכר שםם • זהו הרשעים הם קודמים לשמן • אבל הצדיקים
 קודם זכירת שמותם תיקראו שיקדמו להשמו מעשיהם הטובים ופעולתם חזק ושבחם יהי
 נזכר קודם שמותם ויהיו מבורכים בברכה ה' עד זכר צדיק לברכה וזהו אבל הצדיקים שמן
 קודמין לחם • הרצון הצדיקים אינם צריכים לברכה וסיפור שבה מעשיהם כידו לחם זכירת
 שמותם תיקריהם והנאים המורים שבהם והדרם שאילו לא היה לחם לזכיר את זכירת שמותם
 השוכים היה מספיק לחם כל שכן שיש לחם מעלה ונדולה מזה שבהם גדול מאד שכל
 הזכות כשמוזכר עניניה ואופניו הם מזכיר שבהם כבודם והודם קודם הזכרת שמן כעין מה
 שנאמר ושמו קיש שקודם הזכרת שמן הקדים הכתוב והזכיר שבהם באומרם יהי איש אחד
 מבין ימין רוצה לומר איש חשוב לשון מעלה ומוחזק ושלם עוסק בתורה תרצה מבין דבר
 מתוך דבר וזהו מבין ימין עם נת ארוכה לרמז על שתי תיבות רצה לומר שהיה בין הורה
 ומבין כח המיוחסת וכשלת ליה ימין כמו שכבר זכרנו • והיה מבין מהתורה דברי בעלמו
 פאומים וחתומי • והו מבין ימין לשון הכנה • או הרצון שהיה מפואר ומתואר במיני שלמית
 הנמשלים לצד ימין וזהו מבין ימין ושמו קיש ירצה הוא איש טוב בעיני אלהים ואדם חשוב
 במעשי וישמונם כן טוב שמה על צדקות ומעלתו רוצה לומר שהיה שמו קיש מלשון הקש
 ודמיון הכונה שעושה חקש מדבר אל דבר ומענין אל ענין בהכמה ודעת ויראת ה' לחקיש
 דברי חכמים בהלכה ולעשות שלום ביניהם בתרופות ובפלפולו זהו שאמר ושמו קיש בלוי
 התורה דאלכ שמו קיש מכעיל ל' למימר • וכן ככל הצדיקים השלם הכתוב את היותו לוספת
 דבר לכבוד ולתפארת מוספת על עניניהם ומעשיהם הטובים • גם כשאל משיח ה' הכתוב
 ששבו ומספר מעלותיו באומרם ולו היה בן דשמו שאל ירצה ולו היה בן דומה לו במעשי
 ובמדותיו הטובים בדריה גמורה וישמונם • כן טוב הוא רוצה לומר שאל ששאל מאת
 האלהים ואין רע יודע מלמעלה כי תוא תחת איש טוב וענין דומה לאינו במעלה וכבוד ושמן

פירוש עליו שהוא שאל בתפלה ובתחנון והבה הקשיב לקול תפלת האיש ק"ש ונתן שאלת
 ונשה בקשתו ונתן לו כן דומה לנו וזכו וזו היה כן דאל"כ מן הראוי שיאמר ושם בנו שאול
 אלא שהכונה להורות על מה שבא לנו וכן בניו אבי דוד סיפר הכתוב שבחיו באופ' ודוד
 בן איש אפרתי ורעו כן איש חשוב גדול שהוא לא היה מאפרים אלא שבכל מקום שאמר
 הכתוב אפרתי ר"ל גדול וכבוד כמו שחלק וכלוק אפרתים והוא מבית לחם יהודה כלומר
 והוא איש טוב ומשמש גדול ושמונים כן טוב שהוא ישי ר"ל שיש בו שני יודין משם החיות או
 משם יהית' מזה אחד ומזה אחד ומי שחוקק שם אלהיו עליו בודאי שהוא טוב גדול וכן
 שאם הו' ישי היה נכנס באוכלוס' ויצא באוכלוס' ליהאמ' ושמו ישי בואו התוסף להוסף
 שבת על טעמי השוים דאמל' כן מאי ושמו ישי ראוי שיאמר שמו ישי אמנם באח אור
 ח' אב' להורות על הכונה שאכדנו וכן כמדרכי היהודי דביתוכ הקדים וסיפר שבחן קודם
 הזכות שמו כדביתא איש יהודי היה בשושן הבית שהכונה לומר איש יהודי אשר וטחוד
 מלמד בניסיונות ח"ש בפרק ר' אליעזר וכי אפשר שאיש אחד היה בשושן הכיר וזאל ככה
 באמר והיה יהודים אשר בשושן אלא שהיה איש יהודי אשר וישי' יהודי דודו הנה כבר
 מפורש כתוב אמרי ספרי דברי ישר איתרם ול' במדרכי על' בהרגישם בפסוק שמי שרומז
 תכונה הנזכרת אומר איש יהודי היה בשושן הבית ר"ל איש יהודי אשר וישי ושה באיש
 בכל ענינו ואופ' ואמנו כדעסם בשערים יתל' מעש' השוים יהודי היה בשושן הבית
 אין איש אחר כמותו כי הוא לבדו הית' ירא את' ה' והוא דאז' להקרא איש חשוב יהודי אשר
 וטוב בעיני אלהים ואדם יהודי דודו בכמה רבנות אלפי ישראל יורבים היו נקרא' ויכונ'
 בשם יהודים כשושן הבית' כמו שהמשו בפרק רב' אליעזר אמנם הכתוב לא סיפר שום
 שבה מהם והחיל עניניהם ומעשיהם על שלא היו טובים ישרים כלכותם וכדו שאמרו
 שנחנו משלחנו של אשורוש המלך ונס כרעו ושתדח לבעל הברכים ברעו והפס' נשק לוי
 לזה הכוונ' הפסוקות' בשערים קולו חמול' והעסבין יבינו כשל וכל' צה נמצאת דכרי
 הכתוב התמותים מאד יא' הקושי שחקשו כהקני' ר"ל שכת' מאי אומר איש היה בשושן
 הבית מה איכפת לו לידע אם היה בשושן או במקום אחר שלישית הפס' העצום לעינו
 כל רואח אומר ושמו מדרכי שמן הראוי היה לו לומר איש היה בשושן הבית שמו מדרכי
 וספ' בזה ומה לו להוסיף אות אחת וכמו שהקשינו בכל אותית דו' א' הנמצאו בעד' קב'
 והכונה הנכונה אצלו כרא' לעד שהכתוב בספר שבחתי ובעלותי ושל' מדרכי הצדק וקרי
 כחיל לאמר לטכניזם ויודעים חן ושכל טוב ראוי ונס רצו דעו ושבעו צדקת הצדק מדרכי
 שהיה איש חשוב וטוב עם אלהים אנשי יהודי אשר היה בשושן הבית כלומר בהן היתה
 גדול' יען ובען שהיה בעיר המלכ' היא שושן הכיר' ושל' כתוב המלך אחשוורוש בהשתד
 הצה הצורך בקרבת ישי' ארבה הכין רשת ומצודה פרושה על' כל היהודים היגשבי בשושן
 לרחות פעמי רגליה' בל יכונ' על נכון בהכין להם טרף לכפש' סעודה בלי תעודה אשר לא
 כדו' זכרון להכיא היהודי ולאכל' זכחי בת' ויתבאל' כפת כן המלך וביין משתני תענותו
 שדח' לשרדן וצ' ירנס וקדושם ללכה בני' וישכאל עם נושע בה לקום מתוך שמהר' הנין
 ותירוש יקח לב' להשתחוות לצלם שלזכות אורו בשים יפות לראות בבנו הארץ ומהו שאמר

וכתוב איש יהודי היה בשושן הכירה דל איש צדיק חשוב היה בחייה נמוכה עפ"י שהיה
 בשושן הכירה במקו המעשה הרע נוכח פני המת מלך נזרה עומד לעמתו לחהביל צדקתו
 והוא עורנו מהזיק בתורתו כיד ההשוכה עליו לכל יודו עמי הנליו ודוא עד שפי' המאור
 הנדול רש"י ע"ה בפ' יוסף היה במצרי' עש' יומ' ושמר מדרכי' עתה באת את הלו' על נכון
 בחיות שהקדים הכתוב שכתוב וחוסיף שבה אחר באומר ושמר מדרכי בו' התוספ' הרצון
 מעשיו היו טובים שהיה איש יהודי כשר בשגם היותו במקום צר אשר אין דרך לנסרות ימין
 ושמאל בעיר שושן עיר המלוכה אשר שם היה דבר הכלך ודמו מגיע תהלה היושבים בה
 מרגישים הרעה מקשיבים ויושבים מול הרון אף המת מלך להג ואברן מה טאי' כן שאר
 העם היושבים בערים רחוקים כ' אולי' בין כך ובין כך תעלה ארוכה ודו' וזהל' יעמוד להם
 עד והיה המחנה הנשאר לפלטה * אמנם היושבים בעיר המלוכה יגיע להם הרע מהרה
 כפתע פתאום כ' רפיון ועד הצלח וכזה אירע לצדיק מדרכי' שנמצא בשושן הכירה ע"ה
 המלוכה והרגיש הרע כראש נדכתיב ומדרכי' ידע את כל אשר נעשה ולזה היה ראו' לבקש
 דרך להתרצו' אל המן איבנו ומבקש רעתו ולשנו' מעשיו דל' לירא מדמך ול' השתחו' לו והוא
 לא כן עשה אלא ששמר משמרת התורה לעשות רצון יצורו ולא הש' לנדולת המן הרשע לא
 כשה לבו בה' ועמד בצדקתו ובתומתו ולא שיכרה מעשיו הטובים ועמד בכסיו' וימקו עמו
 וטעמו לא נמר א' עפ"י שהיה במשמר בית אדוניו דל' בשושן הכירה * זאת ועוד ששמו טוב
 מורח עליו והושומו מדרכי' כלומ' ושמרם כן טוב שהוא מדרכי' דל' מר דורו מיר' דכ"א ריח
 היה טוב * יוכן באלקנה הצדיק הקדים וסיפר הכתוב שבה ואח"כ הזכיר שמו כדכתיב והיה
 איש אחד מן הרמתי' צופים מהר אפרים ושמו אלקנה פי' שהיה איש חשוב יהודי ומיוחד בדור
 לא היה כמותו בגדולה ובמעלה כמדו' בכל' שלמי' שלכן כתב איש אחד לרמזו על הכונת
 הנז' דל' כ' פשיט' כשאמר והיה איש שהיה אחד ולא ב' אך אולם שסיפר במעלותיו והאריך
 בהזכיר שהיה מן הרמתי' דל' שהיה מבני הנביאי' כאומ' צופים מהר אפרים הרצון מבני
 הצופים אשר מהר אפרים נביאים גדולים הנקראים בשם צופים כדכתי' צופה נתתיך בגי'
 לאן אמר ושמר אלקנה בו' התוספת להוסיף על מעלתו תוספת כבוד והדר שהיה שמו טוב
 מוביח על שלמותו שהוא אלקנה * יר' הא קנה אותו ובראו לכבודו ולכן נרשם עליו שמו ית'
 כדכתי' כל הנקרא בשמי' לכבודי' בראתי' יצרתיו אף עשיתי' וכמו כן מזכיר הכתוב בענין
 האיש מכות באומ' ויהי איש אחד מצרעה שמספיק לומר והיה איש מצרעה ובה מוכן שהיה
 אחד ולא שנים לא לרמז שהיה איש חשוב ומקובל על הברית ודבריו היו כנחת נשמעים
 לאנשי דורו כאיש מיוחד בשגם שהיה ממשפחה גדולה היא משפחת הדני' דל' משכט' דן
 שהיה שקול כנגד המיוחד שבשכטים שהוא יחוד' כדכתיב דן ידן עמו כאחד שבטי ישראל
 ויש משפח' הדני' * ומש' ושמו מכות * להורו' שגם שמו היה טוב מדה עליו דל' שהיה
 מכות ומרגוע לכפש נענה והיה משיב' מטובו וחוננו מעדני' לעני' עמו ובשלחנו מצאו מכות
 האמל' וחדל' בראש כל חצות שפלי' נקראו אח כני' גיה' * ושם ינחמו יגיעי' כתי' דומיא זו
 כאמר בבעז הצדיק כמו שאמרו חז"ל עכצן זה בנעז שבה הכתוב והקדים לספר שבחי
 באומרם ולבעז מורט לאישת איש גבור חיל שלם בכל המדות תמי' בכל המושכל' גבור כח

דרוש שלישי

דלחם מלחמה עם תיער הרע ולהתגבר עליו ולכצחו כענין שאירע עם חגי'פיה • דורש
 דמאוביה • יפה וברח תמה ונקיה • שהיתה שוכנת מרגלותיו ולא ידע איש בואה שמר
 בערב היא באה באישון לילה ואפל'זו' בתום לבבו ובנקיון כפי'ו לא דעה להשביע את יצרו
 אלא שהרטיב נפש בהמתו נפש הבהמית לא שבעה וירטה לורע התרועע • ובררה ידועל
 יצרו ושבע לו לאמר ה' שכי' עד רחוק כמאמרם ז"ל למי גשבע ליצרו נשבע והיה
 ממשפחת רחם גדול ממשפחת אילוך שהיה אומר אי'תכא מלכות • ומח שאמר ושמו בעז
 דועה לומר גם שמו היה טוב ונאה מורה עליו שהיה איש חיל ובעל תורה וכורתיה יסודתיה
 תיו מלכות וחזקתו בו בקרבו ובלכונה היתה החכמה כמזסה • והתורה הקדושה • על לח'לכ
 ארושת • בעין נחשת קלל לטשה • זש' ושמו בעז הרען בו התורה והתוספת הנקראת על
 בדכתיב ה' עז לעמו יתן חנה כל זה ראוי חז'ל שכל הצדיקים אתו ויוגופת בהם שתורה
 על תוספת דבר ולכן נזרו אומר שקודם זה הפסוק מספר שבח' הצדיקים ומעשיהם הטובים
 זמסוף לומר שנסם שמותם הם טובים ונא' מרים עליהם • אמנם הרשעי' מרעים פועלי עול
 הם להפך ר' שקודם הזכרת שמותם מזכיר גנותם וזכיעור מעשיהם כאמר באיש דמחרף
 ומגדף מערכות ישראל שקודם שבא להזכיר שמו המכוער הקדים לבאר ולגלות ברורו
 וצממותו מתחת ומאין בא מטיפ' סרוח מביא' כלב כמאמר ז'ל ומאחת טיפה נתחווה האיש
 ורשע גלית שמו • והוא שבא הפסוק להזכיר עונותיו וסרוחו כאמרו ויצא איש בנינים ררצון
 מלשון חכמה כלומר שכל העולם היו יודעים אותו מעשת הרע אשר אירע לאמו והוא היתה
 מטיפה סרווח לא זרע אנשים לא זרע כלביס'או אולי הכונח שמלת בניס' היא מלשון בנין
 רוצה לומר שבנאוהו כמח אנשי ע'ד מל' ואפילו זרע כלבים נתערב בוהיה מכסה בנינים
 משונים זרע אדם וזרע בהמ' • זש' איש בנינים • כשגם היתה ממחנת פל'טת' מחנו הערלים
 וזח שאמר ממחנת פל'טת' יומח שאמר גלית שמו ורצה אס' תרצה לרעת כמח גנותו ורשעתו
 חלא תענין ותבין בשמו המכוער וזרע שהוא גלית רוצ' לומר מלשון גליו' עריו' מסח שאירע
 לאמו ששכבו עמה כמה אנשים וגם כלב בא עליה וגילה את ערותה ואת מקורו הערה זש'
 גלית שמו ירצה שמו מוכיח עליו ומאין בא מזרע אנשים • וכלבים מערבב יחד וגליו לכל
 העמים מאין בא מטיפה סרווח וכמאמרם ז'ל שדרשו כתיב ממערת פל'טתים שהוא קרי'
 ממערכות פל'טתים שרמו הכתיב שהוא מלשון ערוח שמסייע לכתתנו שחנה הכרוב בא
 להאפיל ולהפיל וגם להשפיל יחוסו ולהאיע' ולהביע מת שאירע לאמו • זש' גלית שמו •
 חלא לכם להלת מעלתכם עינים לראות שהכוונח כך כי תנה בנבל מכריז הפסוק הכוונח
 חזאת חכו' • שנאמר אל ישים ארובי את לבואל איש המליעל חזח על נבל כי כשמוכן הוא
 נבל שמו ירע' רע ומר שמו שהוא נבל מלשון נבלה וקמצנות וככלת עמו תלין' משגתו וחזח
 מורה עליו שהוא רשע וכן נאמר בשבע בן בכרי' שסיפר וחקדים גנותו ורשעתו קודם הזכרת
 שמו כאמור ולא כן כי איש מהר אפרי' ירצה איש רע ורשע עומד ברשעתו תמיד מעדת רשעי'
 אבשי עצתו עדת אפרים כדכתיב אפרי' רעה רוח ורודף קדים כל היום כזב ושוד ירבה יפושטי'
 ישראל חתוב מזכירם ומיחסם כשם אפרים עד אפרים מה ל' עוד לעצבים • ומח שאמר
 שבע בן בכרי' שמו • ירצה רע שמו והוא מורה ומוכיח עליו שהוא רשע ומעורר מרבים בוגד
 במלכים

במלכותו עתה כמלך ברוך שחיה אדם גדול ורשום והרים יד ונגד בוכמנחנו הרע שפעמיים
 רבים כנגד במלכים ופשע כחק המלכות לקחת שררה ובכבודת לעצמו זהו שבע בן בכרי
 שמו כלומר שמו מורה עליו שפעמיים רבים כנגד ועש' קשו' עד שבע יפול צדיק וקם' והחזיקו
 שבע נשים' ומח שאמר בן בכרי הרצון נעשה איש ובן בכור ושר למרוד במלכים' וזהו בן
 בכרי' וכמצא שאלו ויו' התוספת המוטלת כשמו היא היא לרעה ולא לטובה כי אם לכפר
 גנותו ורשעתו דאם לא כן חנה מה יעשו רז'ל על סתירת דבריהם כמה שכתוב במקום אחד
 ושמו שבע בן בכרי אמנם שכוונתם לומר שכא חכתוב להזכיר ענהו גדול כמצא והקדים
 גנות להזכרת שמו ולזה אמר שבע בכרי שמו רוצ' לומר דע ומקור שמו שמה על בנינות
 שעשה וקשר קשר במלכים אבל במקום שאמר ושכך שבע בן בכרי חקרו ודרשו ולא מצאו
 רז'ל שום סיפור שבה שמקדים חכתוב כדי שנוכל לפרש שאלו והיו היא לשבח כמו בצדיקי'
 אך אלו גם שם היא לרעה שיש הזכרת גנות קודם הזכרת שמו ולזה תורה אות ויו' התוספת
 כמה שנאמר ושמו שבע בן בכרי לתוספ' רעה' וז' הרשעי' הם קודמים לשם חבונה שהם
 ברשעתם וברעתם קודמים בפסוקים לחזק לרעה ולכיעור ואחר כך נזכר שם חמקור
 גם כן האורה עליהם ועל רוע מעשיהם ומפעולותיהם הרעים ובלתי טובים' ואמנם הצדיקי'
 הרבקים בה' ובתורתו הם לחפך שקודם הזכרת שם נזכר שבתם והודם ואחר כך נזכר גם
 כן שם הטוב וחנאה וזהו שם קודמין' והנה לזה חקשה המקש' ואמר שכפי זאת הסברה
 יש ספק גדול קשה להחליטו שהנה גם כן ברשעי' שם קודמי' והנה לבן יוכי' דתי' ולרבקה
 אח ושמו לבן ירצת שקודם הזכרת שמו מזכיר' שכחו רוצה לומר שהפסוק קורא בנרון ואומר
 ולרבקה הצדקת אח דומה לח צדיק כבתה ושמו גם כן טוב ושר מורה עליו שהוא צדיק
 טוב דוגמת הצדיקים וזהו מה שנאמר ושכו לבן רוצה לומר ושכו טוב ונא' מורה ומוכיח על
 צדקותו וישרותו שהוא לבן מרת חסר ונקי מכל עון ואשמה כעין גוון הלבן שהוא כדורי'
 וצח עד אם יתיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו' והרשע והעול כמשל ונדמה אל עין האדום
 שהוא שפיות דמים ולזה נק' ע'הר אדום על שם שפיות דמים שהי' רוצה ומלסטם הברית
 אבל עין גוון הלבן הוא כמשל אל הצדק והישר שהוא נקי מכל אתם והוא צח ובהיר' אם
 כן היאך אמר הפסוק ושמו לבן באות ויו' התוספת לחוסף' על מה שכבר זכר שהיה את
 לרבקה הצדקת דוגמת הצדיקים שמזכיר תהילה צדקתם ותהלתם ושבתם ואחר כך מזכיר
 שם' אם כן קשה לדבריה לזה השיב רבי יצחק ואמ' פרדי כסופי הכונה שהו' שבעכו'
 שהזכיר הפסוק שהיה לבן אח לרבקה שלזה נאמ' שהיה צדיק כמותה להילח שהיה דומה
 לח ולפעמים האחים אינם דומים זה לזה בא דאח יעקב והפכו והפרש שבעם ומזנם יוכיח
 כמו כן רבקה ולבן לא היו דומים ורשום זה לזה כי הנה רבקה היתה צדקת ואש' טובה ולבן
 לחפך איש רע מעללי רשע ורמאי' זהו שאמר פרדי כסופי הרצון עד תי' חיתכן שבשביל
 חיותם אחים וקרובי' שלזה יתיה מוכרח שהיו דומי' הנה חפרד אף על פי שיתיה טוב וחשוב
 עס כל זה איננו דומה לאמו שהוא חסום' והנה חסום חשוב מחפרד ואינו דומה לו מחפרד
 טפל לחסום אף על פי שממנו נתחוח ונולד וכמו שכרור הוא מחפרד מין מעורב מב' מינים
 מחמור ומסופיא ואינו דומה לא לאביו ולא לאמו' אם כן מה שהקשית כלכן שהיה דומה

לא אחת ורבקה הצדקת אינו כלום לפי שהוא לא היה רומח לח כלום והם היו הפכתי לנמר
 כי היא חיתה אשה יראת ה' היא תתהלל במעשיה ובישרה הפך מה שהוא בלבן הירשע
 שהיה רע ורמאי גונב דעת חבריה ואינו רומח לח כמו שהפרד אינו רומח לסוס אף על פי
 שממנו נולד ונתתוה והם קרובים בטבעם ובמזגם זהו שאמר פרדי כסופי ולפי גרסת הרוב
 בעל הערוך וגרסת הרב בעל מתנות בהנחה זל שתפס סכרתו גם כן יבין הישב והיא לדעת
 זכרון לברכה שתי מלות רצוני לומר שהיא מלה מורכבת הרצון פרד כסוס ירצה הירצון
 חיות פרד חשוב כסוס חס ושלום שאם שהסוס חשוב מהפרד וזהו אומר פרד כסוס כשתי תיבו
 בלשון תמיחה ולפי שעדיין נשאר ספק גדול שרבי יצחק זכרוננו לברכה לא תירץ אלא מה
 שהפסוק מזכיר שהיה לבן אח לרבקה הצדקת ושל זה יש לומר שאולי היה רומח לח
 אמנם מה שהפסוק אומר ושמו לבן שהוא מורת עליו שהיה צדיק על דרך אם יהיו הטאים
 בשנים כשלבן לבניו עדיין הקושיא במקומה עומדת לזה בא רבי ברכיה על דתירץ ופרח
 באומר מלובן ברשע ירצה חלילת וחס שהוא מלשון ליבון שהוא מורה צדק ויושר כי הוא
 היות רע מעללים איט בלועל רשע ואוהב חס מלובן ברשע שרוף ולחוב ברשעה וברעה
 לאינו חס ושלום מלשון לבן כמו שהקשה המקש ומה שאם הפסוק ושמו לבן בניו התוספת
 הנכונה הנכונה שהפסוק מקדים ומזכיר רעיו ורשעתו ונכרתו ואומר דאוגם רעו כמדת
 היות הרשעתו שעם חיות אח לרבקה הצדקת לא דמה אליה במעשיו לחיות כמותה בעדקות
 אם כן לא יזון רשע כל למד צדק ממעשיו אחרות חרמי' ו' וחומה שאמר הפסוק
 ולרבקה אח ושמו לבן כלומר ולרבקה הצדקת הרמתה וחתמ' מה ח' רתה לה אח
 בלתי הנמה לה רשע ורמאי ושמו גם כן היה רע ומכוער שהוא לבן רוצה לומר מלובן
 ומשורף בהשע ועול וחמס לא שנאה נפשו וואהב בבצע מעשקורת ושמו מורה ומוכיח עליו
 שהיה רשע והוא מלשון ליבון סכין באור וזהו שאמר ושמו לבן והוא הפך הצדיקים
 לפי שבצדיקים הוא לטוב ופה הוא לגנאי שלבן הוא שם רע ומכוער מורה על
 רשעת נושאיו אולם הצדיקים יש להם שמורת טובים ומשובחים מורים עליהם
 ועל שבחם שהם צדיקים אבל הרשעים לעולם שמורתם חס רעים לזה בא המקשה
 הקשה עוד ואמה וחכתיב ובני שמואל תכבוד ושני ואבית ירצה קשה לרבי המאמר
 של צדיקים יש להם שמורת טובים ולרשעים שמורת רעים אם כן הנה ושני ואבית
 שהיו רשעים ח' אף יש להם שמורת טובים שהם יצני ואבית שמורים על שינוי מעשה ושם
 יתחוקק עליהם אם כן נמצא שאינו כן לזה באו רבנין ורבי יחודה רבי סימן זכרון לרכי
 לתרץ זאת הקושיא העצומה שהקשה המקשה וגמרו ואמרו שהם ושלום חלילת שבני שמואל
 בשאריו ברשעתם ולא עשו תשובה אלא וראי עשות שובה גמורה ונשתנו למעשה והנה שם
 ושני אינו שם העצם רק שם כינוי מעשה טוב רוצה לומר שנשתנה ממעשיו הרעים אל
 מעשיו טובים ולכן נקרא ושני על שנוי מעש' ואכל' על רוח הקדש לפי ששם יתחוקק עליו והנה
 זכו לכך אח ולרוח הקדש בשביל תשובתם הרמתה וחנשאה לזה קראם קרא ושני ואבית
 לרמוז על זה ושם לא היתה כן שבמקום אחר מצאנו ראינו שקרא אותם שמות אחרים
 נחת יואל גם כן מצאנו והטעם לפי שחאל יתברך רצה במעשיו ויואל ברתשובתו וקבל

מפילתו

תפלתו וכמו כן פתואל שפיתח לאל בתפלתו שחזר בתשובה שלימה ועשה תפילה
שתקבל תשובתו ותפלתו כרצון לפני יתברך וזכת לדעתו פתואל הוא בני של שמואל
עליהם שלום ויחאל היה בן בנו ומה שאמר ובני שמואל ושני וכן ותבאנה אל
רעאל אביהן אלהי אברהם אביך ולדעת חכמינו זכרונם לברכה נראה שהיא על שמואל
ממשי וזכת השמות האלו לא היו שמות העצם רוצה לומר יואל ושני ואביה אלא שמות
בניו מעשיהם ומתחילה לא נקראו כן בזמן היותם בלתי טובים וישרים בלבנותם כי שמות
אחרים היו להם אמנם כאשר חזרו בתשובה נקראו אל השמות להורות על מעשיהם שזכו
לרחם הקדוש ולבנותה היו נביאים גדולים אהובים ורצוים לתברך שעל זה רמזו שמותם
שהם ושני ואביה שנשנתה למעשה ואביה שהקק האל יתברך שמו עליו להורות שהיה
בניאו ויחאל על שם שרצה לכו יתברך ויחאל כמעשה הטובים ופתואל שפתח לאל בתפלתו
אקבל תשובתו וזכה אביה בשמו היו לו כן פי' חרף זה בפירושו בדברי הימי' בענין ושני
ענין שם והנה לא היע עליהם כמעשה הרשעים כגון בלעם ולכן נביא חזקן חלילה כי הם
היו אהובים ורצוים לך יתברך ושם מורה ומוכיח עליהם שהם שמות הפנימי של מעשיהם
הטובים שחזרו בתשובה שלימה ולכן נקראו שמות טובים מת שהוא הפך לרשעים כגון
בלעם ולכן הרשע שהיה מלובן ברשע ואף על פי שהגיעה נכאת אליהם הנבואה מאתו
יתברך הכל לצורך היה לכן לצורך יעקב אבינו עליו השלום ובלעם חרש בעשיל ישראל
ראשית תבואת ה' ומתחילה קוסם היה ולא נביא כמו שנאמר ואת בלעם הקוסם ו גם כמו
שאמרו חכמינו זכרונם לברכה ברי' שלא יהיה פתחון פה לאומות העולם שלא נתן להם
הקדוש ב"ה נביא ולכן היתה נבואתם בלתי רצויה אצלו יתברך ועל זה שמותם מורים
ומוכיחים עליהם הפך מה שהוא בבני שמואל הצדיק נביא נאמן מדן ועד באר שבע ואף
על פי שחטאו חזרו בתשובה וזכו לרחם הקדוש ולנבואה הס בעצמם שאולי יחאל הוא ושני כן
שמואל עליו השלום ועליו רמזו רבנינו רובי יתירה ברי' מימון שכונתם שפתואל היה שמואל
עליו השלום כזה יתורף ספק ששה עשר ושבעה עשר וכל הספקות מרישא ועד סופא
שהכמים עליה לא היו לנו לומר שבשכיל אומרו ושמו פלוגי הוא צדיק כי הנה כתוב ושני לבן
ושמו שני ושמו יתירה או בעבור אומרו גלית שמו שהוא רשע כי הנה כתו' אגוב שמו יאשיהו
שמו ומה שאמר הצדיקים דומין לבוראם כשביל אומרו ושני ה' כי הנה כתוב ה' שמו
ואלם עתה אבאר הענין ברוח ואען ואומ' שכונת זל' לתור ולדרוש בחכמות על דרך חידת
ומשל כפי דמיון הפסוקי' על דרך נסתר לפרש מהותם והכנתם והנה מצאו בכמה צדיקים
שזכתו משבחם ואחר כך מזכיר את שמות היקרי' המסולא' בפ' כגון קיש ושאל משוח
ה' והנה כינתם זכרונם לברכה לפאר הצדיקים שהפסוקים מזכירים שבחם תחילה ואחר
כך מזכירים שמם ולכן באה אותה תיור לתורות עליהם ששם גם כן הוא טוב ונאה ומשובח
להוסיף על מעשיהם הטובים וזהו מה שנאמר בצדיקים הנזכרים בכל עניניהם ושמו
פלוגי וכו' שכפי הנראה די' שיאמר שמו פלוגי כן תוא העיקרי' אמנם הכונה כאשר
בי' ארנו לעיל ולכן הביאו אותם שהכתוב משבח ומפאר שבחם ותהלה רם תחילה ואחר
כך מזכיר שמם שאם היתה תכונתה כמו שנראה היה ראוי לחבמינו זל' להביא גם אחרים

הנמצאים והמה בכתובים כגון ושמו שמעי ושמו שון ושמו חזיה וצאלה רבים • אבל הם
 סברו שבאלה רוצה לומר כאותם אחרים הנמצאים בכך אין הכתוב מספר שבחם תחילה
 ואח"כ מזכיר שם כעין הצורך וזאת הויה הנמצאת בהם איננה לתוספת דבר כבוד ושבח
 אך אמנם היא אך למותר כי כן מנהג הכתוב להחיל אות הויה במקומות רבים כמו ביום
 השלישי ושם אברהם את עיניו ואשר לא שם לכוונתו מקנהו • וימליך עליהם והנעם
 ועזוב כגדו • ולא נחם אלהים וכלה רבים • ומה שאמרו חרשעים הם קדמין לשמן רצו
 לומר שקדם הזכרת שם הרע והמכוער מזכיר הכתוב נזותם ולכן נאמר גלית שבו נכל
 שמו • ירצה רע ומכוער שמו ואם תרצה לדעת כמה הוא נזותם הרשעם חשבוהו כן בשם
 שהוא רע כגון גלית שמורה כיער ונזות מלשון גליו עריות כמו שפירשנו כן נכל מלשון
 כבלה וקמצנות והש גלית שמו נכל שמו שבע כן בכרי שמו כלומר רע שמו שמורה ומכיה
 עליו ועל פועל ידיו • ולזה רזל לא הביאו אחרים הנמצאים בכך כגון איוב שמו • ואשר
 שמו • לפי שבאותו מקום הכתוב אינו מספר שום רע ונזות אלא אדרבא מספר ומזכיר שבח
 של איוב הצדיק עליו השלום כאמר איש היה בארץ עץ איוב שמו והיה האיש ההוא רם
 וישר ירא אלהים וסר מדע • וכן בנאשיהו חרש עה מזכיר שבחו תהלה וסוף הש יאשיהו
 שבו רוצה לומר שמו טוב ויפה אף בעים מורה עליו ועל צדקותו והו יאשיהו שמו כלומר יה
 וישע את ישראל בזמנו ויהיה מלך צדיק מושל ביראת אלהים מושיע ורב ונאמן והנהג האף
 מתחלפת כעין • ולכן המקשה לא הקשה מאלו הנזכרים כי אם מלבן בשביל שמצא וראה
 והבין שכונתם זל איננה לומר בעכו שהוא מוקדם אל שמו שלוח הוא רשע חס ושלום שזה
 דבר שאין לרשעם ותנה מה יעשו באלה הצדיקים נמורים ראייה והחשבי שבו איוב הצדיק
 ויאשיהו המלך • אמנם זל כשבי הקדמת הכתוב להזכי נזות ורעה לכן אמרו שמה שנאמר
 גלית שמו נכל שמו שבע כן בכרי שמו רוצה לומר רע ומכוער שמו ולזה המקשה הקשה
 מלבן לפי טעמו שבלבן מזכיר הכתוב שבח תחילה ואח"כ אומר ושמו לבן • והנה השבח
 שסבר המקשה הוא בשביל שנאמר ולרבקה אח ושמו לבן לפי דעת המקשה שכונת
 הפסק כך היא ולרבקה הצדקת אח דומה לה בענות וחסידות ובידארת ה ושמו לבן רוצה
 לומר ושמו גם כן טוב מורה עליו שהוא זך בלי פשע וכלי עון אשר חסד כי הוא נקי בכל
 בתם לבן בחיר וצה על דרך אם יחיו חסאיכם כשנים כשלי ילכינו • ועל כן המקשה
 לא הקשה מאחרי כגון ושמו חזיה ושמו שוע • לפי שלא מצא בהם שום קדימת שבח להזכרת
 שם • ובזה תתורץ קושיא ה' • ומה שאמר ודומין לבוראם ירצה שכשם שהכתוב קודם הזכרת
 שם ה' הגדול והנורא מזכיר שבחוהו וחדדו ואח"כ מזכיר שמו כעין מה שנאמר וארא אל
 אברהם • ואחרי אל יעקב • באל שדי כלומר לרחם עליהם כי רחום והנן אני וה' וישוע אותם
 ולברכם בכרמי ברכת ה' ממנה יבורך כל גבר עם כל זה ושמ' ה' השם הנכבד והנורא
 הזה שהוא שם ה' לא נודעתיה להם שהוא רחמים פשוטים שם העצם אשר לא ישתנה לשום
 דבר אחר ולתי ליי כי הוא שמי המיוחד ליי • והנה כמו כן הצדיקים דומין לו יתברך כענין
 קה שנס כן הכתוב כשרוצה להזכיר שם מזכיר ומספ תחילה וזכותם ושבחם ואח"כ מזכיר
 שם ה' לכן באה בהם אות נוספת לתוספת כבוד כגון מה שנאמר ושמ' ה' והו שאם בעל האמר

שנאמר ושמית' וכו' תתורץ קטיא ששית ועד הנח הניע אלינו עוד וסיוע מאתו יתברך
 ניתעלה שמו ומצאנו תירוצ' לכל ספקי המאמר וזו הנח בזה המאמר גדול הערך אשר אין לו
 דרך לעבור ולנטות ימין ושמאל מעומק הבנתו כי סתום היא העיונו רבותינו זכרונם לברכ'
 שחשם הוא עיק' הוראה על האדם להכיר מחתו ושלמותו ולא להנכס שמו כן אולם יש לומר
 דשםא גריסותחם מורה זמכות על האדם אם טוב ואסדע' ולרוב הפעמים שמותם של
 דשעים הם רעים ומכוערים כדוים עליהם הפך מה שדוא בצדקים הסירים ואנשי מעשה
 ששםם הוא טוב כמו שנאח לצדקים' עוד על זה אביא ראיה חזקה מן התורה שרומזת על
 זה והיא שינוי שמו של יעקב אבינו ע"ה שחקכה חיבבוקרא שמו ישראל שם שררה וממשל'
 לפי ששם יעקב היה בלתי באה לצדיק כמותו בשי"ל שהוא מלשון עקבה ורמאו כדכתיב
 הכי קרא שמו יעקב ויעקבני זה פעמים וגם שדומו אל לשון עקב שהוא הפחול והשפל מכל
 אכרי חנוף שדורך על כמותו ארץ סוחר עפרות תכל' לזח בא הכה ושלח מלאכית נביא
 לבשרתו ובישרו ששמו הוא ישראל וכן יהיה חזק שאמר לא יעקב יאמר עוד שמך כי אם ישראל
 כי שרית עם אלחים ועם אנשים ותוכל' ומרס שאבא אל ביאר הפסוקים אעיר ואעורר כם
 קצת הערות היות שיש בהם וראיתי לזכור דהם אלו חמשה הערות הראשונה מהו שאמר
 המלאך ליעקב מה שמך למחשאל לטמוכי לא היה יודע ששמו היה יעקב אם כן נראים
 הדברים קרים וזכנת מן הראי' הללו לא יעקב יאמר עוד שמך כי אם ישראל' השנית
 קשה מאד תשובתו של יעקב אבינו ע"ה באייתם בלי ערמה שחשיב ואמר יעקב וחיי ראשי
 נדמה לי ענינו כמו שיקרת לנער חבער בלתי מבין שכשרתים לצחק בו שהאלים ואומרים
 לו מח שמך והוא משיב בבל' ירעת ואומר פלוי ואין מלח כל שונו לחשיב ולומר הלא ירעת
 אם לא שמעת מח שמי למה זה תשאל כמו כן היה לו ליעקב אבינו ע"ה לומר למלאך וכי
 לא ירעך ה' למה זה רשאל לשמי ואם תאמר שיעקב אבינו עליו השלום חשב שהיה איש
 באנשי האדמה ולא היה יודע שמו קשה מאד דאל' איך שאל מאתו ברכה דכתיב לא אשלחך
 כי אם ברכתי ומה תועיל ברכת אדם מחומר קורץ מן האדמה אשר אררה ה' ומח בתי
 לברך או לקלל וזכרתי היא בירוית וברכת ה' היא תעשירנה ואיך יעצב עמה' אם כן
 היאך של מאתו כרכה בחשבו שהיה איש כמוהו' ואם נאמר שידע שהיה מלאך ועם כל זה
 חשיב ואמר יעקב קשה איך שאל מסמאל שרושל עשו הוא ששן הוא יצר הדע הוא בלא-כך
 חמות הוא א כן נגף המסירת הגדול לעקש בני אדם ואין ראוי לקבל ממנו ברכה כי כפע
 יברך וברכבו יקלל' וכבר הרגיש בזה הרב מר זקני בעל צ"ה ע"ה וכתב שמוח נשמר דשי
 ע"ה שפירש כי אם זכרתי תורת לי על חברכו יפח כתב' השלישי קשה ברכתו של מלאך
 שבירך ליעקב אבינו ע"ה בשנותו את טעמוזאת שמוכי חולת היה טעשה לו שינוי השם
 שאמר לא יעקב יאמר עוד שמך כי אם ישראל ולפי הנראה יעקב אבינו ע"ה של מאתו ברכה
 זהו לא ברכו כלל' הרביעית קשה אומרו כי שרית עם אלוים ועם אנשי פשיטא שאם שרת
 עם אלוים ומשל בהם כ' ש עם אנשים שהם פחותים וגרועים מן האלוים שהם המלאכים
 והיה ראוי שאמר כי שרית עם אנשים ועם אלוים' חמישית קשה סדר הפסוק ודברין לפני
 הנראה הם בלי הבנתו בלי סדר ותוא מח שנאמר כי שרית עם אלוים ועם אנשים וכו' וכו'

שאיך אפשר להיות זה שאם נעשה שר ונפטר עם אלהים שהם המלאכי כל שכן שיכול יוכל עם
 אנשים שהם גרועים ושלמים ממדרגת המלאכים ומן הנראה השררה גדולה מתכולת אם
 בן אדם אמר לו שרית עם אלהים ועם אנשים ותוכל רבואה שבמלאכי שרת ומשל בהם
 כשר המושל בעבדיו ועם אנשים לא היה ברכה לשור ולמשל בהם אך אמנם יכול לחלום
 עמוס לכל יעשור עקה והנה מן הראוי הללו בגיבורת עם אלהים ועם אנשים שרית עכזה
 אולם חכמה כפסקים להעיר ולהאיר עינינו לראות כזה שזכרנו שחשם הוא עיקר ושורש
 להיות האדם ניכר ושלם נאה לצדיקים שם בלתי טוב כענין יעקב שהוא מלשון עקבה
 ורמאות וחלילה שיעקב אבינו עליו השלום היה רמאי ובעל עקבה בשנים שמורה ורומז אל
 לשון עקב שהוא פחות ושלם וחלילה להיות ונדמה א העקב כי היה ראש וקצין והוא נכבד
 מכל בית אביו לזה פשטאל מאת המלאך ברכה באומר לא אשלחך כי אם ברכתי מיד
 ולכן המלאך ואמר לבי אחפץ לעשות זקר כי אם לו לברכו חברכה ההגונה שהיא שונה
 שמו המכוער ובלתי טוב שהוא יעקב המורה על שתי כוונות רעות לזה אמר מה שבך ירצה
 הלא ירעה ששמך בלתי טוב אם תרצה אבשרך כשורה טובה והיא שעתיד הקבה לשנות
 שמך ולקרוא לך שם חדש אשר פי ה' יקבנו והשמה שמך אז שמע מאמר ושמה שכורה
 גדולה ואמר זה ערף לשחוק ועל שם יש הוא בלתי טוב וראי הוא רומז לכך מיד קצין ואמר
 יעקב הרצון ירעתי כהפעת בי לעשות לי שינוי השם ולקרא לי שם טוב כשמך טוב וזרו
 מה שנאמר יאמר יעקב לזה כשראה המלאך תשובתו של יעקב וכי חבין כוונתו אז אמר
 זאת השעה והרגע שאני האוי לבשרי חבשה הטוב היא שינוי שמו המכוער שעתיד הקבה
 לשנות את שמעו ושמו לקרא לו שם חדש אשר פי ה' יקבנו ולכרחה גדולה ותחשב לו ש
 לא יעקב יאמר עוד שמך כי אם ישראל ורע' לומר אינו ראוי לקוראך יעקב שם עקבה ורמאות
 כי אם ישראל לשון שררה ומעלה ומה ש'לקחת הכבודה וחכמות לא בעקבה ורמאות חלילה
 טאך אמנה חסדיו ראויים לך כשררה לשר המושל בעבדיו ולוראע המבטלה והשור מעד
 שרותו ונבורתו לפן חסר כעם מלכך על מה ששמך בלתי טוב כי הנה אני מבשרך ומכרך
 אתך ואשרה אליך ששמך הוא ישראל ולא יעקב לשון עקבה ומרמה כאשר ויהי עם לכרך
 וזה שאמר לא יעקב יאמר עוד שמך כי אם ישראל ועוד אני חושב שאולי הוא מלשון ישרות
 הרצון לא יעקב יאמר עוד שמך כי אם ישראל לפי שלשון עקבה וערמ' ותחבולה אינו נכבד
 בטוב עליך לפי שאתה איש שם וישר אוהב התורה וישב אהלים אוהלי שם ועבר ולכן אינך
 לוקח חזמים בערמה ומרמה ותחבולה ואינך גונב דעת חברות לפי שאתה טוב ושמן
 טוב שהוא ישראל זה שאמר כי אם ישראל רע' לומר עם א' שהוא המלאך דומה לו בשרות
 שיה במעלה כמלאכי השדות ואם תרצה לדעת זאת הנה לך הראיה חגיגה כי שרית עם
 אלהים רל עם המלאכים ירצה נעשית שר כמחם שיה להם בגדולה וכמעלה כי אני לא
 יכולתי לך להתגבר עליך ולהפיל אותך ארצה וגם אתה לא היה כך יכולת להתגבר עלי
 ולכן צחתי כי היינו שנינו אנהנו שנים בגדולה אחת כקו הישר אמנם עם אנשים שבהם
 חלש שרית עמהם ותוכל להם להפילם ארצה ונצחת אותם וזהו מה שנאמר כי שרית עם
 חל חים ולא אמר כי שרית על אלהים ובה הותהו שתי ספקות ספק רביעית וספק חמישית

שחק שינו

שהקשינו כפסק' לוחה חפירו חשני נראה לי נכון מהראשון לפי שאם הוא מלשון שררה ו' שררה עם אלהים הנה היה דאוי לקוראו שראל י ועוד דאם הוא מלשון שררה קשה מאד לפי שיעקב לא שרר עם אלהים ולא משל בו שאדרב' המלאך עשה דרושם כיוונע בכף ירכו ותקע כף ירך יעקב בהאבקועמו אכאיך יתיה מלת ישראל מלשון שרר' ששר' לא יר' למלאך שמשל בו וזה לא יתכן כאשר ביארנו ואת שיעקב אע"ה שררה ומשל כמלא' כעבור שכתנו שלחני בני עלה חשחר הנח בזה אשיב מילין ידוע ומפורסם שהמלאך נקט לעקר את יעקב ע"ה מן העולם ולהפיל אותו ארצה לבל יקום עוד כשביל חיותו שרו כל עשו הרשע הוא סמאל הוא מלאך חמות מלאך משטין עומד על ימין האדם לטמנו תביד וכשהאבק עמו וירא כי לא יכול לו כי חזק הוא כמנו וכחו היה גדול לפי שההוש המשוש לא במד' יתבק' חזר ונעשה אהובו והוא דמיון לאיש המשתדל להשפיל ולהפיל אויבו וכשרואה כי איננו יכול לו להפיל אותו ארצה ולנצונו חוזר ומראה לו אהבה ואומר לו אם כן איפר לכה נכרתת ברית אני ואתה ונהיה אוהבים ורעים מאחר ששינינו אנחנו שוים כגדולת וכמעלה וכן מנחה העולם וכן ענין לכן עם יעקב אבינו עליו השלום כשרדף אחרינו לעשות לורעת גדולה לולי חסדי השם כי לא תמו כי לא כלו רחמי אזי היה עוקרו מן העולם וכאשר ראה שלא נעשתה עצתו כי לא יכול לו חזר ונעשה אהובו וברית ברית עמו ככתוב וכמוכן באבימלך מלך פלשתים כשראה שלא היה יכול ליצחק אבינו עליו השלום לעשות עבודתה אחר שגרשו מארצו כדכתיב ויאמר אבימלך ליצחק לך מעמנו בני עצמת ממנו מאד חזר ונעשה אהובו וכא ליצחק הוא ופיכול שר צבאו ואחותו מרעהו וברית עמו ברית כמו שבבואר בכתוב כיצא בזה עשה המלאך כשראה שלא היה יכול ליצחק לעשות לו רעה חזר ונעשה אהובו והראה לו אהבה ואחות לרות עמו ברית שלום כריב עולם ובקש לפייסו בדברים טובים ולכן שאל מאת רשות על פטירתו כאומ' שלחני כי עלה השחר והוא כמו שלחני ואלכה אל מקומי ולא רצי והנה עד כה מהפסוקים ומדברי ספירי אמרי רבותינו זכרונם לברכה כהר מבואר כל מה שזכרנו ועוד אביא גם כן ענין הפסוקים ששינה הקדוש ברוך הוא שמו של יעקב אבינו עליו השלום וזה הוא אומרו וירא אלהים אל יעקב עוד כבואו מפרן ארם ויברך אותו ויאמר לו אלהי שמך יעקב לא יקרא וגו' ויש לדקדק בפסוקים קצת הערו' ודקדוקים ראשונים ש' לראו קשר הפסוקים עם מה שלמעלה ענין מיתת דבורה מינקת רבקה עם שינוי שמו של יעקב שאין דמיון וקשר כלל שנית קשה טובא איך לא ברכו האל יתברך ליצחק אבינו עליו השלום ושינה שמו קודם מיתת אמו רבקה הצדק' בעודה בחיים חיות ובה תהיה צהלה ושמתח מברכתו של בנה ידיר כפשה ג' יש להבין מה שכתו' ויברך אותו ויחברכה היכן היא ואת שהברכה היא מפורשת לבשה כמו ש' ואמ' לואלהי אני אל שדי פרח ורבה נוי וקהל וגו' ע' כז קשה שהברכה אינה מסודרת וחיתה דאיה להיתח מוסמכת למעלה עם פסוק הקודם וראוי לחיות קשורה עם ויברך אותו וכן אמ' ויברך אותו ואמר לו אלהים אני אל שדי פרח ורבה וגו' אל' כלמה נכנס פסו' שינוי שמו של יעקב בין חרבקו' ד' קשה אומ' שמך יעקב ומי לא ידע בכל אלה ומן תראוי בקיצור תילל לא יקר' עד שמך יעקב בי אש' ואלא יקרא

עוד שמך יעקב כי אם ישראל ודי בזה • חמישית קשה למה חזר לומר ויקרא את שמו ישראל
 פשיטא שקרא שמו ישראל מאחר שאמר לו שלא יקרא עוד שמו יעקב כי אם ישראל יתיה שמו
 כוראי הנמור שקרא שמו ישראל • וחביאור שאולי רבקה הצדקה היתה מצטערת על שמה
 של דבורה מניקתה היא אמו הנותנת לה חלב משדיה ודיח ורוות בכל עת ועל ברכיה
 גדלה והיתה אהבת אותה כנפש אהבת עוז והיכה יתירה על שהיתה לה כאמה תתיה לה
 לאומנת • וגם דבורה מניקתה כמו כן נפשה קשורה כנפש רבקה ותדוי לה לברת שמרוב
 אהבתה וחביבתה רבקה אחריה ולא עזבה • ותלך אל ארץ אחרת אחריה דכתיב וישלחו
 את רבקה אחותם ואת מנקתה וכל זה מרוב אהבתה • לכן היתה רבקה הצדקה מצטערת
 על שמה שהיה בלתי טוב הלא דבורה שהיא הצרעת אשר יש לה לחש וארס בפיה והיא שרץ
 לכן תמיד שמה היה לנגד עיניה ולעמת פניה לקיץ מכאיב כי לא נאה לצדיקים שמורת
 סכועים ובלתי טובים • והנה ראיתי להול' שדקדקו בענין דבורה וחולד' הנביאה טרה
 שרמזו • זהו המכוון אצלי מה שקש' הפסוק מיתת דבור' מנקת רבק' ועם מיתת רבק' הצדקה
 שהיא רמז' כפסוק דכתי' ויקרא שמו און בכות כמו שדרשו חכמי' ז"ל שהיא מלת זניית ארון
 הלא אחר • רצה שהיה בכי אחר זולת מנקת רבקה והוא על מיתת רבק' הצדק' • לזה קשרה
 הפרשה ענין מיתת רבקה ודבורה מניקתה לומר לנו שבחיות רבקה בחיים חיותה לא רצה
 הקב"ה לשנות שמו של יעקב כשכיל שלא יתן דאגה בלבה של רבקה בחיות שהיה משנה
 שמו של יעקב בעבור חיורו רע ולא טוב מורד ומוכיח על שתי בנות רעות • האהת
 לשון רמיה ועקבה • והשני לשון עקב שהוא הפחות האפל והשפל שבכל אברי הנוף • ומה
 תעשה לשמה של דבורה שהוא רע ולא טוב ולמה לה חיים • לזה לא בשר הקב"ה ליעקב
 על שינוי שמו בחיות רבקה בחיים חיותה לכל תקח אמו רבקה הצדקה דאגה ועצבון על
 שמה של מניקתה היא אמו הנקראת דבורה שם בלתי טוב כי לא כך נאה לצדיקים • וזהו
 מה שסמך הפרשה מיתת דבורה ורבקה לענין שינוי שמו של יעקב במה שאמר ויקרא שמו
 ארון בכות וירא אלהים אל יעקב עוד בבואו מפרן ארס ויברך אתו וגו' • או יתיה הרצון
 סמיכת מיתת רבקה לענין שינוי שמו של יעקב לפי שהיה יעקב ע"ה עצב מר ונאנה אבל
 על מיתת אמו רבקה הצדקה לזה בא הקב"ה לחננו ולרבר על לבו דברים טובים דברי נחומי
 לבקרו ולבשרו בשורה טובה על שינוי שמו ממכוער לקרוא לו שם חדש אשר פי השם יקבנו
 ולברכו ברכת עולם ומה שאמר ויברך אותו אלהים ויאמר לו אלהים שמך יעקב וכו' יצאה
 שינוי שמו של יעקב היא ברכת גדולה בלי ערך וליעקב תחשב לרבר גדול וברכ' מפוארה
 ועשרה על ראש' לפי שתמיד על זה היה מצטער ורוא' דאדומי הכל' ל' עינים בלי יפדה
 מראה ופניו זועפים מחמת רונז כעס וחמה על מה שנקרא שם רע ובלתי טוב • ועל זה היה
 מנחתו עשו אחיו כאומר חכ"קרא שמו יעקב ויעקבני זה פעמים לזה רצת הקב"ה לזכור
 את ישראל הנקרא יעקב לפניו וחסיר כעס מלבו ונה מרנזו כאבו ומכאובו בהסרת שמו
 ממכוער המורת על דברים מגובים חלילה כי לא נחש ביעקב ולא קסם בישראל ולא היה בו
 שום עקבה ולשון רמיה כי כל מה שעשה יפה עשה כדון וכהלכה והוא היה בחויה גמורה
 איש תם יושב אהלים עוסק בתורה תדירא במדשו של שם ועבר • לכן נאה לומר לצדיקים

שפלותן שמות טובים מורים על שלמותם ותמיכותם לא להפך הליכה וזו שאמר ויברך
 אותו ירצה בחסרת שמו הכלתי טוב לברכה גדולה בלי ערך ודרך נחשב לו לצדקה והמלך
 מלכו של עולם חפץ ביקונו ודרו וברך אתו ברכת ה' היא רעשיר והיא היא חסרת ושינוי
 שמו זהו מה שקשר הפסוק באומרו ויאמר לו אלהים שמך יעקב ונז' להורות לנו שהברכה
 שברכו היא שינוי שמו המכוער והפחות לזה אמר שמך יעקב כלומר שמך רע ולא טוב שהוא
 יעקב שמור על שתי כוונות רעות ולך לא נאה כי אם שם טוב משמן טוב שירח על שלכותך
 ותמיכותך וישרך ומעלתך • לכן לא יקרא שמך עוד יעקב שהוא לשון עקבה ורמאות ולשון
 עקב כי אם ישראל יהיה שמך ר' מעתה ומעכשיו יהיה בהיות גמורה שם טוב שהוא ישראל
 לשון ישירות גם לשון שררה ומעלה וממשלה • זהו מה שהאריך הלשון באומרו יהיה שמך
 ומה שנאמר ויקרא שמו ישראל הכוונה שהתחיל הקב"ה בכבודו ובעצמו לקוראו ישראל והוא
 ע"ד מנהג המלכים כשרוצים לעשות איזה דבר וענין אשר תתקיים פעולתו • עושים הם
 בעצמם הדבר תחיל' ומהם יראו הכל וכן יעשובמהר ובחפזן בליאחור כעין מעש' אבי מלך
 וכעין זה פירשו המפרשים ע"ה כמה שנאמר יעשה פרעה ויפקד פקידים • וזהו אומרו ויקרא
 את שמו ישראל כלומר התחיל הוא בעצמו לקוראו ישראל לחסלים שמו הטוב ומאתו יתברך
 יקחו מוסר ה' וממנו יראו הרואים וכן יעשו ועצת ה' לעולם תעמיד ודבר אלהינו יקום
 לעולם • זהו מה שאמר ויקרא את שמו ישראל ויאמר לו כי היא קריאה בפני עצמת זולת
 הראיה הנזכרת למעל' שעכשיו בא לקוראו בשמו המחדש שהוא ישראל ומה אכר לו שעתיד
 להוליד שנים עשר בנים הגונים שבטי ית יהיה עתיד להפרות ולהרבו גוי וקהל גוי ומלכים
 מחלציו יוציא ואת הארץ אשר נתן לאברהם וליצחק מתנה בפה עתיד' ליתנה גם לו ולורעו
 אחריו כמלה • זו חתימה ברכה בפני עצמה וזוהי הברכה הראשונה הנזכרת למעלה שאם
 אינו כן ראוי היה לקשר פסוק ויברך אותו עם פסוק ויאמר לו אלהים אני אל שדי פרח ורכה
 וגו' וזכו שהקשינו בספקות • אך אמנם הכוונה הנכונה שפסוק ויאמר לו אלהים שמך יעקב
 וכו' היא בר' גדולה שהיא שינוי שמו של יעקב וחסרת שמו המכוער ובלתי טוב ולזה מקושר
 פסוק ויברך אותו עם פסוק שינוי שמו לומר לך שהיא הכוונה ולא אחרת וזוהי כבר הורר
 עסק שלישי • ומה שאמר ויאמר לו אלהים אני אל שדי פרח ורכה וגו' היא אמירה וברכה
 בפני עצמה מחמת הקריאה זולת מה שנראה אליו כנזכר בפסוק הקודם • זהו אומרו ויקרא
 את שמו ישראל ויאמר לו אלהים וגו' שהיא אמירה וברכה בפני עצמה שאם אינה ככוונ' כמו
 שפירשנו ראוי שיאמר כן ויקרא את שמו ישראל ואני אל שדי פרח ורכה וגו' ומה לו להוסיף
 אמירה אחרת ולחזור ולומר ויאמר לו אלהים והיא אך למותר אחר שכבר נאמר למעלה
 ויאמר לו אלהים וכו' :

אולם

הכוונה כמו שהזכרנו ולזה נאמרה אמירה אחר אמירה להורות לנו
 שהיו שתי אמירות אמרות ה' אמרות שהורו בשתי ברכו עוקב' גדולות
 וזאת ז' כל אחת מהן בפני עצמה • הראשונה היא חסרת ושינוי שמו • והשנית ברכת פריה
 ור' כו' גוי וקהל גוים יהיו ויתחוו ממנו ומלכים מחלציו יוציא • וגם בשורת הארץ לאבותנו
 בפה מתנת כהבשחה גמורה שתהיה לזרעו אחריו ירושה ונתלה • והנהג' הכפזת וההאשוכה

דרוש שלישי

גדולה מהשנית ולזה נקשר עם פסוק ויברך אותו אולם השנית לא נאמר בה ויברך אותו
אלהים ויאמר לו אלהים אני אל שדי פרה ורבה וגו' אלא ויאמר לו אלהים לברך כי שינוי
שמו של יעקב שיהיה רע ולא טוב המורה על כוונת ולשונות רעות הוא דבר נפלא לחוררת
שנשתנת שמו הראשון הבלתי טוב וחורשם לו שם טוב אשר פי ה' יקבנו הנח לזאת תחשב
לברכת גדולה בלי ערך ודרך אין לתחרמות לשאר ברכות שבעולם וחסעם הזה די הוא
ומספיק לכל מעיין על מה למח שינה הבח שמו של יעקב אע"פ ומה ראת על ככה בשנותו
את טעמו ר' שמו הראשון שקראו לו אביו ואמו ומה חשב גדול העצה ומה הגיע לוי יתברך
שמו לעד לקוראו ישראל שזה לפי הנראה נראת דבר בלי טעם ואם ישען טוען ויאמר הלא
גם לאברהם אע"פ שינה שמו אע"פ ששמו היח טוב אם כן נמצא שאין הכונה לומר שבעבור
סבת היח שמו של יעקב בלתי טוב שלזה שינה שמו ויש להשיב שאם שינה הלא ית' שמו
של אברהם ע"ה הנה חסכת מפורסמת ומפורשת לכל והיא מה שאמר הכתוב כי אב רחמן
גוים נחמתיך ירצה בשביל שחבטתיו האל יתברך על זרעך שש אשר בך ה' הוא יצחק עולה
תמימת וממנו יצאו עם רב וזרעו יחיה מלא גוים ומלכים מהלצני ויציא לזח נתן לו אורת
ומפת על זה שהוא שינוי שמו ר' שיקרא אברהם ולא אכרם בעבור שאב המון גוים נרמנו
ולזה ראוי ומחוד וכאה שמעת הומעכשו יחי בקרא אברהם לאות ולסימן שממנו יתהוו המון
גוים רבים אמנם ביעקב אע"פ איננו מפורש טעם הדבר כי מעיני כל חי רואה סתום וחתום
כי לא פורש עוד אצלי טעם אחר על שינוי שמו של אברהם ע"ה והוא כידוע שאברהם ע"ה
תית ראשון למאמינים כאמונתו יתברך והשיג בשכלו הדק השנה נפלאה להכין ולהשכיל
מחלתו ויכולתו ויקר תפארת גדולתו וכי הוא היה כושל בכל הארץ ומושל בגאות חים והנה
הוא באמת בר צדק היה לזה הדין נוראן שישבו את שמו הראשון אשר שמו לו אביו ואמו
עובדי אלו יס לזה ראוי להקרא שם חדש אשר פי ה' יקבנו אחר שנשתכ' ממעשי אביו העובד
אלילים וכפר בהם והאמין בה' לזה תקבנה שינה שמו וקראו אברהם כדן ובהלכת' שמשני'
טמות הנרים כשמתיהו ומקבלי עליהם עול התורה ומוצותיה ולזה שינוי גם שמה של שרה
כהיות שרי שמה דכתיב ויאמר אלהים אל אברהם שרי אשתך לא תקרא את שבת שרי כי
שרה שמה אתה הנה חכונ' ששינה שמה של שרי בשביל כבודו של אברהם ועד עכשיו לא
חקפידו רחמנא כהיות שעד עכשיו היה אברהם בלתי שלם בעבור חסרון שריה בו שהיא
זעורה כי חרפה היא לנו אמנם כאשר נימול וחסיד החרפה מעליו ונעשה תמים ושלם
בכל כדכתיב התהלך לפני ויהיה תמים אין כבודו של אברהם שיהיה קורא לאשתו שרי
דועה לוטר שהתי כמו שפירשני זכרונ' לברכה בפרקא קמא דברכות ולכן חקורא
לשרה שרי בלתי עובר בעשה ובלאו כדאיתא התם לפי שהצואה לא היתה כי אם
לאברהם לברך דכתיב לא תקרא את שבת שרי ויש לדקדק מה שאמר בלשרה שמה
דנראה הפך הכונה סברה שתמצו בסוף פרקא קמא דברכות ואמרם קודשא בריך הוא אמר
לאברהם שרי אשתך לא תקרא את שמה שרי כי שרה שמה שגראה שכלת כי
תיא נתינת טעם שלמה לא יקרא שמה שרי בשביל היות שרה שמה ולכן מן
תראוי איננו נכון לחפון את שמה תראוי לה שררה שרה ולקראת שרי א' נמצא כל

פני שיקרא שרי עובר בעשה ובלאו לפי שמכרה אינו שרי כי אם טרה שמה • ויש לומר
 דחכי מסתברא לא תקרא את שמה שרי כי שרתי שמה ירצה איננו מחזור ונא לא ישי
 כבוד צדיק מושל ביראת אלהים ואינו ראוי לך לאשתך שתוא שפלה לך שתקרא שרי ורצה
 לומר שרתי וגבירתי שנרא כאילו אתה עובד לח ואינו כן אך אולם היא דאלי לכבודך ומוכנת
 לשרתך ולקידאך גביר ואדון בשביל חיות אתה בעל ותוא אשתך והווי הנדמו בקרא אומרו
 שרי אשתך כי מה טעם בחוקיר שהיתה אשתו שזה כבוד ומובן ממקום אחר • אמנם ירמוז
 על מה שכתבנו שהא יתברך קודשא בריך הוא יתרום שמו החודר וצות לאברהם אינו
 עליו השלום אחר שקבל עליו עול המילה והסיר מעליו חרפת הע רלה שנות בעשה שלם
 ותמים שלא יקרא לאשתו עוד שרי לפי שאינו כבודו בשביל שהיא אינה גבירתו רק הוא
 גביר שלה וארונה בעלה אלוף נעוריה הלא הוא לח כמות עינים גביר ואדון אם כן שרי
 אינו שמה כי שרה שמה ירצה שרה לעצמה ולא לאברהם • או יחיה כמו שאמרו החכמים
 זכרונם לברכה לבסוף נעשית שרה לכל העולם כלו ולא לאברהם בעלה אלוף נעוריה והווי
 שאמר לא תקרא את שמה שרי כי שרה שמה חכלל העולם מזה שהקורא לשרה שרי בלתי
 עובר בלאו ובעשה וכמו שתרצו במסכת ברכות • אמנם הקורא לאברהם אברהם עובר
 בעשה ובלא תעשה והחוכמה בעבור חיותו גר צדק אשר בא לחסות תחת כנפי השכינה
 העזב אביו ואמו וארץ מולדתו לכן נקרא שם חדש להבדיל בין הקדש ובין החול שמו הקדוש
 אשר היה מזמן שעדיין לא היה בר צדק שעדיין לא כימול עובר בעשה ובלא תעשה לפי
 שעובר על אמירתו יתברך שצות ואמר לא יקראו בו כן עובר בעשה שאמר והיה שמך
 אברהם שרצונו יתברך חנה הוא שיהיה נקרא שם חדש לחסיו מעליו שמו הקדוש אחר
 שנשתנת ממעשי בית אביו ראוי שישתנת גם שמו אשר היה לו לזה כל הקורא שמו הראשון
 עובר בעשה ובלאו אחר שרצון השם יתברך הוא לקרוא לו שם חדש אשר פי ה' יקבנו
 כי הוא גר צדק תמים שקבל עליו עול התורה והמצוות אם כן כל הקורא אברהם נורוץ דופי
 ונספר גנותו מאחר שזכיר שמו הראשון כי מן הדין הוא שלא לבייש פני הנר גם שלא
 לקרוא בשמו הראשון וכמו כן שאר תרברים שלא יאמר אדם לגר אמש חיתת כך וכך שעון
 גדול הוא • והו שאמרו בסוף פרקא קמא דברכות בר קפרא אמר כל הקורא לאברהם
 אברהם עובר בעשה שנאמר והיה שמך אברהם ורבי אליעזר אומר עובר בלאו שנאמר ולא
 יקרא עוד את שמך אברהם • ופריך בגמרא אלא מעתה הקורא ליעקב יעקב חכי נמי
 תיריץ שאני חתם ודחר אחרת קרא דכתיב ויאמר אלהים לישראל במדאות הלילה
 ויאמר יעקב יעקב • והנה לפום ריחטא איכא למידק דאיכא קשיא טובא שהמררץ
 לא תיריץ כלום כמה שתירץ • לפי שאם המקשה תקשה לא תקשה אלא מכה חפסוק
 שאמר לא יקרא עוד שמך יעקב כי אם ישראל יהיה שמך שיש בו מצורע עשה ולא תעשה
 דוגמת הנאמר באברהם אינו עליו השלום דכתיב ולא יקרא עוד את שמך אברהם
 והיה שמך אברהם אם כן מה תירץ כמה שאמר שאחר כך קראו הקדוש ברוך הוא
 יעקב • שתנה המקשה לא תקשה כי אם מכה חפסוק וממאמריו שאמר

לא

הלא יקרא עוד שמך ועקב שהוא לא תעשה גם שיש מצות עשה באומרו כי אם ישראל יחיה
 שמך אם כן הואך יפלו ארצה דברי הפסוק ואם תאמר שכונתו יתברך שיהיה נקרא שני
 שמות ישראל ועקב וישראל עוקרו ועקב שפיל לומאחר שאבי רואה שאחר כך קראו חקבה
 בשם יעקב עם כל זה קשה שדברי הפסוק תמורין ואין להם שחר שהנה כתוב לא יקרא
 עוד שמך יעקב ותקשיא קאמר עוד שנראה שמחזיק הענין ביהוה ותו קאמר ישראל
 יהיה שמך רוצה לומר ישראל יהיה שמך ולא יעקב אם כן איך יהיה ישראל עיקר ויעקב
 שפיל לונגם רואמר שהוא כמו הנח ימיס כאים נאם ה ולא יאמר עוד חי האשר העלה
 את בני ישראל מארץ מצרים וגו' על דעת חכמים ולא אם כן מה חקשה המקשה ומה סבר
 באומרו אלא מעתה חקורא ליעקב יעקב הכי נמי ואם תאמר שהמקש' מבש סבר שיעקב
 לא יקרא עוד כי אם ישראל בלבד כמו באברהם עלה ולכן חקשה וחסרתין סבר שיקרא שני
 שמות ישראל ויעקב לפי שאם היה רצונו של מקום בזה שלא יקרא עוד יעקב לומר חזר
 לקוראו בשם יעקב עם כל זה קשה שיש להשיב שאם הכל אמר לא יקרא עוד שמך יעקב
 חכונת שלא יקראו אחרים אותו חשם יאמנם חאל זה בדרך יכול לקוראו יעקב והצואה אינה
 צו אם לאחרים שלא יקראוהו בשם יעקב ולזה הקפידו חסמא וצוה בדכתיב לא יקרא עוד
 שמך יעקב כלום לא יקרא כפי העולם עוד שמך יעקב כי אם ישראל יהיה שמך בהו' נמוח
 עשם יעקב יהי נשבח מפיחם ואל ישמע ושם ישראל יהי נזכר לדור דורים על שם מעלדו
 ושררה כי באלה חפצתי נאם ה' אם כן לא תירץ המתירן כלום והקושיא בנקומה עומדת
 וכל הקורא ליעקב יעקב עובר בלאו ובעשה דוכתיא חקורא לאברהם אברם : אולם כמה
 שפירשנו לעיל יובן הישב לפי שהקורא לאברהם אברם דובר נכלה ומספר אחריו א' המתיישב
 באילו חס ואלו מספר בגנותו לקוראו בשמו הראשון שלא כדת לקורא לגרי בשנים הראשון
 אשר היה לחס תמוה שלשם קודם כואם לחסות תחת כנפי השכינה כל לאעשה שהיה גר
 צדק צדיק תמים אשר אין וחקר באמונתו אמיתתו יתברך ליבד דעת את העם החולבים
 בחשך אור נגה עליהם מיפעת שפעת אורו והדרו אשר נטה לפרסם מה תו יתבר' בארץ לא
 סררים היא ארץ מולדתו וכל מקום אשר דרך כף רגלו הצע על הארץ ולזה עון גדול
 הוא לקוראו אברם חלילה וכל הקורא אותו כך ענשו אנוש ולעצם ולבשר בלי מרפא וארוכה
 ועוננו ישא האיש אשר ימלאנו לכו לפרט שמו הראשון אשר כבר היה וכל המפרט ונוקם
 שמו וקורא לאברהם אברם עובר בעשה ובלא תעשה והתי כוננתם ולא צומרתם כל הקורא
 לאברהם אברם עובר בעשה ובלאו ירצה שהקבה חזירי וצוה ואמר שלא יקרא שמו אברם
 כי אם אברהם אחר שקבל עליו על המילה בארוכה וחזרה חיבה יתירה כודעת לו עם קובו
 ולכן צוה שלא יקרא עוד שמו הראשון קודם תיותו תמים רוצה לומר שלא היתה ברירה
 ברותה בבשרו התם אורת בנית קדש אולם ישונה שמו ויקרא אברהם שם אחר מאחר
 שנהפך לאיש אחר והו' מה שנא לא יקרא עוד שמך אברם והיה ששך אברהם הרצון צואה
 והו' לכל העם ושכר גדול יקבל כל הבלתי קורא אותך אברם בשביל שאינו עובר בעשה לא
 תעשה דכתיב לא יקרא עוד שמך אברם והקורא אותך אברהם יקבל פרס ושכר טוב
 בשביל שפקיים בצות עשה דכתיב והיה שמך אברהם יח וראיתי ונתן אל לבי לך נשכר

ונדכה ידכה ישוח ונפל לי לעניות דעתי קושי עצום מאד שיש לחתבונן במה נחלקו שני
 החכמים השלמים האלה רוצה לומר בר קפרא ורבי אליעזר זל דבר קפרא זל אמר עובה
 בעשה וחשלים רבי אליעזר אמר עובר בלאו ושניהם מקרא א' דרשו מאי בונתם דמר אמר
 חדא ומר אמר חדא ובמאי פליגי • זאת ועוד אחרת ספק עצום קשה להלמו ולעמכו שלכה
 חשלים בר קפרא לא דרש כמו שדרש רבי אליעזר שאמר עובר בלאו שהוא המוקדם בפסוק
 ככתוב לא יקרא וגו' לא שדרש סיפא דקרא דכתיב ותיח שמך אברהם • ואולם נראה שרבי
 אליעזר נאה דורש המוקדם בפסוק ובר קפרא לחפך אם כן קשה איך נעלם מעיני השלם
 בר קפרא הספק המורגש שנשמט מרישא דקרא ואזל לסיפא דקר דרשי • וזל שהשלם בר
 קפרא סבר מר טעוואת המקום בל איננה כי אם ותיח שמך אברהם הרצון שהאל יתברך
 צוח ואמר שאברהם יתיח נקרא רוצח לומר מצות עשה היא שיקרא אברהם ושכר יקבל
 פרם הקוראו אברהם • וחו שנאמר ותיח שמך אברהם דאלכ מה אומר ותיח שמך אברהם
 מאח' שאכל לא יקרא את שמך ותל' כי אם אברה לא ודאי שנא להזהר על מצו עשה ודברי
 השם הנכבד וחנורא לא באו שלא לצורך ומח שאמר ותיח שמך היא היא מצות עשה שאם
 לא כן מספיק שיאמר לא יקרא את שמך אברהם כי אם אברהם וזי בזה ומה גם שכן נופל
 הלשון בטוב • ומח שתפס סיפא הקרא ולא רישא הכי סבר שח' הודעת דבר שחודיע חבה
 לאברהם ע"ה מה שעתיד להיות שלא יקרא שמו עוד אברהם בחיות ששם ורשם את שמו
 אברהם וכן יתיח נקרא לעולם ושם אברהם יתיח נשכח אחר שצוה ואמר שאברהם יהי שמו
 נחנה סיפא דקרא דקאמ' ותיח שמך אברהם ודאי היא מצות עשה ורישא דקרא איננה לאו
 אמנם היא סיפור דברים מאת חקכה לאברהם ע"ה והוא ע"ד וקס העם הזה חננה וזהו מדת
 שדרש בר קפרא ע"ה סיפא דקרא ואמר עובר בעשה • אמנם השלם רבי אליעזר בא לחלוק
 עליו והכה על קרקודו שמאין לו דרישא דקרא אינה לאו כי אם סיפור דברים ומי יאמר לן
 דרישא דקרא אינה לאו • ולעולם אימא לך דרישא בקרא היא לאו וסיפא דקרא היא סיפור
 דברים • או הכשתח • וכל המוקדם בפסוק הוא עיקר ומה שאמר ולא יקרא הוא לאו בודאי
 חנמור ומה שאמר ותיח שמך אברהם היא הודעת דבר וסיפור • והנה יפה דרשת רבי אליעזר
 מדרשת בר קפרא דנקט רישא דקרא וכל המוקדם בפסוק הוא שורש ועיקר • ולכן דרש ר'
 אליעזר סיפא דקרא ולא רישא וחזו שאמר עובר בלאו • או תהיה חכונת שרבי אליעזר זל
 בא לחלוק על השלם בר קפרא ומר אמר חדא ומר אמר חדא ופליגי • והתכונת שכר קפרא
 דריש סיפא דקרא ולא רישא משום דסבר שאיך אפשר ששתי מצות כאות בענין אחד רוצה
 לומר על שינוי שמו של אברהם ע"ה שאם הוא מצות לא תעשה כמאמר רבי אליעזר דרשי
 סיפא דקרא כדכתיב ולא יקרא וגו' איך צוה ואמר ותיח שמך אברהם כלומר מצות עשה
 היא ששמך יהי נקרא אברהם ולא אברהם אם כן כל הקורא אותו אברהם מקיים עשה וזוה
 טובן שלא קורא אותו אברהם מאחר שקורא אותו אברהם אם כן הצוואה אינה כי אם לקרואו
 אברהם וזוה יקבל שכר טוב הקוראו כך • ואמירת ותיח וגו' ריחא עשה והעובר עשה יקבל
 עונש אמנם מה שאמר ולא יקרא הוא דברי סיפור ומה שעתיד להיות והקוראו אברהם בלתי
 עובר על לאו רוצה לומר אינו עובר על מה שקוראו אברהם רק על מה שלא קראו אברהם

דרוש שלוש

פטעות חבורא יתברך שאמר והיה שמך וגו' ומה שאמר ולא יקרא וגו' כאילו כוננת הפסוק
 לומר כך והיה שמך אברהם וכו' ולא יקרא עוד שמך אברהם וזהו שאמר בר קפרא זל הקורא
 לאברהם אברהם עובר בעשה בליק' עוכשו על אשר לא קיים מצות עשה שהקב"ה צוה ואמר
 והיה שמך אברהם ועל זה יקבל עונש מר כל מי שלא קראו אברהם לפי שלא קיים מצותו
 ית' שאמר והיה שמך אברהם שאם לא כן מן הראוי שיאמר לא יקרא עוד שמך אברהם אלא
 אברהם אמאי קאמר והיה שמך אברהם • אם כן הקורא אותו אברהם אינו עובר על לאורוצה
 לומר אינו עובר על מה שקראו אברהם לא עובר על עשה ורוצה לומר עובר על מה שלא קראו
 אברהם שהיא מצוה מאתו יתברך שצוה ואמר והיה שמך וגו' אליעזר כאלהלוק על זה
 ואמר שמשם מה שנא' ולא יקרא הוא לאונמו' ולא כמו שסבד בר קפ' שאינו לאו לא והיה
 הוא עשה ולא יקרא הוא סיפור דבר מה שעתיד להיות שאם כן היה ראוי להיראו מוקדם
 בפסוק וכך היה נאה לומר והיה שמך אברהם ולא יקרא עוד את שמך אברהם • על כן על
 כרחו של בר קפרא צריך לומר שלא יקרא הוא לאו נכד ומה שאמר והיה אינו עשה רק הוא
 סיפור דבר ימית שהיה עתיד שיהי' נקרא אברהם ולא אברהם • והרעון כמו שביאדנו שהשלם
 רבי אליעזר סבד שהקב"ה מקפיד על מי שקורא לאברהם אבינו עליו השלום אברהם בטבור
 שמספר אחריו ומתן דופי בחזקת שמנו הראשון קודם היותו שלם בנופו רוצה לומר שלא היה
 לו ברית כרותה כבשרו הודפת הערלה היתה כמשא כבד עליו לכן כל המ' בני' שמו הראשון
 עובר בלאו וחושא ליה חטאה גדולה לפי שאין הדין והמשפט נתן שיזכירו לנדים ונפרט
 לנדי הצדק מעל ליהם ומעשיותם אשר כבר היו ועברו חלפו למו כדי שלא יתבוששו אף כי
 קראו אותם בשם הראשון שהיה להם לימים שעברו כי הימים הראשונים יפלו • אם כן
 לזה נזר אומר רבי אליעזר שכל הקורא לאברהם אברהם עובר בלאו וחוטא לחשם ויתברך
 ועתיד ליתן דין וחשבון לפני מלך חיים על אשר דגל על לשונו והרפ' נשא על קרבו ואחמיו
 של מלך בחזקת שמו הראשון שהוא אברהם שעל זה קפיד רחמנא וצוה שלא יקרא כן זהו
 מה שאמר עובר בלאו שנאמר ולא יקרא עוד את שמך אברהם • אמנם בר קפרא סבד שולא
 יקרא אינו לאו רוצה לומר שהקורא לאברהם אברהם בלתי עובר בלאו ובלתי מקבל על זה
 עונש כי אם על אשר חמרה את פי ה' ויברו בזה שדבר ואמר והיה שמך אברהם והיא היא
 מצות עשה וחסיבת כשביל שהאל יתברך רצה לקרותו שם חדש כך עלה במחשבה שית'
 נקרא אברהם ולא אברהם • או בשביל מה שנאמ' כי אב המון גוים וגו' אם כן כל הקורא אותו
 אברהם מקיים מצותו יתברך ועושה רצונו של מקום ועל זה ישולם כארץ שבר טוב בעמלג
 ויקבל פרס שקיים עשה שנאמר והיה שמך אברהם וכו' להפך מזה יקבל עונש מר כמות
 כל הקורא אברהם ולא אברהם לא בעבור שקראו אברהם אלא בעבור שלא קראו אברהם
 כמאסרו יתברך שאמר והיה שמך אברהם שבהיות נקרא אברהם דאי' שלא יהיה נקרא
 אברהם אם כן מה שאמר ולא יקרא אינו לאו רוצ' לומר הקורא אברהם אינו מקבל עונש מסכת
 שקרא אברהם שהוא שמו הראשון כטעמו של רבי אליעזר שזוה לא שוין באברהם אבינו ע"ה
 ואין עליו שום דופי כי פשוט וידוע שהיה צדיק נבחר קודם חיובו לאת' בשר ערלתו וכל ימיו
 היו טובים אין בהם נפתל ועקש ולזה אין להושי' למי שקורא אותו אברהם • אולם יש לחנש

ולחקפיד

והקפיד על מי שלא קורא אותו אברהם בשביל שמפר יצאת ח' ומבטל אמרת אלה צרופות
שהחזיר ואמר שיקרא אברה' ועובר בעשה כל מי שקורא אותו אברה' ל' לא בשביל שקרא
אברהם אלא בשביל שלא קראו אברהם כמאמרו ית' וזהו שאמר ב' קפרא כל הקורא לאברה'
אברהם עובר בעשה שנאמר והיה שמך אברהם יור' אליעזר סוכדו ושמך א' יג' מקפיד אלא
על מי שקרא אברהם ל' השם הראשון שזה דופי' שלו שונה את שבו וקראו אברהם ולכן
כל הקורא אותו אברהם עובר בלאו ר' לא בעבור שלא קראו אברהם לא בעבור שקראו אברהם
ולזה הביא ראיות מלא יקרא שמך עוד אברהם ויחנה בזה חותר הספק שהקשענו שאין
בעלם מעיני בר קפרא רישא דקרא אהלם סבר שאינו לאו כמו שסבר ר' אליעזר לפי כ' מה
איכפת אם קרא לאברהם אברהם שזה היה שמו הראשון אשה נקרא זמנים ושנים אמנם מה
שמקפיד הנה הוא על מי שלא קראו אברהם ל' שהפר אמרתו ומצותו אשר צוה יור' אליעזר
סבר להפך שאדרכא חכה אינו מקפיד כי אם על מי שקורא אברהם רוצה לומר שמו הראשון
שהיה לו קודם כרות את בשר ערלתו שעדיין לא היה שלם בתכלית השלמות אולם כאשר
גימול נחתם כבשרו וחתם את בכית קחש נתעלה בתוספת כבוד ונחפך לאיש אחר ולזה
דאוי שקרא אברהם ולזה הקורא אברהם עובר בלאו בשביל שהוא שמו הראשון וזהו
התפרש בין בר קפרא ובין ר' אליעזר ובמאי פליגי שהכוננה כמו שביארנו אותה היה חכונת
דלא פליגי ושנית רוצים הכ' מצות בל' חכ' מצות הרמוזי בפס' לאו ועשה ובר אמ' חדא ובר
אמר חדא ולא פליגי שהכוננה שחשלהם בר קפרא תפס סיפא דקרא לחדש ולומר שהיא מצוה
בפני עצמה ולא דברי יתור כנראה ולא יאמר אומר שלא יקרא הוא לאו בעבור שהוא מוקדם
כפס' ומה שבא אחריו הוא סיפור דברי שאינם מעלי' ולא מורידי' לא הם מצות עשה כאמור
נשת שמך אברה' זהו מה שדרש בר קפרא ע' כל הקורא לאברה' אברה' עובר בעשה ובשם
מהי שא דקרא ואל' למיפא דקרא ודחוש שהכוננה שבא לחדש חידוש גדול שחוא עשה ולא
כאשר הקברה וחשבול כותף ולזה דרש סיפא דקרא שלא כמנחה ועובר רישא דקרא לפי שהוא
פשוט ומפורסם כי מה שנאם ולא יקרא בודאי שחוא לאו גמור ולא צריכא למימ' ור' אליעזר
בא לחדש חידוש גדול מזה כאומ' עובר בלאו הכונ' שאל יעלה על הדעת שאינם באות שתי
מצות הפניות בענין אחד ר' שאם הוא עשה ר' שמקבל העושה שבר איך אפשר שיהיה לאו
ר' שמקבל העושה עונש וכן להפך הבלתי עושה ומקיים עשה יקבל עונש על שלא קיים
המצות שצוה ה' יומי שאינו עובר לאו יקבל שכר א' אם שינוי שמו של אברה' הוא עשה אינו
לאו כי כל המצ' מהם עשה ומהם ל' א' שינוי שמו של אברה' אם הוא עשה אינו לאו פ' א'
שם האד' מקי' עשה וקור' אותו אברה' כלי' ספק שאינו קורא אותו אברה' וכן להפך יוחנה בזה
באו עשה ולאו בענין א' ח' ר' עובר בלאו שהרצון שבא ענין זה שלא כמנחה לפי שהקורא
אברה' מן הדנין שישור' שכר או על עשה או על לאו ואל' חידוש גדול הוא שיקבל שכר על ב'
דברי הפכני' לא שה' בשביל ב' דברי' הא' בשביל דבר תשי' כסבר בר קפרא יוח' בשביל שלא
נתן דופי' על הצד' שלא הזכיר שמו הראשון וכן להפך שהקור' לאברה' אברה' עובר בעשה ר'
שמקבל עונש על שהפר אמרת ה' דכתי' וחי' שמך וגו' עובר בלאו ר' שמקבל עונש על שדבר'
סרה על הצד' לקוראו בשמו הראשון כאילו בזה סיפ' בגנותו ונהג' חבה תובע עלינו הצדק

הקפידו לצוות ולא יקרא עוד שמך אכרס וו' ש' ר' עובר בלאו שנאמר הלא יקרא וגו' והנה
 כזה יתרוץ קשוי שאיך לא עובר בעשה ובלאו הקורא ליעק' יקב לפי שאינו מספ' בנותו
 בחזקו שמו הראשון אמנם באמעה לא נאה כדי שלא להוציא לעז על הגדים וכפרש על
 אהובו של מלך מה הגב' ולזה ראוי לאדם לקוראו בשמו המחדש: והנה עוד בה עזרנו ה'
 ברחמי לבר שחשם מורת על האדם מהו ועל זה מכוונים הפסוקים שהענינו לפני מעלת
 תהלת כלו ועיניכם תחזינה מיסדים שהקדמתי על זה בניהו לפי שכיוותי לומר מה שאני
 סתוייב כדי שלא אתי' כפוי טיבה ולא אדם לאורך רע כאומ' זל' אורח רע אומ' כל מה שעשה
 בעל חכית בשכילו ובשביל בניו עשה: אולם ראיתי לזכור זכירה בפח ובלב' להודיע
 איך גמלני מח עז שובתו תאיש החשוב כה' ש' שוב איעזר אלופי ומידעי דביאני אל
 ביתו וחשביעני בשולחנו מטוב מעדניו מה טובו אוחליו מה ידירות משכנתיו טוב הוא
 וטוב שמו חכי קרא שמו שם טוב להורות עליו ישרם הפעולות התי משכרתו שלמה מעם
 ח' אלדי ישראל אמן: קדם שאבא אל דרושי: ואל מקום חפצי: אשא נפשי בול קרושי:
 ואקח ממנו רשיון הוא יתן כפי מענה לשון: ויענה אותי בעת רצון: ולהוציא לאור ספקי
 דרושי מתוך לחצון: שהוא סבת הסכית ועילת העילות: יושב תהלות וברא עזילות:
 תהלת ח' ידבר פי חללויה: וא' חכ מתורתו הנעימת: אימה פתי מחכימת: וא' חכך מעם
 איתן עת קרושים: פני מלך דרושים: וקדושת משלשים דומים לסלאכים ותדושישים
 ושתללים לאל בערץ כסוד קרושי: ובראשיהם מלמעלה החכמים: מרביצי תורת במענלי
 צדק תמימים: כלם אענדם עשרה לראשי: נתתי לבי לתור ולדרוש בענין הצדקה כי רבת
 היא אשרי החחוק עושה צדקה בכל עת קרנו ירום בכבוד וצדקתו עומדת לעד כל תמוט:
 עמותלך בארץ לא סדרים להרים מכסול ואכץ בגף לישד לפניו מסילה שלא יגוף באכץ
 דגלו ופגע ונגע לא ימרכ באחלו כהלו נרו עלי ראשו כפשו תעלף כאור הבחיר להאיר
 מצפונים מושב האייתנים ושומרי אמונים ומקום חזקים שקנו חכמה ויראה צדיקי יושביש
 ועטרתיהם בראשיהם ונהנים מזיו השכינה לאור באור ההיים אמנם העוים עיניו מראות
 בטוב ומעלימם מן הצדקה עכשוואכוש ואבזר יחשב ועל זה מצאתי ראיתי מאמר לחזל וזל
 כל המעלים עיניו מן הצדקה כאילו עובד ע'א שנאמר חסר לך פן יהיה דבר עם לבבך
 בליעל: וכאמר יצאו אנשים בני בליעל מה להלן ע'א אף כאן ע'א: ולפי הנראה יש לתת
 לב לקושייתיו: ראשונה קשה למה נקט לשון העלמה וחללו כל מי שלא נתן צדקה וכו'
 שנית למה באו דברי המאמר בלשון חוזה המעלים וכו' כאילו עובר וכו': ג' קשה דמיונם
 זל מניעת הצדקה לענין ע'א שבת תפול כל תמורה כלה ואין הרעת סובל זה: ד' מ'ש
 כאילו עובד ע'א שמורת הרמין ולא העבדה ממס וחנת הנזרה שהשעשה היא ע'א ממס
 כ' אומח להלן וכו': אמנם יש לפרש שמניעת הצדקה אינה שקולה וחמורה כעבור אל' ליש
 חלילה לפי ש'ע'א היא כפירת תמורה כלה בכלל ואין בכל הליץ שהאד' נתפס על מחשבה
 רעה אלא על מחשבת ע'א כדרכיב למען תפוס את ישראל בלבסי וכמ'ש זל מחשבת רעה
 אין הכלה מצרפה למעשה ותהפך במחשבה טובה: והנה מי שעלה בדעתו שלא ליתן
 צדקה וחזר ונתן אין חבה מצרפת אותה המחשבה למעשה אלא אדרבא משלסו שכר על

שחזר

שחור מרבינותי ע ועשה משפט וצדקה בארץ לכן לא יסכול השכל שמי שאינו נותן צדק
 שעובר ע"א חלילה : אולם כונת ב"ה לעורר לבו ולחודו עניו שכל העולם מכירים ומכפרים
 בכבוד אל ונכרותי כדכתיב ממזרח שבש עד מכואו גדול שמי ונו' ומה שטענו ונפלו בבאר
 שחת הוא בעבור התועלת המגיע לחם מצד עבודתם וכגון התרפים שהיו אומרים עשו כך
 וכך תרליחו ולוח עובדיהם היו לחושים לעבדם מצד תהלת התועלת והראיה מלבן הרשע
 שהיה עובדם וקרא אותם אלדים וחכה הוא הורח בפיו שחכה פשרון העולם והיכולת בידו
 להטיל ולהכניע ולוח אמר לעקב אע"ה ואלהי אביכם אבש אמר אלי השמר לך מוכר
 עם יעקב משוכ עד רע : שהיה בבירור שמפחדו יתברך לא היה עושה לונקו . ואם
 יאמר אומר שהיה בתפאר אצל יעקב בשביל שראה שלא יכול לו כי רבים אשר עם יעקב
 מאשר עם לבן : זה אינו נכון לפי שלבן היה חזק ותיקיף מיעקב ואל"כ למה בא הק"ב
 להזהירו אלא ודאי שהיה לוכח ואל לטשות דעה ולזה אז"ל לכן בקש לעקב את הכל
 לולי האלית שהחזירו כמורא שלא יגע אפילו בכף ידך יעקב ומזה נשמר ושם כבוד ללהי
 ישראל והודח ולא בוש שבידו ית' היכולת למנוע מעשות דעה וחוא אל תקיף על הכל וכל
 האלילים כלילחוף : והנה כל בני עולם יודעים שהוא ית' בורא השמים ונושיתם רוקע
 הארץ וצאצאיה נותן נשמה לעם על"ה אחר ואין שני והראשונים שעשו פסילים טעו ברעת
 כמו שבאר חרם כ"ס ז"ל אמנם כאשר עברו שנים רבים הדורות הכאים אחריהם טעו שלא
 ברעת וחשבו שהם אלוהות הל' וע"כ הפקחים בעם השיגו כי כל הפסילים והעצבים
 עצמי כנ"ען הם כי לא יעילו ולא יצילו כי תחת המה עשויים מאבן ועץ ירקב מעופים זהב
 וכסף וכל העבודות הם חבל זולת עבודתו ית' כי רבה היא אמנם מה יעשו על ככה שכבר
 כלמדו באותה העבודה וזה כגלה השוכים מהמכחישים כופרים בטעותם ומכירים האמת
 אבל מה יעשו שמצד התועלת המגיע לחם כדתם אינם יכולים לעשות הפך . והעובד
 ע"א יודע מיהוא חטוא אשר יכשר ישר ומעלי עיניו מהב' הדומי' האיש הכילי שטשתוכתי
 נוחים ורוחיים לבלתי עשות עם דלים ואביזכים העומדים למולו כי ברוע לבבו עושה עצמו
 כאילו אינו דואם ומעלים עיניו מן הצדקה ועושה כמו שעושה העובד ע"א ז"ל כל המעלי'
 עיניו מן הצדקה כאילו עובר ע"א : הכונה ששניהם שוים ל' שהקמצן רואה ויודע מקום
 הצדקה ועושה עצמו כאילו בלתי רואה ומעלים עיניו וחת בשביל אהבת הממון כא"ז ז"ל
 יש לך אדם שטמוכו חלום עלין ית' סנפשו כן מקרה הכסיל בחשך הלך שעובד ע"א טחמת
 חמדת הממון ומעלים עיניו מהקב"ה אמת וישר לכן יש להשוותם כי מה שאיבע לוח אידע
 לוח וז"ל באילו עי' ב' ע"א שמונה הדמיון ולא העבודה ממש : ומ' ש' המעלים וכו' עובד ע"א
 בלשון היה ולא אמר מי שהעלים עבד : לחרות לבו שהאיש הכילי שרואה את העני
 ועוצם עיניו מראות בטוב לבלתי נתון מצד שאוהב את חונו לעולם לא ישוב מאותה חמדת
 הצדקה ולא ילמוד מדת הנביאות רק יעמוד במדרו תמיד וכמו כן האיש הבליעיל העובר ע"א
 מצד אהבת הממון לא ישוב לעולם מעבוד עבודה שאין בה ממשות והיא אך למהסור ולא
 יאמר חלא שקר כימיני כימת טיבו ויכו של פטל ז' מכסף בלוי כס' ו' חכב טמת הפך לזעף
 וחמתי בשת תנא ל' וכלימהי אלא תמיד יהיה לחוש אחרי החבל ועילים עיניו מזה שהוא

עַם לִכְבֹּד בְּלִיעֵל כְּלוֹמַר פֶּן יִהְיֶה דָבָר וְרַעֲיוֹן מֵעֵינַי עַל עַם לִכְבֹּד וְצֹדֵק הַבְּלִיעֵל שְׁחֹשֵׁב
 אַחֲרֵי שְׂרָרוֹת עַל כִּי הוּא יִסְתַּךְ לְעִשׂוֹת עֲבִירָה אַחֲרַת עוֹד וְעוֹבְרָה גְדוֹרֶת עֲבִירָה וְהוּא מְנִיעַת
 שׁוֹב מִבְּעֵלָיו כְּאִמּוֹת מִלִּי וְלֶךְ אֶעֱלֶה הַצְדָקָה וְמֵה כִצְעֵי כִי תַחֲסֵם דְּרָכֶיךָ תְּשַׁלֵּךְ אֶת ה' מֵעַל
 פְּנֵיךָ וְמֵה לֶךְ לֹהֵג אֶתְךָ וְלִשְׁכַּתְךָ לְחֹמְרֵי בְּזוּזָת מִצְוֵתָיו שְׁמוּרֵי ה' ש' לֹאִם קָרַבְתָּ שַׁנְת הַשִּׁבְעָ
 גּוֹלְהַכּוֹנֵה מִצַּד שְׁלֹכְךָ יִהְיֶה בְּלִיעֵל מִהֲרַהֵר אַחַד עַל כַּעֲבִינֵי יִצְאוּ אֲנָשִׁים כְּנִיבֵלִיעֵל יִמְשַׁךְ
 כּוֹק אַחֵר שִׁפְיֹתְךָ שְׁלֹא תַעֲשֶׂה צְדָקָה וְתַפֵּר בָּהּ כִּי רַבָּה הִיא אַף עַל פִּי שְׂרָבָה הוּא לֹחֶת
 הַזֹּהֵר כִּפְשֵׁךְ שְׁלֹא יֵעָלֶה כְּדַעְתְךָ עֵינַי עַל הַלִּילָה וְחֵם יִשָּׂאֵם תַּתּוֹר אַחֲרֵי לִכְבֹּד הַזּוֹנֶה
 הַבָּה בְּשַׁעֲנוֹת כּוֹזְבוֹת יִסְתַּךְ לִסְרֵי מֵאֲתוֹתֵי גַם מִמִּצְוֹת הַיְקִירוֹת תְּסוּג אַחֲרֵי מַעֲשֵׂי חֲסֵד
 לְפִי שְׁתֹּאמֵר קָרַבְתָּ שַׁנְת הַשִּׁבְעָ וְגוֹ' ה' ש' בְּלִיעֵל לֹאמַר כִּי מִסְפִּיק לֹמַר דְּבַר עַם לִכְבֹּד
 בְּלִיעֵל קָרַבְתָּ שַׁנְת הַשִּׁבְעָ וְגוֹ' אִם מְדַבֵּר עַל מְנִיעַת הַצְדָקָה אִמְכֵם מִלֵּת בְּלִיעֵל תּוֹרָה עַל
 עַל כַּסְכֶּרֶת בַּעַל זֵל וְגַם לֹאמַר קָרַבְתָּ וְגוֹ' מִרַחַח עַל מְנִיעַת הַצְדָקָה דַּלֵּךְ מֵאֵי לֹאמַר :
 וְהוֹאִיל וְגַת לִירֵן הַעֲבִינֵי אִפְרָשׁ פְּסוּקִים אֵלּוּ הַמְדַבְּרִים כַּעֲבִינֵי הַחֲסֵד וְקוֹדֵם שֶׁאֵבֵא בִּישׁוּרֵם
 אֶעֱיֵר אֶעֱרֹר קֶצֶת סִפְקוֹת כּוֹזָת הַפְּרִשָׁה וְזוֹתֵי לְשׁוֹנֵה כִּי יִחַת כֶּךָ אֲבִינֵי מֵאֲחַד אֲבִינֵי כְּאֲחַד
 שְׁעוֹרֵךְ עַד לְעֵינֶיךָ וְלֹא יִזְכֵּךְ בְּאַרְצֶךָ : סִפְקֵי רֵאשׁוֹן מֵאֵי לְשׁוֹן אֲוִמְרוּ כִּי יִחַתְהֶכָּךְ אֲבִינֵי וְכִי
 בְּקִרְבּוֹ מִצְוֵי וְהִלְלֵה כִּי יִהְיֶה אֲבִינֵי וְגוֹ' : סִפְקֵי ב' יִשׁוּ לְדַעַת לְמַחַת תִּפְסֵל לְשׁוֹן אֲבִינֵי וְלֹא לְשׁוֹן
 אַחֵר הֵלֵא דְבַר הוּא : סִפְקֵי ג' לְמַחַת נִתְּן כ"כ סִימְנִים מֵאֲחַד אֲחִיךָ וְחֹשֶׁר שְׂנֵאֵרִים הַדְּבָרִים
 מִיִּתְרִים וְאִין בְּהֵם צוֹרֵךְ כָּלֵל כִּי מֵה אֵיכְפַת לָן לִידַע מֵאִין חֲמֵה הַאֲבִינֵים וּמִסְפִּיק שִׁיאֵמַר
 כִּי יִחַת אֲבִינֵי לֹא תִאֲמַץ אֶת לִכְבֹּד וְגוֹ' וְהִנֵּחַ הַשְׂכַּל כּוֹתֵן שְׂרָעוֹן חֲתוּב כְּמִשׁ שְׂכֹאֲשֵׁר יִהְיֶה
 בְּךָ אֲבִינֵי מֵאֲחַד אֲחִיךָ כְּאֲחַד שְׁעוֹרֶיךָ בְּאַרְצֶךָ אִז אַחֲרָי חֵיב לִתֵּן אֲבָל אִם לֹא יִהְיֶה כָּל
 הַתְּנָאִים הָאֵלּוּ אִין אַתָּה חֵיב וְהַכֵּת זֶה נִרְאָה זֶה מֵאֵד : סִפְקֵי ד' קֶשֶׁה מִשׁ כְּאַרְצֶךָ אַחַד
 שֹׂאמֵר בְּאַחַד שְׁעוֹרֶיךָ וְאַתְּ שְׂחַע לְיִשְׂרָאֵל עֵרִים חוֹץ לְאֵל כִּנּוֹן כְּחַלֵּת כְּנִי רֵאוּכֵן רִבְנֵי גוֹד עֵכָּז
 קֶשֶׁה מֵעַט לְפִי שְׁחַבֵּל הוֹלֵךְ אַחַד הַרְבּוֹב : סִפְקֵי ה' מֵאֵי לְשׁוֹן אֲוִמֵי וּלְשׁוֹן קְפִיצָה שְׂבֹא חִירָה
 מִסְפִּיק : סִפְקֵי ו' קֶשֶׁה הַזְּכוּרֶת אֲבִינֵי פַעַם אַחֲרַת הֵלֵא כְּכֵר נֹאמַר כִּי יִהְיֶה בְּךָ אֲבִינֵי אִם
 כֵּן מֵה חוֹד לִימֵר מֵאֲחִיךָ הַאֲבִינֵי : סִפְקֵי ז' מֵאֵי אֶת לִכְבֹּד וְאַתְּ יוֹדֵךְ אֲתִיִּם וְגַם יִרְבּוּיֵן הֵם :
 סִפְקֵי ח' חֲכַלֵּל שֹׂאמֵר פְּרוּחַ תַּפְתַּח כִּי בַּתִּיחַח א' הִיֵּה מִסְפִּיק : סִפְקֵי ט' מִשׁ אֶת יוֹדֵךְ לִי כִי
 הוּא מִיִּתְחֵל לְפִי שְׂכַכֵּר כּוֹזֵר הַאֲבִינֵי שְׁנֵי פַעַמִּים : סִפְקֵי עֲשׂוֹרִי עֲצוּם וְדוּשׁוֹם לְעֵינֵי כָּל
 רֵוֵאֵה חֵר וְאֲכֹזֵר מֵה שְׂנֵאֵמַר דִּי מִחֲסוּרֵי אֲשֵׁר יִחֲסֵר לוֹ פְּשִׁיטָא שֹׂאֵם יִהְיֶה חֲסֵרוֹן לְאֲבִינֵי וְנֵאִי
 שִׁיחֲסֵר לוֹ וְלֹא לְאַחֲרִים וְלִבִּי יִדַע מֵרַת נִפְשׁוֹ לִכֵּן קֶשֶׁה חֲנֵאֵמַר אֲשֵׁר יִחֲסֵר לוֹ וְנֵאֵמַר שֹׂאֵמֵךְ
 וְהַעֲבַט תַּעֲבִיבֵנו דִּי מִחֲסוּרֵי שְׂחֵלְשׁוֹן כְּפֹלֵל : סִפְקֵי אַחַד עֶשְׂרֵי צוֹרֵךְ לְחִבִּין מֵה שֹׂאֵמֵר וְרַעֲוָה
 עֵינֶךָ כְּאַחֲרֵיךָ הַאֲבִינֵי כִי בְמַה תִּהְיֶה עֵינֵיךָ שֶׁל אָדָם כְּרַעֲוָה הַעֵה וְאִיךָ אֲפִשֵׁר לְעִשׂוֹת רַעֲוָה
 בְּעֵינֵי וְאַתְּ שְׂרָעוֹנוֹ לֹמַר בְּמִנְיעַת הַצְדָקָה כְּמוֹ שֹׂאֵמֵר וְלֹא תִתֵּן לוֹ עַם כָּל זֶה קֶשֶׁה צְחוּת
 הַלְשׁוֹן לְפִי שְׂחֵלְלוֹ וְרַעֲוָה עֵינֶךָ כְּאַחֲרֵיךָ הַאֲבִינֵי שְׁלֹא תִתֵּן לוֹ : סִפְקֵי י"ב קֶשֶׁה מֵה שֹׂאֵמֵר
 וְלֹא תִתֵּן לוֹ אַחֵר שְׂכַכֵּר כּוֹזֵר הַאֲבִינֵי חֲמֵשֶׁה פַעַמִּים לִכֵּן עֲתָה לֹא הִיֵּה צוֹרֵךְ לְחֻזְכּוֹ פַעַם
 שְׁשִׁית : סִפְקֵי שְׁלֹשֶׁת עֶשְׂרֵי לְחַתְּמוֹן צְחוּת לְשׁוֹן מֵה שֹׂאֵמֵר וְחִיָּה כָּל חֲטָא שְׂמֵן הַרְאֵי
 הַלְלוֹ וְקִרָא עֲלֶיךָ אֵל ה' וְתַחֲטָא אֲנוֹתָהּ חוֹטָא וְזֶה תְּלִישׁוֹן שׁוֹב מֵאֲשֵׁר תִּפְסֵי : סִפְקֵי י"ד יִשׁ

לְדַקֵּד

116

דרוש שלישי

לדקדק חֲדָק חִיטָב מִפְּנֵי מַח אִמְר וקרא עליך אל ה' והיה בך חסד דבש מע דאם לא יקרא
 לא יהיה בו חסד והנה הרעת בלתי יסוכל ענין זה שחלילה להאמין זה אך אולם בין יצטק
 האביון אל ה' בין לא יצטק ויקרא השאמי שא האיש אשר זמנו טוב מבקליו יצטק כפס שו
 קשה בעיניו ולא ארע כונת הפסוק והבנת הבותב דברים הללו כי נדאים זדים מצד שלא
 די שרבו האביון ששה פעמים שנים כתובים וארבעה כרמו אלא שבא להוסיף באר כהן
 התן לו ומה גם יפלא מאד מ' ש' אחר כך ולא ירע לבדך בתוך לו ומה טעם להזכירו פעם
 שמינית : ספק יז' מ' ש' כי בגלל הדבר הזה יכרך ה' כי בעבור הצדקה לבד יברך האת
 האדם חלא ככל הדברים של ש' ש' ראוי שיבורך גבר כעבודם לכן קשה הנאמר בגלל
 הדבר הזה שמורה באצבע . ספק יז' מאי מעשיך ומאי בשלח ירך כפל ענין בכללות
 שונות . ספק יח' קשה קשר פסוק כי לא יחדל אביון מקרב הארץ עם הקודם אליו שנראה
 שסותרים זה את זה לפי שבמקדם אמר שהאל יברך את בית העושה צדקה בעושר .
 וכמאחר אמר כי לא יחדל אביון כל מצד פנעי הזמן ודרך הארץ אם כן למה הואיל העושה
 צדקה בכחו ומה העיל בתקנתו כי השבע יבואהו ליד עוני ומקרי הארץ האדם הארוה
 שינותו כמים בלחות ובהיותו שלא אנו ושליו תבאחו שאת לא ידע ודעת הזמן חלבוו אלה
 תולדות יעקב' ב' יוסף מכאוב על מהירות העניינים גם על העשירים משליך רשת לתופשי
 בכף תרוץ גאותם ויושפל גאונם . ויתחפך לכבוד ששונם . וישתו כוס המתואת קובעת
 התרעלה ושתו ולעו והיו כלא דמיו אם כן קשו קראי דידעיה אדריה שבאחר אומ' שבזכות
 הצדקה יוסר העניות ויורק העושר ובשני אומה שיאו חתרוצו לעשות הסר לפי שמנהגו
 של עולם שיחיה אביון בקרב הארץ ולעולם לא יחדל העני בקרב העושר מצד קורצות
 ומאורעות רעות וזבאות על הארץ ח' ש' בקרב הארץ ותמי' יסובב הקור והתו' הקיץ והחורף
 זים ולזה לא ישבותו מלבד שאר דברים ומקרים דעים הבאים מצבא המרום וממלכי
 הצדמה באדמה . וזאת ועוד יש קושי בפסוק כפל הפתיחה ומה גם שבמקדם הדוריד
 שלא יאמץ את לבבו ושא יקפוץ ידו (ופה לא הזכיר כי אם על פתיחת חיד לבד . וזהה

ועתה

אבאר חספית האלו העמוקות . בעזרת המלמד לאדם דעת דובר צדקתי
 כימים חטובים זמי' עלוטי עדיני' שיכונת הכנת הפסוק במ' ש' יהיה כך אביון לומר לאדם
 הזכאת . פקח עיניך ורא . אם תרצה לדעת כמה רב צער העני וכמה גדולת יסורי
 הדלות והשפלות ראה גם ראה והבין בצערך ובעניותך אם בא לייך ואם ניסית באלה באיזה
 זמן אדת בין כמה גדול מרירותו של העני . והנה כאשר אתה היית חפץ שיעשו עיניך צדקה
 חסר ויחזיקיך יד ימוך שלא תפול ארצה כפילה עצומה כמו כן ראוי שתעשה לחברך ע' ד'
 מאן דכסי לך לחברך לא תעבד ואהבת לרעך כמוך וז' ש' כי יהיה בך כלומר כשיהיה בך
 ויבקרבך אביון ר' לעניות אתה חפץ שיעשו עיניך טובה כדי שלא תמות ברעב כראש כל
 החיות מהוסה כל והנה אתה תואב אל מהננות בני אדם ולכן תמיד חושק וענייך לנכח
 יבישו אם יבא איזה נדיב לב שירחם עליך לכן מסכן ראוי שתחזק ידו לתוכו ולסעדו וגם

לדבר

לדבר על לבנתחומי אל ובלבד תוציא מלין לחקל מעלין מכאובו ז' כי יהיה כך אבין
 וכו' • וחנה כתי' לתרץ דברי המפרש • ואומר אני שהפסוק כאילו אומר כי יהיה כך
 לב אבין ר' לתוב אל טוב ה' על דגן תירוש ויצח צופה ומביט ונושא עיניו ודעיניו העינים
 דואות וחלב חומר ואיננו משיג • זהו שהזכיר לשון אבין שהוא משרש אבהי והנה תחסר
 מלת לב מהפסוק והוא מקרא קצר • וזכר חותרו שני ספקות א' וב' • או תהיה הכינת
 שארכעח מיני עניים יש בעולם והם ארבע הדרגות • הדרגה הא' היא העניים שהם קרובי
 של אדם חונים סביב למשכנותיו • וסובבים בחצרות יוגדי ביתו או סביב לאהלו • הדרגה
 הב' היא אהבי רעים ומיודעי הדואגים מצרתו כהיותם כואבים הדרגה הג' היא אנשי שער
 ועירורואים אותו בכל יום תמיד שואלים בשלומו • הדרגה הרביעית היא עניי עיראחר
 ואנשים ממקום אחר אשר לא ידעם בתמול שלשום • הנה כנגדם הפסוק אומר כי יהיה כך
 אבין מאחד אחיך נג' כנגד הדרגה הראשונה שהיא הקרובים לז' אבי יהיה כך אבין ר' ל'
 כך ובכתיך מצוי האבין ועליך סומך הוא ובניו ועליך בושלים בשביל העירם קרוביך
 ושאריו בשרך ולזה ראוי שתתן להם ספוק פרנסה ומחיה ז' כי יהיה כך נג' • כנגד
 הדרגה הב' שהיא אהבי ר' ל' מאחד אחיך ר' ל' מאחד אהביך ורעיך דרוש שלוםך ושוכת'
 כל הימים אהוב כאמן שלוח ראי לך שתתכונן בצערך בשביל האהבה שיש בינך לבני
 והנה עליך תלויית עיניו משאלות לב כניו ולב אשתו • וס' ש' מאחד אחיך הוא ע' הנהגה
 והפלת האהבת כמו העורבן ה' אחי חנא: כנגד הדרגה הג' שהיא אנשי עיר ומקום מושב
 לז' כאחד שעריך ר' לעני עירך הרואים את כבודך ובכירים אותך ודורשים שלוםך כל
 הימים שלוח ראי לך לחביט בשפל מצבם לכהגם במתנות ולנהלם בלחם ומתן כסתר
 כדי שלא יקנה רפח וזה בערכו שהם ניכרים לך ועניי שערך ז' כאחד שעריך • וכנגד
 הדרגה הרביעית שהיא עניי עיר אחרת לז' בארצך אשר ה' אלדיך נתן לך כלומר בא'
 הנקראת ארצך והיא כוללת כל הערים והמקומות וחס עניים חוץ ממקום עירך שגם לזה
 תחלק מתנה וראוי שתעשה עמם על צד חזן והחסד מכלי סבה כי אם מאהבת דמיון
 כמה שהוא טוב בעיני אלהים ואדם • ולפי שאמרת' שתשכיל בעיניך לתת לעניי עיר אחר'
 שתוא מצוה גדולה עכ' וחנני מסדר לפניך סדר הצדקה וחנהגתה ומי הם המוקדמים
 בקבלתה וחנהגתן ארבע הדרגות והגדולה שבכלם היא לתת אל הקרובים הישבים
 בכיתך ואוכלי שלחנך אחר כך יש הדרגה אחרת שפלת מוזן והיא לתת לאוהבים דרושי
 שלוםך יודעי העתים לבא לשחר פניך • אחר כך יש הדרגה אחרת שפלת מוזן והיא לתת
 לאנשי עירך המכירים אותך • ואחר כך יש הדרגה אחרת ותוא לתת לעניי עיר אחרת מכל
 מקום שהם ותוא הדרגה השפלת שבכלם לכן דע נא וראה סדר הנתינת לכן לא תאמץ
 את לבבך לבלתי נתון וחזר שלא ינצחך כי הוא אביר ואמץ לבך נגבורים לב רע
 מנעורו ויכול לחשותך בטענות כחכות מדמה דמיונות ועשתונות שונות אשר לא כן
 ילזת השמר לך ושומר נפשוך מאד פן תשכח מעשה הצדקה שלום מעד היצטר הורש רע
 כל היום אולם עשה מאמצי כתיך גדול להדיח מחשבותיו מעליך וערך מלחמת כנגדו חיל
 שיענותיך תאבדים ואמור לז' שואו המת תחבולותי וזכרתי לך לעכד עול' מוכנע ומשפלת

תחת כבוד רגליך עפר ילחך אז תנצל ממנו כצב מפח זכצפור מיד יקוש לסוה ממוקש
 מות • והנה הוא לעולם אויב לך ומבקש דעתך ורצה אותך ארצה להפיל ולהשפיל גם
 להאפיל ארך הדרך ודרך העולם הוא אבן נגף ולזה אותו תאמץ את לבבך לדרב עיניך
 שחם בדשותו ולא יבכה לך וירמו עיניך ידמים לתור אור מחשבות דעות לבלתי עשות
 חסר נאמן מזומן מן יצור לכל דל מדולדל ועיניך תראור לנכה יבישו איש עני ואביון
 עובר בשוק אצל פנה והם העלם יעלימו ויעצמו מראות הצדקה העומדת לעד ובזאת תחיה
 חייה להעל אשר אשמת ועשימת אמת את לבבך אחיו נמשכו עיניך לבלתי דאת עניות
 המסכן ומרירותו לכן תחיה נלכד בפח מוקשם • שאול ואכרון נגדך יהיה כרשם • ועוס ח'
 יפול יש • והם אויבים ומבקשים דעתך לב חודש מחשבות עול ועינים זנים עינא ולבא תרי
 טרמורי עבירה לעשות הרע גם הזהר שלא תקפוץ את ירך ולא תהיה כנגדת זמסוגרת מפני
 הרש שזה עוון גדול פנשא וסכלת גם האלות לך לברך כרוס זולתי • בשביל שאתה היים
 כאן ומתה בקרב ובעהז עולם המעשה אתה יכול לעשות מצות ומעשים טובים ואתה קופץ
 את ירך כרי שלא תתן לעני מה המעשה הזה הרע אשר אתה עושה נבול תבול בעלזה
 נובלת הנה ימים באים נאסח יבואו לך וחולו על ראשך כל חולי ומחלה גדולה וזמורת
 בלא עתך וישאר ממנוך והונך ביה אחרים אשר לא עמלו בו ודרך שהיתה קפוצת תהיה
 פתוחה מבלי מה ולא תחיה בה מאומה מכל מהמדיך הטובים כספך וזה בך ישאו אדריב
 אשר לא עמלו בו ואתה עמלת ורעת הכל ועמל קצרת • וימדי היים מכאובים ומעס עיניך
 ימים דואבים ולא טובי ולא אכלת כטובה מחקמצנות שהיה כך שלעולם ירך היתה סגורה
 מה עשית ומה קנית שבאותו זמן תהיה פתוחה ולא תהליך בה מאומה מכל טובך כי פרה
 ישאל לא תלך המדתך עמך ולא ילודך המון קנינים ורכושים נכסים ואז תרמדה אל הנקע
 ובער בעלם ואסוף ניצון השמש דבה שאין בו ממש חוש שכך אסף דבר בחפניו ובפתח
 עומד משתאה בי איננו רואה את כל מאום בידרכו כן גם אתה לכן ירך לא תקפוץ ותסנה
 לפי שתשא פתוחה בלי כל • ז"ט ולא תקפוץ וגו' כי פתוח תפתח את ירך • וזה הוא דרך
 הליצי יפה מאד • ומ"ש את ירך הרגלים שלא תתקשרו להלך לכל דבר שבקדושה
 אלא יהוצו ולא יעפזו לכו ולא ינעו הפך רגלים ממדות לרוץ לרעה • והנה כנגד ההדרגה
 הא' אמר פתוח תפתח את ירך לוי כנגד ההדרגה הב' אמר והעכש תעביטנו די מחסורו אשר
 האפר לוי • כנגד ההדרגה הג' אמר נתן נתן לוי • וכנגד ההדרגה הרביעית אמר ולי ירע
 ל בכך בתתך לוי ומ"ש מאחך חאביון אינומן המנין לפי שהוא שם כולל לכל המון אנשים
 פרה שבא אחר זה הוא מהמנין ר"ל מ"ש את ירך לוי אשר יוסר לו • נתן נתן לוי ולא ירע
 לבבך בתתך לו • והמה ארבע הזרות כנגד הד' הדרגות שכתבנו • ומה שהזכיר באחרונה
 יותר מכלם לפי שהצדקה שהארס עושה עסק קרובי הדעת סובל ואינו זר לחם לחם וכמו
 שאמר הנביא ומהיבה ומהיבה העושה עם עני עירוגם כן הדעת סובל ואינו זר מצד
 האהבה וההיבה ומהיבה העושה עם עני עיר אחרת דוא דבר שהדעת בלתי סובל ולזא
 ולא ירע לבבך בתתך לו שחכונה אף על פי שרעיני הלב גוזרים שלא תתן לו כלים לפי

שאיןך

שאינך מכירו ולא ידעתו מתמול שלשום עכ"ז איקשה בעיניך הדבר ולא ידע לבכך כהתך
 ולו כמחיצ מצוה הצדקה גדולה לפי שאין בתשום סבה וממנה תוכר מעלתך ונדביות לכך
 שמא הבת את כבודך אתה עושתה גם כתיבת הצדקה אל עני עירך היא גדולה אשר אתה
 תכון עמה ולזה נתן לנר"א העני שבצדק שלא יש לך עמו שום קורבה ואהבה ולכז
 ידך תחיה פתוחה ולא סגורה וזוה תהיה ניכר לנדיב ויאמרו שמא הבת הטוב אתה עושה
 ובודאי שנדיב לב תקרא ושרר גדול תקבל ולזה אני מזהירך שהתן לו פעם אחר פעם ז"ש
 בתוך תתן לו ז"ש והעבטת עביטנו ר"ל פעם ופעמים ולא תתשל עד שהעבטת והנתינה
 תהיה כ"כ שיהיה די מחסרו אשר יחסר לו הכונה שאותו הלימוד שאותו טני מוגדל לאכל
 תרכנולת פטומה ולשתות יין ישן והנה הוא נוהג כן ולא אמר כי רבים מסתפקים בכבודו וה
 לא סן כי כלמד לאכל סן הטוב אשר כרא ה' אלדים על הארץ ולזה אתה חייב להאמילג
 ולהשקור ונאות להפך אתה עושה נפש אתה חובל ורם נקי שפוך לארץ לפי שאין אתה
 בותך לחם תקנות פנקוה ז"ש אשר יחסר לו יוכזח הותרוה ספקותי אותה הוכונה שהצדק
 אשר לא יסולא חין ערכה יש בה ד' הדרגות וכנגדן מזכיר קרא ד' פעמים אכין ר"ל שנים
 ברמו פ' שני פעמים לו לוי' וכפירסום שאמר אחיך וא' שכתוב מלת אבין ממש כדכתיב
 האבין כנגד הא' אמר מאחיק כנגד הב' אמר האבין כנגד הג' אמר פתוח תפתח את ידך
 לוי וכנגד הרביעית אמר והעבטת עביטנו די מחסרו אשר יחסר לו ז"ש כתיב תתן לו ולא
 ידע לבכך בתתך לו ז"ש אולי הוא שם כולל כל המינים והנה באלו ה' הדרגות זו גדולה
 מזו הנה כשיש לו לאדם עניים שהם קרובי ראי ליתן להם קודם נתן לאחרים כאו ז"ל
 עניך ועני עירך קודמים ואם יש עניים שהם רעיו ואהביו ועני עירו אהביו
 קדמין ואמנם אלו ה' הדרגות הראשונות מת שיעשה האדם להם אינו ניכר באמור שהני
 קרובו חתלוזים על צואתו ואהביו שאור פניו לא יפיל לכן מצד נתן ולא מנדביות לב
 אולם הצדקה שיעשה עם עני עירו בלתי קרובים ומה גם עם עני עיר אחרת ארץ נכריה
 אשר לא ידע תמול שלשום היא גדולה עוד מאד וניכרת לכל שהיא לש' מנדביות לב לפי
 שלא תפול שום חששא ולכן ראוי לפארו ולגמור עליו את החלל לכן ראוי לאדם שיחזיק
 במענה הצדקה הזאת ולא יבעט בה כאמור שהיא שפלה כעבור שאינה מצד קורבה ולא
 מצד אהבה כי היא גדולה וטובה איננה כי בה תוכר מעלתו וחין ערכו וכסודו ומה טובו
 מעשיו ותכל יאמרו אין זה כי אם מאהבתו את הכנורא ית' כוצה מצותיו ודחמך ונאמן מומוך
 לחשיב מצד מעות יולש' האצור כפשות ונזון מטמוך במקום שחיד אינה שולשת הוה
 שוע נדיב לבו גלות ההיר מרבעלת יתד מרוב' הדרגות הראשונות ולזה כפל הפתחה
 כמו שאמר כי פתוח תפתח את ידך לו שהרצון שיתן אל העני שאינו קרובו זה לא יתיר
 דבר מעט אלא הרבה לפעם אחר פעם ולא יקץ בראותו רק תחיו ודיו פתוחות לית פי שני
 בפנים מאיר ולא בזעף וגם חגלו תרצנה לחביא בא' ביתו ע' ונרץ לקראתם חש' את ידך
 וזוה הנה ספק ז"ש וז"ש עביטנו לו מחסרו אשר יחסר לו וצדק על העני שרוא
 מעיר אחרת שאין איש מכיר אותו לחביאו אל שולחנו אין מאסף אותו ודביתה בית ועליר
 קיר קטנה העשויה כשכול האורחים בלבד ולא לשום תשמיש אחר ע' שנא ועניים בדרים

דרוש שלישי

תביא בית • שראוי לחזק ימינו לחאכילו ולהשקותו ולתת לו איש כמתנת ידו גם לרבו על
לבו דברי נוחמים כי מצד הרחמנות ראוי להביש כשפלותו והנדול שהוא בלתי ניכר נר שם
ואין עזרו לשלוח יש לתת לו פי שלים פעם ופעמים ולהעביש לה העקבטה כפולה ומכופלת
וכה עשויים עמו בדאי שחוי דבר מכלי טכח ועדקה אשר זכותה תעטור לעד ולזה צורה
מ'ענה וזוהיר מאד בכפילות העקבטה והחסרון באו אשר יחסר לו • או יאמר אשר יחסר לו
לפי שהדעת נותנת שאם נתן האדם אל העני פעם אחת די מחסרו ותשלם לחם הקו והוא
בזמן מועט בילה אותה המתנה בעשות תוצאה רבה לפי שדוא ותרן והגל לאכול פאכלי
ומטעמים טובים באותו עני שבא לה' פלונו ואמר לו שהיה דגול לאכול תרנגולת פטי כרח
ולשמות יין יסן שלא ליתן לו פעם אחרת אחר שהוא ותרן יתרון מעוה תואב מאכלים
ערבים ויין חמוץ ונהב לשתות שהיא מדה מכוערת לז' והעבט תעביטנו די מחסרו אשר
יחסר לו ירצה תלילת לך לחעלות מחשבתו על לכך ולא תאט' למח רוצה וחפץ במאכלים
טובים פת במלח יאכל ומים במשרה ישתה ולא יין וזכרה אף השומים והכעלי שחם דבר
כזול ואל יאכל תרנגולים ואוונים יהיה לכו רודף עליו • אלא תתן לו פעם אחרת פה שיחסר
לו ולא תקבא במה שאוכל לפי שכן הוא מודגל ואעפ' שנתת לו כל צורכו די מחסרו יחיש קל
מהרה אכל וכילת הכל בזמן מועט עכו חייב אתה ליתן כח שהיחסר אעפ' שבותרות רב
כמדת עשיר בולת חכל יז' ש אשר יחסר לו • והוא בפחיתו ופרח • וחזל הזבירו כיצא כזרה
כחלל זל שרץ לפני עני כעבר לפני אדוני ל קיים מה שנא' די מחסרו אשר יחסר לו • ומ'ש
חשבר לך נגו חכמה שהוכיר בענין העקבטה שיעבט סמוך לשנת חשמיטה אף על פי
שממוני יהיה נשמש וכא תבא שנת השבע ולא תאחר ובזת יפסיד מעותיו וזכה שיעבט בין
שהעבט לפני בין לעשיר וזל לא יסכלנו הדעת שיפזר מעותיו ויחליך כיס ממנו על פני
חמים • ואל יאמר שאם זוהי רת תורה על בתינת צדקה הוא דוקא למי שראוי כגון עניים
מרוזים • דלים ושפלים מחשוב נמרזים • אין בידם טובים אמנם לאיש עשיר אינו ראוי
להעבט כי שנת השבע שנת האמיטה שמש הכל ולזה הדבר נראה זר ואכזר • זאת ועוד
שאם האדם יתן צדקה לפני הנח מזה ימשך תועלת גדול לפי שתוכר צדקה האיש הירא
את ה' ולזה ישבח ויהללו בשערים מעשיו ותנת העני בעוכרו לפני יכיר את האיש ואת
שיתו וחריו ביראת ה' ולזה יחלוף לו כבוד ברכים אשר עמו לרוסמו ולכרך כשמו והנה בזה
הנותן יחזיק כמעט ליתן פעם אחרת וימלא ידו ברכת ה' ויחזור ויתן אולם ההלואה אינה
כך לפי שרעיניו חלב רוחים לבלי תת סמוך לשנת השבע בשביל שתשבת והוא אינה
צדקה מפורסמת כי אין איש שם על לב ולא ימשך ממנו שום שכח ותועלת לפי שלא
ירגישו כח כי מו ידע פשר דבר ולזה נראה שלא לעבט קרוב לשנת חשמיטה כי זה יחשב
שהאדם יפזר מעותיו כי המכובז יתר מדאי יבא לידי עניות ויצטרך לכריות וזל לא טוב
וכן לא יעשה: לזה החזיר מאע'ה באו חסבר לך ירצה לפי שהדבר רע בעיניך ובעיני המון
דבח ילא לפי שנראה כמי שמטיל כיס הדמים אל תוך היס מכלי סכה • זהו העקבטה לז'
תקרא צדקה בשום צד ואופן בעולם ולא תחשב לרחמנות רק לאכזריות לפי שלבסוף תחא
צדק ולא יתנולך לפי שיחזיקך לפני ואיש שנגא בלתי שומר מסוגו ותנו לו יום רעה לזרה

אני מהירך שלא תעלה מחשבת זו בלבך ורעיוניך אל יבעתוך ואל ימוך מני הדרך ללכת
 כשרירות לבך הרע והבלועל הוא יצאה הבעתה מסית ומדריח אותך שלא תלך בדרך טובים
 בסדרך טענותיו במרמה וערמה באכזר שתפול אל העוני אלו ימי הרעה והחליה לאל
 מרשע ושדי מעול שיכצור לך מעות אלא שהוא ומצוא לך כסון והן כי יתן לך כח לעשרת
 חיל ותחיה מאושר באושר גם עושר גם כבוד כי יכרכך ה' ונבזה תתן חליות גוים דבי ואתח
 לא תלוחי לא כמאמר לבך הרע והבלועל חורש מחשבות עול רק כי ה' יהיה עמך לא ירפך
 ולא יעזובך כל ימך לעולמות היה עשיר ובושל ורודת בשונאיך ואויביך תשמיד ותחרוב
 בענל ובזמן קרוב ואיש אתך לא יריב ומשלת בגוים רבים וכך לא ימשולו לכן אל תרא
 ואל תחת מאותות יצרן ולבך ומפתיו אל יפתוך כי שוא ודבר כזב שוד וסקר י דבר יצר רע
 מכעורך הוא ומים צאתך לאויר העולם הקצף נתון לך לנסיון אם תנצחהו אטריך וטוב
 לך ואם לאו אז לך ולמולך אני מזהיר לך ולא לו כי הוא רעולא טוב לכן חשבר שלא תטח
 אזנך לולשמוע אמרתו אמירה בלתי צרופה ולזה השקט והחשבר לך פן יחירה דבר מענין
 חתעבשה עם לבבך בליעל סורר ומורת האומר לך דברים אשר לא כן ומונע עצמך מלידת
 הלאה בשנים עושית רעה אחרת שעינו רעה בשל אחרי והוא כן בליעל מדבר אליך מניעת
 הצדקה ותלואת חן וחסד וגם לאמר לא אחרי שלא יתנו לא יתן ולא יתנו אחרים רשע בהזכיה
 קירוב השמיטה תמיד אימה יחנה לך ביום ובלילה לא יהא באמור קרבת שנת השבע
 שנת השמיטה וזוה יחיה כמותך והונך שמוש ועקר מסקל חיבורו ותשאר עני מדולדל ודל
 נבדל משמחת טובך ומה תעשה ליום רעה : והנה כזה תעשה שתיס רעות הא' שתמנע
 מעשות החעבשה והב' שתמנע גם לחכרך באמור לו שלא יתן ורעה עינך כאחיק האביון
 כמה שיתנו לו אחרים שזה בורא סכלות גדול כי מה יתן ומה יוסף לך חכרך שמנעת אותו
 מן הטוב עשות חסד הנה העון הזה גדול מנשוא ועד מות לא יכופר שעניך רעה כאחיק
 האביון במה שנותנים לו אחרים ולא אתה כי לא תעבשו ולא תתן לו ועל זה ודאי יגדל
 הכאב מאד וירבה צער העני וצעוק יצעק צעקה אחר צעקה לפי שנפשו מרה לו וקרא עליך
 לל בעבורך אל ה' מלא רחמים שומע צעקת אנקת דליס מקשיב שועת עניים ושייב
 לך תנמול ויתרון כפועל ידך מלפני אשר לא חבלת על העני ונפשו שוקקה וריקה וולא
 שבעה לחם חנה הוא באמת יסיר מעליך עושרך ותשאר עני מבלי כל שפקיד שמך על
 הממון ואתה לא עשית חסד עם כל בני ישראל העניים עם אותו הממון ולא הומלח מלח
 שכממון חסד הנה ישלישנו האל ית' לאיש אחר טוב ממך ומעמך יקחנו ונתנו להעך לדור
 ואתה תשאר כאחד הרקים ופוחזים וזיהיך כך חטא וחסרון על אשר הסרת נפש העני יען לא
 כשחת כשם ה' עלום הגנות שרף ומוזן לכל בני העולם לכן תקולל חלקתך בארץ ותחסר
 כל : ה' וזיהיך כך חטא כמו אל השערה ולא יחטיא : והנה מכל המפורש לעיל כבה
 חותרו ד' ספקות : ספק יב וגו' וישו וגו' ויד וזה : ואמר נתון תתן לו ר' לפי ששכלך ולכך
 פוכת וזוכה אל החיליות ולכל מדה זרה כי הוא יצא המר וחנכהר מחשיך עצת כמילין
 בכלי דעת ואומר שלא תעביש קרוב לשנת השבע שנת השמיטה כדי שלא ישכשו כמסך
 ואם יבואו אל ביתך לשאול שתעלים עינך מהם ותרע עינך בהם רל שתעשה להם רעה

שחרת חולה וגדולת מזו שתדעיא מפיך מילין ואמור תאמר נגד היושבים עלי כן לאמר
לאחרים העומדים למולך דעונו וראו כי חנה קרבה שנת השמיט ובוזח אין איש מכם יכול
לקבל מח שחעבט כן קרא שמיטה לה ובוזח תמנע אחרים אל תעשות כן אלא תן ויתנו
אחרים וזה מרצון טוב ולא ידע לבבך בתתך להי הכונה שלא תתן לו בפנים זועפים רק
בפנים שוחקות ולבך יהי עלץ ושמח ולא עצב כי עצבות הלב כראת בפנים וזה צער לעני
שמקבל כושה ומראהו כהפך ללבן ופניו יחווירו מצד הכלימה לפי שרואה אותך עצב
שנראה שלא מאהבת את ה' אתהנותן והואתקבל עונש אמנם בתתך לו בפנים מאירות
שכרך יהיה גדול ומכופל מן השמים ואין בכל קיום חסדות שכן גדול בזה כי בגלל הרבה
חזה יכרךך ה' אלדיך בכל מעשיך ובכל משלח ירך בעבור שנתא מצות גדולה יען נתת
צדקה בצנעה בלי שום בושח ומה גם כשתת בשם אלדיך שממוכ לא יחסר לכן ישלם ה'
פעלך לך לתנאתך ולטובתך מדה כנגד מדה וממוכ לא יחסר אלא ירבה כבוד ביתך
ועדיף ובגלל הדבר הזה לבד יברכך ה' בעושר רב כי פרען גדול בזה אינו פורע רק על
מעשה הצדק שלום היא החלוא' כי רבה היא לפי שהיא בכבוד וביצינעה היא אקתר שבמנה
לא יקח העני שום בושח והרפה וזה בגללה יבורך נבר מפי עלין ולא בגלל דברו אחריו
ואמת שהבית פורע על כל המצות שכן טוב אולם הצדקה הזאת אין לה ערך לפי שהעני
אינו מקבל צער ובושת פנים לפי שאומר כלבו היים ליתמי מעות ומהר אפרעם ומה בכך כי
כן מנהגו של עולם שחכל יקחו הלוואה איש מאת דעהו ואשח מאת רעותתו וכלו הדברים
מתנחם העני ובין כך ובין כך כוא תבא שנת השבע שנת השמיטה וכמצא העני מתפרנס
בכבוד זאת ועוד שהצדקה היא לעני וההלוואה כוללת עניים ועשירים ולפעמים יש עשירים
שחם דחוקים מאד לזה הזמירה תורה שלא יגוש איש את רעהו כי קרא שמיטה לה והיא
שנת מנוחה ושקט ולכן התייחס שמיטות התעבטות כדי שלא יגוש איש את רעהו העני
שאין לו מה לפרוע שקבל מרירות נפשו ואם הוא עשיר ויש לו מאה אביות כלב יסו חסרות
דבות בארץ מרחקו וכידול לפי שעה אין כל חנה מכאוב יהיה לו שנת השמיטה שהיא שנת
חמנוחה תחשב לו ליגון לזה מצות התעבטת רבה היא כשקרוב לישנת השמיטה לכן האל
ית אשר בשח בו יגמלהו ברחמי וממונו לא יחסר כמו שחוא לא יחסר נפש השואלים מאתו
חלואת חן אלא ירבה מאד יז' כי בגלל הדבר הזה יגור' אתהיה הכונה במ"ש השמר לך
פן יהיה דבר עם לבבך בליעל לאמ' עד כשאחד אינו רוצה לעשות איזה דבר מבקש תואנה
ואומר ה' ותי אס' לא בעבדך סבת פלובית הייתי עושה ולבולא כן עמולא' כן דמה ותולדת
כדבר וזה שאמר השמר פן יהיה דבר עם לבבך בליעל וכו' כלל השמר מאד פן תהיה רמאי
דובר שקרים אשר לא יכון לבד עיני השית ולזה לא תהיה תואנה ודבר עם לבבך בליעל
בקרוב שנת השמיטה כשישאלו מעמך חלואתי תשיב לשואליך רבה לאמר לטון פייס
מה אעשה אחי ורעי ומה אומר ולבי מאד חמרר שתייתי רוצה להלות לכם אבל יש
סכה ומכיתה גדולה כי חנה קרבת שנת השבע שנת השמיטה וכו' אפסיד מעותי
חלואת לך לשקר כי לך בלתי חפץ לתת כלום ולמה תשים תואנה ותדבר דברי התולעים

הוא שנת השמיטה וזהו שנת השמיטה וכו' אפסיד מעותי חלואת לך לשקר כי לך בלתי חפץ לתת כלום ולמה תשים תואנה ותדבר דברי התולעים

אל תעשה לך אלא מדבר שקר תרחוק ולא תמנע את עצמך מעשרת השבוע ולענין האבות
 העבט תעביטמו די מהסרו אשר יחסר לו ולא תעשה לחפך שלא תתן ורעה עיניך כאתוך
 האכין דעה לומר תתראה אליו צר עין ופניך זועפים כדי שיראה ויקח הרפה ויכרה
 מעליך וילך לו בלא חמדה לזה האביון יגדל כאבן ומכאובו כאבן חמיה על ערמוניתך
 ומזימותיך באופן ששלחתו ריקם מלפניך וקרא אל ה' צועק יצעק פעם אחר פעם
 ממירות נפשו והנה המשלם לאיש כפי מעלליו ישלם גמולך ופעלך והנה כך חטא
 משפט מות על שחסרת נפשו מגופו בן תחסר נפשך מגופך ותמו בלא עתך בדה כנגד מדה
 לפי שמסכתך נחשב כמה ותתעטף עליו נפשו לכן גם אתה התעטף נפשך ותשפך מגופך
 זה שאמר והיה כך חטא שהוא מלשון חטא משפט מות ואולי מזה הוא לשון שלמה
 חטאים דעה לומר חטאים למלכות שהחוטא למלכות חייב מיתה וקרוי גם כן ללשון
 חסרון לפי שהמת הוא חסר מן העולם הזה ומה שאמר דבר עם לכנך הוא כמו על
 דבר בלעם והדומים ומדת שהוכפל התינה אולי ירמוז על דרך שתב הר"מ במזל
 שהאיש שהוא כעסן ירגיל עצמו אל הקצה האחרון שיהיה שפל וענין ואל ירגיש במה
 שיעשו לו ויהיה כאיש לא שומע ואין כפיו תוכחה נעלב ואינו עולב שומע הרפת
 ואינו משיב ובוזה יבא אל קו האמצעי שלם וזהו שאמר נתן תתן הכונה שכאשר
 נתן תתן פעם אחר פעם הנתן החרגל טבע שני ותשאר מלומד בענין הפזור והנדיבות
 ובוזה לא ירע לכנך כנתן לו ובוזה חתר ספק טו : או יאמר נתן כצניעה ובסת
 פנים וגם תתן לו כפרהסיה ואף על פי שהצדקה הנתונה כך איננה מעולה עם כל זה
 מצד אחר היא גדולה לפי שממנה ימשך תועלת שהרואים לובשים לבני נדבה ועושים
 גם המצד מצד הקנאה והתאווה וחכבוד ואף על פי שזה בלתי נאה עם כל זה מצד
 אחר טוב הוא על דרך אומרים אל לעולם יעסוק אדם בתורה וכו' : איתה הכונה
 על שלשה מיני עניים שיש בעולם והם שלש מדרגות זו שפלה מזו הא' היא שיש עני
 בדולדל ביותר כלי לחם וכלי שמלות ואין כסות בקרה ובני ואשתו מתים ברעב בראש כל
 הוצות ולא די זה לא שתוא חייב ממון לאחרים והגושים אצים וקשים וחנושי באים לקחת
 את ילדיו לעבדים : המדרגה הכ' היא שיש עני שאינו חייב שום דבר אולם ביתוריקה
 וזוקה ומבולקת קבל טוב ואין לו מה לאכל ולשתות ובניו צועקים אליו לאמר הב רב
 עוללים שאלו לחם פורש אין לחם : המדרגה השלישית היא היותר שפלה והיא שיש עני
 שאינו חייב מאומה וגם יש לו ספק כדי פרנסתו לכלכל בניו ואשתו אמנם אין לו קרן מעות
 כמה שזריח לעשות חיל וכנגד אלו השלשה מדרגות רומז קרא בא' נתן תתן וגו' כנגד
 המדרגה הא' לזה נתן כלומר נתן לאחרים כשבילו ולא לורק לבושים לשלם חובותיו
 כדי לחסור ולהחיות מעליו חמות סדרים כי צורדים הם בעלי החובות מכאבות על ביתו
 דופקים הדוחקים אותו בכל עוז שלה ראו לרחמו ולעשות עמו חסד וצדקה לשלם חובותיו
 ולחציל ומפת יקושי מידי ארובת קשו לכן יש לתת לו כלי איחור דבר בלי מנין ופסק כבעין
 בובע ובמנעא מים אשר לא יכובו מימיו ויש נתן שהוא מקור מובל כל הזמנים כנגד

המדרגה

חמדרגה הב והוא הענישאינו מדולדל כל דוש כראשון לזא תתן לור"ל ראוי שתתן לו כדי
 טחיתו ש"א ימות ברעב הוא וכיתו בקרב ישראל • ואעפ"י שאינו חייב לשום אדם עכ"ל אבל
 תקשה ולא תקפין את ירך באמור אינו עני מאחר שאינו חייב מאומה ומה לו לצדקה לך
 יעמוק במלאכת ובטרה כל היום יחרוש בשוורים פרים וכרם זמור ולא יקה צדקה יהדל מן
 האדם אשר נשמה באפו כי בטח נחשב הוא • אל תחשוב על העני אלו הדמדני' אך שקד
 לפי שאותו העני מרוב ענינותו נסתתמו לו דרכי המלאכה ורפו ידיו ודגליו כשלו ובשרו כהט
 משמן ולא יכול לעסוק ולחרוש ואינו יודע איזה דרך ישכון אור יקרות והמאורו חשכו בצאתם
 השמש אור יומם לא יאיר נכה עיניו חשש כחו כנקבה • וישכב למעצבה • ושפו עצמותיו
 בשבירה רבה • ומני עני עינו דאבה • לכן זאת עצתי עליך • החזק במוסר אל תרף ירך •
 בצור תושיה יצדקה עשה עמותו לו כפי מהסרו אשר יחסר לו ואל תבט אל בראה ולא גבה
 קומתא לאמר יכול לעסוק במלאכה אלא תן לו כדי מזוני' וז"ש תתן לו • וכנגד הכדרגה
 הג' שהיא הצדקה היתר קטנה ושפלה מחב' הנז' והיא העני שאין לו נושה בשום אדם לו
 חסרון מזונות כי הוא מתפרנס ככבוד אמנם אין לו דמים כדי שירוחק ויעשה קנין לז' ולא
 ירע לבכך בתתך לו ר' רעיוני לבך תמוהין ועשתונותיך משתנות בזוכרך [בכתריך ענין
 זה האיש כי מה לו לצדקה והעבשה אחר שאינו חייב וגם אינו צריך כחיה ומזון שבגר
 מתפרנס בענין טוב ואם אין לוקרן של מעות די לו במה שהנכחו האל ואל ישראל מתרות
 לכן ישאל ולא יענה יבקש רצון ואין קשב עכ"ל חלילה לך מרשע ג' עלו מעלות ומחשבות
 עול בלבך אלא חננך תעניק טטוב ממנוך והוכיך מגרנך ומיקבך כדי שיחיה קרן לו מעות
 שירוחק ויתירח מכבוד נגד זקני עמך וז"ש ואל ירע לבכך בתתך לו רצח לומר בתתך לו
 לתנאתו ולטובתו והוא ע"י שפירש' בלך לך • והנה בזה מדוייקת מלת לו והתאר ספק כ"א •
 והנה זה חפ"י כמה מאד זר בעיני המון רבה כי יפלא מהם שאין יתן האדם מעותיו לאיש
 כזה לעשות עושר וכראה הדבר כא' מהדברי שאין חרעת סובלתו ובפרט בזמננו זה שקצת
 נפש העם להשיג מזונם וזה מסבתם שאינם כדאי' ונתקיי' כחם סאמרם זל קשים מזונות
 כקריעת ים סוף • והפירוש בשביל עונותיו של אדם שמונעות ומכדי לורת כינו לבין הטוב
 ולזה קשים מזונותיו לפני הבה' כקריעת ים סוף ר'ל מסבתו ולא מסבת הקבה' חלילה ויד
 ה' לא תקצר ולא יבצר ממנו דבר כי יכול לחסצא לו מעות אמנם מצד המקבל שקורץ
 מחומר כן האדמה אשר אררה ה' חוטא לפני קונו בכל שעת ורגע ולזה קשה לפני הקב"ה
 בעבור שהוא חוטא ולזה אין ראוי לתת לו מזונות רק בצער גדול כמר שאירע לאבותינו
 כקריעת ים סוף שבדוחק גדול קרע להם חים אחר שעעקו ונאקו אל ה' כדכתיב ויראו באד
 ויצעקו וגו' והוא בשביל שמו הגדול קרע להם את חים לפי שקשה היה לפניו ית' לפי שלא
 היו ראויים כדכתיב גוי מקרב גוי ודרשו זל' חללו עמ' וחללו עמ' וז"ש קשים מזונותיו
 של אדם כקריעת ים סוף • ובחיות כן שהעניות הם הגורמות דעה לאדם ומותעים הטוב
 ממנו והשפע מאתו ית' לחול עלינו ראוי לבר אנש שיטחר את עצמו ברגל כעשיו שיחול עליו
 והחשעפה ואם לחפך יעשה יכיא עליו הרעה ועונותיו יטוהו מן הטוב ולזה כיון הנכיא ע"ה
 במ' שפ"י עליון לא תצא חרעת והטוב ר'ל שה' ית' עליון וארון העולם לא יתן רעה לצדיק

וגם לא יתן טוב לרשע בשביל שלפניו כל אפיה שיהיו נכמו שחאדם מודד כך מודדים לו ולש
 מפי עליון לא תצא הרעות והטוב : אותהיה חכונח שמאתו ית' לא תצא שום נזר רעות
 לרשע ולא שום נזרה טובה לצדיק בשביל שהוא משפיע מטובו לטובים ומקבלי' חטוב כפי
 הכנתם ככלי הרק שמקבל כל מה שמריקים לתוכו אמנם לרשעים הוא בלתי משפיעם
 טובה לפי שמעלים עיניו מהם וכזה הרעה מעותדת לכא עליוהם והבקרים ופנעי הזכר
 יפגעו בסוהנה בזה אין דעה יוצאת מלפני ית' ועל זה רמזו רז"ל כ"ש אין דע יודד מלבועלה
 שהקבה שאין הב"ה משלם ונותן רע לאיש כי מדתלהשיב ולא להרע אמנם בדמתי בניו
 צממו ישאר מע תר אל המקרים וזהו שבא' על בי אין אלדי בקרבי בצאוני הרעות האלה
 אולם לצדיק תהיה עליו הטובה והשפע לפי שהוא ככלי הרק המוכן לקבל מעד הכנתו
 וזהו ממה שאין הב"ה ממתיר פניו ממנו וכזה תורק על ראשו שמן החשפעה ומאתו ית' לא
 תצא שום נזרה טובה לצדיק וכן להפך בהפך וז' ש הרעות והטוב : הנח מהמפורש גלות
 ותראת מגרעת החטאי אשר יעשה אותם האדם לאשם' בהם והנהו עליו הרעה מצד שבעלם
 ממנו השפע האלהי ולזה נשאר מוכן לכל מאורע דע ופגע ונגע יקרב כאהלו כאשר קרה
 לנו בעיותינו שרכו כמורכו שאנו שרונים למצוא מזון לכפסנו שכערה כדודים ואין אנו
 משגיגים ולכן דאבה נפשונו להביט אל עני ונכת הנה ולתרת לונסמד קוצר היכולת שיקצור
 קצרה ידנו וכל אחד ממנו חביב עליו וזה בעבור שאנחנו ערומים מכל טוב ואין בידינו זכות
 שיגין עלינו לכן אנו מע תדים לבקרים המרים ונבולות תחבולות הזמן בלתי נאמן מוסן
 לרעה ואופן גלגליו סובב עליונותמיד לפי שנסתלק אד שכינתו וסר עלו מעלינו לא לנוה'
 לא לנו אולם אם היינו עושים רצונו של מקום אזי היינו לעילא מכל ברכתא לזכרון לפני
 ה' המיד להשיב לנו כל הימים בעשתנו משפט וצדקה באדן להנן דל ואכין אע"פ שאינ
 כלכצורך לצדקה לתת לפני סניס כדי שיעשה קרן מעות שיתפרנס כנחת בלא מצרים :
 והיה ראוי שלא ירע בעינינו אע"פ שהרעת בלתי טובל ענין זה ולא נמצא כתוב בכל ספרי
 העולם כי בר' דבר זר ואכזר שניתן למי שמתפרנס כאחד העם ונעניק לו מבין כדי שיעשה
 קרן בית והין נחלת שרד וכרם לזה אמרה תורה ולא ירע לכתך לו להנאתו ולשוכתו
 ואע"פ שזה נראה קושי בעיניך מבינתך חדל ואל תמנע טוב מעליו כחיות לא ידך לעשות
 שזה דבר גדול ומצוה רבה לפי שהוא דבר חין מהשכל שיתן האד' למי שאינו צריך פרנסה
 שיעשה קנין ומסון ואולם אינו חייב להעשירו בכח א"ך לתת לו עזר מעט מעט עד שיעש'
 לו היקום שיקום על רגליו והצדקה הזאת גדולה לפני המקום ית' לפי שאר הצדקות
 חדעת כותן וכל בימוסי ומשפטי הגוים גוורים על כתינת צדקה לאיש עני בלי לחם ובלי
 שכלה ואין כמות בקרה וזה גם כחיותו חייב לכושים והנוגשי' אצים לאם לוהב הב שלוח
 בודאי כל הואי וכמרו רחמיים מצד צערו ומרירותו הרב ולכן כל יודעי ורואוי יפתחו ידם
 לו ונתון יתנו כפי כחם י אבל לזה שכראת זה ודבר חין מהשכל אין איש שיפתח ידו ללוזה
 אכי מצד שתחיה נדיב ותעשה עמו ליש' כדי שיחיה לרקצת דבר שבו נריוח מזונתו כי כנחת
 כמו שאתת הפץ לעצמך כאשר אהב נפשך ואהבת לרעך כמוך וכזה שכך הרבה מאד
 וחשית יהיה עמך לא ירפך ולא יעזבך ובגלל הרבר לבך יברכך ה' אלהיך בכל מעשיך

ובכל

וכל משלה ירד כשכיל שהצדקה הזאת גדולה לפני המקום לפי שאתה עושה רצוני ואת
 מאהבתו אותו ומשמרו את מאמרו לעשות הפך הנראה לעיניו ולא לבב עיניו זנוי ולב סודר
 ונורה שתמיד מפסק ועל כן אתה נוכח עלי לכן יעשיך המעשיה ונמו שהשטרות אותו הספי
 כן ישלך ממנו עם עשר גם כבודו ש' זכר כ' ח' וגו' ואין ברכה אלא בממון י' זמ' ש' בכל
 מעשיך ובכל משלה ירד הכונה מעשי הבית ומעשה השדה היוצא שנה שנה י' או יאמר
 על ענין האומנות שהאדם טורח כמו שהוא מחוייב לעסוק כסחורה או באומנות כדי שלא
 ישב בטל כאו' זל' כול' יושב ובטל תל' ככל אשר תעשה וכאו' יפה תתעם דרך ארץ יאמ'ם
 לא יעמיל כמה תחול עליו הכרכה ל' זל' ובכל משלה ירד ירצת שיש לצדיק היות מעלה
 וסדרנה גדולה עד מאד שאעפ"י שלא יעסוק במלאכה ובאומנות ימנור ה' את הברכה תחול
 עליו כמה שיש ידו וצדקתו ירד לעשות איהו דבר והוא ע"ד מה שרז"ל כבודו היות על
 ר' שפעם א' ראה אנשי עירו מעלין עולות ושלמים אמר כלם מעלין שלמים לירושלים ואני
 איני מעלה כלום עד וכל כד שתתן ירד עמנו ונתן ידועמה ונמצאו עומדים בירושלים
 והנה כזה הותר ספק ל' ומש' כ' לא יחדל אביון מקרב הארץ הרצון לפי שאמר למעלה
 שבמקום הצדקה יזכה לעושר א"כ אם ישראל יעשור וצונור של מקום בעשות צדקה והסוד הנה
 יחדל העני' והאביון כי כלם יהיו עשירים ויבזרכים כמעשיהם א"כ בכאי יהיו זכרים לז' כ'
 לא יחדל אביון מקרב הארץ הכונה דע והכן שמנחנו של עולם להיות עני' ואביון בראש כל
 היצות לכן שמע לעצתי וחשמך בפשך שלא תעשה הרע בעיני ה' לפי שהפך הנז' ושנת
 הטבע ומי שהיה עני' להיות עני' ועשיר ואתה שמזלך גורם שתהיה עשיר תעני ותהיה
 אבי' ק' ל' זהו זמנו בפשך מאד פן תשכח עשיית הצדקה הראויה לפי שתכנס במקום
 אותו העני' שמזל גורם לו עניות והוא יעלה למעלה ואתה תרד מטה מטה לפי שהעשרת
 אתי אלדיך על שלא רחמת העניים ולא הסת על הקנין האביון לתת לרמתנות השלום
 מנת כפי כחך אך אולם הסת על אביוןך שלא יחסר ולא בטחת כמעט ה' אלדיך כי הוא
 חנותך כח לעשות חיל' ואני ידעת כי לא רבים יחכמו בענין הצדקה לפי שבמונם הביני
 עליהם ולזה לא יחדל אביון מקרב הארץ ותמיד יהיה מצוי העני' כדורוכו קדיה ואין
 להאמין וכל ישראל יקיימו המצות כי אם א' מעוה ושנים ממשפחה יהאיתי בני עליה והנס
 מעשים ומתי יהם מספר כי מי עכל לעשות מרוע הלבב ומצרות חסין לכן אשרי שומע לי
 לשקוד על הלתותיה וים וים לפזר ממונו לכל רל והלך ותכר מי הוא זה ואיזה הוא אשר
 מלאו לב לעשות כן כי לא רבי' ותענותני הצדקה ולא בזה יבוי ההזרה כי השומע ישמע
 ויחדל יחדל וזה לא יחדל אביון עדי כל ימי הארץ ואעפ"י שיעצת יצעת נכונה שתהיה
 כדיב עס' כל עני' ואביון ובוזה יבהך ה' אלדיך ע"כ ידעת נאמנת כי לא תספיק לך עצתי
 ולא תועיל ההרתה אם אתה רע מעללים צר עין שלא תתן לעני' לא תחמול לא תכסה עליו
 ולזה תתמסכן ואתה דע לך שקוראות זמן העניות ישיגוך י' ומאורעות הדלות יפוזדוך י'
 ה' ש' כי לא יחדל אביון מקרב הארץ י' או יאמר כ' לא יחדל אביון הכונה מנוי הארץ אשר
 לא מננו ישראל המה ועל כן אנכי מצוך שתעשה צדקה שהיא הסיו העניות מעליך ותחול
 על יחסי' והנה כשישראל אינם עושים רצונו של מקום הם דלים ושלמים בראשי' כל החיות

ועבים ללחם גם צמאים למים ונפשם שוקקה ואף לחפץ שנעים מכל טוב והרומי צור
 מזונם וכל אכילת נמבזה ונמס אותה ואכלו ישראל • אמנם אם היו עושים רצוני הברך
 אז היו עשירים ומבורכים מפי עליון תצא השנה ותואל עליהם הברכה ותחיו אוכלים
 בטוב הארץ דשנים ורעננים ותמכה ימים להפך רעבים גם עכאיים רשים ונחלטים
 ולא תיו אוכלים רק התמצית הנשאר ואתו חמטש בזכותם של ישראל על דרך אדם ובהמה
 תושע ה' • והנה האל יתברך מחסדו הגדול גילה לנו סוד זה על ידי נביא שיעשו ישראל
 חסד עם האבינו ונתת יתנו לחם בלי רפיון ורוע לבב ובזה יצלו מייסורי העניות ויסלק
 מהם הדגירה וי' על כן אנכי מצוה וגו' ועל עמים רבים יחדל וי' לא יחדל אביון מקרב
 הארץ דאלב מקרב אחיך או מקרב עמך מבעי ליה למימר • אותהיה הכונה שדבר הצדק
 קשה על האדם כי אינו יכול ללחם עם היצהר באמל'לו מה לך ולך לקחת לחמך ומימך
 לתת לאיש אשר לא יגש ועמל ואתה עבדת רבה כל ראש מוקרח וכל כתף מרישה
 כקין ובהורף ציח גם חוס סכנת כעצמך והלכת כדרכים מסוכנים להרוח מזונותיך כמדת
 טרחות טרחת לעשות מקנה וקנין בחרבך תליך וקשתך שבית שבני אותו חמטש אשר בידך
 ועתה למח יחסלו הארבה ריבוי הצדקה ופיוזר נתת לאבינוים עצלים אשר לא עמלו בוי
 ולפי שתמיד מיטץ אותו רעו' בלב לוח משליך מעליו חמטשם ופרק עול מעל צוארו ומקשה
 לבו יפול ברע' לז' על כן אנכי מצוה לאמר הכונה אס'לא תוכל שאת אומר היצהר ומצות י'
 אשר לא בדת נתונות ולא יכול לבך לעשות צדקה לפי שיעיך רעה בשלך לפחות חטשה
 השתדלות שיעשו אחרים ואמור לחם שיתנוואל תהי עיך רעה בשלחם שזה עון גדול ואם
 לבך הרע מיטץ עצות רעות שלא תגע בממונך ואתה חומל על מיטב הצאן והבקר לבלתי
 זבח לח' אלהיך • לא תקפיד במה שיתנו אחרים ויש לך לדבר באזניהם שיעשו צדקה וי'
 אנכי מצוה לאמר פתחו וגו' והוא דרך הלצ'י • ומה שכפל הפתיחה ולא הזכיר אמיצ'ה לב
 אחי • תיא ע' שפירשנו והכונה שצריך האדם שלבו בלתי רוצה לתת צדקה שיאמך לרעה
 שיעשה פעם אחר פעם • שפתוח תפתח יועל זה יש להזהירו ולא על אמיצות הלב כי האדם
 רואה לעינים וה' יראה ללבב והו' שלא הזכיר כמו שלמעלה שאמר ולא תאמץ את לבבך •
 והנה בזה מעורר יתברך חתורו כל הספקות • אותהיה הכונה במה שאמ' כי לא יחדל אביון
 וגו' לפי שאמר לעיל ולא ירע לבבך בתתך לרוצת לומר שיתן מלב טוב שמח לשם הכוחן
 לבורר וכליות ועל זה פירש שכרו שהאל יעשרהו ויברכהו כאמל'כי בגלל חרבה הזה יברכך
 ה' • ובראות משת רכיבו ע' שהדבר קשה ולא רבים יהיו שמחים בעת נתינת הצדקה
 כי אם מעטים כי רוב ההמן עושים להשתרר ולשם יתהלל לזה חזר ועשה פשרה באומר
 כי לא יחדל אביון מקרב הארץ כלומר ידעתי בני ודעתי בני ודעתי בני • לא תוכלו עשות כל זה וזה
 לא תקבלו השכר שכבר אמרת וזה לא יחדל העני • ואביון בקרב הוצרת • ואף על פי
 שזעשו צדקה לא תועיל לכם לפי שהיא עשיית שלא כחונן ולכן כלכם עתידים לבא ליד
 עניות ולא יחדל אביון מקרב הארץ ולזה אני מצות ומזהיר אתכם שתבישו אל האביון וחסני
 יתפרנס מן העשיר ואל יצטרך לאום אחר אלא יתפרנסו זה מזה • ומת שצוית אתכם בענין
 הצדקה שתחיה מלב טוב ונפש הצ' שמת ועלן עתה אשוב לומר לכם דבר אחר ואת כנסת

וישאל אחתו רעהו רעהו כי לא תוכלי עשות הצדקה מלב שמה מצד רוע לבכך ויצרתי
 על כן אנכי מצוק לאמר לך מצוק עכשיו אמירה וציווי אחר שהוא פתוח תפתח את ירך לברך
 ואיני מצוק שלא תאמץ את לבך דל שלא ירע לבכך כמו שצויתך למעלה לפי שאני
 רואה שזה לא יספיק בידך ולא יעלה לזה עכשיו אני אומר שלפחות תעשה זה הדרך שפתח
 תפתח את ירך לאבטן ארץ על פי שיהיה מאמצות לב ובה שוב ומה נעים אם היית עושה
 הצוננות הראשונה אולם בראות קושי הצננות מצד ירך הרע לזה חזרתי ואמרתי לך ציווי
 ואמירה אחרת וז' על כן אנכי מצוק לאמר : ומש לאחיך לענייך ולאבינויך בארצך : ככה
 פירשתי שהענינים הם ה' הדרגות יעש : כמה שנאמר כי פתוח תפתח וכו' וכל הכמשך עו
 וכל המשלתי ירך : אותה חיה הכונה : לפי שיש בהעכשות ה' הדרגות : ה' היא שיש אדם
 כשפאס אצלן לשאול ממנו דרך משל מאת זהובים חושב כל ברוואומר מה ליה ולעז הלילה
 קוזה כיס לא אתן סי' אס' חמשים ועושה פשרה עם השל' ואומר לו לא יש לירק המשים אתך
 לך יחב' הוא שיש אדם אחר רע מזוה ואינו רוצה לתת כלום ומה עושה משים תואנה ואומר
 אנו היית רוצה להלחך אבל כה אעשה שבעבור סנה פלוגית אינני יכול להח' לך : והנה
 הוא שיש אדם שאינו כל' רע כזה אבל אומר לחבירו לך ושוב ומה אתן : וה' היא שיש אדם
 שפשוטאים ממנו ואומר לשואל למח' אתה צריך לו והם עות ומשיב בשביל שאני חייב לל' לני
 ול' לני : ואומר חביאם אלי : והחמישיה היא שיש אדם שאינו עושה פשרה ונותן
 לחצאיך ולא משי' שתואנה וסכני : ולא מגררו בדברים ואומר בא ליום פלוגי אר' ליום פלוגי
 ומס' אינו אומר חבא האנשים חביתה' מי שאתה חייב ואני אתן להם אלא שמיד נתן כל
 ממנו אמנם בדרך מתוך מעותו הדמים הרעים ומצויה הפסולת ונותן כנגד לו אומ' קראי
 והעבט תעביטנוני : מחסרו אשר יחסר לו השמר לך פן יהיה דבר וכו' : טכננר ההדרגה
 הראשונה שיש אדם שנותן חצי השאלה לזה והעבט תעביטנוני מחסרו אשר יחסר לה חכמה
 חלילה לך לעשות כדבר הזה אלא מלא שאלת האנשים : עשה בקשת השואלים : מאתך
 תחלת הל' ואתה ונתעבט תעביטנוני בשלם : צוק' למח' שיהיה לך כנגד ההדרג' חב' שיש אדם
 שאינו רוצה להלו' ול' לח' מבקש תואנה לז' השמר לך פן יהיה דבר עם לבכך כל יעל לאמ'
 קרבה שנת השבע וגו' חכמה חלילה לך שתדכח העני' בשענות ותואנת כזבורת שזה עוקן
 גדול משכני צדדים הא' שרעה עינך כאחיך האביון ולא תתן לוי והב' שאתה משקר בעמיתך
 והובר שקריו לא יכון לבנדי עיני ולא מכנס צדיק אתה לעשות תישר לית ולחלות ולא לכזב
 סנף הדרגת חג' שיש אדם שאינו נתן מיד רק מדכת העני' השואל בדברי רחיות שואל
 יפרד מעד ירב אמרו חזים אינני אוכל כי אם למחה או ליום פלוגי : לז' נתן חכמה נתן
 מזל בלי עמב' ולא תקח זמן רק בכל הזמני' תהיה כמקור שנובע תמיד וכמוצ' מים אשר לא
 יבזבזו מימיו כנגד ההרב' ח' שיש אדם ששואל לעני' למח' אתה צריך המעות הללו ומשיב
 בשביל שאני חייב ל' ול' פלוגי ואומר חבא האנשים חביתה ואני אתן להם לז' אתן לך
 המכה חלילה לך שתביש אל מעשי העני' להטריחו שולך ויביא הנחשים אליך כי הדרב'
 קשה אליו מצד ה' רבים ומה נס שאלי' ידעה גם לקבור אכילה ושתיה מאותם הדמים
 ולקנות כמות עיני' ה' חסור שקי' מעלין ואתה מדכחו בדברים לאמר לך חבא האנשי' ואתן

להם

לחם ולא לך שבת תקנה כפשוטו על טובך היה חוטא לח' ויכנסו החורגו החובשים
 שהיא שיש אדם שגזות מעות העות וכו' הפסולת ובלית את העני לזה אמר ולא וזה לבבך
 כמתך לו הכונה אל חתן לו מעות ורבים רעים חסרין אלא טובים ושקולים והעבך תתי
 בקסף שלא נבזה לא ירע לככה בתך לו דבר טוב דק יחיה שמתעלץ ובטכך זאת תהיה
 עשיר שמה וטוב לך : זה שאמר כי בכלל הדבר הזה יברכך ה' אלהיך ככל מעשיך וכל
 משלח ידיך : או רמז לו ה' הדרגות אחרות והם אלו : הא' היא שיש אדם שמלות מיני אולם
 לוקח משכנ שנה כפלים וארבע הדרות : הב' היא שיש אדם כשואלים ממנו הטיב בך
 שעוהים ולעולם לא יתן המכוס אלא מלוח דבר שהוא קץ בו שיש לו הרבה ואם שואל אדם
 ממנו יין מלוח לחם : מיס טעם חלב גתן : הו' היא ההקעה שבכלם שיש אדם כששואל ממנו
 אוזה דבר עוקבגד העומר אצלו באמור הרמיתם חוצפת האיש הזה בלי כושת ששואל דבר
 שאיני יכול לעשותו משום כך וכך : הד' שמלות אכל לאחי מי' מועט' הוהק בכל עוזי וזה'
 שטל' מי' אבל בפני' זועפ' : וכנכד' אום' פתוח תפתח את ידך וגו' שכנגד הדרגה הא' היא
 שלוקח משכנ שנה ערך גדול לזה אמר פתוח תפתח את ידך לו והעבט תעביטנו ולא תבזט
 אדם משכנ ואל גדול ערכו שלפעמים אם לא יהיה לענימה למשכן תתן ותפתח את ידך לג
 בלי משכנ בעבור חיותו עני ואור פניו לא תפיל ואל תשיב חורמם : בלפניך נט' וזה עבט
 תעביטנו האם לא בן קשתה שאמר והעבט תעביטנו שמשפיק למד כי פתוח תפתח את
 ידך לנות עבט די מחסור וגו' אולם הכונה כמו שביארנו וכנגד הדרג' הב' שהיא שיש אדם
 שאינו נותן מה ששואלים ממנו כי אם דבר אחר לזה אמר די מחסורו אשר יחסר לו רוע לומר
 אל תכזיב חפצת העני רק מלא אמתו ועשה בקשתו לא תחליף יתלכך אחר כי לא באה
 הקשת עשרה משאלות לבנוה שאמר אשר יחסר לו דאם לא אן קשה לפי שמשפיק למד
 ותעבט די מחסורו נתיבוח : וכנגד הדרגה השלישית שהיא היתרעת מבסל והיא שיש
 אדם כששואלים ממנו קורא בדרך ומרוב קול באמר לנאבים : למד ראו וגם ראו : והנה
 בקשת האיש הזה והציפנתו ששואל דבר שאיני יכול לעשותו משום כך וכך לזה אמר חשבר
 לך פן יהיה דבר עם לבבך בלי על לאמר קרבת שנת השבע וכו' הכונה השמר ותחזר אל תפן
 ואל און השקר ולשים תואבות בלתי אמינות לומר איני מלי בשביל סבה פלגית או בשביל
 ושקר' שנת השבע שנוה השמיטה שבה אפיק ממני כי בפעם אל תאמר ברכים חאלית
 שנת עני גדול ממה צדדים : ה' שאתה בלתי חפץ ליתן לזה אתה משקר ומש' סבת
 תואנה אתה טקש' : הב' שאתה עושה שגם אחרים לא יתנו באמור אותם שחברי' בכוהוק
 באומי' העם שקרב' שנת השבע וגו' ובה' אתה מש' עצמך לחשע על דודל' לא יתן ולא ותגו
 ואחיס רשע : והג' שאתה סבזה אותי עני באמור שמשאלותי ומועצותי ובלתי צדית בתוכה
 והלכתי שאתה מחסר בפשוט רעה עניך באתיך האבית ולא תתן לו ולזה יקח עליך אל' ה'
 ודיית כך חסא' וכנגד הדרגת ד' היא שיש אדם שמלות מיני אדם אחר העבטת זמינ
 ומעשים מוד שול' מעותיו ורוהק את העני' בהוק' באמור הפעל לימה שיהל ויתן בלי ימנע
 לזה אמר בתן לתן לו הכונה עזוב תעזוב לו אותם הדברים עד שיהל לפרועם ולא תחזרו לו
 בפושט שנה עני' בשבול שהעני' מתבייש מאותם הדברים וגם הוא את ידו אשר בעהים

בְּדַבְרֵיהֶם לְפִי שֶׁהִלְלִל כֵּן סוּף אִדָּם לְמוֹת כֵּלָא שֶׁסְּטוּב וְסוּף כְּהַמָּה לְשִׁישָׁה שֶׁהִיא מִית קֶשֶׁת
 זָחַל לְמִיתָה עוֹמְדִים כְּלִי שְׂמוּעָה מִכָּה וְאִשְׁרֵי מִי שֶׁעֲמְלוּ בְּתוֹרָה וְעוֹשֵׂת נַחַת רוּחַ לִיּוֹצְרוֹ נִדְּלָה
 בְּשֵׁם טוֹב וְנִפְטָר בְּשֵׁם טוֹב מִן הָעוֹלָם • הַסֶּפֶק הֵט' קֶשֶׁת הַלְּצִית לְשׁוֹן שֶׁאִמֵּר וְעוֹשֵׂת נַחַת רוּחַ
 לִיּוֹצְרוֹ שֶׁמֵּן הָרָאוּ הִלְלוּ אִשְׁרֵי מִי שֶׁנִּדְּלָה בְּתוֹרָה וְעֲמְלוּ בְּתוֹרָה שֶׁעוֹשֵׂת נַחַת רוּחַ לִיּוֹצְרוֹ אֲמַנְס
 מֵת שֶׁאִמֵּר וְעוֹשֵׂת נַחַת רוּחַ מִשְׁמַע שְׁעוֹשֵׂה דָבָר זֹלָת הַתּוֹרָה אִם כֵּן מִשְׁמַע שֶׁהַעוֹסֵק בְּתוֹרָה
 אֵינֶה עוֹשֵׂת נַחַת רוּחַ לִיּוֹצְרוֹ וְזֶה נִרְאֶה דָבָר זֶה וְזֶה גַם שֶׁאֵינֶה מֵאוֹשֵׁר וְהַנֶּה קָרָא אֹמֵר וְתוֹכֵחַ
 מֵאוֹשֵׁר • הַסֶּפֶק הַעֲשִׂירִי לְמַה אִמֵּר לִיּוֹצְרוֹ לִימָא לִיּוֹצֵר כְּדָא שִׁיזְמַח גַּם יֵשׁ לְהִבְיָן לְמַה נִּקְטָה
 זֶה הַשֵּׁם מִשְׁמֹת אַחֲרָיִם • הַסֶּפֶק הָיָא לְמַה הִזְכִּיר שְׁנֵי פְעָמִים מִלֵּת שֶׁסְּטוּב לִימָא הִכִּי נִדְּלָה
 וְנִפְטָר בְּשֵׁם טוֹב מִן הָעוֹלָם וְכִמוֹ כֵּן קֶשֶׁת קָאמֵר תֵּרִיזִימְנִי תוֹרָה לִימָא שֶׁנִּדְּלָה וְעֲמַל בְּתוֹרָה •
 הַסֶּפֶק הָיָב מִ'שׁ אִשְׁרֵי מִי שֶׁנִּדְּלָה בְּתוֹרָה וְעֲמַל וְכִי קֶשֶׁת דָּאִין חִידֵי שֶׁכְּדַבְּרֵי כִי מַה הִסְר בְּפִסְקִי
 דְּבַתִּיב אִשְׁרֵי הָאִישׁ וְכו' כִּי אִם בְּתוֹרַת הַחֲפָצוֹ אִשְׁרֵי אִרְסֵי שֶׁנִּסְעֵ לִי וְכֹאֲלָה רַבִּי • הַסֶּפֶק הַיָּב
 צָרִיךְ לִדְרֹעַ לְמַה שִׁיבַח לְשִׁעָה בְּאוֹמְרוֹ שֶׁלְמַה בְּחִכְתּוֹ מַה חֲכָמִי הִיא זֶה שֶׁאִם טוֹב שֶׁסְּמַמֵּן
 טוֹב יוֹם הַמּוֹת מִיּוֹם הַחַיִּים כִּי לֹא יִדַּע בְּכָל אֶת שְׂטוּב יוֹם הַמִּיתָה מִיּוֹם הַחַיִּים לְפִי שֶׁהָאִדָּם
 מֵעוֹתֵד אֵל הַמִּקְרָאִים וְחַמְאוֹרְעוֹת לְעוֹת אֲמַנְס כִּשֶׁהוּא מִתְפַּטֵּר מִן הָעוֹלָם הַזֶּה הַזֶּה אֵל בֵּית עוֹלָמֵנו
 אֵל הַמְּנוּחָה וְתִשׁוּב נִפְשׁוֹ אֵל בֵּית אֲבִיָה כְּעוֹדֵיָה • וְכֹאֲפֵךְ אֵל עֵמִי בְּמִחְצֵת אֲבִיתִי וְנִמְלֵט
 מִתְּחַבְּלוֹת נְבוֹלוֹת הַזְּמַן כִּלְתִי נֶאֱמַר מִזְּמַן לְחֹרֵעַ אִם כֵּן לְמַה לֹא יִחַיֵּחַ יוֹם הַמִּיתָה טוֹב מִיּוֹם
 הַחַיִּים לְכֵן יֵשׁ לְהִבְיָן לְמַה לֹא אִמֵּר שֶׁנִּאֵמַר אֲנִי עֲלִי אִמֵּר שֶׁלְמַה וְדִי הִלָּא דָבָר הוּא •

והביאור

שְׁאוּלֵי רַ'ס זֶה הוּא אֹמֵר הִכִּי בְּסִיּוּם סְפָרָא דְּאֵיּוֹב לְפִי שֶׁהִקְבַּח חֲשׂוֹב
 אֵת שְׁבוֹת אֵיּוֹב הַכֹּל לְמִשְׁנֵי וְהִיחַח חֲשִׁים אֲרוּכֵי וְרָא טוֹבָה הִרְבֵּה לְבִסּוּף
 מֵת וְהַכֹּל כֹּאכֵד וְכֹאקֶצוֹת כִּלְתוֹל זֶה גִּזְרֵי אוֹם שְׁכָל עֵינָי הָעֵתָה הַבֵּל וְדִיק וְאִין בְּתַם מִמֶּשׁוֹ
 וְסוּף אִדָּם לְמוֹת וְעַפְ' שִׁיחִיה אֵלִפִּים שֶׁנֶּחַ סוּף סוּף לְמִיתָה הוּא מוֹכֵן וְאִישׁ לֹא יִמְלֵט נִפְשׁוֹ
 מִיַּד שְׁאוּל כִּי אִין שְׁלִמּוֹן כִּיּוֹם הַמּוֹת וְלֹא יִנְצַל מִמֶּנַּח כֹּל כִּבְרָא וְלֹא יִרְדֵּ אַחֲרָיו כְּבוֹדוֹ וְכִמְתּוֹ
 לֹא יִקַּח הַכֹּל וְלֹא שׁוֹם דָּבָר מִחַמְדוֹתָיו עָרוֹם יִלְךְ מְבַלִּי כָל דְּמִיּוֹן אֵל הַנְּעָד הַנְּעָר כְּעֵלִים יִאֲסֹף
 בְּיַצוּץ הַשֵּׁם וְקִמֵּץ מִשֵּׁם מֵלֹא קִמְצוֹ וְכִפְתַּחוּ עֵבֶד מְרַעִיד מִשְׁתֵּא כִי אֵינְנוּ רֹא אֵת כֹּל מֵאוֹמַח
 בְּעוֹד הַרְחֵי וְחוֹלֵךְ לֹבֵלֵא חֲמֵרָה • זֹהִי הַכּוֹנֵחַ לְרַ'ס כִּסְ' בְּסִיּוּם סְפָרָא דְּאֵיּוֹב וְלֹא בְּסִיּוּם
 סְפָר אַחֲרָיִם אֲוֹתִיה הַכּוֹנֵחַ לְפִי שֶׁאֵיּוֹב אֵינֶה צָרִיךְ דָּבָר דְּבָרִים אִשְׁרֵי לֹא כֵּן וְחִטִּיל דְּבָרִים
 כִּלְפִי מַעַל וְכִסְ' ז' עֲפָרָא כְּפּוֹמִיָה דְּאֵיּוֹב לְפִי שֶׁכַּחַשׁ בְּתַחֲוִיתָה הַמִּיתָה כְּדַכְתִּי כִּלְהַ עֵנָן וְיִלְךְ
 כֵּן יִרְדֵּ שְׁאוּל לֹא יִעֲלֶה וְלֹא רַ'ס ז' לְבִסִּיּוֹ סְפָרָא דְּאֵיּוֹב וְלֹא בְּסִיּוּם סְפָר אַחֲרֵי חֲדָבְרִי הַלְּלוּ
 סוּף אִרְסֵי לְמוֹת וְכו' רַ'ל צָרִי הָאִדָּם לְשַׁחַר עֲצֵמוֹ וְלִצְרֵף וְלִבְנֵי מַעֲשֵׂיו בְּעֵלְזוֹ לְפִי שֶׁסּוּפוֹ לְמַת
 וְהַשְׁאוּל אֵינֶה בֵּית מְנוּס לֹשֶׁעַל כִּרְחוֹתָהּ הִיא וְעַל כִּרְחוֹתָהּ כֵּת וְעַתִּיד לִיתֵן דִּין וְחִשְׁבוֹן מְכַל
 פְּרָטִי מַעֲשָׂיו שֶׁפַּעַל בֵּין כְּנִלְוִי בֵּין בְּסֵתֵר וְשֵׁם הַכִּיּוֹן עוֹזְרוֹת וְתַעֲצוּבַת עֲרֻמָּה וְמַרְמוֹת יַצְרִי
 מַעֲלָלֵי אִישׁ וְתַחֲבֹלוֹתָיו חֲכָל גְּלוּי וְצַפּוּ לְפָנָי הַקְּבֵלָה כְּשֶׁשׁוֹכֵחַ כְּאוֹרֵה • וְמִלְּפָנָיו מִשְׁפָּטוֹ יֵצֵא
 וּמַתָּה נֶאֱמַר לְשֵׁלֵם שְׂכָר יִקְבַל עֲנִשׁוֹת חֲרָאוֹ לֹא מְלַבֵּחַ מִשִּׁקֵּב צָעֵר מִחֲמִית וְהִיא קֶשֶׁת וְרַעַח
 עָלָיו הַפֶּךְ מִיתַת הַצְּדִיקִי שֶׁחִיא קָלָה וְכִמוֹ שֶׁאֲכָאָר בְּעַלְזָה כְּמִ'שׁ ז' לְכִמְבֵּה כֹּל חִיּוֹצֵמֵב הַיּוֹנְכָנֵס
 לְכַתְּוָעוֹסֵק וְכִי שֶׁהִכּוֹן שֶׁאֵינֶה לֹקַח צָעֵר מִדָּמֵנוֹ אֵל אֲדָרְבִּי שֶׁמָה לְתַעֲבוֹת אֲמַנְס הַרְשַׁע בְּמִיתָתוֹ
 לֹקַח

לוקח

לוקח דיאגוניתא רעה וקשה עליה ומקבל צער גדול כמו שהשוחט קשה וצער מ' החכם
 וזה שאמר סוף אדמלמות וסוף בחמת לשחישת וזהנה בזה כבר הותרו כפקות ראשון
 חכ' וספק ח' וזה ל' וקו' ואל' ל' בנת שבילת האדם הומא אל שחישת דחכמת שאינה
 מרגשת במ' וחתה חכ' היא עומדת במקנה מוסכת לשחישת בלי חכר והרגש כלל ולפעמים
 לוקחים ומצויים אותה לשחישת וחוזרים ומביאים אותה וע' כז' היא כלתי מרגשת כן האדם
 ועומד למיתה כאן למכח וכל שלוקחים אותם כרצון חיים א' ולמחר אחר ולפעמי' לוקחים
 ואזרחים ומביאים אותה והוא מי שחלה ונתרפא וחוב העולם אינם מרגישים בזה כי אם הבעל
 שכל אפ' שרשיג' בזה וחוזר בתשובה עכ' והנה בזה תירץ חכ' זל' ג' ספקות ספק כ' ו'
 וספק שיש' ספק בספקותיו ענין פירש חכ' זל' שאם האדם יזכה יתח קרוי אדם ואם לאו
 י' יתח קרוי ספקתה ע' אדם קרוי ואין אה' קרוי אדם עם החמרעס הדומה לחמור
 ויפה פירש' : אותה חכמת כמ' סוף אדם למות ובסיום ספרא דאיוב לפי מה שהארץ
 לאיוב הצדיק מה שאליו כג' עונת כג' עמים ובחולאים רעים איש תם וישר ירא אלהים וכך
 מרע והניעו ע' דברים רעים כאבד קנינו ורכשו ובנינו ובנותינו אנכלים ושתיים מתו במיתה
 משונה פתאומית בלי חול' ופחלת ונשאה ערנם מכל' ואולי מזה יאמר אומר כאלו בראה עול'
 בתקית כדרך חל' לתתם למה החבור במאוב על משכבו בשחין רע וישב בתוך האפר וכל
 ושוב גלה ממנו ועשו לצדיק לא טוב ואין צורך אצל ה' כדרך לכסוף כי אין לפניו דבר נסתר
 ב' הכל גלוי וצפוי לפני כסא כבודו וצופה ומביט עד סוף כל הדורות והוא ה' ה' יודע שעבוד
 איוב חיה עתיד לקבל היוסוף ולא ליבעש בהם אמ' כן למת הוכח הצדיק ליה כה החכם
 הגדול כ' וכלא רבי מאישע שמואלא שהיה מאי' פני חכמים בהלכה והאיר עיני החל
 בחכמתו וסמך ואמר שאין לחסות כל בייסורי הצדקה כי אין כנו כח לידע הסוד כמאמר רבי
 זנאי אין בידו משלות דשע' ואף לא מייסורי הצדיק' ומה גם שנכל' לומר שייסורי הצדיק
 והם לטובתו בדי' להרבות שכרו בעולם הבא עולם שכלו טוב ואם כן אין לתמוה במה שאידע
 לאיוב חסידו כי לטובתו היה ליתן לו שכר טוב בעולם הבא וזהו סוף אדם למות כלום אין
 הצדיק אושר בעולם הזה ורק בעה' ומה שאתה רואה בעיניך ייסורין באים עליו הנה חמה
 ולטובתו חיים כאים ועוברים בע' עולם קצה וכל עניניו מאורעות ונתולדותיו הכל דממה
 ודמותו ל' על עובד הלאו בצלו של בתל או בצל של אלה' אלא כעל עוף הרע באווה ואין
 לעשות עקר מחשוב ולא לעצב מה עשונן כמו של' א' עצב וביעש איוב הצדיק ע' וקבל
 חבל כעצמותו כמו שאמר ה' בחן והלוקת יהי שם ה' מבודד וכל' גם את הטוב נקבל מאת
 האר' חיים את הח' לא נקבל וג' וכל' זה כמ' ל' שידע והשיג שכל אופניו עיניו העהו הם
 יהל כלום וכל' ארובים ואין שום עקר לא בהכרם חשבים ולא בהרגים חרעים אולם
 העקר הוא ענין העה' שהם תמידים מה שאינן כן בדברי העה' וזה שאמר סוף אדם למות
 ורעה אין לעשות עקר ולקחת עקר בע' ולא עצבית ודאנה מחרעות לפי שסוף האדם מת
 ומה פטור מ' וכל חרבים כל' וטובים אמנם ראוי לעשות עקר כן חע' שיהיה ודבר
 במור' טובות ויטובים מצד' ומשפט' פושע' ושהאל' בג' חכם גדול מאד ולזה ראוי לכל בר
 אראל שחיותו בה' לשתר בפניו לחזקו ולחמיר באור תבטול וישב עולם לפני אלהים וכל'

עולם

דק"ו

עולם ועד ושם תושג המנחת והנחלה ושם ינותן החסידים ואנשי מעשה ויקבלו כלם שכח
אישי כפי פעלו ומעלה להלכה הרשע שפעלו עול' ולכן יש לחזק שלא לעשות עקר גם מהטו
נס מהדע שכלם יתמו ויבא סוף ותכליתן חיש לעזוב עניני הכל שאין מפשו בשום דבר
וסוף אדם למות שהם ישראל הנקראים אדם דכתיב אדם אתם • וסוף בהמת לשחיטה
הל' למיתה וזה שהם אה מכחישי התור' הנקראים בהמת דכתיב בשר חמורים בשרם • והכל
למיתה הם עומדים רוצה למור וכל שאר הנבראים כלם כלים ונאבדים מן העולם ואם תאמר
אם כן מה נשאר מזה העולם לז' אשרימי שנדל בתורה הל' אינו נשאר מהעולם אלא החסיד
והמצות והמת המלויך את האדם וחלבים לפני על דרך והלך לפניך צדק ומפנים לפני
מקום ומדור לפי כבודו וזה צדק ארבעה תנאים • האחד צריך שאותו האדם כל ימיו יעסוק
בתורה מפעוליו עד יום מתו וזה שתיחה תורתו ואומנותו ועשת התורה קבע ועסקו ערואי
זה שאמר ועמלו בתורה • והג' שאותה התורה שעוסק בה צריך שתהי' לשמת שבזה עושה
נחת רוח להקב"ה אמנם מי שעוסק בתורה שלא לשמת כוח לו שלא נברא לפי שאינו עושה
נחת רוח להקב"ה וזה שאמר ועושה נחת רוח ליצרו והרביעי צריך שכל ימיו יהיו טיבים ואל
יבזו ימי הבחרות את ימי הזקנה וכן להפך • זה שאמר גדל בשם טוב ונפטר בשם טוב מן
העולם והנה בזה התורה עוד דל' שנקות ספק ג' ח' וט' י"ב שספקנו בספקות ומתן שאמר חס
עומדים הוא כמו שפירש הר"ה וזה אל זל' כמו שהובא לעיל • אזי אמר לעד הם עומדים הל'
אעפ"י שתראה אנשים מארבינים זמים הרבה עז' למיתה הם עומדים ר"ה נעבדים כי לבכור
למיתה הם מזומנים והוא מלשון ואתה פה עמוד עמדי • או ואמר והכל למיתה הם עומדים
עד שאז' לכל יודעים שהם מתים והכל אומרים בפיהם וגו' שהכונה שהצדיקים הם מוכנים
ויודעים שהם מתים ומזכירים המות כלם גם כפי חס אומרים שהם עתידים למות וזה כעד
חסידותם ויראת ה' שיש בקרבם והם שקולים כנגד כל העולם עד שאמרו בברכות כי זה כל
האדם שקול זה כנגד כל העולם • ולזה נקראים כל זכר שביארתי בדרוש ראשון יע"ש •
ומ' שג' פעמים ענין אחד הל' שחזיר ומיתו דג' פעמים כאמר סוף אדם למות וסוף בהמת
לשחיטה והכל למיתה וגו' אולי להורות על שלש כתות שיש בעם ית' אחד של בנינונים •
וכת ב' של רשעים • וכת שלישית של צדיקים וכנגדן אמר סוף אדם למות וכוף בהמת וגו'
כנגד כת של בנינונים לזה אמר סוף אדם למות • כנגד כת של רשעים לז' וסוף בהמת
לשחיטה ר' סוף חרשע הנמשל לבהמות למיתה קשה כשחיטה • וכנגד כת של צדיקים
לז' והכל למיתה הם עומדים כלומר דצדיקים הם עומדים ברצון טוב מוכנים ליום המית'
מצד שלא פעלו עולת ולזה אינם יראים לא חס שבחים שעתידים לקבל שכר טוב ולראות
נועם מתמיד לאור כאור פני מלך • וזהו מה שכתוב במ' שסוף אדם למות וסוף בהמת
לשחיטה והכל למיתה הם עומדים • הרצון דבבנינונים וחרשעים אינם מרגישים ביום
המיתה לפי שפחדים גם חרדים מיום הדין מה יעשו ליום פקודה ולזה אינם מזכירים המות
לפי שהוא כעלה להם ועל כן כורחים ממנה והם לא ידעו כי המות תשיגם וסוף אדם למות
קוצה לומר סוף הבנונים למות • וסוף בהמת לשחיטה רוצה לומר סוף חרשע למיתה וזה
וקשה בשחיטה אמנם הצדיקים בלתי פחדים מיום המיתה אלא עומדים זריזים לראות

חלני יתכרך ליחנות מזיו שכ'נתו ומקבלים חמות ברצון טוב שמחילם וששים הם עומדים
 מזמנים ד' והכל למיתת חם עימדם : והוא כמנוע עמד אותם סבובות החר השן עזרת
 הזמנה יבזה הותר ספק שיש ופ' ש בתורה כ' פעמים לרמוז על תורה שבכתב ותורה
 שבעל פה ולזה כיוון כמ' ש גדל בשם טוב ונפטר בשם טוב לתורות שצריך האדם שיחיו
 לו שני חתרים כתר שם טוב של תורה שבכתב : וכתר שם טוב של תורה שבעל פה : והנה
 כזה הותר ספק יא : ופ' ש ועושה נחת רוח ליצורו לפי כשרצה תקנה לברוא האדם אמרו
 מ' מה אדם ותדעהו וגו' ולא היו רוצים שיברא אדם בעולם וחנה מכל יום ועצתם וטרף
 והמית אותם וברא את האדם כדאיתא בדברי רז"ל : לכן כשהאדם זוכה ועוסק בתורה שם
 עושה נחת רוח ליצורו כהנהגה אומר למ' יפה עשית שבראת האדם דאזכרת יפים
 מעשיו ולא כאותם שאמרו מת אדם ותדעהו : והכלאים כדיום ומשתחיים להדרת כבודו
 ובזה תקנה כב יכול משתכה וכאילו לוקח נחת רוח אמנם כשעוסק בתורה שלא לשמה
 אינו עושה נחת רוח ליצורו ר' ש תקנה אינו לוקח נחת רוח על שציוו לפי שמה יש להם
 פ' לומר : יפה אמרו הראשונים שהאדם לא יהיה נברא וכזה הנהגה כועס וכב יכול כמעצב
 לפי שהמלאכים מקטרגים לפניו אך אולם כשעוסק לשמה הנהגה שבח ביצירתו ואין לשום
 מלאך וטרף שום מענה והשול כל העוסק בתורה לשמה משום שלום בין פמליא של מעלה
 ובין פמליא של מטה ופ' ש ועושה נחת רוח ליצורו : והנה הותר ספק עשירי יומה שספקנו
 כספק ד' הרצף לומר סוף כל עניני העוה"ז הם הכל ואין בהם שלימות אך אמנה השלימות
 הוא בע"ה שיש מנוח ומרגוע לנפשות ושכר טוב לצדיקים ולהולכים בתמים וטובותיה
 ארוכות בלי קץ : ואם הרשעים וחכבוננים מוצלחים בעוה"ז לפי שהנהגה פורע להם שכר על
 איזה דבר טוב יען כמצא בס' כד' לטוררס מן הע"ה והנה הצלחתם היא מועטת ועולפם
 חבל עולם של מ' לזן אחיו של בליזן לזמן מועט כלה ונאבד ותקוות מפה נפש פתאום יבא
 אידם ויום פקודתם וסוף סוף האדם למות ר' ש טובתו לא תתמיד ולא תקיים כדרכי אדם
 זמן מעט ילך לו בלי המרה אל ארץ חשך ועלמות : וסוף הבהמה שהוא הרשע שלגלג על
 התורה לשתישה ר' למית דת וקשה כפתורי בפי ושטי וזה לפי שלא הבין עקר יקר מהות
 התורה אשר נתן אלהים על הארץ לזה נמשל ונרמה אל הבהמה כדכתיב נמשל כבהמה
 נדמו וכתע פתאום יחסר טבו וימות מיתה אכזרית זאת ועוד רעה חולה על ראשו שעתיד
 ליתן דין וחשבון לפני שוכן שמים : ואז יקבל גמלו מאת הבורא ותגמלו יהיה לכולו נדון
 באש וכמים : והנה מאחר שאבות הרשעים והכבוננים שלא הכירו עונם באזנים היא הכל
 כמשלת לקיקות שבין ליל' היה וכן לילת אבד אין ראוי לפארם ולא הצלחתם כי דגס טאול
 יחתו אך ראי' לשבח את הצדיקים לפי שעולםם תמידו שכלו טוב וחבלם נפל כנעמים אפי'
 נחלת שפחה עליהם וזה מתקמת כראם אשר חפליא לרדקק עמם כח' השער זאם חטאו
 פרע להם בעוה"ז לנקותם שילכו צרופים ככסף צרוף בעליל לארץ ולה' חס' כלתי יראים
 מיום המות ומתקרבים אצלה להיות עמה כי ימיהם היו טובים ולכן הם כשוחים בחסד אל
 שלא יקבלו שום צער מחמת רק שמהה ועלצון מראות פניו יתכרך וזה גם השכה להצפון
 להם לכן ששים ונעלצים לחזקו יום המיתה כי אינם מקבלים צער אלא נחת רוח על דרך

שאמרו כד נח נפשות דר' לרומיתם אינה קרויה מית ר'ק פטיר' כדרך האדם כשמתפטר
 מחיבורו שבעולם ממנו שחלך לו אל ארץ אחרת והוא חי ואינו רואהו : וזה לפי שעסק
 בתורה וקוים וקבלו המצוות כתיבה יתירה ולכן אשרי מי שנדל כתורה ועמלו כחורה כי
 האדם לעמל יולד וזה אשריו ואשרי הלוקו שהוציא את ימיו לעמל התורה שיש לו שכר
 ותשואות הנפש ועשה נחת רוח ליוצרו שעסק לשש כי מי שעוסק בתורה שלא לשמה אינו
 עושה נחת רוח לחקבלה וכן יכול מתנחם על יצירתו וקאילו כתעצב עד ויתעצב אל לבו
 והוה חתידוש שבא בעל המאמר להודיענו דאלכ מה הזכר בפסוק אולם אם הצדיק ועשה כל
 המעשים האלו ר' שנדל בתורה ועמלו בתורה ועוסק לשמה שעושה נחת רוח ליוצרו
 גדל בשם טוב ונפטר בשם טוב יהיה מאושר בעה"ב אבל אם הסר אתה מספרם לא יהיה
 מאושר ואם הוא מאושר בעה"ז דנע ימות ויחלש ויגוע אדם ואין באותו האושר שום עקר
 לא באושר הצדיק בעה"ב והנה כזה הוהר הספק הז' : ומה שאמר ועליו אמר שלמה
 כחכמתו הרצון שלא בא לחדש שטיב יום המית' מיום הלידה שזה גלו ופשיטא אמנם בא
 לחדש ולומר שטוב שם טוב מיום המיתה משם טוב מיום הלידה : פי' שטוב שם טוב מימי
 הזקנה משם טוב מימי הבחירה אעפי' שנראה להפך : לפי שמעשה ושם טוב מימי הבחירה
 הוא דבר גדול לפי שאז החאדם בכחו והיצהר גובר עליו אמנם מעשה ושם טוב מימי הזקנה
 אינו גדול לפי שכבר תשש כחו ונס ליה וכהותיו ככדי' עליו והיצהר בלתי מתגבר לעשות
 דע לזה בא ב"ה ז"ל והערה לנו שאינו כן שאעפי' שנראה לכאורה ששם טוב מזמן הבחירה
 הוא יותר טוב משם טוב של זמן הזקנה ע"כ מעשה ושם טוב של ימי הזקנה הוא יותר גדול
 לפי שמעשה ושם טוב מבהחירות ישספק עליו לפי שהאדם קרוב לו החשתנות ההשתכשו'
 עד שאר' : והנן כ' שימש בבחונה גדולה שבזמנו שנה ולבסוף בעשה צדוקי ועל זה אמרו
 אל תאמן בעצמך עד יום מותך : אמנם מי שהזקין בארץ שרשונא עד קצו כמעשי טובים
 ושם טוב עולה על גבי יחסיט לשבתו קט' ועליו אמר שלמה כחכמתו שוכשם משמן טוב ויום
 השבת מיום הולדו הכונה כי מה שכונן שק' אינו על' מח שטוב ויום החיותה מיום הלידה
 שזה פשוט ולא צריכא למימר אמנם כונתו לומר דבר חידוש כלשון קצר כמנהגו במשלה
 והוא שהצדק לומר שטוב שם טוב של זמן הזקנה משם טוב של זמן החירות והוה מיום הולדו
 מהפסוק אינו כמשמורק יש לו חמד אחר שכן רכדי שלמה כחכמתו גדולה במשל ומל' יצרה
 ודרך קיצור וזמש שלמה כחכמתו : והנה פ' הפסוק כן הוא טוב שם משמן טוב וטוב שכר
 מיום חמות משם מיום הולדו : וטוב הראשון מהפסוק מוטק' ועצרו ואחר עמו והנה פ' ירוש
 יום הוא זמן כמו כי לא תדע מה ילד יום : והנה מעזבוית ויתרומם על כל ברכת ותהל' ככה
 חותרו כל פסקי האמ' עד סוף הי' והנה כונת בה' שצדיק שהצדיק יהיה פרקו גאה ויגדל
 בשם טוב וגם יפטר בשם טוב מן העה"ז שזהו העקר שהכל הולך אחר היתום וטוב אחרות
 דבר מראשיתו וזה אמר' כח לתביא דאיה ולא על אושר התור' לפי שזה לא צריכ' למימר כי
 מה חסר בפסוק יוכסו שספקנו בספק יב' : והנה עד כח השיגה יד' יד' כחה לפרש המאמר
 מחסרו ית' : והנה אמר צה' לתת הקבלה על פעולת' זאת שעלית לדרו' נגד פני מכת שלא
 קרין אשר קא יראני ל' פגעובי באמן מה הפעש' שעשית בחיו' שלי' וכפרת הגזנ' יע' ומה'

אתה קראת & המלכים הלח מאן מלכי רכנן לזה אשיב ואומר שפעולתי זאת היא מוכרחת
והפעול בהכרח לא יגוב כי צר לי מאוד ואין לי על מה ליסמך כי אם על רחמי שמים מדוכתי
ורחמי מעלתכם מידכם נדבחה צדק לשם ה' ואף על פי שאיני כדאי וזהו שאמרתי בנוס אפי
אדם כי יקריב * מכס קרבן לה' * רצוני אדם שגאינו הגון שרוף ממעשים טובים ושולל
טחכמה שיקריב עצמו כגד פניכם לדרוש ואין הדין כך עם כל זה מהכרח רצוני שתבישו
אליו בעין חמה ותעניקו לו מברכותם על צד היתר טוב שהיה לשם ה' וזהו שאמרתי מכס
קרבן לה' * ולפי שירעתי כי מנהגנו להשפיע לזולתכם כמד' השלמיל' לכן סמתי פני כהלמי
ואדע כי לא אכזב * ויש בפעם ב' סמס קרבן לה' * אדם כי יקח' יולשון כי מלשון כויה כיווננו
ובזה אשים קנצו למילין ולשלום התורה וכלת אין קץ * והאל יתברך כשכר זאת התור אשר
צוה לתורתנו ימת' חישה לגאלנו וקין ישני עפר ויקיים בנו מקרא שכתוב יחינו מיומים
ביום השלישי יקיימו ונחיל' לפנינו * והאל ואתא לידן כימא ביה מילתא וצד' להעי' ספקותיו
הא' מה אלו חיימי' רכתמי מיומים כי לא פורשו * חב' צריך להבין מהו יום השלישי והרבני
סדומים וחמומים למת ביום הג' ולא ביום הר' וכן על זה הדרך * חג' מה שהזכיר לשון חיות
פעם ב' כמ' ש' ונחיה לפנינו * פשיטא שאם הבת יחינו ויקיימו בודאי שנחיה לפנינו והכונה
שהנע' רומז על שני בתי מקדשים וכמו שפירש רש"י ז"ל * ושני ימים נחרבו בעונות אב' תינו
חרבי' ולפי שנבנו על ידי בני אדם שחם בעלי תכלית * ואולי זהו הרמז במשנה' לה פקודי
חמשין משכן העדות אשר פוקד על פי משה וגו' חכ' נח החסרונות וחהעדר שהיה לבירת
חמקדש שנתמסכן ב' פעמים בשביל שפוקד על פי משה ר"ל שנעשה על ידי בשר ידם בעל
תכלית ולכן נחרב אמנם חבית חג' בעזרת הצור יתברך יחיה בנוי על ידו שהוא כ"ב הלא
יחרב לעולם ועד כי מעשיו אינם כלים ונאבד' יחס קיימים ועימד' לפנינו לעד וזלת בריאת
מאדם וחשאר שעל זה בראם * וד' ש' יחינו מיומים ביום הג' יקיימו רוצח לומר שיגבי' מצרכו
ויחינו כאלו אנו מתי' מפאת הגלות ויאיר אפלתנו בקיום בנין חבית חג' שיהיה בנוי בידי
אכיר יעקב שלא יחיה לו סוף וקץ עוד כל ימי עולם מה שלא היה כן בראשונ' וד' ש' מיומים
ר' ל' יותר מיומים שהם שני' חומצ' זמן בית ראשון וזמן בית שני' שהיה סוף. לא תס' חומני'
וחמצ' כיום נוס' יר' ה' יחיה כס' להוסיף ולאבד' ונחרסו הבנינים בעבור היותם בני יום מיר'
אדם * אולם חבית השלישי' שיהיה כנוי מיד הג' לא יחסר לעל' כמותו המצב יהיה קיים
ונצחי' וד' ש' ביום הג' יקיימו * וס' ש' ונחיה לפנינו * ירמח אל' תחיית המתים מתי' ישראל בקום
ישני עפר יקיצו * או אולי' מח' שאמר יחינו מיומים רומז אל' בנין בית שלישי' ומצבנו * ובט'
ביום הג' יקיימו רומז אל' ת' שיקומו על רגליהם כדכתיב וזעמדו על רגליהם וכתוב חנני'
פותח את קברותיכם עמי' וחקלתי אתכם מקברותיכם * ומח' שאם' ונחיה לפנינו רומז & עולם
חבא שאין בו אכיל' ושתיה ולא פרי' ורבי' אל' צדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם
ונחנים מויו השכינה * או יאמר ונחיה לפנינו ל' ונחיה צדיקים הקרויין חיים אפ' במיתתן
כאומרם ז"ל * וחכמי' שבזמן משיחו בעת לא יחיה שום חסא כי כלם יקראו בשם ה' לעבוד
שכס אחד ואז יתמו חשאים מן חרץ חושאים לא נאמר אל' חשאים כמאמר ברוריא * או
יאמר על דרך שאמרנו חכמינו וכדונם לברכה שאמר הקב"ה לירבעם מלך ישראל חזור בך

ואני ואת בני ישראל כנג עדין • מזה מסמט שהצדיקים כטיילים לפני הקב"ה ארבות וקצרות
 וזהו תחית לפניו • והנה מכל המפורש כבר חותרו השלש ספקות כמעט הרהסקנת
 ואחלה פניו יתברך שהיא למען שמו • ולמען הצדיקים עמו • יקיים בנו
 נאמו • לכבוד בית הדוכו • הבית והארץ אל • ובא לציון
 גואל • ומלך ה' אלהי ישראל •
 אכיר בלצו:

תם ונשלם הדרוש השלישי:
שבח למי שמחלמיש מים הוציא:

דרוש רביעי אדרת אליהו

חכמי אלהים כור אמרות טהורות • ויתן לי גם את זה להבין ולהורות • דרום נאה חקרתי
 חן ודבר גבורות • סמוך לחב סכונות סיום הספירות • במוניסטוריו העיר בקהל חמוני •
 במוסב זקנים וערת נאמי • בכנסת פורטוגזים הם עם ה' • זמן סכת הסכע סדר מדבר
 סני • והנסח אים אים על עבודתו ואל מסאו • אים אים •

גרסינן

במדרש חזית כתוב אחד אומר כי לא ישטח ח' עמו ונחלתו לא יעזוב •
 וכתוב א' אומר כי לא ישטח ח' עמו בעבור שבו הגדול אמר ר' שמאל
 בר נחמני פעמים שהוא עשה בעבור עמו ונחלתו ופעמים כשביל שמו הגדול • אמר רבי
 איבו כשישראל זכאין בעבור עמו ונחלתו ובשאיין ישראל זכאין בעבור שמו הגדול • ורבינן
 אמרין בארץ ישראל בעבור עמו ונחלתו בחול' כשביל שמו הגדול שנאמר למעני למעני
 עכ' • מורי וגבירי שרי קדש ידוע וספורס לפני מעלת גדולת כת ונגד כל איש חכם ונבון
 סכין דבר מתוך דבר ואף גם מורגש להסן חעם שמעז אחד סב' דברי לא ידבר בעל דעת
 חטרגיש בעצמו ולא יפתח פיו למלך כנג אחר • הא' מצד גדול וחסיבות של האיש אשר
 ידבר למלך כי הוא שר ככבר כ' היותו משרי המלך חיוטביס ראשונה כמלכות כ' היותו
 מלך • והב' מצד היות המדב' ספל ואפל נכזה וחדל איש' שדבריו בשער לא ישובר וובעיני
 הכל חכמת המסכן כזויה ורבריו אינם כשמעי' ולזה לא ידבר האדם וימנע את עצמו מעשו'
 פעולה גדולה א' קטנה או מצד נבחות האיש שהפעולה או חרובור יהיה מדובר לפניו או
 מצד שפלות מהותו כי הוא בלתי ראוי לדבר מצד עצמו או לפעול פעולה טובה וכ' שרעה
 ולכן ישאר הריבור בלתי מדובר או הפע' להתסאר שממח וסנוערה מצד א' סב' הדברים
 חכו כ' כ' בחיותם יחד שאז בלי ספק אין ראוי לרבר ולעשות פעולה כלל כשום צד בעולם •
 ונחה דוגמת הדברים הנזכרים חסבורו אבוש והוא ראש כלם ועלה כדעתם לעבור צנא

השמים והיוליהם השמש והירח הככבים ממסילותיהם המזלות וכפלי וכפול וכפול ונסת ונס
 שרי חמרום באומרום שלא היח ראוי שיקריבו עצמם לפני רבון העולם יתב מצד נבחתו
 ורוממותו שהו' מלך גדול ונור' מי יעמו לפניו מעד אפ' זמי יקול לפניו קצפו וועפו כי לו לברו
 הממשלה והכבוד שלוח אינו ראוי להתקרב למולו לעבוד עבודה או להבר לפניו כי אם
 לעבוד הככבי והשרים ולתהלה לבר כדי שיהיו אמצעיים בינם לבניו ית וכמו שכתב בידו
 החזקה חרמכם ול' בתלכות על' כפ' זל' בימי אנוש טעו בני אדם טעות גדול ונבכרה עצת
 חכמי אותו הדור ואנוש עצמו מן השועים חית וזו היתה טעותם אמרו הואיל והל' ברא ככבי
 לו וגלגלי ל' רב' ה' העולם ונתנם במרום וחלק להם כבוד והם שמש' השמש' לפניו ראויין
 הם לשבחם ולפאר' ולחלוק להם כבוד והיו רצון הל' כה' לגדל ולפבר מי שגדלו וכברו כמו
 שחמלך רוצה לכבוד העומד לפניו וזהו כבודו של מלך כיון שעל' דבר זה על' ל' חתחילו
 ל' כנות לככבים היכלות ולתקריב להם קרבנו ולשבחם ולפארם בדברי' להשתחוות למולם
 כדי להשיג רצון חבורא ע' כ' הנח כרא' מדברי הרב הנז' שכונתו לכאר שאנוש ודורו עבדו
 צבא השמי' והשרים כדי שיהיו בעדם לפת ולמליצי' שרים כהם רים לעשו' ולאכתם ולהפיק
 רצונו של מקום על ידם כי הם חשבו שלא היו ראוי' להתקרב למול' בורא עולם ככיר ואביר
 גדול למלכי' ארץ מצד מקותו ורוממות נבחתו וקרתפאר גדולתו ומה גם חשבו פניית
 א' ית' ומחשב' שלא היה ראוי להם גם מצד עצמם שהיו ארצי' חמרי יים עפה ואפר ולזה נהרו
 באשר כחורו בדרכם הרעה לעבוד צבא השמי' ותילים כסיל' וגלגלים ומזלים ושרי שוררים
 לחיות להם למליצי' נבשי' הל' ית' לדבר בעדם ולעשות מלאכתם בנקל והם יעמדו מדחוק
 אם מצד רוממו מחותו אם מצד שפלו ודלות כרום וזלות לבני אדם שהם חויו' ונפסדי' כחומר
 עמור קורצולוכן חלכו בשרירות לבם הרע ובחרו נשמו אדונים עליהם להיות סרסורי' בינס
 לכין הכה' והנה הרב זל' כפ' גילה דעתו עת' כזה וזל' עקר הצוות בעל' שלא לעבוד א'
 מכל הנברא לא מלאך ולא גלגל ולא ככב ולא אחד מד' חיים דות ולא א' מכל הנברא' כחם
 ואעפ' שהעובד ירוע שת' הוא האלהים והוא עובד הככרא הזה ע' שעבד אנוש ואכשי' דורו
 תחיל' חרי' זה עובד ע' וענין זה הוא שהזהירה תורה עליו ואמרה ופן תשא עיניך השמים
 וראית את השמש ונור' אשר הלך ה' אליהך אותם לכל העמים כלומר שמה תשוט בעין לכך
 ותרא' שאל' חן המנהיגי' את העולם והם שחלק ה' אותם לכל העולם לחיות חיים יהוה ואינם
 כפסרי' כמנהגו של עולם ותאמ' שראוי להשתחוה להן ולעובדן ובענין זה צוה ואמר השמר
 ל' פת' ל' לבכם כל' שלא תשעו כהרה' הלב לעבוד אלהיות סרסורי' בינס ובין הכה'
 עכ' : הנה מזה יורה מורה שכונת אנוש ודורו אשר טעו כדע' שעבדו השמי' וכל' צבאם הית'
 כדי שיהיו סרסורים בינם לבין הקכה' וזה בעבור השכם שאין ראוי לעבוד עבודה או לדבר
 לפני הל' ית' מצד גדולתו ואף גם מצד שפלות האדם בשר ודם ותוסר קוצר יכולת האנשים
 האנושי' ומעצם בלתי קיים שהיום כאן ומחר א' המקום אשר אמר ה' זה אמרו לעבוד מה
 שעבדו כדי שיהיו שרים אמצעיים בינם לבין הקכה' רצונו לומר שידעו בהכמתם שהכה'
 גדול ונורא וזו חגדו ולהתגבר ולזה ראוי לעבודו שכם אחד ולא לעבוד צבא השמי' השמש
 והירח הככבים ממסילותם כי הם לעמתו נחשבים לתוהוואין : אמנם שרצונו של מקום

שעבדו

שעברו יתנו מכובדים וראויים לעובדים ואליהם לדבר ולתפלל כי הם קרובים אל העשן
משפט עמו דבר יום ביומו ואין ראוי לדבר ולתפלל לאל ית ולא להראות אלי פנים בעד
מעלתו כי הוא מלך ואדון הכל כמו שאין לדבר לפני מלך ב' כי מי יבא אחרי חמלך לדבר
אליו ואם ידבר לא יהיה נקשב אכן יגעו בו וכמט מי אתה קראת אל חמלך וזהו
נשמו אומר וחסבו על ה' תועה שאין לדבר בפניו מצד גבוהותו ומעלהו וגם מצד עצמם
שחיו שפלים ולכן בהרוב מלות וחסרם להיות פסורים בינם לבין הקנה לדבר בעדם
כמנהג העולם שבחור לברכה המלך גדולי ונותנים להם שוחל ממון או דברים כד' שירבו
בשבים אל חמלך וכמט היש לדבר לך אל חמלך או אל שר הצבא ואתם חשרים שוחרי
שרים אחרים גדולים מהם ואתם כמו כן עושים שדורשים ומבקשים פני שרים גדולי מאל
הוא פני חמלך היושבים ראשונה כמלכות עד שמגיע הדבר אל חמלך ובוז נעשית שלתם
ובקשת אמנם אין ראוי לכא כפתע פתאום לדבר אל חמלך מצד גבוהותו כש כהיות השואים
אנשים רקים לוכשים שקים שאו וראי כלי ספק אין לכא אל שער המלך וכ' שלפניו והנח
כמה חיותה שעות גדולה ונכבדה גם נפארה עעת רשעים דחקה מנו שזה אינו הפנותי
ויתעלה שמו הגדול המקשיב אנקת אסיר לפתח בני תמותה שומע אל אכיונים וכתביב
מרום וקרוש אשכך ואת דכא ושל רוח לחיות רוח שפלים וגו' והוא מצוי אצל העני לתת
את שאלתו ולעשות את בקשתו והפך ממנו שהוא רצוי ומצוי אצל הגדולים וחסרים והנח
לא כחר השם כזה כי רצונו אינו פני אם שידברו העניים השפלים הם בעצמם והוא יסבע
ויענם ואינו רוצה בשרים ופסורים וירטב קדם סלח חפץ שחעני והאביון יתפלל ויקרא אלו
והוא יקשיב וישמע לקול תפלתו יענה ומשמי קרשו כנכודות ישע ימינו ועל זה הענין
הוא מה שצוה ואמר לא תעשון אתי אלהי כסף ואלהי זהב לא תעשו לכם והנח מן הראוי
יש לתת לב ולחמלך בזה הפסוק ולדקדק בקושיותיו דאשונר צריך לדעת למדת
אומר ולא תעשו לכם שכדאח מיתר לפי שמספיק לומר לא תעשון אתי אלהי כסף ואלהי זהב
לכם שנית קשרת מח שאמר לכם שער הראשון אנו מצטערים וחוא כאלהוסיף והנח
מספיק שאמר לא תעשון אתי אלהי כסף וזהב ודי כזה והנח הדברים מיתרים הנ' קשת
למה חזר לצוות על ענין ע' אחר שכבר צוה למעלה ולפי הנראה הציווי חזר אין זה מקומו
הד' קושיא גדול בעיני חמון דכה יפלא מה שאמר לא תעשון אתי וכי עם הקב"ה אש אכלה
הוא בעלם מעיני כל חי וכול האדם הנרדם ב' לעשות אלהים או דבר אחר וזהו לא
יתכן כי מי תא זה ואיזה הוא המתקרב אצלו יתבר' לעשו דבר והנח המלאכל הנסיכי אינם
דואים הררת כבודו ויקרת זיו הודו ואינם משיגים לדבר עמו לא שמשבח' לו על הנסתר
דבתי כרוך כבוד המסוקמו אף בי שוכני בתי חומר אשר בעפר יסודם והנח כתיב כי לא
יראני האדם וחי ופירשו שתוא חמלאך וראיתי לח' לפירשו אתי ומשמשים לי
במרום עם כל זה לפי דרכנו יובן הה' מאי אלהי כסף ואלהי זהב והילל לא תעשון אלהים
ודי ומח לי לידע אם יחיו מזחך או מלכף נכחר הו' קשה כפל אלהים שמספיק לומר לא
תעשון אלהי כסף וזהב הו' קשת שובא לישנא דקרא דכתיב אלהי כסף ואלהי זהב לא ונעשו
לכם דקרא דחא אלהי כסף וזהב אסור לעשואכל משאר מתכונות ואכן מות לעשו זהו לא

ש"ב דנפקא מיניה הרבא דרינא והנה למעלה מזה אבר לא יהיה לך אלהים סתם אם כן קשו קראי דריה ארדיה חח' מ"ש לא תעשו לכם דמשמע לכם לא אבל לאהרים בות' וגם

ז"ל לא טוב עד כאן :

והנה

בנות הפסוק לנו להורות באמרות טהרות . חכ' דברים שהוזכרו למעלה שמוכר כל א' מהם את האדם לעשות איזה דבר כש' בחיותם שנינים יחד כנגד הא' לזוז אמר לא תעשו אתי אלהי כסף וגו' רוצה לומר לא תעשו כסבתי שאני גדול אלהי כסף ואלתי זהב רוצה לומר דמות סרסורים לרבר עמי ולבקש מלפני עליכם ב עבוד שתאמרו שאין ראוי לכם לר' בפני' ונגד עיני' מצד גבהותי ומעלתי . חלילה לכם להעלותי לבכס דעיון רוח רע כוח כאמור שראוי להשכיב שרים וצבא השמי' ולהפקיד פקידו שיפקר לאור שאלתכם ובקשתכם מאתי שזה טעות גדול ועצום . ואעפ' שאני גדול וגדול עם כל זה אני חפץ בכס ואין גבהות לפני ואני רוצה שאתם בעצמכם תדברו אלי בקהל רנה ותפלה ועבדו את ה' ביראה וגילו בדרעה ואין אני חפץ ברכסו' ושרים להיות ביני וביניכם ולזוז לא תכחורו בצבא השמים ולא תעבדו שום כוכב ומלאך כדי שיהיה אלהי מליץ טוב לדבר בעדכם ולא תעשו שום דמות תכני' שמוס' מלאך ושרף לא מכסף ולא מזזהב שחם הבתכות חיותה' חשוכים ולא תחשבו שזה לירוממות ושכח כי לא הפעתי כלה נאם ה' והנני מזהל' בכס שתשמרו לנפשותיכם שלא תעשו אלהים ואלילים של כסף ושל זהב לתפארת לי וכל שכן של שאר המתכות וגם לא מאבן ועץ מעצי יער ולא כסף זהב מאופיר . עם כל אכן יקרה וגזרת ספיר . וכנגד הבל' לזוז אמר לא תעשו לכם רוצה לומר לסבתכם ובעבודתכם שאתם בעלי' חומר שתאמרו שאינכם ראויים מצד שפלות מצבכם ואתם ארציים וחומר' ו' ואין ראוי שתקרבו אלי לדבר דבר כי אם לקחת שרים ומלאים גדולים שיודו ובעדכם אלי כמנהג העולם שבחרי' שרים ונכירי' פתי המלך והמנני' שיוציאו לאומ' משפטם מאתו וחושבי' שזה רוממות למלך . חלילה לכם מרשע' לעשות כן לפי שמדתי היא הפך מכוונאני אזהב את השפלים וחדלים ואיני בוזרת לב נשבר ונדכה ורוח נשברה . והנני מואס הגדולי' בעלי גאית ועם העניים מרודי' אני מצוי אצל שפלי' רוח שפלי' כדרך וקומה . אם כן גם ככה דבר' שתחשבו אם מצד גבהותי אם מצד גריעותכם אינו ראוי שתמנעו מלר' ב' לא כ אשר ידבר איש אל רעה וגו' תכוזו עמי ממה שאני נשא ורם ולא תכלמו ממה שאתם שפלים וארציים . ז"ל לא תעשין אתי וגו' לא תעשו לכם . ומחשכפל העשייה ומלת אלהי לדמות על ב' עשיית א' שאולי יעש' הפתי דמות סרסור מלאך או שרף ומזל מזהב וכסף בחשבו שזה הוא רוממות לו יתברך ולזה יעשה מהמתכת היותר חשוב ויקר דמיון גדולתו ויקרותו ית' . והב' שיעש' דוגמת שפלותו מאבן ועץ שהם דברים חיותר שפלים שבעולם . והנה בזמנים הקודמים זו חיותה' טעותם ומי שהיה עשיר היה עושה הפסל מזהב או מכסף סווקק שבעתים בחשבו איש תרוח שזה היה רוממות ושבח לאל' יתברך בעשותו איזה דמות מא' מצבא הכרו' שהשב שהיה סרסורו מוציא לאור משפשו וחפצו מאת הכורא' ית' . והנה חשב על התועה שדיסה בלבן שאינו מביט בשפלי' אם מצד מעלתו אם מצד שפלותו ולזה כהר במליץ וסרסור כדי שיזכר בערוול' הן עושה לדמינו פסל סמתת חשוב ויקר ומ' שחיה עני ולא השיג' וזו

כסף ודי זהב היתה עושה מאבן ועץ שחמו פחות ובזול לרמז על עצמו ושפלותו ואולי זרתו
 שרבו הנעוה במ"ש הפסל נסך חרש וצורף בוחב ירקענו וגו' שתכונה שמי שהיה עש"י הית
 עושה פסל ומכסף וזהב עשו ומתוקן מנ' אומנים זה גדול מזה רוצח לומר שפעם ראשונה
 היה מביא זהב אל אומן הראשון הנקרא חרש וחיה שופך הזהב מן הכור אל הדפוס והיה
 עוש מסכה רל' גולם הפסל ותבינתו לבר' ועל זה נאמר הפסל נסך חרש • ואחר כך מביאו
 א' אומן גדול שהוא צורף הזהב בקי בזהב סופו • ואחר כך היה מביאו א' אומן נ' פ' ת כבנו
 שהוא צורף חכסף בקי במלאכת הכסף יותר מצורף הזהב והיה עוש לו שרדת כל כסף בכל
 מיני ציור ה"ש ורתוקות כסף צורף רל' ורתוקות של כסף עשוי מיד צורף כסף • והנהו כסף
 מושך עצמו ואחר עמו • ואי היתה שהיה מביא לצורף הכסף שיטעה לו רתוקות זהב עשויים
 באימנות הכסף וזהו ורתוק' לכסף צורף • כמו אחר קדוש • וכן פירש הפסק בראשונה הפסל
 נסך חרש רל' שהיה הכלי ותכניתו לברומ"ש הפסל נסך חרש רל' חרש נחשת • והנה כך
 צורף הזהב בזהב טוב ירקענו רל' שהיה עושה ציפוי עליו מזרח אחר טוב מאד ה"ש וצורף
 בזהב ירקענו רל' צורף הזהב בזהב ירקענו • ואח"כ צורף חכסף היה ע"ש רתוקו של כסף
 אושל זהב עשויים בהכמת עשית ציור הכסף • הכלל העולה שהנעוה בפליג ואומר מעשי
 אותם הרשעים ששעו ובטעו בכזה ועשו להם אלהי זהב מצד העושר והיו מרבים להם
 ציורים מיד חרשים חכמים חרשי הנחשת וצורפי הזהב וצורפי הכסף בקיאי באוכנותם
 וזה להגדיל יופי משכנותם • ומי שהיה עניו חרש ולא היה ספק בידו לעשותם מזהב היה
 מתחכם לעשותם מאבן ועץ שהוא דבר בזול וזה לדמיון עצמם שהם היו שפליג' ה"ש הבסכן
 תרומה עץ לא ירקב יבחר חרש חכם יבקש לו להכין פסל לא ימוט שהכונה אחר שאורו
 בשע לא היה בידו יכולת לעשות מזהב וכסף לפי שחית עני ומסכן היה הושב ואומ' שראוי
 שיטעה פסל מאבן או עץ ש בטאשר לא ירקב והיה מבקש חרש חכם שיכין לו פסל לא יבנט
 וממה שהיה מביא בכיתו עשוי יבטיח לאפת לחם ולצלות בשר ולהחם גופו ביום דקוד
 היה מפרש תרומ' העץ הטוב שאינו נרקב לעשת כלות לא ימוט לזמן מעט ומאחר שלא
 היה יכול לעשותו מזהב או מכסף היה עוש מאבן או עץ שהיה דבר פחות ובזול והשכי שהיה
 רומז על עצמו ושפלותו • או שהיה הכונה שהנעוה בישר לאתו רשע שטעה אלילי זהב
 שפתאום יבא אידו ופתע ישבר ואין מרפא ושאר עני ואבן ככלי כל ולזה לא יעשה עוד
 פסל ומזהב כי אם מעץ וז"ש בזהב ירקענו ורתוקות כסף צורף ה"ש הבסכן תרומה עץ לא ירקב
 יבחר ואולי זהו לא תעשול לכם ראל' כשה כל העשייה: מלת לכם גם היא לטות • אותם
 שרומזים על מניעת עשות עצבים מעץ ואבן • לזכרון פחיתת עושיה וזהו שאמ' לכם • ועל זה
 מצאתי קצת סמך בדברי חכמי' זכרונם לברכ' בכדר חולת ח' ל' תני רבי חי"א לא תעשול על
 כמשפט בנין • אם לדין כבר נאמר הדין אם כן למה נאמר בכדה במשקל וכמטורה אלא
 מלמד שהמודד נקרא דיין ואם שיקר קרוי ה' שבות וגודם ה' דברים אי' לרוי שמדותיו של
 שקר דאמר רבי בנייה בשם ר' הונא אם ראית דור שמדותיו של שקר יוס מלכות באה ומתנה'
 כאותו הדור מת טעם מאזני מרימה תועבת ה' • וכתוב בא דוק ויבא קלון • אמר רבי ברכיה
 כשש רבי יאבב בתיב האזכה במאזני רשע אפשר כן שמדותיו של שקר זכה • אלא בכ"ש

אכזר מרמה • אשר רבו לו אף משה רמזה להם לישאאל בתורת לא יחיה דך במיפך לא
 יהיה לך כבידת איה ואיה ואם עשה כן סוף שהמלכות באה וכתנה כבוד דכתיב כי תועבת
 ה' אלהיך כל עשה אלה כל עשה עול וזכתוב זכות אשה עשה לך עמלק בדבר וגו' אמר
 ברכות מברכות לבעלי חן וקלות מקללות לבעלי חן וברכות מברכות לבעלי חן דבתי
 אבן שלמה וצדק יהיה ואם עשית כן יהיה לך • וקלות מקללות לבעלי חן דכתיב לא
 יהיה לך בכיסך אבן ואבן ואם עשית כן אמר הקב"ה אתה בקשת לעשות גדולה וקטנ' חייך
 אפילו קטנת אין מספיקים בידו של אותו רשע לעשות דכתיב לא יהיה לך בכיסך ודכותי
 לא תעשון אתי אמר הקב"ה אתה בקשת לעשות לי אלהי כסף וזהב חייך אפילו של עץ אין
 מספיקי בידו של אותו רשע לעשות דכתיב לא תעשו לכם עב' הנה חמא הזה פשוט ע' כז נעדי
 בוג' ספקות • הא' מהיכן לו לר' שהמודד נקרא דיין אם תאמר מכה הפסוק שאלא תעשו
 עול במשפט שהוא הדין והוא על ענין המדות והמשקל לזה י' שאלו מדבר עם השופט
 שיהיו מזהירים לחקור על ענין המדות שיהיו טובים ואל יעלימו עיניהם מהמוכרים שאם
 העלים יעלימו אזי יהיו מאזניהם מאזני מרמה וחסרי' ולכן יש לתת איום עליה שלא ישקרו
 במסכרם וכמו כן על הקנים בהפך • הב' מהתמיהתו של ר' שאמר אפשר שדור שמדותו
 של סקר זוכה וכו' מיאמר כן כי לא יעלה בדעת ל' שדור שמדותו של סקר זוכה ואת' לפי
 שה' אלהי אבותינו רשע ע' כז יש לו שחכנו לא אזכה במאזני רשע והוא היא הא' החי' מ'
 ואל שפירש כונת הפסוק ע' כז קשה כי מה הוקשה לו שפ' אלא ככיס אכזר מרמה • הג'
 למה רבי חותך הפסוקים ודורשן כרצונו באיטרו ואם עשית כן יהיה לך וכן בהפכו של דבר
 ולפי הנראה הפסוקים אינם סובלים פירושו כי כונתם להזהיר לאדם שיהיו בדותו טובים
 ושלמים ואל יהיו להפך רעים וחסרים וז' שלא יהיה לך וגו' גם דיוק שאמר בקשת לעשות
 לי מיתו • וכן יש לראות מה שאמר אפילו של עץ אין מספיקים וגו' דכתיב לא תעשו לכם
 מאין לזה שהוא של עץ ולא של זהב וכסף המוזכרים אמנם של עץ היכן הוא כי לא נזכר
 ע' כי' לא נבלאו ממני וארבעה לא ידעתי • ואולם הספק הא' יותר כן לפי שהודגש לבקשת
 יש הפסוק בלתי רובה עם הריני לפי דממך ליה כ' שוכי יגור אתך גר בארצכם לא רתו
 אותו באורח מכס וגו' שהזהיר על מכירת הרברים שלא ימכרו להם כמדות דעות והסוד
 גם שלא יעשו להפך ר' שלא יקו מהם במאקלי' מיתרים באומנם שהם גרים מארץ כנע'
 לא ממני ישראל המה ולזה אין שום חטא למכור או לקנות מהם כמאזנים לא ישאו ידו
 חסרים או מיתרים לזה הזהירה תורה שלא יעשו בני ישראל הקדושים כך כי הוא מעשה
 ימכור לפניו יתברך לשלש סבות • הא' לפי שאינו חפץ בהשתוות עולם והפצו שלא ירבה
 השקר ותהי האמת נעדרת • וחב' לפי שהוא רחמן ואינו חפץ באכזרות גדולה כזה לפי שבא
 הגר מארץ אחרת לגור בארץ ישראל ולהסודת תחת אויר ארץ העבי ועובד ארצו ומולדתו ובני
 משפחתו לכן נפשו מרת לו שהרחיק כבוד רשע בארץ כנע' ארץ לא לו ולזה קשה לפננו
 ית' אופאת הגד בין אונאת ממון בין הונאת דברים • והג' לפי שהם ידעו הגרות כמה הוא
 ידע בחללים נפש הגר כי גרים היו בארץ מצרים ואם יענו ויזכו אותו כאלו הם ככזו טובה
 ואל תימפירם בטובתן של מקום שהעצם מסור הברזל ממצרים על ששכחו עינים ומרמותו

קטת מן הראשונה שאיך אפשר זה לפי שלא יבין אדם ברשע והנח מעינו אוטא נשפר א"כ
 מה חידושו של נ"ע שהרש מה שהוא הפך החק החורני : הנח כל זה דאתח עינו של נ"א
 ולכן תמת ואמר אפשר שחור וכו' כל שכונת הפסוק לומר לא אזכרת במאזני רשע כי אם
 בכיס אבני מרמה : ואפי' שמי שקיפה במאזנים יתרים עול ומרמת כבודו הסותרים חרמא'
 כדי לתרום ולתעשיר אין עולה בידו שום דבר ואינו זוכה לעושר רק לעניוה גדול ומכוח
 מה שיש לו ולא ישאר בביתו סמיכות כי אם כיס אבני מרמה ר"ל למכור בו כל מה שיחיה
 לו ולא יזכה לתעשיר בקנות הסתורות במאזני רשע גדולים וקריים רק יזכה בכיס אבני
 מרמה ר"ל יזכה למכור סתורותיו וכל מה שיחיה לו ושיירד מנכסיו ויתמסכן ולזה ימכור
 הכל בכיס אבני מרמה חסרים כנותנ המוכרים הרטאים שיש להם משקלים רעים ואבני
 מרמה חסרים למכור בהם : וזו אלא בכיס אבני מרמה : או יאמר האזכרת במאזני רשע
 ר"ל אזכרת במאזני רשע : ומתו אשר אזכרת בכיס אבני מרמה : וד' שאם בכיס אבני מרמה :
 וחתא וחילו הם נוספות : והנה הנ"ע חידש ששוא החריצות לתעשיר בעולה והעושה כן לא
 יעשיר ולא יקום תילו וכי כביר מצאה ידו : ואם יפרח חרשע פתאום יבא אידי : ויחפך
 למשחית חודו : וישאר עני שימכור ביתו ויכסו ואפי' מוזכות ידו'ש בכיס אבני מרמה : או
 ע"ד ר"א האזכרת כלשון שאלה כמו האלך וקראתי : וכאילו הפסוק חציו שואל וחציו משיב
 והכונה האזכרת במאזני רשע לתעשיר בקנותי במאזני' יתרים כי הנח לפי חטבע מי שקיב'
 הסתורה והמקת כוול יעשיר ע"ד וקובץ על יד : רבח יד חרוצים תעשיר : לזה השיב ואמר
 בכיס אבני מרמה ר"ל שקר מה שחשבת והנח צללת במצולות וחלית חרש בידך ששוא
 היא הסתורה שבעליות עושים מרמה ותהבולת לקנותה במאזנים מיתרום מחצירת השקל
 איש כופף נפשו לה' ובלתי מביט אל אהון חאמת והוא כדי לתעשיר לפי שאין בר' שום
 תצלחה ולא די שלא יש הצלחה אלא שיש בה מהותה ולזה יפול חרמא אל תעניו יצטרך
 למכור כל מה שיחיה לו : ומה שלא זכה לעושר בקניית יזכה במכירתו לדמות בני אדם
 במכור כל הון ביתו בכיס אבני מרמה חסרים חוונת עלה בידו ולא אחרת זר' שאמר אלא
 בכיס אבני מרמה : או יתיה שיש קושי בפסוק כמה שכיון לומר לא אזכרת במאזני רשע
 ולא בכיס אבני מרמה : אכ' במאי יזכה כי לא פורש : לוח בא רבי ברכית בשם ר"א וחתך
 הפסוק באו' אלא בכיס אבני מרמה : פי' שבזה יזכה חרשע בעניות או אולי שתמה ואמר
 אפשר שדור וכו' כיוון שהם דברי הנ"ע שנתרעם שחרשעים בעהו מצליחים וחוכי לעושר
 וזו אלא בכיס אבני מרמה שהכונה שהקב"ה מגלגל חובות על יריהם ותמ' הם בשלוח
 ח"ש האזכרת במאזני רשע ר"ל קשה עלי זה כי עול חמס שנא' נפשי ואין להאמין כי יספר
 שמי שחטא יצליח אכן משפטי את ה' השופט כל הארץ לא יעשה משפט ברשעים לשלם
 שבעתים אל חקם : אמנם אחר חקין אומר צדיק אתה ה' כי אריב אליך כי כל מעשיך צדק
 ואמת ואתה יורע חסוד הנסתרות אליך שאתה עושה טובה לרשעים כדי לשרדם מהע"ב
 ולכן זכית במאזני רשע כדי שתבא תקלה אחרת ע"י שלא תהיה לחס תקומת : וזו ואם
 בכיס אבני מרמה : וז' דעת תנה עון על עונם ואל יבואו בצדקתך שהוא תעולם חכא :
 והספק חנ' יותר כן לפי שתוקש ה' ל' ליתורי חטלות כמה שאמר יהיה לך : לא יחיה

לך מאי לך לנות חתך הפסיקים ודרש שכריות מכרבות לכעליהן וכן להפך ואם האדם
יעשה הטוב בעיני ה' לשובתו יעשה ואם לא לרעתו: וז' לא יהי' לך בביסך ומה שחשב
הרשע להעשיר בתחבול' לאכול שמו עניים משוד עניים מאנקת אביונים עתה אקום ואמר
ה' אמר הקב"ה אתה בקשת לעשות גדולה וקטנה חייך אפ"ל קטנה אין מספיקים בידו של
אותו רשע לעשו' שימכור כל מה שיש לו ולא יאמר לו מאומה רק מדומה גדולה עד שלבסוף
ימכור אפ"ל כים אכני מרמת החסרים שבחס רימה ומכר כל אשר לו וחס היו כלי אומנותו
הצריכים לו ועם כל זה מרוב הדרק והעניות ימכרם ה' ש אין מספיקים בידו של אותו רשע
לעשו' כי יחסר טובו ויעונה מאד וכמו כן יארע לעושה פסל אפ"ל ושל לא לשמורק ע"ש דמיון
סרסור בינו לבין הקב"ה ולתפארת יעשנו מזבח וכסף בחשבון שזה דוממות ושבה להקב"ה
זהו חסכוני כמה שאמר אמר הקב"ה אתה בקשת לעשות ליד' ל' לכבודו ולשמי אלהי כסף
ואלהי זהב חמתיות חשובים בחשבך שהם דמיון על מעלתו של זה אמרת שאין דאוי
שתתקרב א' רק לעשות סרסור ביני לביןך שקר הוא מח שהשבת לפי שאני בגדולתי מצוי
עמך תמיד השמים כסאי וחארץ הרום גדלי: ופיך דבר שוא ומיניך ימין שקר טעשה פסל
דמות סרסור מזבח מרוב עושרך חייך אפ"ל של עץ לא יעלה בידך מרוב העניות ואתה תרד
משח משה: ומה שאמר מספיקים ולא אמר אין אני מספיק הרצון כאלו הקב"ה עם פמליא
ש"ס ואומר דעו נא שבען של זה האיש שקושה פסל של כסף והחב מרוב עושרו והושב שכיב
מצאח ידו שזה לא יעלה בידו לפי שאשפך עליו עברה וצרה ושלש' שפשי הרעים דבר וחורב
ור' ג' חולו עליו והם אינם מספיקים בידו של אותו רשע אפ"ל של עץ שהוא דבר כזול מרוב
צרתו: וזה שאמר דכתיב לא תעשו לכם: והנה העינים יראו והלבבות יבינו איך הוא גדל'
שכיוונתו כלל הפסוק חב' דברי' שזכרנו והנה הא' בהסרו אמר והחתיב בתורתו שישראל
עם קדושו יקראו לו בכל עת ובכל צרתם והוא יענם משמי קדשו ואל' יצטרכו לכבד' ומולו
או שרים זהב וזהב קען חשמל אלא יתנו לבם אל א' בשמים וישאו עיניהם אל אדון אשר
בראם כי הם בניו לו כדכתיב בנים אתם לח' אלהיכם ולזה הוא קרוב אליהם והם קרובים
אליו כי האב אינו מראה לבניו נבחות וגם תבנים אינם דאויים לחשוב שהם שפלים בעיני
אביהם: וז' של חביבים ישראל שנקראו בניו למקום וכל חכמשך עד תורת' אל תעובו
ולבא אל הבונה צויד לספק ג' ספקות הספק הא' מ"ש שנקראו בניו ולא ימנע מהחלוקת
בנים הם או לא: אם הם בניו קשה מ"ש שנקראו בניו: ואם לא קשה שאין הראיה דומה
לכדן: והל' חבובין ישראל שהם בניו וכו' הספק חב' מ"ש חביבה יתידה נודעת ואם תאמר
מצד שכתן להם כלי חסד שהיא התורה זה נראה שקר לפי שר' ל' בפס' ח' מסיני בא ונגז'
מאי בעי דשעיר ומאי בפרן אלא סלמד שחזר הקב"ה על כל אה' ולא קבלות אם כן אינו
סח שבח והבה יתירה שנודעת להם כי מאחר שלא רצו אחרים לקבלת ניתן להם: הספק
חג' כפלי המשנה במ"ש לשון קריאת כ' פעם ולשון בניו כ' פעמים ולשון חבה כ' פעמים
ולשון תורה כ' פעמים חלא זר וחשב: ומה גם למח נקט פסוק כי לקח טוב ולא פסוקי אחרים
שיש כמשלים המורים יותר על שבת התורה:

אמנם

חכמת ישראל עם קדוש ואין להם לחשוב שהם שפלים אלא שהם גדולי

הערך נגדו וזה לאמר חביבין ישראל ואם תרצה לדעת הנה לך האות שנקראו בני ישראל
 שחקבה קראם בני ישראל על משה ונביאוד כתיב בני ישראל אתם לה' אלהיכם שהרעו שמפיים ואומר
 להם בני ישראל תחשבו שאתם שפלים מצד שאתם בעלי חומר בני אתם חשופים בעיני לפי
 שאתם בני ישראל ואני אביכם וזה כנים אינוראוי שיחשבו שהם גרועים בעיני אביהם והאבי
 אינוראוי שיחא מהאזה נבהות לבניו וזה שאמר חבה יתירה נודעת להם וכו' לרמוז על מה
 שחקבה אעפ"י שהוא גדול ונורא עמו מענותותו הגדולה הפץ לשמוע אל הרנה ולא התפלח
 והנה האות על זה שהוא מכנה שמו על ישראל וזה שאמר לה' אלהיכם דאם לא כן די שאמר
 קנים אתם לה' או בני ישראל אתם לה' אלהים וכו' וזה לך יורגש דיוק קטון שלא דינקנותו בתוך
 הפסקתו והוא למד לא קט פסוק בני בכורי אלא שכזה רמזים הב' דברים שזכרנו כנגד
 הא' שהוא מצד שפלותו של אדם לזה אמר כנים אתם לה' וכן נגד הב' שהוא מצד מעלתו
 יתברך לזה אמר אלהיכם כלשון כנוי אמנם פסוק בני בכורי אלו רמזו דק הא' והנה בני
 ישראל בני אלהיכם וכן שמו שאמר בני בכורי ישראל וכן נגד מה שנקראו בני ישראל לכוונת
 הוא שחקבה קראם בני ישראל מלבם כאב אנש שאף על פי שהם בעלי חומר עם כל זה
 הם חשופים לפי שנפשם חוצנה מתחת כסא כבודו והם קרובים אליהם ובהיותם
 לא נפרדו ונפ'ם תשוב לקרמות אל בית אביהם כנעוניה וזה שאמר משה לישראל בני ישראל אתם
 לה' אלהיכם לא תתגודדו ולא תשימו קרחת בין עיניכם למת דל בני ישראל אתם חשופים וקרובים
 לה' אלהיכם גם מב' דברים והוא שרמז כה' במ"ש שאמר בני ישראל אתם לה' אלהיכם וזה
 במ"ש שנקראו בני ישראל שכן קראו לא לשון חבה וכמו שפירש רש"י והרעו שנתהבכו לבנים
 למקום ית בהסתה וחבת יתירה נודעת להם שנתהבכו ונקראו בני ישראל כפי רמזם והוא זה שא'
 להם שישאלו ממנו שאלתם ויבקשתם ולא משום ככז' וכו' הוא קרוב אליהם והוא אדונם
 ושופטם והול' אלהיכם וכו' ואומר שהם בני ישראל כרף חן מצד עצמם וכן מצד רצונם
 מצד עצמם לפי שחפזם אומרים שמצד צדקות ישראל והבוקם בה' ראויים להיות נקראים
 בני ישראל מצד עצמם לפי שחושבים שמצד אהבתו אותם הם נקראים בני ישראל להיות הוא
 נקרא אביהם כמה שהוא מכנה שמו עליהם דכתיב לה' אלהיכם וכו' ויבואו על כנון חפזו
 ורצה לומר כפל החב' כפל הקריאה כפל הבנים וכפל שמו יתברך ואפ"ר זה רוא כפתור
 ופרח לידע דעת וזו שחבובין ישראל שניתן להם וכו' חכונ' שבאלהדש חרוש אחר גדול
 מהראשון (הוא לפי שא' שחבובים ישראל שנקראו בני ישראל למקום ומי יודע זה שהם חביבים
 ונודעת להם חבה יתירה לזה חביבים ישראל שניתן להם כלי חמה דל' אס לא תאמין בני
 לאתאמן אתה תבלתי מאמין שישראל חביבים לפני השם יתברך וכן יתירה נודעת להם
 ממנו ולא תשנית במת שאמר בני ישראל אלהיכם הנה במקום אחר אוכית לך ותודה לי על
 ברחך שישראל חביבי לפני ית' לפי שניתן להם התור' חממה ולא לאהרל וכו' וכך כמה חביבים
 לפני בוראם וחבת יתירה נודעת להם ולא לאה שנתן אותה על צד חממה שהמתי' בהיות
 זכותה כד' ליתן להם שכר טוב שאם תיח מפרנסם איכותה וזכותה לא יחזיק נחשכ להם
 לישראל לכו' וכו' ורצה חקבה לזכות את ישראל לפיכך חסרתו מהותו וסוד שכר
 מצותות ולא שיבת אף על פי שניתן כלי חסד וטרגלא דלית כה' טימ' והם לא ידעו מה היא

כי לא פורש שבגלות חללה ושכרה ועקבותיה לא נודעו קודם מתן תורה אבל אחר נתינתה
 העיר ה' את רוחם ונילה להם סודה ושכרה על ידי הכסה הרוש שעלה במה שאמר כי לקח
 טוב נתתי לכם והול' ר' דעו נא וראו כמה זכות רב זכותם שקבלתם את התורה על החסרת
 ואין לכם לעמוד עצבים שאינכם יודעים מהו זכותה באדם המרת עצב על כקח שקנת
 שאיננו יודע מהו שיהיה כי זה אינו לפי שהמקח הוא טוב ושוח אלים ורננות ודני
 זהב ולא מכרתי אותו ולא קבלתי מידכם דמיס דק נתתי לכם במתנה ולזה עמדו שמחים
 שקניתם סחורה בלי מעורת ומדה גנוזה בכית גנזי שכח נתיעצו ובראתי העולם והיא
 תורת שאני מתפאר בה ומשתקשע והיתה כלי אובנותי ומזה היה לי למונע ה' מכס
 ועם כל זה נתתי אותה לכם מוכשר ומזה ראו שאיני חפץ במעלות דק לזכות אתכם
 ותמיד אני מצוי עמכם לכן אל תמנעו עצמכם לרחוק אל מאור שלקח טוב נתתי
 לכם שהיא תורת : או תהיה חכמה כשארם מוכר איזה דבר או חפץ או נותן כמתנה
 משבח אותו על הדרך דע דע ואמר הקונה וגו' שהחפץ טוב טוב יאמר רבוכה אבל כשכר
 מכר אז מבזה סחורתו על דרך ויבז עשו את הבכורה • והנה בנתינת תורתנו הקדושה דיא
 לחפץ מבחג הסחורים שאחר טכיתנה שכרה הקדוש ברוך הוא וזה שאמר כי לקח טוב
 נתתי לכם : ולזה הביא בעל המאמר זרה הפסוק ולא פסוק אחר • ומח שבעל המאמר
 חזר לומר לשון חבה כמו כן לשון כלי חמדה לרמוז על שני הדברים שפירשנו • והנה
 לשבח גדול יחשב להם לישראל מה שניתן להם כלי חמדה רוצה לומר סוד התורה שבו
 הקדוש ברוך הוא כרא את העולם והוא רוחניות התורה • אמנם לבני עשו וישמעאל לא
 נגלה להם לא פשטן של דברים כגון לא תרצח לא תנאף שהם דברים גופניים לפי שכונתו
 יתברך היתה לישראל שהם חביביו מצד עצמם שחם חשוכים וזה שנאמר נתתי לכם • או
 יאמר חביבים שיש אהבה בין הקדוש ברוך הוא לבנים בנסתר וחבת יתירה נודעת להם
 ממנו יתברך בפירוש נגד אה • ומח שאמר כלי חמדה שני פעמים אולי רמז על התורה
 שבכתב ועל התורה שבעל פה • או על פשט התורה שהוא גוף התורה ועל כוונה שהוא לבוש
 והנה מכל הנאמר לעיל כבר התורה השלשה ספקות • והכלל העולה שרצונו יתברך של
 נעבוד זולת עבודתו כי הוא אד נכו ושופטו שופט בצדק דלים ועשירים לכל יוצא מלפניו
 משפט לאור כל אחד ואחד משפט בעתו וזה שאמר שלמה עליו השלום ויהיה דברי לא אשר
 התחנכתי קרובים אל ה' אלהינו הכונה בודאי שיחיו דברי אלה קרובים אל ה' שכן כרונם
 בתורתו כי מני גדול אשר לו אלהים קרובים אליו רח' אלהינו בכל קראינו אליו • ולפי
 שאין גבחות לפני המקום לזה אני מפיל תחינה לפניו שיקבל דברי ועשרה משפטי דיני
 בתחלה אף על פי שלפני כל אפיה שוין לכל אחד ואחד נותן משפטו בעתולכן אני מהלל
 פניו אשאלה ממנו שיעשרה לי ותרחות אחד שיקדים כשפטי ויוציא לאור ואחר כך בשפט
 עמו ישראל דבר עם ניומו כלי קדושת שום משפט מאומרת העולם עוכדי אילילים
 ובעשותו משפטי רחלה אצלח ושמתי וצא בכל העולם וישראל יחיו מונתגים כטוב
 עבד טוב רחלתי וזכה עממי אומיא ולשניא לשמו ירוק יעידן יגידן כי

אין

דרוש רביעי

אין זולתו ח"ש למען דעת כל עמי הארץ וגו' אי יהיה הרצון שבקש שיפקודו על מעל ליו
 תכף ומיד כשנחשט בלי אחר ובוזח לא תמלא הסאת ולפי ששאל שיענישוהו הא על הטאין
 לזות הקדים לשפטו בראש שכן דרך החכמים להזכיר גנותם קודם גנות אחרים וז' לעשו
 משפט עבדו ומשפט עמו ישראל וזו' לדרשו דין הדין ודין מלך דין מלך קודם י' והנה
 מעוררו יתברך מצאנו חתר לכל הספקת כאשר עין הקורא תחזה במעט התשקפה י' ישכיל
 וידע מקום תחכותם בהכמה יפה דברתי מלכי צדק אמרת אלוה צדופה י' תורה שאתה בחר
 וזכותה עדיפה י' בת תמצא מנוחה לכפש עיפה י' לכן בתורת אל כל לשון יהנה ושפה י' כי
 היא עץ חיים פרוו למאכל ועל זה לתופה י' ואתם שרי קדש כבר ראיתם ממה שהקדמתי
 איך מצד עצמי שאני שפל לא היה ראוי לי לדבר ומה גם מצד רוממות שלמות כח שאתם
 חשובים זאת ועוד שיש שלמים וכן רבים יודעי דעת ובפרט החכמים מרביציתור וזעקדש
 ברוכי ה' ה' שמואל בכפר בך וז' שמואל בכפרה בך כן ברוך בך שמואל ברוכי ה' בני
 ציון היקרים המצוינים בהלכה ח"ש בנושא איש איש על עבודתו וגו' כאו' זל אין איש אלא
 לשון חשיבות י' על עבודתו ואל משאויא התורה ומשאה שעוסקיה בה תמיד וכאילו אין
 אחרי' כמותם וזהו שאמרת בפעם ב' איש איש י' ולא אאריך לשון רק אבא א' דרושי שפיונתי
 לדרוש ותיא מה הסבה לקדמנו ז' שאחזו זה המכנה בישראל לקרא מגילת רות בימים
 האלו רוצה לומר בחג השבועות מה ראו על ככה ומה הגיע אליהם י' ואען ואומר שאולי
 לתורה שבימים האלה ובזמן הזה קבלו החידושים התורה על חר סיני ובינת לנו כלי חמדה
 אנחנו קהל עדת ישראל לתורותכו הדרך בלך בה ולהמול לבו כל זכר ונקבא מערלת הלב
 החנה ופונה אל כל תורה מתועבת י' ואז קנו אבותינו אמונה שלימת והבדלים הצואים
 מעליהם בחפזם השליבו רוצה לומר המעשי' הנעשים שהיו מומדי' לעשות לא עשו וכל בשו
 לבוש מלכות כ' ש' ש' ש' וקיימו התורה י' כמו כן עשתה רות הצדקת וזהו שכתבנו לקרא
 מגילת רות בחג השבועות לפי שמספרת ענין הצדק שנתגירה וקבלה התורה דוגמת ישראל
 שקבלה תורה חדשה י' והואיל ואתא לידן ענין רות אער קצת ספקות שכתפקו זה לימים
 באלה הפסקים דכתביב ויאמר כועז א' רות הלא שמעת בתי א' תלכי לרקוש וגו' וכל הנמשך
 עד ולא יפגעו בך בשדה אחר י' וחם ג' ספקת הא' מ' הלא שמעת בתי י' מאיין שמעה ומי
 הגיד לה דבר שעדיין הוא לא ראה אותה וגם היא לא ראתהו י' תב' מה שאמר רות המואבית
 גם כי אמר וגו' הוכן הוא מרבה י' ועוד יש לדקדק למה הגידה הרבנים קודם שספרה לה
 חמותה הריסר שעשה בעד עם החיים ועם המתים י' והנה כשאמרה א' פח לקטת ואנח עשית
 חיתה לספר הרבנים מחמותה הוכן לא יעשה י' וחג' מ' כי אמר אלי עם הנערים אשר לי
 תדבקין שזה שקר שבעו לא הזכיר נערים אלא נערות י' ואיך אשה חשובה בת מלך שקרה
 גז' ל' אמרו ששקר וה' אמר רבי חנין בודאי מואבי' היא זו וזה דוחק ואין ראוי לומר שהיתה
 כזוכית רק תמה תכימה שממנ' יצאתה שלשלת קדושא האדם הגדול מגדיל ישועות ישראל
 ומעתה יש לדעת הקושי העומד לכבודו והוא מה שחשיבה חמותה טוב כתי כי תצאי עם
 נעקותי ש' נראה הפך ההתנצלות שנתנו להות שנראת שמה שאמרה עם הנערים הנח דבק
 מנוקדתה לא אמר בעז לפי שאין צניעות האשה לצאת עם הנערים אם כן קשה מ' והיתה

פשיטא שלא תעבור מזה ר"ל מן השדה אשר לבעד ומה גם מ'שונם לא היפך הוא מרבח
ועוד מ'שונם וכו' תדבקין למה פ'אחר שאמר לא תעבורי מזה שפ'ס'פ' ש'אמ' והדבקי עם נעריה
או עם נעתי תדבקין * ח' מ'שונם לא תעבורי מזה שהנח נעז לא ב'דעת ידבר כי מ'ח
הזחירה שלא תעבור מזה רוצ' לומר שלא תלך ללקוש כש'די אחר' והנה זהו ש'מן התימ'
כי מה לבקו שלא תלך רות ללקוש בשדות אחרים כ'ביא שרף לבימה ש'נראה שעיניו ר'עת
כשל אחרים ודומה למי שאומר לחברו אני אתן לך עשרה זהובים כ'תנאי שלא תקח עשרים
מאיט' אחר שזה טעות גדול אס' כן למה הזחיר אותה פעמים כ'מ' אל תלכי ללקוש בשדה
אחר וגם לא תעבורי מזה ונראה שהיה מקפיד על מה שיתנו אחרים והנה ל' וזה היה עו'ט'
חסרון * לו חסרון זכות נתינת אחרים * ולא חסרון מ'זנות שלא תלך ללקוש גם בשדות של
אחרים זבים המתנדבים כ'עם * ח' היא מה שפ'קנו כ'ספק ג' איך רות הצדקת הנדבקה
בצל כנפי השכינה שקרה והחליפה הרברים ומה גם שהיה בהם צד כי עור לפי שאין הנשי
הכבורות מזכירות כחורים ונערים וכפרט האלמנות יפות המראה והבריאות * ולפי שכל אלו
ההרגשות הרגישו ר"ל לכן הוכרחו להוציא קרא מ'פשיטה ולדרוש דרשא יפה כ'תוצאה על
ענין אחר והוא שבעז היה מרבר בעדקה מול רות המקבלת עול מלכות שמי' התור והמעות
שתהיה מוזחרת בתור ובמעות לשמור ולעשות והגיד לה עניני התור הר'לה וכל נתיבות'
כי כן חדין שצריך לחודיע לגרים קצת ד'כים * ח'ש' היא שמעת כ'תיר' ל' את' בתי א'חובתי
אוהבת את ה' אלהי ישראל כודאי הנמור טנפ'שך הוצבת מתחת כסא כ'בורו ספ'י נזרהך
ועמדה על חר' סיני בנתינת התורה שאו נזחרו כל הנפשות שהיו עתידות לבא עד סוף כל
הדורות ושמעו כל אמרת אלוה' צרופה ומעות יודברותיו כקולות וזרקום וע'ן כ'בד'ע'ל החור
וקול שופר חזק מאד ואת כאונ'ך שמעת בתי אזחרת וזכירת אנכי ולא יהיה לך ש'תי אחרים
ולכן יש לך לקיים מצוותיו וכל * מעשיך יהיו לשם שמים וע'יניך לאחבה את ה' אלהיך
הלכת בדרכיו מה הוא חנון ודרכי אומתך תעזובי ועלם בעיר תבדוק ר'וש ישראל תתהללי
כי הוא האלוה' הטוב והמטיב לכל בכל וכל צבא השמים השמש והירח ואחד אש'ר יכ'בים
שלקחו העמים לאלהים אף על פי שמשפיעים לעובדיהם אין השפעתם שלימה וגם לא
מאתם כי אם כ'אתו יתברך הנותן להם ממשלה בעבור שהם עבדיו ולכן אל תלכי ללקוש
בשדה אחר ר"ל אל תלכי במועצות יצרך הרע שחושב מחשבות רעות ללכת אחרי ההבל
ותחבלי ללקוש עשבים או יעוורים או חשים בשדה אחר ר"ל לקבל טובות מאלהים אחרים
מאת מערכות השמים ש'כחם וטובתם הכל * מאתו יתברך הנותן להם כח להנהיג ולהביק
ברכת על יושבי הארץ ואין בידם שום כח להשפיע לזולתם מצד עצמם רק מצד מלכם
ח'משפיע עליהם טובו מצד גדולתיו * לחודי' לכני האדם נכורות יושמעי' בת וראי ודמי אזנך
ל'י שמעי' אמרתי שתדבק באל הגדול אלהי ישראל מצד גדלו והיחלוק שכל הטובות מאתו
חס' מוטפעת לכן אל תבקש טובות מאלהים אחרים צבא השמים לפי שטובם הוא הבל
לעמת טובו יתברך אמנם טובו האלהים אחרים ר'א המזלות והשד' הוא שדה שאין בו כי אם
ירק עשב ר'וצ' לומר שטובם פחות ונדוע ולא כן טובו יתבר' שהוא שדה אשר ברכו ה'ה'ה'ה'ה'ה'
חשי מנות וכל אילן טוב עלהו לא יבול וכל אשר יעשה יצליח לכן הטמרי כ'כפשיכי ש'גם

לא תעבורי מזה ר"ל שתעשי רצון יוצרך אשר סם אמותיו כמצרים ואת עמו חתי"ל מ"ס
 ואיביהם החריב כשומר ח"ס לפנות בקר לאיתנו לתנאו הראשון שיהי נכקע כפנותו ויח"ס
 לתרכה כארץ צפת כלי מים ויעבדו בין בתריו כתוך הים כינשח והמים לחם הומה מי"ס
 לשמאל סהא עובר לפניהם וה' כראשם הולך כדמות גבור ואיש מלחמה ומצד נפלאות
 באצבעם חורו המורים ואמרו כל אחד מהם זה אלי ואנוהו אל ח"אבי וארומכחו וד"אמינו
 בח' זכמה עבדונתנו שכמס לעילוי'ת וכו' לחמה בעלו' ולהסתופף כנדלו' ולקבר
 בחילול' לכן את כתיקבלי' מסורי' ול' כסף שתדכקי' באלוד' ישראל ותקבלי' דבריו כאשר
 קיימו וקבלו ישראל עליהם ועל ארעם דברותיו ובראשם דבדו ראשון אנכי ולא יחיה לך
 אר"ס אחרי' והג' ל' לא' ולפטרון אשר בידונפש כל חי מושל כנכרתו עול' אין עוד מלבדו
 גם יש לך לדעת שלא די שתשכילי בזהותו שהוא אחד ואין שני לא שיש עליך לקבל כל
 המוטל ממנו כח' בספ' הישר מצו' עשה ומלת' ולא תעבורי מזה ר"ל לא תעבורי טופסעיר'
 ולא תעשה הפך ממה שצוה האל הנקרא זה כדכתי' זה א'י' וזו מה שזכרנו לא תעבורי מזה
 או יאמר הלא שמעת ר"ל הלא שמעת' בתי במעמד הר סיני מה שא' לך הנה א' הלכי ללקח
 בשדה אחר ר"ל לא יחיה לך אר"ס אחרי' ומ"ט וכח תדבקין עם נערותי או הצדיקים הנוהג
 שפרט לה כעד ענין שכר ועונש מה שמגיע לצדיקים כנע' שכר טוב והפך לפרשע' כנח"ס
 דירות תחתונות אמנם לכל צדיק וצדיק יש לו מדור לפי כבודו וחודו ו"ט וכח תדבקין עם
 נערותי ו"ס שר' נערותי על הצדיק' לרמוז על מה שאזל שעת' הכ"ח לעשו' מלידת' סעוד'
 לצדיקי' ול' זה הביאו פסוק התשחק בו כצפור ותקשרנו לכערותיך שמדבר על ליתן שעתיד
 הבה לתנו ביד הצדיקי' ויקשרו אותו כחבלי זמורות ומשבוהו אצל המון ישראל ונתכוננו
 לעשו ממנו סעודה וכייה גדולה ויאלו וישבעו ממנו ועל זה רמז א' יהוא כחכמתו כמ"ס
 התקשרנו לכערותיך ש' הצדיקי' והצדקניות והנה מה שאמר' רות גם כי אמר א' עם הנערי'
 רמות' על הצדיקי' שני' ל' יהיה עמם כנ"ע' והנה מזה נל שרות לא שקר ונערי' ונערי'
 הכל דבר אחד ודלא כר' חנין שא' בודאי כואב' היא זו' ואולי דברי ר' ח' שתומ' ואין כנוכח
 לחינים אולם לפי הנראה אין לחשוב כזו המחשבה ומה שיאמר כלא חזרתי שר' ל' ח' כר'
 דאברה' על הוצא לעז על אס המלכו' שיצאת ממ' של' של קרש' שבה אנוקת די' לי' ב' כנסן
 והנה מה שהשיבה המות טוב בתי כי תצאי עם נערותי' ולא יפגעו כך כשר' אח' הכוב' שחוד'
 א' ס' שאמר' רות ובאה לחזק אמרי' אמרי' נעם וחתחיל' גם היא תשיב' אמרי' ל' ושכח' מהת'
 הצדיקי' וביאר' לה כמה הוא גדול שכר' כלי ערך' ח"ט טוב כתי' וגדלו' שגדו' הוא בתי שתצאי
 עם נערותי' ותדכקי' בצדקניות' ותעשי' כעין פעשי' של צדיקי' תהיי' כחבורת' לאהב' את אר'
 יש' לחסו' כצלובא' ובתמי' ולא תפילי' וד' כמ' שאמ' ל' לך בעז מדעתנו כי אמת כפיהו נכונת'
 וז' תקבלי' שכר טו' על עשייתיו ועל פועל ידיו כי הנימו' עליי' וי' תביטי אחרי' ולא תעבדי'
 כמה שעמדו אבותי' העובדי' אר' אחרי' שמו' תקבלי' ע' כש גדול כשפטי' ח' אמנם בעשותי'
 רצון ה' המיח' יהא' וטמו' אח' לא יגע כך רע ופגע ובע' לא יקרב כאוהליך' ולא יפגעו כך
 כשדה אחר' ר' ע' הטוב כדי שלא יפגעו כך משפטי' של הבה הפוגע' בכל' אדם בעבדו
 אר' אחרי' זהו כשר' אח' והנה מה שביארנו' היא כונת הפסוקי' בלי ספ' כפי מה שבה כמאמר'

שהענין בזה החרו' הג' ספקות וההרשעות לא יורגשו עוד י אמנם עתה ראיתי לזכור ספק
 שנכתב לי ליעין כל הואת וחסב לזר שלשון בערות יפול על הצדוקי וחיאך כנאם הכתוב
 בלשון בקבות כי חרפת היא לזנוחנה הנעה בננות הרשעים אמר ונשים משלנו בנחול
 אשר גרעתן על גשום קלה מה שזוא הפך בצד יקום שהם חכמים ונבונים לכן קטרה עלי
 דברי האמר כמה שאמר וכה מדבקן עם נערותי אלה הצדיקי זאת ועוד כפי מה שפי' שגו
 כפ' פקים כסיוע האמר שמה שזכר לשון בערות ונערות הכל רמז על הצדיקים ורות לא
 שקרה קשה מה שנאמר ותדבק בנערות בעז שנראת שלא עשתה כדמינה להחזק בנערי
 אלא שעשתה במאמר המותה וכו' יפ' עשתה באומרה טוב כתי כי חצאי עם נערותיו ולא עם
 נערי י ועוד קשה פ' שימות הרברים שנראת להפך דרשת כה זל לפ' שהפסוק אומר ללקט
 ער כל קציר השעורים וקציר החטי' והנה כמה זר לחשוב שהם דברי שאינם כפ' שטון שבזה
 תפיל כל המגלות ודבריה ודיו כדברי ספר החתום אשר יתן אל יודע ספר לאמר קרא נא
 ואומר לא אומר כי חתום הוא י והנה אין מקרא יוצא מידי פשוטו וזה יסוד התורה דאם לא
 כן הדברים ינעים לירע פשטן וכל המצות מסקומם נעקרות כנודע למשכילים י ועוד קשה
 מה שאמר בנערות בעז שלמה הצדיקים יהיו נקראים נערות בעז י והנה הם דברים שאין
 בהם ערכות כאותם שלא המלחו ולכן אין טעם בהם כמו שנאמ' היאכל תפל מכלי בלה אם
 יש טעם בריו הלמוד י ועוד קשה מה שנאם נעמי ועתה הלא בעז מורענו אשר היית עם
 נערותיו שנראת שמוחשת דבר שהיכנה מצד העצה היעוצה שנתתי לך שתצאי עם נערות
 ולא עם נעריי כמו שאת אמרת : אכש לך מנור' ר' יכולה אני לזונג' לזנוכה אני כובשאת

לכן

שיקח מצד צניעותך שנתחברת עם הנקבות ובנערותי הצדקניות :
 ראיתי להליץ בעד ר'א זל ומצאתי דבריו נכוחים למכין ומה שאמר בודאי
 מנאבי' היא זו אמת אמר ואין כזה לעז על אם המלכות אלא ארר בא שבת
 לומר לנו שקודם שנתגירה לא היתה מקפדת ללא לשקר מפני שלא היתה מצוית אולם
 כשנתגירה וכאח בתורת ישראל ונטתח שכמה לעול המצות מעול' לא דעניא עור שקר
 ספיה י ומה שאמרה דבר שקר לפי שעדין הרגילות היה שגור כפיה כמשפט כבוד מואב
 שהשקר מצוי כפיהם וחיא עדין היתה בתורת עמה ומולדתה ועדין לא נתגירה ולא נודע
 לשום נברא מהות גרותה והו' מה שנאמר וען הנער הנצב על הקוצרים ויאמר נער מואב
 היא השבה עם נעמי משדי מואב שרמז שעדין רות היתה בגי'תה וזהו שאמר מואב' היא
 הוצה לומר עדין הוא בתורת מואב ולא שבלה לשם גרות י וס' ש' השבה עם נעמי משדי
 מואב י שמספיק שנאמר נערה מואב' היא השבה עם נעמי י או כלה נעמי היא ודי
 כזה לפי שכבר היה ידוע שנעמי היתה בשדי מואב ובעלה אלי' לך ושני בנייה ושם נשאנו
 לחם נשים מואביות י וכשמת בעלה ושני בכיה שבה ורות כלתה עמה משדי מואב אם כן
 מה אומרו השבה עם נעמי משדי מואב אמנם היכונה לנער הנצב על הקוצרים לומר שעדין
 רות היתה בתורת מואב ולא נודע אז באותו זמן מהות שלמותה ומה שכאח בא' לחתני' י
 הסבה היא ששבה עם נעמי ר'א מצד צדקות נעמי ותומתה שובר' על לכה וספר' לה נבירות
 אל גנפ' אותי כרי שתתגיר לר'א שבה עמה ממסוריה השובים ומצד אהבתה וגם מצד שהיית

לעבד גדול בשלי מואב וזוה הוכיחה נעמי לצאת מן המקום אשר היתה שמה וזוה כלתה
עמה דבקה כח זשבו שתיהן ושמו פניהן לכא אל ארץ יהודה על ענין המזנות כדכתיב כי
שמעה בשדי מואב כי פקד האת עטו לתת לחם לחם ה' שנערה מואביה היא השבחה עם
נעמי משדי מואב וזהו גם כן כונת ר"ח במש"ב בדאי מואביה היא זו ד' אין להאשמה על
שהוציאה שקר מפיה לפי שעדיין לא נתגירה ודאי אז היתה כבודת מואב שאם היא אז
היתה בתורה ישראל הל' שהיתה משקרת וכשתגירה וקבלה המצות לעולם לא שקר עיר
ועלה לא נמצא בשפתיה ראייה על זה שבחן לכות וכליות בהרבה שחצא ממנה המלכו'
עדין כן כונת ר"ח במש"ב וכו' לתת התנצלות על חט שהחליפה הדברים ואין בזה טעם לעז
על אם המלכות ומעתה יש לנו לדעת למה החליפה הדברים מה דאתה על זכרת וכו'

והנה

לעדן לי שרות לא הכינה כדברי בעז נב' ש וכה תרבין עם נערותי שום
הכנה של זיוג עלא שהיא רצת ותתאו אל האיט החשוב להדבק בו להיות
דו לאשה ולזה כששמעה סיפור המותה כמ"ש קרוב לנו האיש מנאלכו הוא אז אמר כלכלה
זה עת לשחק ולדבר לחמתי שאני הפעתי להזיוג לבעד וקעהת אגלה את אונת כדרך רבז
שתבין מעצמה מה שאני אומרת ולחכימי ברמודה ולזה אמרת גם כן אמר אלי עם הנערים
אשר לית דרבין הכונה מה שאמרת שבעו קרוב לנו מגאלכו הוא אני מאמת דברין
שכנים הם כמותי שעשה עמי טובות ומה גם דבר אחר שאמר אלי עם הנערים אשר לי
תתרבין תרצון שרמולי כדבריו שרצת לתת לי אחר מנעדו לחיות לי לאיש וזהו גם כן
אמר אלי עם הנערים אשר לי תרבין וכו' שקרה ואין דופי לפי שרצתה לתקן ענינה
לש"ש כמו שאין דופי כמ"ש אע"ה וגם אמנת אחותי בת אבי היא ודוקב אמר אנכי עשו
ולזה אמרת מה שאמרת ולא שרצת לומר מה שאמ' בעד וכה תרבין עם נערותי זה שעשתן
המצאת ותוציאתה מלבית מילין מה שלא אמר בעד דזה לפי שנכספ' וגם כלתה נפש להזיוג'
לצדיק זקן ונשא פנים הוא הראש ולא לא' טן הנערים לכלתו לכת אתו הכתרים אם דל
ואם עשיר מצדקה ותוצאתה ולכן עשתה מאמצי כחה להפיק רצונה והגיון לכת ולז' הזכיר'
נערים וכוונתה על בעד רק הסתירה והדבר מפני הכבוד והצניעות ואולם המסתירה לא הכינ'
עצתה שכונתה היתה על בעד וחשבה שבשאה עיניה אל הנערים לזה הכזיב עצת' ואמרה
טוב כתי כי תצאי עם נערותי הכונה איני יועצת אותך שתנשא לא' מן הנעדים אשה לו
שזה אינו כבודי ולא ככורך אלא שתנשאי לו כילו משפט הגאולה הויכוס הלזה שב בתו ואל
תדבקי עם נערותי לא תנשא לא מהם שזה לא טוב אך הטוב האמיתי הוא כי תצאי עם
נערותי ור' שתי צנועה להתחבר בנערותי הכשרות ולא תפני אנח ואנה לראו הכהור'
ותמתי הזיוג הטוב מאתו ואל תשהירי להנשאי עדי ראות איך יפול דבר ולא תשפולו
עצמך לקחת איזה נער מהנערים כי אני הפצת שיקח טוב או הוא עצמו ובה עליכי תבס
אותך כי לו המשפט ב' ישראל ולא לא' מן הנערים וכראות דות שחכמה לא הבינה עתה
ורטו דבריה שתק' וקבל' דברי ועשת עצמה מוהרת על דבריה ברכת' ותדבק בנערותי בעד
לזרות ולא כושה שדברי נכוחים וכן דאוי לעשות ול' שתדבק בנערות בעד ועל זה נעמי

היתה משכנת אורחתי באמרה הלא בעז מודעתכו אשר היתה עם נעורתי חפונת
 ברוכה את כתי ששמעת לעצתי וכי נשית אנכי לאמרת שלא כזדונות לאחד מן הנערים
 אלא ששמרת עצמך בשחרת לצאת עם נעורתי והמתין החכור השוכן וזוהי אמי
 לבקש לך מנוח אשר יישלך שרתנשאי לנשיא שב ישראל • ואו יהיה הענין
 כן שרצון טבע אמר לרות בלשון חכמים מרפאוכה תדבקין עם נעורתי ולא
 עם הזכרים לפי שאין צניעותך שתדבק עם הזכרים אשר אהבו לשהוק ונערים מנגינתם
 אותבים לגלות בשר ערות כי אשה יפה מראת ארת וכפדש היותך אלמנה אמנם ורת
 כששמעת מחמתה ענין מת שעשה בעז עם התוים ועם המתים וכי היה מודע
 לאישתגלו משפט הנאולה לנאול חשבת שאולי הוא תפול בגורלו נדול העויותים
 ולזה אמרה גם כי אמר אלי עם הנערים אשר לי תדבקין שהכונת שחיתת רומות בתוכית
 דבריה שכונת כועז עליה וכי נתן עיניה בת לטובח מאחר שאמר עם הנערים דמזה
 שאולי תפול בגורלו ולזה אמרה מה שאמרת שחיתת רומות כתובי דבריה טבעו נתן עיני
 כהחילת דעות שחפץ לקחתה לאשה ומפני הצניעות תלה בנערים • והיה דאוי לנעמן
 לחשוב זה מחמתו שכל עד שאמשל הדיוט אם המדבר סכל • השוכן יהיה חכם והיה לרת
 לומר וכי בעז סכל שאלח עם הנערים אשר לי תדבקין טוח לא אורח ארעא ואם בעז ככל
 דות משוגעת היא שאמרת כאלה תבריס אלא ודאי שהרמו הוא על הזונות אמנם היא לא
 חביבה עצתה וחשבת שהדברים הם כפשוטן על ענין הקצף לקט אחרי הנערי ולזה אמר
 טוב בת כי תצאי עם נעורתי ולפי שאין כבודך שתדקקי עם הזכרים • זהו לפי פשטן של
 דברים • והנה רות שקרה כחילתקן ענינת זכורה דברים שהיה כחם צר כיעור וזהו לפי
 שמעשיה חיו לשש ורצתה להזדונת לצדיק כשביל ב דברים • הא בעבור שהיה קרוב ומודע
 לאישה • ורחב בעבור היותו זקן השוכן ולא פנתה אל אלהים המה הנבונים בהדים בעלי
 כח • וזהו כח מדת היתה כמדת הצדיקים שרומים לבוראם • והנה האל ית אוחב את ישראל
 מצד ב' דברים • הא כשביל שהם עם קרובי העם כהר לוי • והב כשביל שקנה אותם מימי
 קדם ונהלשם כבוד שמו עליהם • וזהו הרמו בטאמר שהתחלנו כנונב אומר וכי עד למעני
 למעני • ונחנת ספקות ינוחם אל • הא במה נחלקו רשכין ורא רמר אמר חדא ומר אמר חדא
 זנב רבנין מה התפרש כזכות חכ קשת מר רשכין פעמים שהוא עושה בעבור עמו ונחלתו
 ופעמים וכו דברא דבר מבלי דרוש כי זהו ממש כונת הפסקים • והמה לא יעשה תמיד
 הכל בשביל עמו ונחלתו • הנלפי הנראה דבריו אם הם כדברי רשכין כמש
 אם כן מה חדרוש לרא זל וא' ת שבא לפרש רברי רשכין קשה למה רשכין לא פי בטוב
 דבריו • אה' שרא לא בא לפרש רברי רשכין קשה למה רשכין לא סבר לסכרתו הקרובת
 לפשטן של דברים • החמת היא המנה לרבנין כמש בא בעבור עמו ונחלתו כהל בשביל
 שכן הנדול • שדבריהם כדברי רא ממש שיל בשישראל וזאין הם יושבים בארץ אמנם
 באדם בלתי זכאין הם גולים מארצם ולזה יעשה האל למענו ולמען שכן לפי שאז כבר
 אינם נחלתו שמאסם מצד מעלליהם אשר לא טובים אם כן מה באו רבנין לחדש עב •

כִּלְמִסְתַּנְתֵּם יַעֲזֹב אֶחָד חַהּ בְּזוֹת קְשׁוּרִים וְהָיוּ לְאֲחֵרִים כְּשֶׁלֹּחַבַּת קְשׁוּרָה בְּגִזְחֵלֶת וְכֹה שֶׁאֵל
כָּבִיא אֲכַמּוּכָן אֲמַר חֲבִירוֹ כִּלְי פָחַת וְתוֹסַפֶּת וְהִשְׁתַּכְּחוּ וְכָתוּב אֲמַר וְלֹא אֲסַר וְכָתוּב שְׁנֵי אֵל
וְכָתוּב אַחֲרָי לִפְי שְׁאִין שִׁינִי וְחֻלְוִי בְּהֵם וְסָח שֶׁבֶא מִתְקַשׁוּבֵי אִילוֹי קִרְאִי סוֹתָרִים זֶח אֶת
זֶה הַכֵּל לִפְי קוֹצֵר שֶׁבִלְגוֹ וְכִמְשׁ כָּתוּב אֶחָד אֲמַר כִּי לֹא יִשְׁוֹשׁ ה' עִמּוֹ וְנִחַלְתוּ לֹא יַעֲזוּב וְכָתוּב
אֶחָד אֲמַר כִּי לֹא יִשְׁוֹשׁ ה' עִמּוֹ כַּעֲבוּר שְׁמוֹ הַגְּדוֹל חֲכוּנָח מֵאַחֵר שֶׁכָּל הַכְּתוּבִים אֶחָד הֵם
קְשֵׁת לִי מִשׁ הַפְּסוּק כִּי לֹא יִשְׁוֹשׁ ה' עִמּוֹ וְנִחַלְתוּ לֹא יַעֲזוּב שֶׁחֶבֶד כְּרֹבֵב אַחֵר מִכְּחִישׁוֹ כִּי
לֹא יִשְׁוֹשׁ ה' עִמּוֹ כַּעֲבוּר שְׁמוֹ הַגְּדוֹל הֵא כִּיעַד מִתְקַיִּימִים שְׁנֵי הַכְּתוּבִים הִלְלוּ לְזֶה הַחֻצֵק
לִפְרֹשׁ וְאַמֵּר פְּעֻמִּים שֶׁהוּא עוֹשֶׂה בַּעֲבוּר עֲמוּכָו יַעֲזֹב שֶׁחֲכֻתוּבִים כֻּלָּם אֶחָד וְאִין
חֲלוּק בִּינֵיהֶם וְשְׁנֵי הַכְּתוּבִים הִלְלוּ בְּתַקִּימִים שְׁנֵיהֶם זֶה בִּפְנֵי עֲצֻמוֹתָהּ בִּפְנֵי עֲצֻמוֹתֵיהֶם
יִסְתָּרִים זֶה אֶתֶּזֶה וְחֵם רֹמִזִים עַל כְּדָבָרִים שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אוֹחֵב אֶת יִשְׂרָאֵל הָא
בְּשִׁבִיל שֶׁהֵם עִם קְדוֹשׁ וְנִכְרַע עִם קְדוּבוֹ וְנִחַלְתוּ וְהֵבִיבֵנִי לְשִׁבִיל שֶׁקָּנָה אֹתָם מִיַּמֵּי קֶדֶם
וְשִׁמוֹ הַגְּדוֹל כִּרְשֵׁם עֲלֵיהֶם וְנִקְרָא אֵלֶּיָּהֶם נִגְדֵי אֶחָד כְּנִפְתּוֹת הָאָרֶץ עָדוּ שֶׁכִּדָּא עוֹלָם הוּא
אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל וְלִכְן עוֹשֶׂה לְבַעֲמוֹ וְלִמְעַן שְׁמוֹ הַגְּדוֹל שֶׁלֹּא יִתְחַלֵּל לְעֵינֵי הַגּוֹיִם כִּקְרַב עַמִּים
רַבִּים וְהַנַּחַת פְּסוּק כִּי לֹא יִשְׁוֹשׁ ה' עִמּוֹ וְנִחַלְתוּ לֹא יַעֲזוּב מוֹרָה לְמַח שֶׁאוֹהֵבֵם מִצַּד שֶׁחֵם
עִם קְדוּבוֹ וְנִחַלְתוּ וְלִזֶּה עוֹשֶׂה פְּעֻמִּים כַּעֲבוּרִים וְפְסוּק כִּי לֹא יִשְׁוֹשׁ ה' אֶת עַמּוֹ
כַּעֲבוּר שְׁמוֹ הַגְּדוֹל מוֹרָה לְמַח שֶׁאוֹהֵבֵם מִצַּד שֶׁחֵם עִמּוֹ אֲשֶׁר קָנָה מִיַּמֵּי קֶדֶם כְּרֹבֵב
יִסּוּפֵר וְכֵם וְנִקְרָא שְׁמוֹ הַגְּדוֹל עֲלֵיהֶם וְהִשְׁתַּכְּחוּ פְּעֻמִּים שֶׁהוּא עוֹשֶׂה בַּעֲבוּר עֲמוֹ
וְנִחַלְתוּ וְפְעֻמִּים כְּשִׁבִיל שְׁמוֹ הַגְּדוֹל וְאוֹלֵי זֵשֶׁלָּא כִּי לִי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עֲבָדִים וְגו'
כְּנִגְדֵי שֶׁחֵם עִם קְדוּבוֹ לֹא כִּי לִי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עֲבָדִים רַל עֲבָדִים קָדְמִים לִי
וְכַנְגֵד שֶׁחֵם עִמּוֹ שֶׁקָּנָה מִיַּמֵּי קֶדֶם וְנִרְשֵׁם שֶׁם כְּבִירוֹ עֲלֵיהֶם לִזֶּה עֲבָדֵי הֵם אֲשֶׁר
הוֹצֵאתִי אוֹרְתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם הַכּוֹנֵחַ שֶׁקָּנִיתִי אוֹרְתָם לְעֲבָדִים כְּבֹאוֹתוֹת וְכִמְנֻפֹתֵיהֶם בְּהוֹצֵאתִי
אֹתָם מִכּוֹר הַכְּרֹזֵל מִמִּצְרַיִם וְאֵז כְּבֹאוֹתוֹ וְזֵמַן נִרְשֵׁם שְׁמֵי עֲלֵיהֶם אִמְנֵם חֲפֵשֶׁט בְּלִ שְׂרֹמֵד
אֵל שְׁנֵי מִיַּנֵּי עֲבָדִים הַמִּין רֵאֵל הֵם הַעֲבָדִים הַגְּדוֹלִים כְּבִירוֹ שֶׁל אֲדָם כְּנִי
אִמְתוֹתֵי הַנִּקְרָאִים לִי יְדֵי בֵית וְחֲמִין חֲשִׁנִּי חֵם הַעֲבָדִים שֶׁקָּנָה רֵאֵדֵם מִיַּד זוֹלְתָו
בְּכַסֵּף מֵלֹא אוֹ שֶׁשֶׁבַח אֹתָם כְּמִלְחַמָּה כְּחִרְבוֹ וְכִקְשָׁתוֹ יִכְנַד חֲמִין הָא שְׂרָם לִי יְדֵי בֵיתוֹ
לִזֶּה כִּי לִי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עֲבָדֵי רַל נִבְרָאוּ כְּעוֹלָמִי כְּנִגְדֵי חֲמִין הֵבִיבֵם שְׁבוּיֵי כִיָּדוֹ אוֹ שֶׁקָּנָה אֹתָם
לִזֶּה עֲבָדֵי הֵם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אוֹרְתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם רַל קְנִיתִים לְעֲבָדִים לִי מִכֶּה שֶׁשְׁבִירֵי
אֹתָם כְּמִלְחָמָה יַעֲזֹב מִצְרַיִם וְהַנֶּה גַם לִבְּחִירוֹשִׁים יִפּוֹל חֲכַפֵּל עַל נִכּוֹן אוֹ יִאֲכַר כִּי לִי
כְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְגו' לִפְי שִׁישׁ גְּמִינֵי עֲבָדִים חֲמִין הָא חֵם הַעֲבָדִים שֶׁאֲדוֹנֵיהֶם חֲפֵצִים בְּרָתָם
וְאוֹחֵבִים אֹתָם אִמְנֵם הֵם בְּלִתי חֲפֵצִים בָּחֵם וְכִמְאֵיִם לְעִשׂוֹת דְּעוֹנֵם יוֹחֲמִין חֵם הַעֲבָדִים
שֶׁחֵם חֲפֵצִים בְּאֲדוֹנֵיהֶם וְאוֹהֵבִים אֹתָם אוֹלֵם אֲדוֹנֵיהֶם אֵינֵם חֲפֵצִי בְּהֵם זִמְקִישִׁי אֹתָם יוֹחֲמִין
חֵם הַעֲבָדִים שֶׁאֲדוֹנֵיהֶם אוֹחֵבִים אֹתָם וְגַם הֵם אוֹחֵבִים לְאֲדוֹנֵיהֶם לִזֶּה כִּי לִי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
עֲבָדִים וְגו' רַל שְׁבֵנֵי יִשְׂרָאֵל אֵינֵם כְּמוֹ שְׁנֵי הַמִּינֵי הָרֵאשׁוֹנִים רַק הֵם כְּמִין הַנִּשְׁאֵנִי אוֹחֵב אֹתָם
לִי חֵם עֲבָדֵי וְחֵם נִכְ אוֹחֵבֵי אוֹתִי וְעֲבָדֵי הֵם רַל כְּרֻצוֹן טוֹ כַּעֲבוֹ שֶׁהוֹצֵאתִי אוֹת מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם

גבוה

וזוה תבא מלת לי והם על נכון דא"ל כ די שיאמר כי כני ישראל עבדים עבדי אשר וכו' *
 וחנח לדעת דש" בן הפסוקים אינם סותרים זה את זה אלא שמור על כ הדברים שזכרנו או
 אולי במה שלא סבר כרא לפני שראת שגם בב' הפסוקים כתוב עמו וזהו סבר שמי שנקרא
 עם ה' הואי שהוא זכאי א"כ היאך יאמר וכשאין ישראל זכאין בשביל שמו הגדול דאל"כ הילול
 כי לא ישוש ה' את ישראל בעבור שמו הגדול * לכן סבר שב' הפסוקים מורים על צדקות
 ישראל ולא סבר כרא לפני שנתפס בשעם שאמרנו : ולזה אמר הפעמים שהוא עושה בעבור
 עמו ונחלתו ופעמים וכו' הרצון שאף על פי שישראל יהיו זכאין עכ"ז עושה לפעמים בשביל
 שמו הגדול ולא בזכותם * פי' אם ישראל יהיו טובים וחזק יהיה עשוי בזכותם היכן רחמי
 שמים ולמה הם לזה פירש שעושה לפעמים בשביל שמו הגדול והוא כרי' להודיע שעושה
 על צד רחמנותו ואינו מביש בזכותם רק בשמו הגדול * באר' ואמר שהלכה כרשב"ן אבל
 לא משעמו שהלואי יחני ישראל זכאין ולא יצטרכו לרחמי שמים כי זה נמנע מחקם שרוב
 הם בלתי זכאין * ומה שסבר שמי שנקרא עם ה' הוא זכאי אינו מעלה ומוריד כי הכתוב
 לא חש לזה' ועוד שיל' שמש"א כ' לא ישרה את עמו בעבור וגו' הנשעיה אמרו ע"ש העבור
 שהיו צדיקים ויהיה בוכיה לישראל שאלו מלך ומאסו את המלכס ולזה היה ראוי לעזבם
 אבל חמל עליהם למען שמוה' ולא ישוש ה' את עמו בעבור שמו הגדול * והביאור האמיתי
 הוא כשישראל זכאין בעבור עמו ונחלתו וכשאין ישראל זכאין בשביל שמו הגדול * באו
 דבנין ואמרי' לא כדברי רשב"ן ולא כדברי ר' איבו שאם כדברי רשב"ן למתהא ית' לא יעשה
 בזכותם של ישראל אחר שראוי' לכך ורחמי שמים זמן יבא ויצטרכו להם שלא כל הזמנים
 הם צדיקים * ולא כדברי ר' אלפי כשהם דחופים מאי' יטבוים בין אה' איך שייך למימד
 שהם עמו ונחלתו כי הם חשובים ללא דבר באמור אם עם ה' אלה למת הם נהלים ומאצו
 יצאו אין עם ה' אלה כי בני זכונים חמה * ועוד היאך ניכר בנאי שעושה בשביל שמו הגדול
 אחר שהם שקטים ושלום לכן הכל יתלו שהוא בעבור עמו ונחלתו * אמנם הביאור שבאי
 בעבור עמו ונחלתו כח'ל בשביל שמו הגדול יכשהו בארצם כל מה שהיה עושה להם הכח
 מן הטובות היו אומרים העולם שכשנילם היה שאז היו נקראים עם ה' אבל כשנלו ושבעו
 נדודים אוי' לבנים שגלו מעל שולחן אביה' כל מה שעושה עמהם בשביל שמו הגדול שהוא
 כביכול מחולל בגוים באומרים אם עם ה' אלה למת מאצו יצאו ונדרשו כנזיפרי ובהרפרי
 גדולת * ואית' החמעה אתם מארץ מצרים למת שכחם בין העמי' וחזניה' בתוך לאומי' *
 ולזה כל מה שעושה עמם מטובות' אינורק על צד שמו הגדול * זהו שאמרו רבנין ז"ל
 בחול' בשביל שמו הגדול * ואדוני אבי זל"ה אמר לי טעם אחר שרצון רבנין ז"ל באומרם
 בנאי בעבור עמו ונחלתו כחול' בשביל שמו הגדול חכונה כשהיו ישראל בארץ הקדושה
 אף על פי שחיו עושים מעשים אשר לא יעשו עכ"ז לצדקה חשב להם על אודות ארצם
 הקדושה ואירא דארעא דארץ ישראל וכותה דיה מגין עליהם ומנקה אותם מכל אשמה
 ומכפרם כדכתיב וכפר אדבתו עמו * וכוה היו נקראים עם ה' נחלתו וצאן מרעיתו * אבל
 כשגלו מא"י לח'ל נעשו חול ואף על פי שיהיה בידם תשובה ובעיני שובים הם נרשבים
 לתוהו ואפס לא לעזר ולא לתועיל וכאילו הם עובדים ע"ל כל הרר כחוצת לארץ דומה

במי שאין לו אלוה וכו' ויש בה' שכל שבויל שמו הגדול עכ' ויפח פירס • והנה שוכים דברי
 דבי איבו מדברי רש"ן ויפס דברי רבנין מדברי ר' א"ל ואיך שיהיה כיוונו רבנין שב' חול'
 מצד שלא יש בידם של ישראל שום זכות עושה הכה' שבביל שמו הגדול שגרסם ונקר עליה'
 ואף על פי שיש בידם עון אשר חטא עכ' ז' עשה על צד דחמנותו ושמו חרשום עליהם מימות
 עולם ולזה יפדס מיד צר ינאלם מיד שונא ויחוס עליהם • וחאל שומר הכרית והחבר
 לאוחביו ימחר יחישא לגאולנו מזה הגלות חמר ויוליכנו קומסמית לארצנו • ארץ חמדת
 שהחיל לאבותינו • ויסיר חרפת מצרים מעלינו • עין בעין נחזה ביאת משיחנו •
 אמן במהרה בימינו : אכיר ב' לאו :

תם ונשלם הדרוש הרביעי: שבח לאל ה' רועי:

אמר רבינו המחבר יכו בראותי קוצר היכולת כי אפס כסף עמדתו מלהרשים עוד
 הארבעה דרושים האחרים כי האומנים אומרים הב הב ואס לא כקצר ובמקנ'
 סאמתו לקצר אף ראוי להאריך • לכן עין במר בוכה כי לא זכיתו להרשים הספר כלו' ולב
 שמח שזכיתו להרשים חבי הספר ומלאכתו יבאת לאורה הלא מצער היא וחקי כעטי • ותורת
 לאל ית' שהביאני עד הלום הוא ברחמי חכני להרשים הכל פעם שנית ה' יגמור בערי ויעזרני
 להשלים פירוש איכה שהתחלתי גם להרשים במהרה • חסדי הכי לא תמו כי לא כלו רחמיו
 אל נאזר בבבורה : וחייו יחונכי ויברכני לעסוק בתורה :

שיר נחמד שחבר החכם המחבר נ"רו על חתימתו :

רומס בחוד יצו נעימות ועד כימין המחבר • רוב ברכה יתן נצח ולעולם חיילים יגבר •
 בין נדיבי אל יקיס חשאו ויש' אותולגבר • בתוך נברי אל ישכי' חרל ואיבו תחתיו ירב' •
 ישא ברכתו אב שלולת ועוד מזן לו שבר • יוסף בדת אל שני' לרדוק ולכתו מדע וחבר •
 נר"י בפשוט שוואת תהוד זה לח שם ועבר • נכחה יש נהור מאי' שבת' חן זו לה פנה ועבר
 ולכן סך חנר בונה רמות כנשר עולה אבר • ואל מצד חסדו בעוז רב יעסו כימין המחב' :

ר"ת רבינו בן אליהו יבא שלום כין משה ז"ל ומחבר :

אמר גוש עפר החכם עיניו בראשו יתקן בשכלו אחיה טעות שימצא בספר כי לא מלכו
 והא יודע כמה השתדלו עשיתי להוצי' הספר בלא סיגים ולח' יכולתי לפי שאי אפשר
 קמה דלא אפשר שלא יעלו בכרם שמיר וסית מה שבעליו אינו רובה • ולכן מפיל אני תחיתי
 לפני כל מעיין סודיכני לכ' וכל הרץ אותי לכף זכות מן השמים דינוהו לכ' חמץ : נאס ועירא
 דמן חבריא • רבינו במהר" איה זל : הארסק בטנת סמרו משפט ועטו בדיקה

Faint, mostly illegible text at the top of the page, possibly bleed-through from the reverse side.

David Kaufmann
Professor.

Handwritten text below the signature, possibly a name or title in a different script.

Second block of faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the document.

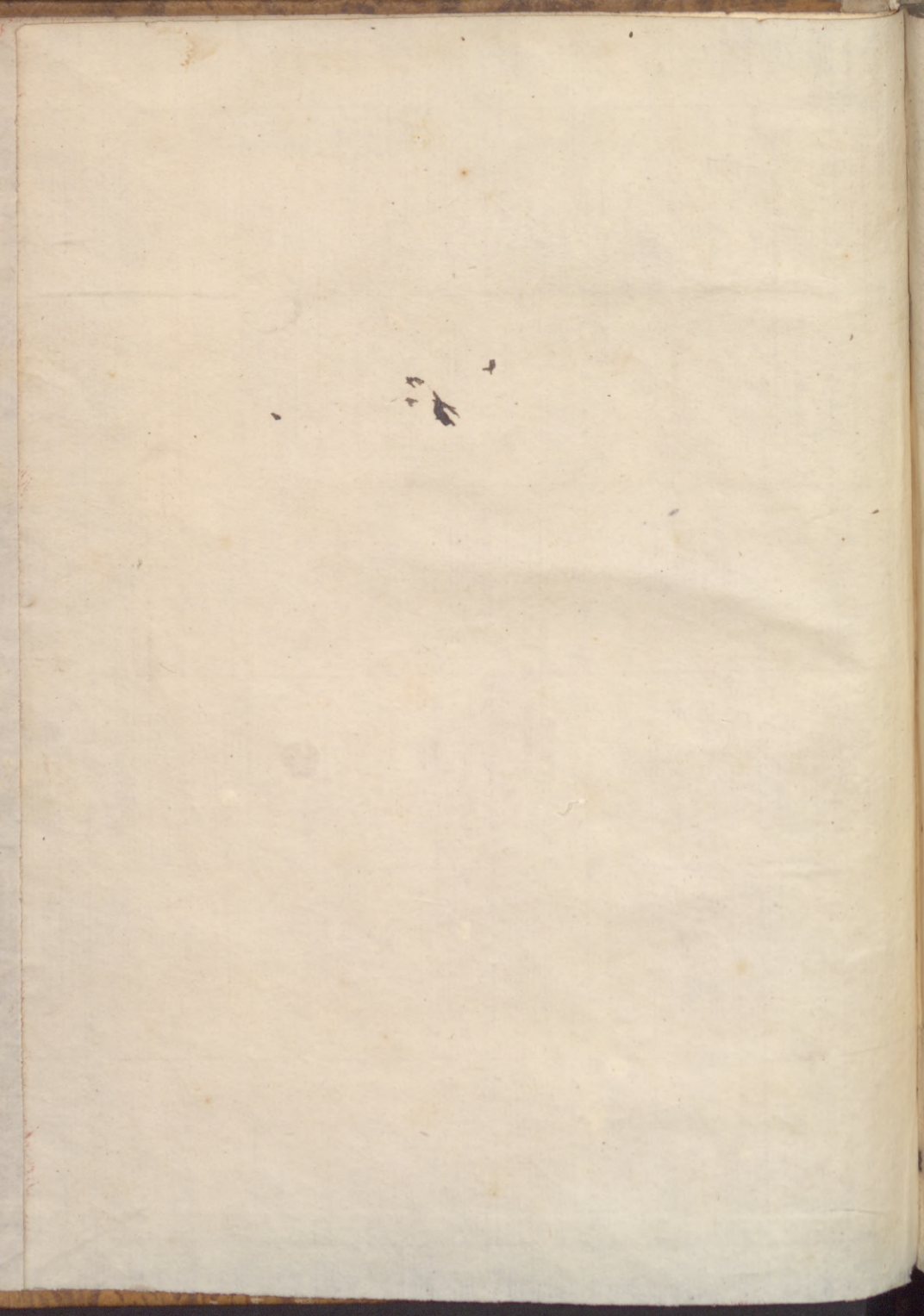
A single line of faint, illegible text.

Third block of faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side.

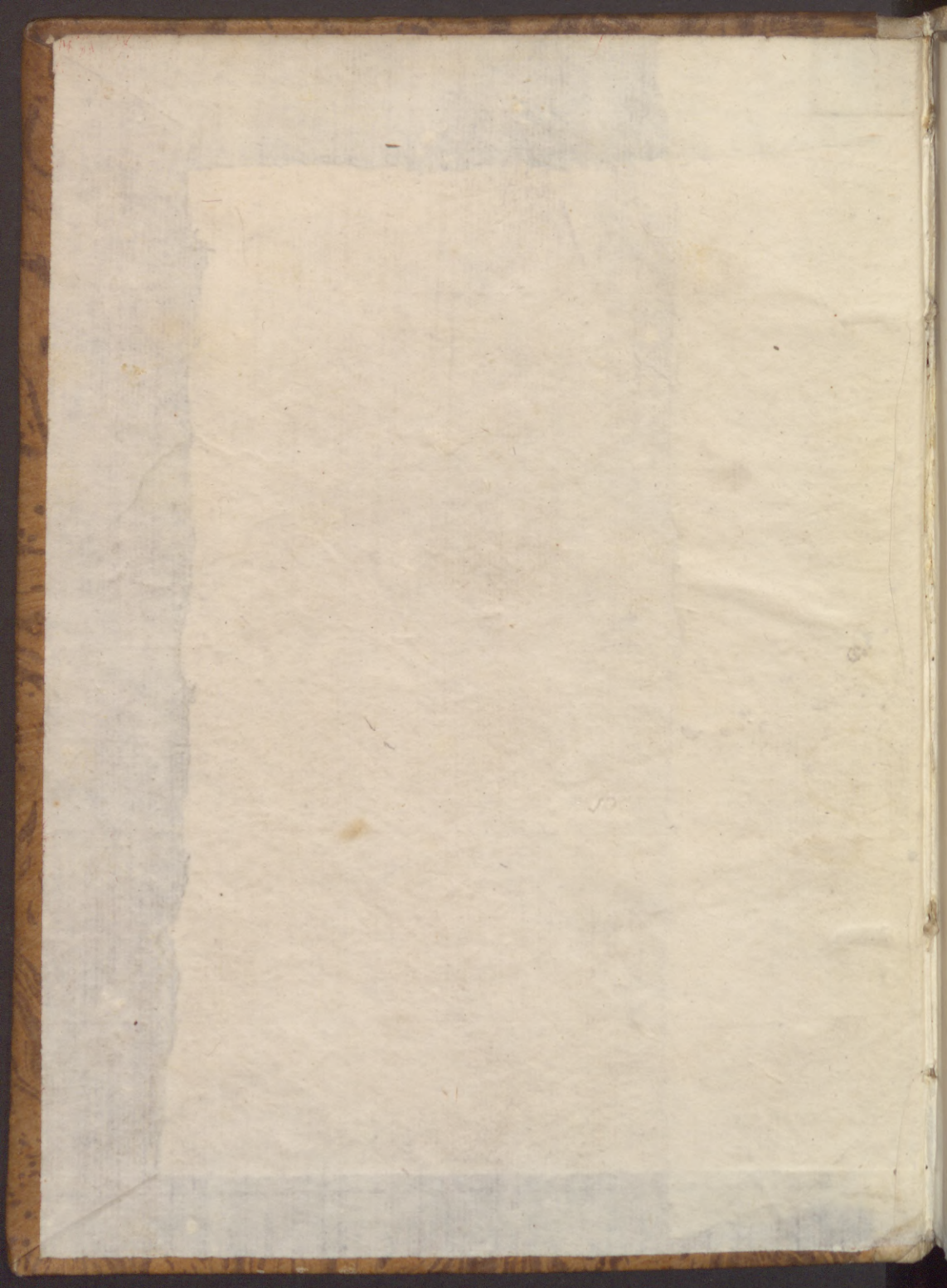

A single line of faint, illegible text.

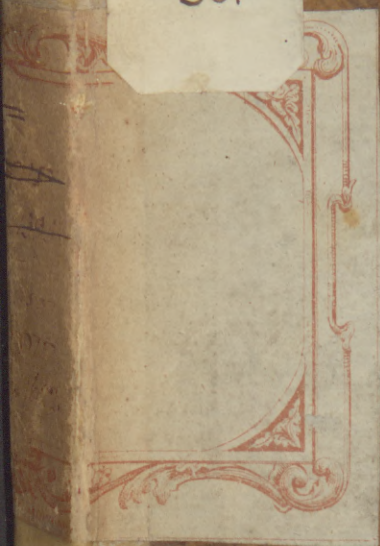
Final block of faint, illegible text at the bottom of the page, likely bleed-through from the reverse side.

Classical Music for a
Professor.

B
30.

21

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—